

Charles Dickens

**VIAȚA LUI
DAVID COPPERFIELD**

Vol. II

CAPITOLUL XIX

MĂ UIT ÎN JUR ȘI VĂD PE CINEVA

Nu știu dacă în adâncul sufletului am fost bucuros sau amărât când, la sfârșitul ultimului an de învățătură, a venit vremea să părăsesc școala doctorului Strong. Fusesem cât se poate de fericit acolo, îi purtam o afecțiune deosebită doctorului și eram în lumea aceea mică un personaj de vază, un personaj respectat. Pentru toate aceste pricini, îmi părea rău că voi pleca; dar pentru alte pricini, destul de flușturatice, eram bucuros. Mă ispiteau anumite iluzii nedesluite, iluzia că voi fi un tânăr independent, iluzia că lumea stă la picioarele tinerilor independenți, că aceste fapte năstrușnice ar fi chemate să vadă și să săvârșească lucruri minunate și să exercite negreșit o înrâurire nemaipomenită asupra societății. Atât de puternice au fost în mintea-mi copilărească aceste închipuiri, încât, privind lucrurile cu judecata mea de acum, mi se pare c-am părăsit școala fără a încerca o firească părere de rău. Despărțirea nu m-a impresionat cât m-au impresionat alte despărțiri. În zadar caut să-mi aduc aminte împrejurările în care a avut loc despărțirea și ce-am simțit cu prilejul ei; dar n-a lăsat urme adânci în memoria mea. Presupun că eram uluit de perspectivele ce-mi stăteau în față. Știu că, pe atunci, nu țineam seama decât foarte puțin sau deloc de experiența copilăriei mele și că viața nu mi se părea altceva decât un basm încântător, pe care tocmai mă găteam să-l citesc.

Mă sfătuisem de multe ori cu mătușa ce meserie să îmbrățișez. De un an și mai bine mă străduisem să aflu un răspuns satisfăcător la întrebarea ce mi-o pusese de atâtea ori: „Ce-ai vrea să fii?“ Dar nu mi-am putut descoperi nicio predilecție specială pentru vreo meserie anume. Dacă soarta m-ar fi dăruit cu știința artei de a naviga, dacă mi-ar fi fost încredințată comanda unei expediții iute ca vântul și aș fi putut porni în jurul lumii într-o călătorie ca să fac descoperiri triumfale, cred că m-aș fi simțit cât se poate de potrivit pentru o asemenea ispravă. Lipsindu-mi însă asemenea daruri miraculoase, nu doream decât să mă dedic unei activități care să nu însemne o povară prea grea pentru mătușa; și să-mi fac datoria, oricare ar fi fost ea.

La consfăturile noastre, *mister* Dick asistase întotdeauna cu un aer îngândurat și înțelept. Nu s-a încumetat însă să prezinte sugestii decât o singură dată; și atunci (nu știu cum de i-a trecut prin minte), din senin, a propus să devin „căldărar“. Acestei propuneri mătușa i-a făcut o primire atât de proastă, încât *mister* Dick n-a mai îndrăznit să deschidă gura niciodată, și de atunci înainte s-a mărginit să-și zornăie banii în buzunar, așteptând cu luare-aminte ca mătușa să-și spună părerea.

— Trot, dragul meu, vreau să-ți spun ceva, mi-a zis mătușa într-o dimineață, în preajma Crăciunului, după ce părăsisem școala, întrucât până acum n-am putut lua

nicio hotărâre asupra acestei probleme spinoase și cum trebuie să ne ferim, cât putem, de orice greșală, cred că n-ar strica un mic răgaz. Trebuie să încerci acum să privești lucrurile din alt punct de vedere, nu școlărește.

— Am să încerc.

— Cred, a urmat mătușa, că o mică schimbare și un prilej de a arunca o privire asupra vieții dinafară ți-ar prinde bine și te-ar ajuta să te reculegi și să judeci lucrurile cu mai multă luciditate. Ce-ar fi dacă ai face un mic voiaj? Ce-ar fi dacă te-ai duce să vizitezi meleagurile natale, ca s-o vezi pe femeia aia ciudată, cu nume sălbatic? mi-a zis mătușa, frecându-și nasul, căci nu-i putea ierta lui Peggotty numele pe care-l purta.

— Nimic pe lume nu mi-ar face mai mare plăcere!

— Bine, foarte bine, a zis mătușa, căci și mie mi-ar face plăcere. Și e firesc și rezonabil să-ți faci plăcere. Sunt convinsă, Trot, că tot ce vei face va fi întotdeauna firesc și rezonabil.

— Nădăjduiesc și eu, mătușico.

— Sora ta, Betsey Trotwood, a urmat mătușa, ar fi fost cea mai rezonabilă și cea mai firească fată din câte au fost vreodată. Ai să fii vrednic de ea, nu-i așa, Trot?

— Nădăjduiesc să fiu vrednic de *dumneata*, mătușico. M-aș mulțumi cu atât.

— Noroc că biata și scumpa fetiță care era maică-ta nu mai e în viață, mi-a zis privind-mă admirativ, căci altfel ar fost atât de mândră acum de băiatul ei, că și-ar fi pierdut și puțina minte pe care o avea! (Mătușa obișnuia să-și scuze slăbiciunea pentru mine atribuind-o bieteii mame.) Doamne-Dumnezeule, Trotwood, cum semeni cu ea!

— Sper că-ți face plăcere, mătușă...

— E leit maică-sa, Dick, a exclamat mătușa, e leit maică-sa, așa cum am văzut-o în după-amiaza aceea, înainte s-o apuce durerile. Doamne-Dumnezeule, seamănă cu maică-sa, ca două picături de apă!

— Adevărat? a întrebat *mister Dick*.

— Da, și seamănă și cu David, a întărit mătușa.

— Seamănă foarte mult cu David! a încuviințat *mister Dick*.

— Dorința mea, Trot, e să ajungi un om zdravăn, a urmat mătușa, nu atât trupește, căci ești destul de zdravăn trupește, ci sufletește. Un om zdravăn, un om care știe ce vrea. Un om hotărât, a zis mătușa dând din cap și strângând pumnul. Un om hotărât. Cu caracter, Trot. Un om cu un caracter puternic, care să nu se lase influențat de nimeni și de nimic decât pentru motive temeinice. Asta aș vrea să ajungi. Și dacă tatăl și mama ta ar fi fost așa, le-ar fi mers mai bine.

Mi-am exprimat nădejdea c-am să ajung un om pe placul ei.

— Pentru început, ca să dobândești încredere în propriile tale puteri și ca să te obișnuiești să iei hotărâri de unul singur, mi-a zis mătușa, am să te las să pleci singur în această călătorie. La un moment dat mă gândisem să te trimit cu *mister Dick*; dar m-am răzgândit; o să rămână aici, să aibă grijă de mine.

O clipă *mister Dick* a părut puțin cam trist; apoi, însă, la gândul că va avea cinstea să poarte de grijă celei mai extraordinare femei din lume, fața i s-a luminat.

— Afară de asta, a adăugat mătușa, are de lucru la memoriu.

— O, desigur, s-a grăbit să spună *mister Dick*. Am de gând să-l isprăvesc fără întârziere, neapărat trebuie să-l isprăvesc fără întârziere. Apoi am să-l expediez știi... după care... Și aici *mister Dick* s-a stăpânit și, după o pauză mai lungă, a încheiat: Să vezi atunci ce încurcătură o să mai iasă!

Scurt timp după aceea, potrivit planului întocmit cu atâta bunăvoință de mătușă-mea, am primit o pungă plină cu bani și un geamantan și am pornit în expediție. La despărțire, mătușa mi-a dat câteva sfaturi bune și foarte multe sărutări și mi-a spus că, întrucât în ochii ei scopul călătoriei mele este să-mi ofere prilejul să văd câte ceva și să cuget, n-ar fi rău să fac un popas de câteva zile la Londra, fie în drum spre

Suffolk, fie la înapoiere. Într-un cuvânt, eram liber să fac ce poftesc timp de trei săptămâni sau o lună; singurele restricții impuse acestei libertăți erau obligația de a cugeta asupra celor văzute și promisiunea de a scrie de trei ori pe săptămână, relatând cu exactitate întâmplările călătoriei.

Mai întâi m-am dus la Canterbury ca să-mi iau rămas bun de la Agnes și de la *mister* Wickfield (încă nu renunțasem la odăița ce ocupasem în casa lui), precum și de la bunul doctor Strong. Agnes s-a bucurat foarte mult când m-a văzut și mi-a spus că, de când plecasem, casa parcă nu mai era aceeași.

— Nici eu nu mai sunt același om de când am plecat, i-am răspuns. Fără tine mă simt ca și cum mi-ar lipsi mâna dreaptă. Și asta-i încă puțin spus, pentru că mâna mea dreaptă n-are nici inimă, nici cap. Toți cei care te cunosc, Agnes, se sfătuiesc cu tine și-ți cer îndrumare.

— Toți cei care mă cunosc mă răsfață, mi-a răspuns, zâmbind.

— Nu. Alta-i pricina; ești fără seamăn pe lume. Ești atât de bună și atât de blândă și ai o judecată care nu dă greș niciodată.

— Vorbești ca și cum aș fi fost *miss* Larkins, mi-a zis Agnes, izbucnind într-un râs cristalin și apucându-se din nou de cusut.

— Ei! Nu-i frumos să profiți de confidențele mele, i-am răspuns roșind la amintirea fetei în albastru care mă robise. Totuși, Agnes, îți voi încredința și de aci înainte secretele mele. Niciodată nu mă voi putea lipsi de tine. Și ori de câte ori mă voi afla la grea cumpănă, ori de câte ori mă voi îndrăgosti, voi veni să-ți spun, dacă-mi dai voie, chiar când va fi vorba de o dragoste serioasă.

— Păi la tine întotdeauna a fost vorba de dragoste serioasă! mi-a zis Agnes, râzând din nou.

— Vai, nu, a fost o dragoste de copil sau de școlar! i-am spus, râzând la rândul meu, nu fără a roși puțin. Lucrurile s-au schimbat acum și mă tem că într-o bună zi va fi vorba de ceva foarte serios. Ceea ce mă miră e că până acum tu, Agnes, nu te-ai îndrăgostit în serios de nimeni.

Agnes a râs iar și a clătinat din cap.

— O, știi că nu ești îndrăgostită cu adevărat, pentru că dacă ai fi fost, mi-ai fi spus. Sau cel puțin, am adăugat, văzând cum i se îmbujorau obrazii, m-ai fi lăsat s-o ghicesc singur. Dar nu știi pe nimeni care să fie vrednic să te iubească pe *tine*, Agnes. Până nu se va ivi un pretendent mai nobil din fire, mai vrednic decât toți cei pe care i-am văzut perindându-se pe aici, consimțământul *meu* n-ai să-l primești. De aici înainte nu voi pierde din ochi pe niciunul dintre admiratorii tăi; și cu acela care-ți va cuceri inima voi fi foarte exigent, de asta poți fi încredințată.

Până acum discuția se desfășurase pe acel ton, îmbinând zeflemeaua și seriozitatea, care era rezultatul firesc al vechilor noastre legături de prietenie, înfiripate încă pe vremea când eram copii. Deodată, însă, Agnes și-a ridicat privirile spre mine și, cu glasul schimbat, mi-a zis:

— Trotwood, vreau să-ți pun o întrebare pe care se prea poate să nu mai am prilejul să ți-o pun vreme îndelungată. O întrebare care cred că n-aș putea s-o pun nimănui decât ție. Spune-mi, ai băgat de seamă vreo schimbare la tata?

Băgasem de seamă o schimbare, și nu o dată mă întrebasesem dacă nu cumva băgase de seamă și ea. Agnes a citit pesemne pe fața mea aceste gânduri, căci îndată și-a plecat ochii și am văzut că erau înlăcrimați.

— Spune-mi, ce crezi? m-a întrebat cu glas scăzut.

— Cred... Spune-mi, Agnes, știi cât de mult țin la el, pot să vorbesc deschis?

— Da, mi-a zis.

— Cred că nu-i prieste deloc năravul lui, care s-a agravat mult de când am venit aici întâia oară. Adesea e foarte nervos, sau cel puțin așa mi se pare mie.

— Nu-i o simplă părere, a zis Agnes, dând din cap.

— Îi tremură mâna, vorbește nedeslușit, și are uneori o privire ciudată în privire. Am

băgat de seamă că mai totdeauna atunci când nu e stăpân pe sine, se nimerește să fie chemat să rezolve probleme.

— Da, de Uriah a zis Agnes.

— Da; și conștiința faptului că nu poate face față situației, sau că n-a înțeles problema, sau că, fără să vrea, a lăsat să se vadă în ce stare se află, pare-se că îl tulbură atât de mult, încât a doua zi se simte mai rău, iar în ziua următoare și mai rău, și rezultatul este că arată obosit și privește în gol. Cele ce-ți spun nu trebuie să te sperie, Agnes, dar aseară l-am văzut lăsând capul pe masa lui de lucru și plângând ca un copil.

În timp ce mai vorbeam încă, mi-a atins ușor buzele cu mâna, și într-o clipă a fost la ușă unde l-a întâmpinat pe tatăl ei și l-a luat de braț. Când amândoi s-au întors către mine, m-a mișcat expresia feței ei. Privirea-i luminoasă era plină de dragoste și de recunoștință pentru iubirea și grija pe care dânsul i le purta, și îmi adresa o rugă nespus de fierbinte să nu-l judec prea aspru nici chiar în gândurile mele cele mai tainice și să nu-mi fac o părere proastă despre el; era atât de mândră de el și îi era atât de devotată și în același timp era atât de înduioșată și neliniștită, fiind totodată convinsă că la fel voi fi și eu, încât orice ar fi încercat să-mi spună prin viu grai n-ar fi fost nici pe departe atât de elocvent și nu m-ar fi putut mișca mai mult.

Urma să mergem să luăm ceaiul la doctorul Strong. Ne-am dus la ora obișnuită, și în jurul căminului i-am găsit pe doctor, pe tânăra lui soție și pe mama ei. Doctorul a făcut atâta caz de călătoria mea, ca și cum aș fi plecat în China, și m-a primit ca pe un oaspete de vază și a poruncit să se arunce pe foc o buturugă mare, ca să poată vedea chipul fostului său elev luminat de vâlvătai.

— Nu voi mai apuca să văd mulți băieți luând locul lui Trotwood, a zis doctorul, încălzindu-și mâinile. Mă simt obosit, Wickfield, și am nevoie de liniște. Până în șase luni îmi voi părăsi elevii și voi duce o viață mai tihnită.

— Mi-ai mai spus de câteva ori lucrul ăsta în ultimii zece ani, i-a răspuns *mister* Wickfield.

— Da, dar de astă dată sunt hotărât, l-a asigurat doctorul. Îl las în loc pe ajutorul meu – vorbesc foarte serios – așa că foarte curând va trebui să ne întocmești un contract, să ne lege de mâini și de picioare ca pe șarlatani.

— Și să am grijă să nu te trezești păcălit, nu-i așa? i-a zis *mister* Wickfield. Așa cum desigur te-ai trezit dacă ți-ai face singur contractul. Bine. Sunt gata! În meseria mea există și sarcini mai neplăcute decât asta.

— După aceea, a spus doctorul zâmbind, voi putea să-mi văd numai de dicționar și de celălalt co-contractant... adică de Annie.

Când *mister* Wickfield s-a uitat la Annie, care ședea la masa de ceai alături de Agnes, ea i-a ocolit privirea cu atâta sficiune și teamă, încât dânsul și-a ațintit privirea asupra ei și mi s-a părut că își amintise de ceva.

— Văd c-ați primit poștă din India, a observat *mister* Wickfield după o scurtă pauză.

— Da, tocmai! Niște scrisori de la *mister* Jack Maldon, a confirmat doctorul.

— Adevărat?

— Bietul Jack! s-a amestecat în vorbă *missis* Markleham, clătinând din cap. Ce climă afurisită! Mi s-a spus că-i ca și cum ai trăi pe o movilă de nisip sub razele de foc ale unei lentile convexe! Părea robust, dar nu era. Dragă doctore, să știi că mai degrabă spiritul lui curajos decât constituția lui l-a făcut să se arunce în această aventură. Tu, Annie dragă, desigur că-ți amintești că vărul tău n-a fost niciodată voinic; în orice caz, n-a fost niciodată ceea ce se numește un om *robust*, a adăugat *missis* Markleham, vorbind apăsător și rotindu-și privirea asupra celor de față. Știu asta încă de pe vremea când atât el, cât și fiica mea mai erau copii și se plimbau toată ziua împreună, braț la braț.

Annie, căreia i se adresase, nu i-a răspuns niciun cuvânt.

— Din spusele dumneavoastră trebuie să înțeleg oare că Jack Maldon ar fi bolnav?

a întrebat *mister* Wickfield.

— Bolnav! a exclamat Cătana-Bătrână. E în fel și chip, *sir*.

— Numai zdravăn nu? a sărit *mister* Wickfield.

— Asta-i, zdravăn nu el a recunoscut Cătana-Bătrână. A suferit, desigur, de insolajii îngrozitoare, a suferit de febră tropicală, de friguri și de tot ce vrei! Cât privește ficatul l-a lăsat chiar din clipa când s-a îmbarcat a încheiat cu resemnare Cătana-Bătrână.

— Și a scris el toate astea? a căutat s-o descoasă *mister* Wickfield.

— Ce să scrie? Dacă-mi puteți pune o asemenea întrebare, nu-l cunoașteți pe Jack Maldon! i-a răspuns *missis* Markleham, legănându-și capul și agitând evantaiul. Să scrie? Nu, niciodată! Mai degrabă s-ar lăsa sfârtecat de patru armăsari sălbatici!

— Mamă! a intervenit *missis* Strong.

— Annie, draga mea, te rog să nu mă mai întrerupi, decât pentru a întări spusele mele. Știi tot atât de bine ca și mine că vărul tău Maldon mai degrabă s-ar lăsa sfârtecat de armăsari sălbatici... de ce oare am spus că numai de patru? Nu, nici n-am să mă opresc la patru... opt, șaisprezece, treizeci și doi de armăsari sălbatici mai degrabă decât să răstoarne planurile doctorului!

— Planurile lui Wickfield, a corectat-o doctorul, trecându-și mâna pe față și privindu-l nu fără remușcare pe sftnicul său. Vreau să spun împotriva celor ce le-am pus la cale împreună pentru binele lui. Doar am zis eu însumi: „aici sau undeva peste mare“.

— Iar eu am zis: „peste mare“, a adăugat solemn *mister* Wickfield. Eu l-am făcut să plece peste mare. Îmi asum această responsabilitate.

— Poftim! Ce responsabilitate? a exclamat Cătana-Bătrână. Doar totul s-a făcut cu cele mai bune intenții, dragă *mister* Wickfield; totul s-a făcut cu cea mai mare bunăvoință și cu cele mai bune intenții. Dar dacă bietul băiat nu poate trăi acolo, nu poate, și pace! Și dacă nu poate trăi acolo, mai degrabă o să moară acolo decât să răstoarne planurile doctorului. Îl cunosc, a adăugat Cătana-Bătrână, făcându-și vânt cu evantaiul, cu un aer profetic dar resemnat, și știu că mai degrabă o să-și dea viața decât să răstoarne planurile doctorului!

— Bine, bine, i-a spus amabil doctorul, nu țin morțiș la planurile mele și sunt gata să le răstorn și singur. Pot face alte planuri. Dacă *mister* Jack Maldon se va întoarce în țară din motive de sănătate, nu trebuie să-l lăsăm să mai plece înapoi și trebuie să ne silim să-i facem rost de o situație bună și potrivită în țară.

Missis Markleham a fost în așa măsură covârșită de această mărinimoasă declarație (la care nu e nevoie să spun că nu se așteptase deloc), încât n-a fost în stare să-i spună doctorului decât că nu-și dezmințise bunătaea și să-și sărute de mai multe ori în șir evantaiul, pentru ca apoi să-l lovească prietenește, pe mână, cu el. După aceea a dojenit-o pe Annie că nu era destul de recunoscătoare pentru bunăvoința pe care, de dragul ei, doctorul i-o arată vechiului tovarăș de joacă, și apoi ne-a povestit fel de fel despre alți vrednici membri ai familiei sale, care ar fi fost de dorit să fie ajutați să stea pe vrednicele lor picioare.

În tot acest timp Annie n-a scos un cuvânt și n-a ridicat ochii din pământ. În tot acest timp *mister* Wickfield și-a ținut privirea ațintită asupra lui Annie, care stătea lângă fiica lui. Nici prin gând nu-i trecea că s-ar putea să-l observe cineva, atât era de cufundat în gândurile sale, și o privea cu atâta încordare, încât uitase de lume. Apoi a întrebat dacă *mister* Jack Maldon scrisese ceva în această privință, și anume cui.

— Poftim, aici! a spus *missis* Markleham, luând peste capul doctorului un plic de pe cămin. Dragul de el, i-a scris chiar doctorului... unde e?... Iată: „Îmi pare rău că trebuie să vă înștiințez că o duc foarte greu cu sănătatea și mă tem că voi fi silit să mă întorc acasă pentru câțva timp, aceasta fiind singura nădejde de vindecare“. Mai limpede nici c-ar putea să fie, bietul de el! Singura lui nădejde de vindecare! Scrisoarea către Annie e încă și mai limpede. Annie, dă-mi scrisoarea.

— Nu acum, mamă, a rugat-o ea cu glas scăzut.

— Draga mea, în anumite privințe ești cea mai caraghioasă ființă sub soare, i-a răspuns maică-sa, iar față de nevoile familiei aș putea spune că ai o atitudine de-a dreptul denaturată. Cred că de această scrisoare n-am fi aflat niciodată dacă nu ți-aș fi cerut-o eu. Așa înțelegi tu, iubita mea, încrederea ce i-o datorezi doctorului Strong? Sunt uimită. Ar trebui să-ți dai seama de lucrurile astea!

După oarecare codeală, scrisoarea fu adusă; și când i-am înmănat-o bătrânei doamne, am văzut că mâna din care o luasem tremura.

— Să găsim acum pasajul acela, a zis *missis* Markleham, ridicând lornieta. „Amintirea vremurilor de odinioară, iubita mea Annie“, și așa mai departe... nu, nu-i asta. „Bătrânul și amabilul *proctor*...“ ăsta cine mai e? Doamne, Annie, tare neciteț scris mai are vărul tău Maldon și tare proastă mai sunt! Da, firește, stă scris „doctor“! Vai! Amabil, într-adevăr! Aici a făcut o pauză, ca să-și sărute din nou evantaiul și să-l agite în fața doctorului, care ne privea cu o placidă mulțumire. Iată, am găsit! „N-ar trebui să fii surprinsă, Annie, când vei afla – firește că n-ar trebui, doar știm că prea robust n-a fost niciodată! Ce vă spuneam eu adineauri? — ... când vei afla că am suferit atât de mult pe aceste meleaguri depărtate, încât m-am hotărât să plec cu orice preț: fie în concediu de boală, dacă va fi cu puțință; fie demisionând, dacă nu voi obține concediu. Ce am îndurat și îndur aici e insuportabil“. Și eu, una, fără răspunsul prompt dat de această făptură de o bunătate fără pereche, a încheiat *missis* Markleham, făcând din nou semne telegrafice doctorului și împăturind scrisoarea, mărturisesc deschis că nici să mă gândesc n-aș putea suporta să stărui asupra sensului cuvintelor lui.

Deși bătrâna s-a uitat la el, așteptând să-i audă comentariile, *mister* Wickfield n-a scos un cuvânt și a stat neclintit, cu privirile ațintite în pământ. Și chiar după ce s-a schimbat subiectul și ne-am apucat să vorbim despre altele, a rămas așa vreme îndelungată, ridicându-și numai rareori ochii, pentru ca, încruntat și îngândurat, să se uite o clipă la doctor sau la soția acestuia, sau la amândoi.

Doctorul era mare iubitor de muzică. Agnes avea un glas plăcut și expresiv, iar *missis* Strong, de asemenea. Au cântat la patru mâini și au executat împreună duete, dând un adevărat concert. Dar am băgat de seamă două lucruri: în primul rând, că deși Annie își redobândise stăpânirea de sine și se purta ca de obicei, între ea și *mister* Wickfield exista totuși o prăpastie; în al doilea rând, că lui *mister* Wickfield părea să-i displacă prietenia dintre Annie și Agnes, pe care o privea cu teamă și trebuie să mărturisesc că pentru mine amintirea celor petrecute în seara plecării lui *mister* Maldon abia acum a început să aibă un tâlc, nebănuit până atunci, și să mă tulbure profund. Frumusețea nevinovată a chipului ei mi-a părut mai puțin nevinovată ca până acum; am început să privesc cu neîncredere grația înăscută și farmecul persoanei ei; și când m-am uitat la Agnes, care stătea lângă ea, și m-am gândit cât de bună și de cinstită era Agnes, s-a strecurat în mintea mea gândul că prietenia lor era nepotrivită

Atât de fericită se simțea însă Agnes și la fel și Annie, încât au făcut ca seara să treacă de parcă n-ar fi durat decât un ceas. Dar seara s-a încheiat cu un incident care mi-a rămas întipărit în amintire. Tocmai își luau rămas bun una de la alta, și Agnes dădea s-o îmbrățișeze și s-o sărute pe Annie, când, ca din întâmplare, *mister* Wickfield le-a despărțit și repede a tras-o pe Agnes după el. Și atunci, pe fața frumoasei *missis* Strong s-a ivit din nou – ca și cum timpul ar fi fost brusc anulat, iar eu m-aș fi găsit din nou în prag, ca atunci – expresia ce-o avusese și în noaptea plecării lui Jack Maldon, când *mister* Wickfield n-o slăbise din ochi nicio clipă.

N-am cuvinte să spun ce impresie mi-a făcut acest incident și nici de ce de atunci încoace mi-a fost cu neputință să uit acea privire a ei și să-mi mai aduc aminte vreodată de frumusețea ei nevinovată. M-a urmărit și când am ajuns acasă. Mi se părea că nori groși coborau asupra căminului doctorului. Respectul ce-l purtam

părului său cărunt era amestecat cu compătimire pentru faptul că se încredea în cei ce-l amăgeau și cu resentimente împotriva celor care îl trăgeau pe sfoară. Umbra amenințătoare a unei mari năpaste și a unei mari nelegiuiri, care n-avea încă formă deslușită, se așternea ca o pată întunecată asupra locurilor pașnice unde învățasem și petrecusem când eram copil și mi se părea că va însemna o nedreptate strigătoare la cer. Nu mă mai puteam gândi cu plăcere nici la bătrânii și impunătorii aloe, cu frunzele lor late, ce înfloreau o dată la o sută de ani, nici la peluza îngrijită, nici la urnele de piatră, nici la aleea doctorului, nici la dangătul familiar al clopotului catedralei, care plutea peste toate acestea. Era ca și cum altarul senin al adolescenței ar fi fost pângărit sub ochii mei, iar pacea și demnitatea lui ar fi fost spulberate.

A doua zi dimineața a urmat despărțirea de acea casă venerabilă aflată sub influența exercitată de Agnes, și nu m-am mai gândit la nimic altceva. Fără îndoială, mă voi întoarce curând: voi dormi din nou – adesea poate – în odăița mea; dar zilele când locuiam statornic acolo trecuseră, și pieriseră pentru totdeauna vremurile de altădată. Când am împachetat cărțile și hainele ce le mai aveam acolo, și care urmau să fie trimise la Dover, am fost mai mâhnit decât l-am lăsat pe Uriah să vadă; iar acesta s-a arătat atât de zelos să-mi ajute, încât mi s-a strecurat în minte gândul hain că plecarea mea îi făcea o deosebită plăcere.

Mi-am luat rămas bun de la Agnes și de la tatăl ei, încercând, fără cine știe ce succes, să mă arăt bărbat, și m-am suit pe capra diligenței pentru Londra. Într-atât eram de înduioșat și înclinat, să iert totul, încât, când am trecut prin oraș, puțin a lipsit ca să-l salut pe vechiul meu dușman, ucenicul măcelar, și să-i arunc cinci șilingi pentru băutura. Dar cum curăța butucul cel mare din dugheană și pentru că înfățișarea lui se schimbase prea puțin în bine de când îi lipsea dintele din față, pe care chiar eu i-l scosesem, mi s-a părut că prea era un măcelar înrăit și mi-am zis c-ar fi mai nimerit să nu-i fac avansuri.

Îmi aduc aminte că atunci când, în cele din urmă, am ieșit pe șosea, mă stăpânea un singur gând: să par cât mai vârstnic cu putință în ochii surugiului și să fiu cât se poate de acru. Asta mi-a venit destul de greu, dar nu m-am lăsat, căci socoteam că așa vorbeau oamenii mari.

— Mergeți până la punctul terminus, *sir*? m-a întrebat surugiul.

— Da, William, i-am răspuns binevoitor (căci îl cunoșteam). Mă duc la Londra. După aceea am să plec la Suffolk.

— La vânătoare, *sir*? m-a întrebat surugiul.

Știa la fel de bine cum știam și eu că în anotimpul acela nu s-ar fi putut vâna decât balene; m-am simțit, totuși, foarte măgulit.

— Nu știu, i-am zis, prefăcându-mă că aș fi nehotărât dacă să merg la vânătoare sau nu.

— Zice-se că de la o vreme-ncoace păsările e foarte sperioase, mi-a spus William.

— Am auzit și eu.

— Sunteți din Suffolk, *sir*? m-a întrebat William.

— Da, i-am răspuns, mândru. M-am născut în Suffolk.

— Am auzit că pe-acolo se *face* niște găluște strașnice! mi-a zis William.

Nu știam acest lucru, dar m-am simțit dator să sporesc renumele tradițiilor comitatului meu de baștină și să dau a înțelege că le cunosc; de aceea am încuviințat din cap parcă pentru a spune: „Te cred“.

— Și ce mai cai de povară! a exclamat William. Cai, nu glumă! Când e bun, un cal de povară de Suffolk prețuiește greutatea lui în aur. Vi s-a întâmplat vrodă' să creșteți cai de Suffolk, *sir*?

— N... uu! i-am zis. Nu prea.

— Aici, în spate, șade un *gentleman* care m-aș prinde c-a crescut cai d-ăștia cu toptanul, mi-a zis William.

Domnul de care vorbea era un bărbat fâlcos, cu privire crucișă, amenințătoare, care

purta un cilindru alb, cu boruri înguste, și niște pantaloni cafenii, strânși pe picior, care păreau încheiați pe nasturi de la gheată până la șold. Bărbia-i proțăpită peste umărul surugiului era atât de aproape de mine, încât răsuflarea lui mă gădila pe ceafă; și când m-am întors către dânsul, se holba cu ochiul care nu era sașiu la caii înaintași, măsurându-i cu un aer de cunoscător.

— Așa-i? l-a întrebat William.

— Ce să fie așa?

— C-ați crescut cai de Suffolk cu toptanul?

— Cred și eu! i-a răspuns. Nu s-află rasă de armăsari sau de durlăi să nu o fi crescut și eu. Unora armăsării și durlăii le sunt o petrecere. Pentru mine, însă, ei-s totul, îmi țin loc de mâncare și de băutură, de casă, de nevastă, și de copii, de știință de carte și de aritmetică, de tabac, de tutun și de somn.

— Țta-i om să stea pe locul din spatele caprei, ce ziceți? mi-a suflat la ureche William, agitând hăturile.

Am socotit că-mi spune acest lucru ca să-mi dea a înțelege c-ar vrea să-i cedez domnului locul, și de aceea, roșind, i-am arătat că sunt gata să i-l dau.

— Dacă nu vă supărați, *sir*, a zis William. Cred că așa s-ar cădea.

Am considerat întotdeauna că aceasta a fost întâia umilință pe care am suferit-o în viață. Când mi-am reținut locul la stația diligențelor, i-am dat o jumătate de coroană funcționarului și am primit un bilet pe care scria „loc pe capră“. Am îmbrăcat anume un palton lung și un șal, ca să fiu vrednic de acel loc înalt și ales; eram cât se poate de mândru de el; și m-am legănat cu iluzia că făceam cinste diligenței. Și iată că, la prima stație, m-am pomenit că-mi ia locul un sașiu și un zdrențaros, care n-avea alt merit decât acela că mirosea ca un grajd și care, în vreme ce caii umblau la trap, a trecut peste mine de parcă, n-aș fi fost ființă omenească, ci muscă!

Acest neînsemnat incident, petrecut pe capra diligenței de la Canterbury, firește, n-a avut darul să mă lecuiască de acea veche neîncredere de care nu o dată m-am simțit stingherit în unele împrejurări mărunte, în care bine ar fi fost să mă fi descotorosit de ea. Degeaba m-am străduit să fiu acru. Tot restul drumului am vorbit din fundul stomacului, dar, cu toate acestea, m-am simțit cu desăvârșire compromis și îngrozitor de tânăr.

Era totuși straniu și interesant să stau cocoțat acolo sus, în spatele celor două perechi de cai – binecrescut, bine îmbrăcat, cu buzunarul plin de bani – și să caut a recunoaște locurile unde dormisem în trista-mi călătorie de odinioară. Orice priveliște mai deosebită de-a lungul șoselei îmi trezea amintiri. Când mă uitam la vagabonzii pe care-i depășeam și-i vedeam privind în sus cu acele mutre de care-mi aduceam atât de bine aminte, parcă simțeam din nou mâna înnegrită a căldărarului apucându-mă de cămașă. Iar când diligența a trecut hodorogind pe străzile înguste ale Chathamului, am aruncat în treacăt o privire pe ulița unde locuia monstrul care-mi cumpărase surtucul și-am întins gâtul să revăd locul unde așteptasem, în bătaia soarelui, și în umbră, să-mi dea banii cuveniți. Când, în cele din urmă, am ajuns în apropiere de Londra și am trecut chiar în dreptul lui „Salem House“, unde *mister* Creakle altoia fără milă pe cine nimerea, aș fi dat toți banii ce-i aveam la mine ca să pot coborî, să-i trag o sfântă de bătaie și să dau drumul băieților, ca unor vrăbii din colivie.

Am tras la Crucea de aur“ din Charing Cross

, care pe vremea aceea era un han ce mirosea a mucegai, într-un cartier foarte aglomerat. Un chelner m-a poftit în braserie; apoi o slujnică m-a condus într-o odăiță cu un pat, unde duhnea ca într-o birjă și unde aerul era închis ca într-un cavou. Cu durere mi-am dat seama că păream foarte tânăr, căci nimeni nu mă lua în serios: slujnica era cu totul nepăsătoare la orice îi spuneam, iar chelnerul nu mi-a arătat, respectul cuvenit și s-a apucat să-mi dea sfaturi menite să suplinească lipsa mea de experiență.

— Ia spune-mi acum, ce-ai vrea să mănânci? m-a întrebat familiar chelnerul.

Tinerilor le place de obicei păsările: comandă o găină!

I-am răspuns cât mai semeț cu puțință că n-aveam chef de găină.

— N-ai chef? mi-a zis. Tinerii e de obicei sătui de carne de vacă sau de berbec. Ia un cotlet de vițel!

Neștiind ce să-i cer, altceva, am acceptat această propunere.

— Îți plac cartofii? m-a întrebat chelnerul zâmbind mios și aplecând capul într-o parte. În general, tinerii se îndoapă cu cartofi.

L-am rugat apoi cu voce foarte gravă să comande un cotlet de vițel cu cartofi și să se intereseze la teighea dacă nu sosiseră scrisori pentru Trotwood Copperfield, *Esquire* deși știam că nu sosiseră și nici n-ar fi putut să sosească, asta numai pentru că aștepta scrisori mi se părea lucru foarte bărbătesc.

S-a înapoiat curând să-mi spună că nu (la care m-am arătat foarte mirat) și a început să întindă masa într-o nișă, lângă cămin. Cât făcea această treabă, m-a întrebat ce vreau să beau; și când i-am răspuns: „Un sfert de Xeres“, am bănuiala că a socotit foarte nimerit s-adune această cantitate strângând drojdiile rămase pe fundul câtorva sticle. Cred acest lucru fiindcă, pe când citeam ziarul, l-am zărit în dosul paravanului de lemn, unde-și avea colțișorul, cum golea de zor conținutul mai multor sticle în una singură, ca un spițer când prepară o rețetă. Iar când mi-a adus vinul, am găsit că n-avea niciun gust; și, pe deasupra, conținea și atâtea firimituri de pâine englezească cum n-ar fi putut conține un vin străin mai mult sau mai puțin curat; fiind însă sfios, l-am băut și n-am spus nimic.

Simțindu-mă bine dispus (de unde trag concluzia că în unele faze ale lor, otrăvirile nu-s totdeauna neplăcute), am hotărât să mă duc la un spectacol. M-am dus la „Covent Garden Theatre“ unde din fundul uneia dintre lojile centrale, am văzut *Iuliu Cezar* și o nouă pantomimă. Faptul de a-i vedea în carne și oase pe toți acei nobili romani intrând și ieșind din scenă ca să mă distreze, în loc să fie niște dascăli severi ca la școală, era ceva nou și nespus de plăcut pentru mine. Dar împletirea de taină și realitate a întregului spectacol, și poezia, luminile, muzica, publicul, uluitoarele schimbări de decoruri minunate și strălucitoare m-au amețit atât de tare, deschizându-mi noi tărâmurile de desfătare, încât atunci când, la miezul nopții, am ieșit pe stradă, în ploaie, m-am simțit ca și cum aș fi căzut din nori, unde trăisem o viață romantică, peste veacuri trecute, și m-am pomenit deodată într-o lume luminată de făclii, în care oamenii strigau, se stropeau, se loveau cu umbrelele, se băteau pentru o birjă și tropăiau în încălțările lor cu tălpi de lemn, într-o lume jalnică, plină de noroi.

Ieșisem pe altă ușă și am stat câtva timp în mijlocul străzii, de parcă aș fi picat din ceruri; dar îndată ghionții și îmbrânțele m-au trezit la realitate și m-au îndemnat să-mi îndrept pașii spre han; și de-a lungul drumului până acolo mi s-au rotit în minte acele strălucitoare imagini, iar la han, după ce am mâncat stridii și am băut niște Porto, am rămas nemișcat în braserie până după ora 1, cu ochii ațintiți asupra focului ce ardea în cămin, priticind mai departe aceleași scene.

În așa măsură eram copleșit de spectacolul văzut și de amintiri – care erau, într-un fel, ca un strălucit tablou străveziu pe care se proiecta viața mea trecută – încât nici nu-mi aduc aminte când am băgat de seamă prezența aceluia tânăr frumos, binefăcut, îmbrăcat cu un gust rafinat, dar puțin neglijent, pe care am motive să nu-l uit. Îmi aduc aminte însă că, fără să-l fi văzut intrând, am simțit că se afla lângă mine și c-am stat mai departe, dus pe gânduri, privind focul din cămin.

În cele din urmă m-am ridicat să mă duc la culcare, spre marea ușurare a chelnerului somnoros, care parcă fusese apucat de bătaială, căci, stând în colțișorul lui, își încrucișa picioarele, le bătea, le suceea și le răsucea în fel și chip. În drum spre ușă, am trecut pe lângă noul-venit și l-am văzut foarte bine. Pe loc m-am întors, am făcut câțiva pași înapoi și l-am privit din nou. Nu m-a recunoscut, dar eu l-am recunoscut din prima clipă.

În alte împrejurări poate că nu m-aș fi încumetat și nu m-aș fi hotărât să-i vorbesc,

și poate c-aș fi lăsat lucrurile pe a doua zi, și poate că, astfel, l-aș fi pierdut. Dar în starea de spirit în care mă aflam, sub impresia spectacolului, am simțit că pentru ocrotirea acordată odinioară merită toată recunoștința, iar vechea mea dragoste pentru el s-a revărsat atât de sinceră și năvalnică, încât m-am dus de-a dreptul la el și, cu inima zvâcnind puternic, i-am spus:

— Steerforth! Nu mă mai recunoști?

S-a uitat la mine, așa cum se uita el uneori, dar pe fața lui n-am văzut niciun semn că m-ar fi recunoscut.

— Pare-mi-se că nu-ți mai aduci aminte de mine, i-am zis.

— Doamne! a izbucnit deodată. Țasta-i micul Copperfield!

I-am luat amândouă mâinile și nu le-am mai dat drumul. Dacă nu mi-ar fi fost rușine și nu mi-ar fi fost teamă c-aș putea să-l supăr, i-aș fi sărit de gât și aș fi plâns.

— Niciodată, niciodată, niciodată n-am fost mai fericit! Scumpul meu Steerforth, mă bucur atât de mult că te văd!

— Și eu mă bucur că te văd, mi-a zis dânsul, strângându-mi călduros mâna. Hei, Copperfield, liniștește-te!

Simțeam totuși că era bucuros să vadă cât mă emoționase această întâlnire!

Mi-am șters lacrimile, pe care nici cea mai aprigă hotărâre nu le putuse opri, am răs stângaci și ne-am așezat unul lângă altul.

— Ei, cum se face că ești aici? m-a întrebat Steerforth, bătându-mă pe umăr.

— Am sosit chiar azi cu diligența de la Canterbury. M-a înfiat o mătușă, care locuiește în partea locului, și tocmai am isprăvit școala acolo. Dar cum se face că ești și tu aici, Steerforth?

— Păi, studiez la Oxford, mi-a răspuns, adică trebuie să mă duc din când în când să mă plictisesc de moarte acolo, și acum mă întorc acasă la mama. Știi, Copperfield, te-ai făcut băiat al naibii de drăguț! Mă uit la tine, și văd că ești exact cum erai pe vremuri! Nu te-ai schimbat deloc!

— Și eu te-am recunoscut, din prima clipă, i-am zis; doar ai un chip care se uită mai greu.

A răs, trecându-și mâna prin părul cărlionțat, și mi-a spus vesel:

— Da. Am pornit la drum, ca să-mi fac datoria. Mama locuiește nu departe, la marginea orașului, dar drumurile sunt atât de proaste și acasă e atât de plicticos, încât m-am hotărât să nu plec mai departe și să înnoptez aici. Mă aflu în oraș de vreo câteva ore, pe care le-am petrecut moțâind la un teatru.

— Și eu am fost la teatru astă-seară, i-am zis. La „Covent Garden“. Ce spectacol minunat și încântător. Steerforth!

Steerforth a răs din toată inima.

— Scumpul meu Davy, mi-a spus bătându-mă din nou pe umăr, ești ca o Daisy, ca o mărgărită! Nici mărgărita sălbatică în revărsatul zorilor nu-i mai candidă decât tine. Am fost și eu la „Covent Garden“, și niciodată nu mi-a fost dat să văd un spectacol mai nereușit. Hei, *sir!*

Chemarea fusese adresată chelnerului, care, după ce, de departe, urmărise foarte atent scena întâlnirii noastre, acum s-a apropiat respectuos.

— Unde l-ai plasat pe prietenul meu, *mister* Copperfield? l-a întrebat Steerforth.

— Iertați-mă, *sir*, ce-ați spus?

— Unde doarme? La ce număr? Cred că pricepi ce-ți spun!

— Da, *sir*, a zis chelnerul, spășit. Deocamdată, *mister*, Copperfield stă la patruzeci și patru, *sir*.

— Ce dracu ți-a venit să-l plasezi pe *mister* Copperfield tocmai în podul grajdului? i-a ripostat Steerforth.

— Vedeți, *sir*, nu ne-am dat seama, s-a scuzat chelnerul, că *mister* Copperfield ar fi cineva mai așa. Dacă vreți, putem să-l trecem pe *mister* Copperfield la șaptezeci și doi. Alături de dumneavoastră, *sir*.

— Sigur că vreau! i-a zis Steerforth. Și numaidecât!

Chelnerul s-a retras în grabă pentru a efectua mutarea.

Steerforth, amuzat că mi se dăduse camera patruzeci și patru, a răs din nou, m-a mai bătut încă o dată pe umăr și m-a poftit pentru a doua zi dimineată să iau cu el gustarea la ora 10, invitație pe care am fost foarte mândru și încântat s-o primesc. Fiind foarte târziu, ne-am luat lumânările și ne-am dus sus, unde ne-am despărțit foarte călduros în fața ușii sale. Am găsit că noua mea odaie era mult mai bună decât cea veche, căci nu duhnea defel și avea un pat imens, aproape cât o mică moșie, cu baldachin sprijinit pe patru stâlpi. Printre pernele care ar fi ajuns și pentru șase persoane, am adormit curând și am visat despre Roma antică, despre Steerforth și despre prietenie, până ce în zori, diligențele când au ieșit, hodorogind, pe sub poarta boltită, m-au făcut s-aud în vis tunete și să văd zei.

CAPITOLUL XX

LA STEERFORTH ACASĂ

La 8, când slujnica a bătut la ușă și mi-a spus c-a lăsat în prag apa pentru bărbierit, mi-a părut foarte rău că n-aveam trebuință de ea și am roșit. Tot timpul cât m-am îmbrăcat, m-a muncit bănuiala că slujnica mă luase peste picior, din care pricină, când, coborând ca să iau micul dejun, am întâlnit-o pe scară, m-am strecurat pe lângă dânsa cu un aer vinovat. Deoarece îmi dădeam seama că eram mai tânăr decât aș fi vrut, am șovăit un timp înainte de a mă hotărî să trec prin fața ei; auzind-o că mătura, am stat locului și am privit pe fereastră statuia ecvestră a regelui Carol, prinsă în centrul unui labirint de birje, lipsită de măreție, bătută de ploaia mărunță și învăluită în pâcla gălbuie, până a venit chelnerul și mi-a spus că eram așteptat.

Pe Steerforth nu l-am găsit în braserie, ci într-un separeu, cu perdele roșii și covoare turcești, unde focul ardea vesel în cămin, iar pe masa așternută cu o față albă, curată, era pregătit micul dejun fierbinte; și cămăruța, focul, bucatele, Steerforth și toate celelalte erau reflectate în miniatură într-o oglinjoară rotundă ce atârna deasupra bufetului. La început, Steerforth fiind atât de sigur de sine și de elegant și superior mie în toate privințele (inclusiv vârsta), m-am simțit cam stânjenit; dar foarte curând, prin purtarea lui degajată și plină de bunăvoință, m-a făcut să mă simt la largul meu. Admirația mea pentru răsturnarea determinată de el la „Crucea de aur“ era fără margini: singurătatea jalnică din ajun nici nu suferea comparație cu plăcuta tovărășie din dimineata aceea. Cât despre chelner, nu mă mai trata cătuși de puțin cu familiaritate. Ne servea plecat și pocăit, parcă și-ar fi pus cenușă pe cap.

— Ei, Copperfield, mi-a zis Steerforth când am rămas singuri, aș vrea să-mi spui ce mai faci, unde te duci, într-un cuvânt, aș vrea să-mi spui totul despre tine. Nu știu de ce, dar mi se pare că ești al meu.

Când am văzut că-mi arată același interes ca altădată, m-am înflăcărat de bucurie și i-am povestit cum fusese pusă la cale această scurtă călătorie de către mătușa și ce scop avea.

— Atunci, dacă n-ai grabă, mi-a zis Steerforth, vino cu mine la Highgate pentru o zi, două. Are să-ți placă mama... e ea cam vanitoasă și cam prozaică în privința mea, dar asta ai să-i treci cu vederea, iar dânsa o să se bucure să te cunoască.

— Tare-aș vrea să fiu sigur că-i așa cum ai avut bunăvoința să-mi spui, i-am răspuns zâmbind.

— O, m-a asigurat Steerforth, mama-i iubește pe toți cei care mă iubesc! În privința asta nu încapе îndoială.

— Atunci cred c-am să devin preferatul ei.

— Foarte bine! Poftește și fă dovada. Mergem mai întâi să vedem leii, un ceas sau două – este o plăcere să-i poți prezenta unui băiat candid ca tine, Copperfield – iar după aceea luăm diligența și mergem la Highgate.

Mi se părea că visez și că îndată mă voi trezi în camera 44, cu perspectiva de a mânca într-un colț singuratic al restaurantului, servit de chelnerul care din nou va fi ireverențios. După ce i-am scris mătușii despre preafericita întâlnire cu colegul de școală, pe care-l admiram atât de mult, și că promisem invitația, ne-am urcat într-o birjă, ne-am dus să vedem Panorama și alte câteva curiozități și am cutreierat muzeul, unde mi-am putut da seama cât de multe știa Steerforth despre subiecte infinit de variate și cât de puțin preț pune pe cunoștințele sale.

— Ai să obții un înalt titlu universitar, Steerforth, dacă nu cumva ai și obținut, și vor avea de ce să se mândrească cu tine!

— *Eu*, titlu universitar! a exclamat Steerforth, Nu-i de mine, Daisy! Nu te superi dacă-ți spun așa?

— Cătuși de puțin! i-am zis.

— Ești un băiat de treabă! mi-a spus Steerforth, râzând. N-am nici cea mai mică năzuință sau poftă să mă disting în acest domeniu. Îmi ajunge cât am învățat. Și așa mi se pare că am devenit cam plicticos.

— Dar faima... am obiectat eu.

— Ești romantic, Daisy! m-a oprit Steerforth, râzând și mai tare. De ce m-aș obosi pentru ca o droaie de neghiobi să caște gura la mine și să mă aclame? Să aclame pe altcineva. Cine are nevoie de faimă, să-i fie de bine!

Mi-a fost rușine că săvârșisem o greșală atât de grosolană și am căutat să schimb vorba. Din fericire, nu era prea greu, căci Steerforth trecea lesne de la un subiect la altul, cu o nepăsare și ușurință fără pereche.

După ce am vizitat orașul, am luat dejunul, și atât de iute a trecut scurta zi de iarnă, încât, când diligența s-a oprit în fața unei vechi clădiri de cărămidă roșie așezată în vârful dealului, la Highgate, se lăsa inserarea. O doamnă mai în vârstă, totuși nu foarte bătrână, solemnă și cu chip frumos se afla în poartă când am coborât și l-a îmbrățișat pe Steerforth spunându-i: „Iubitul meu James!“ Steerforth. M-a prezentat acestei doamne, care era mama lui, și dânsa, foarte solemnă, mi-a urat: „Bun venit!“

Era o clădire de modă veche, foarte elegantă și bine îngrijită. De la ferestrele odăii mele vedeam în depărtare Londra întregă, ca o uriașă pânză de ceață, prin care licăreau, ici-colo, câteva lumini. Cât m-am schimbat, abia am avut răgazul să-mi arunc privirile asupra mobilierului masiv, asupra broderiilor înrămate (lucrate, bănuiesc, de mama lui Steerforth când era fetiță), asupra câtorva desene în creion, agățate pe pereți, care înfățișau femei cu părul pudrat, strânse în corsaje, în vreme ce focul, aprins de curând, trosnea în vatră, și iată că am și fost poftit la cină.

În sufragerie se găsea o doamnă slăbuță, mărunțică, oacheșă, nu prea plăcută, dar nelipsită parcă de oarecare farmec, care mi-a atras atenția, poate pentru că nu mă așteptasem s-o văd; poate pentru că la masă am stat față în față; sau poate pentru că avea ceva cu totul remarcabil. Părul îi era negru și ochii negri, aprigi, și era slabă și avea o cicatrice pe buză. O cicatrice veche – mai de grabă un semn, așa zice, căci se vindecase, de mulți ani și avea culoarea buzei – urma unei tăieturi de-a curmezișul gurii, în jos, spre bărbie, care, de la locul meu, de cealaltă parte a mesei, aproape că nu se observa, afară doar la buza de sus și deasupra ei, deoarece o deformase. Am presupus că va fi având vreo treizeci de ani și că râvnea să se mărite. Era cam dărăpănată – ca o casă rămasă multă vreme neocupată; și, totuși, cum am spus, avea parcă un anumit farmec. Iar slăbiciunea, ei îți venea a crede că se datora unui foc lăuntric, mistuitor, ce-i răbufnea în ochii întunecați.

Mi-a fost prezentată sub numele de *miss Dartle*, dar atât Steerforth, cât și maică-sa îi spuneau Rosa. Am aflat că locuia acolo de multă vreme, fiind doamnă de companie

pe lângă *missis* Steerforth. Niciodată nu spunea de-a dreptul ceea ce dorea să spună, ci numai pe ocolite, și reușea în felul acesta să facă impresie. De pildă, când *missis* Steerforth a zis, mai mult în glumă decât în serios, că i se pare că fiul ei duce o viață cam dezamățată la universitate, *miss* Dartle a intervenit astfel:

— Da, într-adevăr? Știți cât sunt de nepricepută și că totdeauna întreb, așa, numai ca să mă informez dar credeam că felul ăsta de viață e de la sine înțeles... Greșesc oare?

— Vrei să spui Rosa, că acolo sunt pregătiți pentru o profesiune foarte serioasă, i-a răspuns *missis* Steerforth cu o anumită răceală.

— Vai! Desigur, e foarte adevărat, a întors-o *miss* Dartle. Dar, totuși, poate în realitate nu-i așa... Aș vrea să mi se spună dacă greșesc... Într-adevăr, nu-i așa?

— Ce să fie așa într-adevăr?

— Vai! Va să zică *nu-i* așa, a urmat *miss* Dartle. Sunt foarte fericită să aud acest lucru. Acum știu ce am de făcut! Iată la ce folosește să întreb. De aci înainte nu voi mai îngădui nimănui să vorbească în fața mea de deșertăciune și risipă și așa mai departe în legătură cu viața pe care o duc acolo. Niciodată!

— Foarte bine! i-a zis *missis* Steerforth. Profesorul fiului meu e foarte conștiincios, și dacă n-aș avea o încredere nelimitată în fiul meu, aș avea încredere în el.

— Ai avea? a întrebat *miss* Dartle, Doamne! E conștiincios? Într-adevăr conștiincios?

— Da, sunt convinsă că este, i-a răspuns *missis* Steerforth.

— Ce frumos! a exclamat *miss* Dartle. Ce binecuvântare! Conștiincios, într-adevăr? Atunci nu e... firește că nu poate fi de vreme ce-i într-adevăr conștiincios. Da, de aici înainte voi fi pe deplin liniștită în privința lui. Nici nu vă puteți închipui cât îl ridică în ochii mei faptul că știu precis că-i într-adevăr conștiincios.

Părerile ei asupra unei chestiuni sau amendamentele ce le avea de adus celor exprimate de alții *miss* Dartle le strecura în același fel; și trebuie să recunosc că uneori făcea acest lucru cu deosebită energie, chiar când se contrazicea cu Steerforth. Un asemenea caz s-a întâmplat înainte de sfârșitul cinei. *Missis* Steerforth vorbind cu mine despre călătoria ce intenționez să o fac în Suffolk, i-am spus, în treacăt, c-aș fi tare bucuros dacă Steerforth ar vrea să mă însoțească; și adresându-mă apoi lui Steerforth și spunându-i că mă duceam să-mi văd dădaca și familia lui *mister* Peggotty, i-am amintit de marinarul pe care îl cunoscuse cândva la școală.

— Aha! Necioplitul ăla! a exclamat Steerforth. Venise parcă, și cu fiul, nu-i așa?

— Nu, i-am răspuns. Acela-i un nepot, pe care l-a adoptat. Are și o nepoțică foarte drăguță, pe care a înfiat-o. Într-un cuvânt, casa lui (sau mai degrabă barca, căci locuiește într-un barcăz tras pe uscat) e plină de oameni pe care-i înconjoară cu mărinișia și bunătatea lui. Sunt sigur că pentru dumneata ar fi o plăcere să faci cunoștință cu această familie.

— Da? Crezi? Știu eu? Poate. Să vedem dacă va fi cu putință. Ar merita să mă reped până acolo (fără a mai pune la socoteală plăcerea de a călători cu tine, Daisy, dragă), ca să văd și eu cum trăiesc laolaltă oamenii de teapa asta și să mă port ca oricare dintre ei.

Întrevăzând noi speranțe de desfătare, inima a început să-mi tresalte. Dar *miss* Dartle, care ne urmărise cu ochii ei focosi, a intervenit din nou, referindu-se la tonul pe care vorbise de „oamenii de teapa asta“.

— Vai, așa-i, într-adevăr? Spune-mi, te rog, sunt chiar așa?

— Cum să fie? Cine să fie așa? i-a întors-o Steerforth.

— Oamenii de teapa asta. Sunt într-adevăr animalici și neghiobi și atât de deosebiți la făptură? *Tare-aș* mai vrea să știu!

— Firește, între ei și noi există o distanță destul de mare, i-a răspuns flegmatic Steerforth. Nu se cade să ne așteptăm să fie sensibili ca noi. Nici nu-și pierd firea, nici nu se simt jigniți cu una, cu două. Dar sunt foarte virtuoși. Cel puțin, unii susțin că

ar fi, și eu, unul, nu vreau să-i contrazic. Nu sunt prea rafinați, dar și asta-i o binecuvântare, căci la fel ca pielea lor, tare și groasă, sufletul le este greu vulnerabil.

— Într-adevăr! a exclamat *miss Dartle*. Mă bucur nespuse de mult să aud asta. E o consolare! Sunt încântată să aflu că atunci când suferă, nici nu simt. Uneori m-am simțit prost când mă gândeam la oamenii de teapa asta; dar de aci înainte n-am să mă mai sinchiesc de ei. Cât trăiești, înveți. Mărturisesc că aveam anumite îndoieli, dar acuma s-au risipit. Nu știam, dar acuma știu, și asta dovedește că e bine să întreb, nu-i așa?

Credeam că *Steerforth* vorbise doar în glumă sau numai ca s-o stârneasă pe *miss Dartle* și mă așteptam să-mi spună acest lucru după ce dansa s-a retras și am rămas amândoi lângă focul din vatră. Dar nu m-a întrebat decât ce credeam despre *miss Dartle*.

— E deșteaptă, nu-i așa? i-am zis.

— Deșteaptă? a exclamat *Steerforth*. Fiecare lucru îl trage pe tocilă și-l ascute cum și-a ascuțit în anii din urmă propria-i față și făptură. Și tot ascuțindu-se mereu, s-a subțiat. A ajuns ca un brici.

— Ce ciudată cicatrice are la buză! am zis eu.

Steerforth s-a schimbat la față și a rămas tăcut câtva timp.

— De fapt, mi-a răspuns, *eu* i-am făcut-o.

— O întâmplare nefericită, nu?

— Nu. Eram băiețuș, și într-un rând m-a scos din fire și i-am aruncat ciocanul în față. Ce mai îngeraș trebuie să fi fost pe vremea aceea!

Mi-a părut foarte rău că atinsesem un subiect atât de neplăcut, dar era prea târziu acum.

— De atunci s-a ales cu semnul pe care l-ai văzut, a urmat el, și o să rămână cu el până la groapă, dacă-și va afla vreuna în care să se odihnească; deși nu-mi prea vine a crede că se va odihni undeva vreodată. E copilul orfan de mamă al unui văr al tatii. Într-o bună zi a murit și acesta. Maică-mea, care era văduvă a luat-o aici, ca să-i țină de urât. Are vreo câteva mii de lire, și în fiecare an își sporește capitalul, adăugând la el dobânzile. Ți-am spus toată povestea lui *miss Rosa Dartle*, ca s-o știi.

— Nu mă îndoiesc că te iubește ca pe un frate, i-am zis.

— Hm! mi-a răspuns *Steerforth*, ațintindu-și privirea asupra focului. Unii frați nu se bucură, de prea multă iubire, și alții iubesc și... Dar servește-te, te rog, *Copperfield*! Să închinăm pentru tine, în cinstea crinilor câmpului, iar pentru mine, în cinstea crinilor, care – spre rușinea mea – nici nu torc, nici nu țes.

Și după ce a rostit, vesel, aceste cuvinte, zâmbetul trist, ce-i crispase chipul, s-a risipit, și a redevenit spontan și cuceritor ca întotdeauna.

Când am luat ceaiul, nu m-am putut abține și, cu o curiozitate bolnăvicioasă, am privit cicatricea lui *miss Dartle*. Și îndată mi-am dat seama că era punctul cel mai gingaș de pe fața ei, și că atunci când pălea, semnul acela își schimba culoarea cel dintâi, pe toată lungimea cicatricei ivindu-se o dâră sumbră, plumburie, cum apare scrisul cu cerneală simpatică atunci când apropii hârtia de foc. Într-un rând, certându-se cu *Steerforth* la table pentru niște zaruri, am văzut-o furioasă; și atunci semnul i s-a detașat pe față ca o veche inscripție pe un zid.

Nu mi se părea nefiresc că *missis Steerforth* își iubea atât de mult feciorul. Ai fi zis că nu poate vorbi și gândi la altceva. Mi-a arătat portretul lui când era copil, închis într-un medalion, cu o șuviță de păr; mi-a arătat un portret de pe vremea când îi făcusem cunoștința, iar la piept purta un al treilea, care-l înfățișa cum era acum. Păstra într-un scrin, lângă jilțul din fața căminului, toate scrisorile pe care le primise de la el; și fără îndoială, mi-ar fi citit vreo câteva, și foarte bucuros aș fi ascultat-o, dacă n-ar fi intervenit *Steerforth*, ca s-o convingă să renunțe la această idee.

— Fiul meu îmi spune că v-ați cunoscut la *mister Creakle*, mi-a zis *missis Steerforth* pe când stăteam de vorbă la o masă, în vreme ce ei jucau table la alta. Într-adevăr, îmi

aduc aminte că pe vremea aceea mi-a pomenit de un elev mai tânăr, care-i devenise foarte drag, dar numele, precum bănuiești, nu l-am reținut.

— A fost foarte mărinimos și foarte bun cu mine în zilele acelea, vă asigur, *ma'am*, și aveam mare nevoie atunci de un asemenea prieten. Fără el, cred că m-aș fi prăpădit.

— E totdeauna bun și mărinimos, a întărit *missis Steerforth* cu mândrie.

M-am asociat din toată inima, martor mi-e Dumnezeu, la această părere. Și-a dat seama că eram sincer, căci după aceea s-a purtat mai puțin solemn cu mine, afară doar când îl lăuda, ceea ce făcea întotdeauna cu deosebită emfază.

— N-a prea fost o școală potrivită pentru fiul meu, mi-a zis, departe de asta! Dar pe vremea aceea a trebuit să ținem seama de anumite împrejurări mai importante chiar decât alegerea școlii. Spiritul independent al fiului meu cerea să fie dat pe mâna unei persoane care să-i cunoască superioritatea și să se plece în fața lui; și acolo am găsit omul care ne trebuia.

Știam că așa era, căci pe individul acela îl cunoșteam. Totuși, nu l-am disprețuit mai tare, ci, dimpotrivă, faptul că nu s-a împotrivit unei personalități atât de irezistibile ca aceea a lui *Steerforth* mi s-a părut un merit și o scuză.

— Acolo, deosebitele aptitudini ale fiului meu au fost stimulate de atmosfera de emulație liberă, nesilită, și de mândrie conștientă, a urmat mama iubitoare. S-ar fi ridicat împotriva oricărei constrângeri; acolo, însă, s-a simțit mai presus de toți, și asta l-a făcut să se arate vrednic de situația sa. Era tocmai ceea ce-i trebuia.

Făcându-mă ecoul ei, am repetat, din toată inima, că era tocmai ceea ce-i trebuia.

— În felul acesta, fiul meu și-a ales de bunăvoie și nesilit de nimeni o carieră în care poate, oricând dorește, să întrecă orice concurent. Fiul meu îmi spune, *mister Copperfield*, că i-ați fost foarte devotat, și că ieri, când v-ați întâlnit, aveți lacrimi de bucurie în ochi. Ar fi o fățarnicie din partea mea dacă aș încerca să mă arăt surprinsă că fiul meu trezește sentimente atât de puternice; dar nu pot rămâne nepăsătoare față de cineva care știe să-i prețuiască însușirile și sunt foarte bucuroasă că ați venit la noi. Pot să vă asigur că și el vă poartă o deosebită prietenie și că vă puteți bizui pe sprijinul lui.

Miss Dartle juca table cu același zel cu care făcea toate cele. Și dacă n-aș fi văzut-o înainte de a se fi așezat la table, mi-aș fi închipuit că fața i se jigărise și ochii i se bulbucaseră jucând acest joc. Cred însă că aș greși amarnic dacă aș presupune că a pierdut o singură vorbuliță din această conversație sau vreuna măcar din privirile mele pe când ascultam cu cea mai mare plăcere și foarte onorat de încrederea lui *missis Steerforth*, simțindu-mă mai vârstnic ca niciodată de când plecasem din *Canterbury*.

Târziu de tot, când ni s-au adus pe o tavă câteva sticle și pahare, *Steerforth* mi-a făgăduit solemn că va examina cu toată atenția propunerea de a merge la țară eu mine. Nu era însă nicio grabă, mi-a zis; am putea pleca și peste o săptămână; și, foarte ospitalieră, maică-sa mi-a spus același lucru. Și în timpul convorbirii noastre mi s-a adresat de mai multe ori, numindu-mă *Daisy*; ceea ce a făcut-o pe *miss Dartle*, să se amestece din nou în vorbă:

— Într-adevăr, *mister Copperfield*, asta-i oare o poreclă? Și de ce v-a dat-o? Nu cumva pentru că... eh... pentru că vă socotește tânăr și neexperimentat? Sunt foarte nepricepută în lucrurile astea!

I-am răspuns că așa cred și am simțit că mi s-au îmbujorat obrajii.

— Vai! a zis *miss Dartle*. Ce fericită sunt că am aflat! Întreb numai ca să mă lămuresc și-s mulțumită c-am aflat. Vă socotește tânăr și neexperimentat. Așadar, sunteți prietenul lui? Ei bine, asta-i încântător!

După aceea s-a dus la culcare, iar *missis Steerforth* s-a retras și ea. Am mai zăbovit vreo jumătate de ceas lângă foc, trâncănind despre *Traddles* și despre toți ceilalți colegi de la „*Salem House*“, după care *Steerforth* și cu mine ne-am dus sus, împreună.

Camera lui Steerforth se afla alături de a mea și am intrat s-o văd. Era o întruchipare a confortului, plină de fotolii, de taburete și de perne lucrate de mâna mamei, într-un cuvânt, nu-i lipsea nimic. Dintr-o ramă atârnată în perete chipul ei, cu trăsături frumoase, privea la fiul iubit, ca și cum ar fi ținut neapărat ca imaginea ei să-l vegheze și în somn.

Am găsit un foc destul de bun în odaia mea, iar draperiile, trase la ferestre și în jurul patului, îi dădeau o înfățișare foarte confortabilă. M-am așezat într-un jilț din fața căminului, ca să chibzuiesc în tihnă asupra fericirii mele; gustasem câtva timp farmecul acestei meditații, când deodată am zărit deasupra căminului un portret al lui *miss Dartle*, care mă fixa cu ochii scrutători.

Asemănarea era tulburătoare și, firește, portretul avea o privire ciudată. Pictorul nu consemnase cicatricea, dar i-am adăugat-o *eu*; și o vedeam ba apărând, ba dispărând; uneori numai pe buza de sus, cum o văzusem la masă, alteori pe toată întinderea tăieturii pricinuite de ciocan, cum o văzusem când se mâniase.

M-am întrebat plictisit de ce nu-i găsiseră alt loc decât în odaia mea. Ca să scap de ea, m-am dezbrăcat repede, am stins lampa și m-am băgat în pat. Dar nici când eram gata să ațipesc, n-am uitat că era acolo și mă privea: „Oare într-adevăr așa e? Aș vrea să știu...” Și-când m-am trezit în toiul nopții, mi-am adus aminte că în vis întrebasem tot soiul de oameni dacă-i într-adevăr așa sau nu, fără a ști de fapt ce voiam.

CAPITOLUL XXI

MICUȚA EM'LY

Aveau în casă un servitor care, pe câte am înțeles, se afla mai mult în slujba lui Steerforth; fusese angajat de acesta când era la universitate și părea un model de respectabilitate. Cred că n-a existat niciodată în meseria lui om care să aibă o înfățișare mai respectabilă. Vorbea puțin, umbla fără a face niciun zgomot, era foarte potolit din fire, cuviincios, îndatoritor, totdeauna la îndemână când aveai nevoie de el, și nu incomoda niciodată cu prezența lui atunci când era de prisos; dar marele lui merit era respectabilitatea. N-avea o mutră prea amabilă, gâtul îl ținea cam țeapăn, capul îi era mai mult prelung și neted, încadrat cu păr scurt de amândouă părțile, vorbea domol, dar avea obiceiul de a accentua litera *s*, din care cauză ai fi zis că o folosește mult mai des decât toată lumea; poseda însă darul să dea un aspect respectabil tuturor particularităților sale. Chiar de ar fi avut nasul așezat de-a-ndoaselea, s-ar fi priceput să-i dea un aer respectabil. Făurise o atmosferă de respectabilitate în jurul său, în mijlocul căreia evolua sigur de sine. Aproape că nici nu-l puteai bănui de vreo greșală, atâta era de respectabil. Avea un aer atât de respectabil, încât nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să-i dea să îmbrace o livrea. A-i cere să facă o treabă înjositoare, ar fi însemnat să aduci o adâncă jignire simțămintelor unui om cât se poate de respectabil. De acest lucru am băgat de seamă că până și slujnicele erau atât de pătrunse, încât făceau singure asemenea treburi, în vreme ce dânsul stătea lângă foc în bucătărie și citea ziarul.

N-am văzut niciodată om mai stăpânit. Și această însușire, pe lângă celelalte cu care era înzestrat, îl făcea să pară și mai respectabil. Până și faptul că nimeni nu-i știa numele de botez părea să contribuie la respectul de care se bucura. Era cunoscut sub numele său de familie, *Littimer*, și nimeni nu se putea lega de acest nume. Poți să-l înjuri pe Peter sau să-l ocărăști pe Tom; numele de *Littimer* impune, însă, un respect necondiționat.

Presupun că acest sentiment se datora naturii abstracte a respectabilității în general. Fapt este că în prezența lui mă simțeam foarte tânăr. N-aș putea spune ce

vârstă avea. Și asta se întorcea tot în folosul lui, căci, dat fiind calmul său respectabil, putea să pară tot atât de bine de 50 ca și de 30 de ani.

Dimineața, înainte de a mă fi trezit, Littimer intrase în odaia mea ca să-mi aducă apă pentru bărbierit, de care nu aveam nevoie, și pentru a-mi pregăti hainele. Când am tras la o parte perdelele patului, l-am văzut, respectabil ca totdeauna, netulburat de vântul rece de ianuarie și fără ca să scoată aburi când răsuflea, rânduindu-mi ghetele, una la dreapta și alta la stânga, ca într-un pas de dans, și scuturând firele de praf de pe haină, în vreme ce o așeza binișor la loc, ca pe un nou-născut.

I-am zis bună dimineața și am întrebat, cât era ceasul. Și atunci a scos din buzunar cel mai respectabil ceas cu capac din câte mi-a fost dat să văd vreodată și, ținând capacul cu degetul cel mare, ca să nu se deschidă de tot, s-a uitat la cadran, cum cați într-un ghioc ca să citești viitorul, apoi l-a închis la loc și mi-a spus că dacă n-am nimic împotriva, era opt și jumătate.

— *Mister Steerforth* va fi bucuros dacă am să-i pot spune cum v-ați odihnit, *sir*.

— Mulțumesc, m-am odihnit cât se poate de bine. Cum se simte *mister Steerforth*?

— Vă mulțumesc, *sir*. *Mister Steerforth* se simte destul de bine.

Aceasta era încă una dintre trăsăturile lui caracteristice. Nu folosea superlative. Era întotdeauna rece, sobru, calm.

— Aș mai putea avea cinstea să vă fiu de folos cu ceva, *sir*? Gongul sună la ceasurile nouă; familia ia gustarea de dimineață la nouă și jumătate.

— Nu, mulțumesc.

— Cu voia dumneavoastră, *sir*, de mulțumit *eu* trebuie să vă mulțumesc.

Și rostind aceste cuvinte, și inclinând puțin capul când a trecut prin fața patului meu, parcă pentru a cere iertare că m-a contrazis, a ieșit, închizând ușa cu mare băgare de seamă, ca și cum chiar în clipa aceea aș fi ațipit.

În fiecare dimineață se desfășura aceeași conversație: niciun cuvânt mai mult, niciun cuvânt mai puțin; și cu toate acestea, ori de câte ori mă aflam în fața acestui om foarte respectabil, mă simțeam, cum spun unii dintre poeții noștri mai mărunți, „din nou un băiețuș“, chiar dacă în ajun, datorită tovărășiei lui Steerforth sau discuțiilor purtate cu *miss Dartle*, mă simțisem mai matur.

Littimer ne făcea rost de cai; iar Steerforth, priceput la toate, îmi dădea lecții de călărie. Ne aducea florete, și Steerforth îmi dădea lecții de scrimă; ne aducea mânuși, și, sub îndrumarea aceluiași profesor, începeam să fac progrese la box. Nu mă sinchiseam dacă Steerforth găsea că sunt ageamii în aceste științe, dar nu puteam suferi gândul de a-mi arăta lipsa de îndemânare în fața respectabilului Littimer. N-aveam niciun temei să cred că Littimer s-ar fi priceput la vreunul din aceste meșteșuguri; niciodată n-a dat loc unei asemenea bănuieli, nici măcar printr-o tresărare a respectabilelor sale gene; și, totuși, de câte ori era de față când ne antrenam, mă simțeam cel mai stângaci și mai nepriceput dintre muritori.

Stăruii mai mult asupra acestui personaj pentru că pe vremea aceea a exercitat o deosebită înrăurire asupra mea și pentru că a jucat un rol în cele ce s-au întâmplat mai târziu.

Am petrecut o săptămână minunată. A trecut, însă, firește, nespus de repede, căci trăiam într-un adevărat extaz; totuși, mi-a oferit nenumărate prilejuri să-l cunosc mai bine și să-l admir și mai mult, în zeci și zeci de privințe, pe Steerforth, așa că la sfârșitul săptămânii am avut impresia că fusesem împreună vreme mult mai îndelungată. Maniera jovială în care mă trata ca pe o jucărie îmi plăcea mai mult decât orice altă purtare pe care ar fi putut-o adopta. Îmi amintea de prietenia noastră de odinioară; era parcă o firească urmare a acesteia; îmi dovedea că rămăsese neschimbat și înlătura orice sfială aș fi putut avea dacă m-aș fi gândit la deosebirea dintre însușirile lui și ale mele și aș fi măsurat drepturile mele la prietenia lui cu un etalon cât de cât echitabil; dar mai presus de toate era faptul că îmi arăta o încredere, o căldură și o afecțiune pe care nu le arăta nimănui altuia. După cum la școală se

purtase cu mine altfel decât cu toți ceilalți, mă bucuram să văd că și în viață îmi acorda mai multă atenție decât oricărui alt prieten. Credeam că eram mai aproape decât oricine de inima lui, și sufletul mi-era plin de dragoste pentru el.

S-a hotărât să meargă cu mine la țară, și, în cele din urmă, a venit ziua plecării. La început stătuse la îndoială dacă să-l ia sau nu și pe Littimer, dar s-a decis să-l lase acasă. Acest respectabil personaj, împăcat cu orice i-ar fi hărăzit soarta, ne-a așezat cu atâta grijă bagajele în trăsura care avea să ne ducă la Londra, de parcă ar fi avut de înfruntat hurducăturile veacurilor; și a primit foarte liniștit bacșișul ce i l-am oferit cu sfială.

Ne-am luat rămas bun de la *missis* Steerforth și de la *miss* Dartle, eu mulțumindu-i călduros gazdei, iar dânsa, mamă devotată, arătându-se deosebit de amabilă. Ultimul lucru pe care l-am reținut a fost privirea placidă a lui Littimer; o privire în care mi s-a părut că se oglindea convingerea tăcută că eram într-adevăr foarte tânăr.

Nici nu încerc să descriu ce am simțit revăzând, în împrejurări atât de prielnice, acele meleaguri dragi și binecunoscute. Am călătorit cu poștalionul. Îmi amintesc că doream atât de mult ca Yarmouthul să-i facă o bună impresie lui Steerforth, încât am fost foarte încântat când în timp ce străbăteam ulițele întunecoase, în drum spre han, mi-a spus că, după câte își putea da seama, era un târgușor drăguț, ciudat, cam peste mână. De îndată ce am sosit, ne-am dus la culcare (în trecere, pe coridor, am văzut o pereche de ghete murdare și niște jambiere în dreptul unei uși pe care era pictat vechiul meu prieten, „Delfinul“, și a doua zi am luat gustarea de dimineață cam târziu. Steerforth, foarte bine dispus, mi-a povestit că a făcut o plimbare pe plajă până m-am trezit și că făcuse cunoștință cu mai bine de jumătate dintre pescarii din partea locului. Afară de asta, mi-a mai spus că zărise din depărtare o casă din hornul căreia ieșea fum și care era încredințat că nu putea fi decât locuința lui *mister* Peggotty; și că-l bătuse gândul să se ducă acolo și să se jure că el era David Copperfield, pe care nu-l puteau recunoaște deoarece crescuse.

— Când vrei să mergem să mă prezinți, Daisy? m-a întrebat. Sunt la dispoziția ta. Hotărăște cum vrei!

— Păi, mă gândeam că ar fi potrivit să mergem acolo diseară, Steerforth, când se adună cu toții în jurul focului. Aș vrea să vezi casa când e caldă și luminată.

— Fie! a încuviințat Steerforth. Diseară!

— N-am să le dau de știre că suntem aici. Vreau să-i luăm prin surprindere, i-am zis încântat.

— Da, desigur! Altfel n-are niciun haz! Să-i luăm prin surprindere. Trebuie să-i vedem pe băștinași în starea lor naturală.

— Cu toate că *sunt*, așa cum ai spus, oameni de teapa aia, i-am răspuns.,

— Aha! N-ai uitat ciondănelile mele cu Rosa, nu-i așa? a exclamat el, aruncându-mi o privire fugară. Fir-ar afurisită să fie, mai-mai că mi-e frică de ea. E ca un duh necurat pentru mine! Dar ce să mai vorbim de ea? Ei, ce ai de gând să faci acum? Presupun că vrei să te duci s-o vezi pe dădaca ta.

— Firește, întâi și întâi trebuie să mă duc s-o văd pe Peggotty.

— Bine, mi-a spus Steerforth, uitându-se la ceas. Să zicem c-am să te las câteva ore, ca să plângeți pe săturate. O să fie de-ajuns?

Râzând, i-am răspuns că, după părerea mea, are să ne ajungă, dar că neapărat trebuia să vină cu mine, să se convingă că faima îl precedase și că devenise un personaj aproape la fel de important ca mine.

— Sunt gata să merg oriunde poftești și să fac tot ce vrei, mi-a zis Steerforth. Spune-mi unde să vin, și peste două ceasuri mă voi prezenta în ce stare sufletească ai să dorești: ghidușă sau sentimentală.

I-am dat îndrumări precise cum să găsească locuința lui *mister* Barkis, harabagiu, pe șoseaua ce duce la Blunderstone și în alte direcții; apoi, după ce ne-am înțeles, am plecat. Aerul era rece și tare; drumul era uscat; marea era ușor încrețită și limpede...

soarele, deși nu prea încălzea, lumina din belșug; și totul era proaspăt și vesel. Mă simțeam și eu atât de proaspăt și vesel că mă aflam acolo, încât aș fi oprit trecătorii pe uliță ca să le strâng mâna.

Ulițele mi se păreau» firește, înguste. Cred că așa ne par întotdeauna ulițele copilăriei când le revedem. Nu uitasem niciun amănunt și n-am găsit nimic schimbat, până când am ajuns în fața prăvăliei lui *mister* Omer. Sus, pe firmă, unde altădată scria „OMER“, am citit acum „OMER și JORAM“, dar inscripția de dedesubt rămăsese aceeași ca și înainte: „MANUFACTURĂ, CROITORIE, MĂRUNȚIȘURI, POMPE FUNEBRE etc.“.

După ce am citit aceste cuvinte de vizavi, pașii mei îndreptându-se parcă de la sine spre ușa prăvăliei, am trecut ulița și m-am uitat înăuntru. În fundul prăvăliei am zărit o femeie drăguță, care-și legăna pruncul în brațe, în timp ce un băiețaș se agăța de șorțul ei. Nu mi-a fost greu s-o recunosc nici pe Minnie, nici pe copii. Ușa cu geam, care dădea în odaia din fund, nu era deschisă; dar din atelierul aflat peste drum, în curtică, se auzea slab vechea melodie, al cărei fir parcă nu s-ar fi întrerupt niciodată.

— *Mister* Omer e acasă? am întrebat, intrând în prăvălie. Dacă este, aș vrea să-i vorbesc o clipă.

— Da, *sir*, e acasă, mi-a zis Minnie. Suferă de astmă, și pe vremea asta nu-i priește să iasă. Joe, cheamă-l pe bunicul!

Băiețașul care se ținea de șorțul ei a scos un țipăt atât de ascuțit, încât s-a rușinat singur și și-a ascuns fața în fusta mamei, iar aceasta s-a arătat tare mândră de odrasla ei. Am auzit cum se apropia cineva suflând și gâfâind, și peste o clipă s-a ivit *mister* Omer, care nu îmbătrânise prea tare, dar avea respirația mai scurtă ca odinioară.

— Cu ce vă pot servi, *sir*? m-a întrebat *mister* Omer.

— Dați-mi voie, *mister* Omer, să vă strâng mâna, i-am zis, întinzându-i-o pe a mea. Mi-ați arătat o deosebită bunăvoință cândva, și presupun că în acea împrejurare n-am fost în stare să vă exprim recunoștința.

— Adevărat? Îmi pare bine, dar nu-mi aduc aminte de nimic. Sunteți sigur că nu vă înșelați?

— Absolut!

— Pare-mi-se, mi-a zis *mister* Omer, privindu-mă și clătinând din cap, că o dată cu răsuflarea mi s-a scurtat și memoria, pentru că nu-mi mai aduc aminte de dumneavoastră.

— Nu vă mai amintiți? M-ați așteptat la stația poștalionului, am luat o gustare aici și apoi am mers împreună la Blunderstone: dumneavoastră, cu mine, cu *missis* Joram, precum și *mister* Joram, care pe atunci încă nu era soțul ei.

— Ei, nu mai spuneți! Doamne-Dumnezeule! a exclamat *mister* Omer, după ce, de uimire, l-a apucat un nou acces de tuse. Minnie dragă, ți-aduci aminte? Da, desigur! Era vorba de o doamnă, nu-i așa?

— Mama mea, am precizat eu.

— Așa-i! mi-a zis *mister* Omer, punând degetul arătător pe vesta mea. O doamnă și un copilaș! Era vorba de două persoane. Persoana și copilașul au fost așezați, în aceeași groapă cu cealaltă. Da, desigur, la Blunderstone. Doamne, Doamne! Și cum v-a mai mers de atunci?

— Foarte bine, i-am mulțumit eu și mi-am exprimat speranța că i-a mers și lui la fel.

— Vai, n-am de ce mă plânge! mi-a zis *mister* Omer. Cu înecăciunea stau ceva mai prost, însă astea-s păcatele bătrâneții. Dar iau lucrurile așa cum sunt. Altceva ce-aș putea face, nu-i așa?

Pufnindu-l răsul, *mister* Omer a început din nou să tușească, dar de astă dată i-a sărit într-ajutor fiică-sa, care se apropiase de noi și-și juca pe teighea copilul cel mai mic.

— Ei, Doamne! a zis *mister* Omer. Da, desigur! Erau două persoane! Și vă rog să mă credeți, cu prilejul acela s-a hotărât și ziua când Minnie și Joram aveau să se căsătorească. „Hotărâți ziua,“ *sir*, mi-a zis Joram. „Da, tată, te rog!“ mi-a zis Minnie. Și acum l-am luat părtaș în afacere. Și poftim, priviți! Asta-i ăl mic!

Minnie a răs și și-a netezit părul pe tâmple, în timp ce tatăl ei și-a vârât unul dintre degetele lui butucănoase în mânuța copilașului care juca pe tejghea.

— Așa-i, două persoane erau! a, repetat *mister* Omer, dând din cap retrospectiv. Precis! Și chiar în clipa asta Joram lucrează la unul cenușiu, cu cuie de argint, dar nu măsura asta (și spunând acestea s-a uitat la copilașul care juca pe tejghea), ci cu, vreo doi toli mai mare. N-ați vrea să luați o gustare?

I-am mulțumit, dar am refuzat.

— Ia stați! m-a interpelat *mister* Omer. Nevasta lui Barkis harabagiul, sora lui Peggotty pescarul, avea ea nu știu ce legătură cu familia dumneavoastră? Dacă nu mă înșel, era în slujbă acolo?

A fost nespus de fericit când i-am spus că așa era.

— Sper că și cu înecăciunile am s-o duc mai bine în curând, de vreme ce cu memoria văd că s-au îndreptat lucrurile. Știți, *sir*, o tânără rudă de-a ei își face ucenicia la noi și are un gust rafinat în ale croitoriei încât, vă rog să mă credeți, nicio ducese n-o întrece.

— Nu cumva e micuța Em'ly? am întrebat, fără să vreau.

— Em'ly o cheamă, a confirmat *mister* Omer, și e și micuță. Dar nu știu dacă o să mă credeți, atâta-i de chipeșă, că jumătate din femeile din oraș sunt foc și pară pe ea.

— Astea-s prostii, tată! a sărit Minnie.

— Draga mea, i-a răspuns *mister* Omer, făcându-mi cu ochiul, nu spun c-ai fi și tu printre ele, spun doar că jumătate din femeile din Yarmouth, și pe o rază de cinci mile în jur, sunt foc și pară pe fata asta.

— N-avea decât să-și vadă de treabă, tată, i-a ripostat Minnie, să nu le dea prilej de vorbă, și atunci nimeni n-ar fi avut de ce, să se ia de ea!

— Poftim, nimeni nu s-ar fi putut lua de ea! i-a întors vorba *mister* Omer. Poftim, nimeni nu s-ar fi putut lua de ea! Așa cunoști *tu* viața? Există oare lucru pe care să nu-l poată face o femeie, mai ales când e vorba de frumusețea altei femei?

După această glumă calomnioasă, am crezut că s-a sfârșit cu *mister* Omer. A tușit atât de puternic, și înecăciunea s-a prelungit cu atâta îndărătnicie, încât mă așteptam să-l văd prăbușindu-se cu capul înainte în dosul tejghelei, după care, pantalonii săi negri, bufanți, cu funde din panglică ruginie la genunchi, să se înalțe și să tresară într-o ultimă și zadarnică zvâcnire. În cele din urmă și-a revenit, însă, deși mai găfâia, și era atât de istovit, încât a trebuit să se așeze pe scăunelul aflat în dreptul tejghelei.

— Vedeți dumneavoastră, mi-a explicat el ștergându-și fruntea și abia trăgându-și suflarea, fetișcana asta nu se prea uită la nimeni pe aici și n-a legat cunoștințe și prietenii, ca să nu mai spun că n-a încurajat niciun curtezan. De aceea s-a scornit și zvonul răutăcios că Em'ly ar vrea să ajungă o *lady*. Eu, unul, cred că i se trage mai ales din aceea că uneori, pe vremea când mergea la școală, spunea că dac-ar ajunge vreodată o *lady*, ar vrea să facă rost unchiului ei de cutare sau cutare lucru și ar vrea să-i cumpere cutare și cutare daruri scumpe. Înțelegeți?

— Vă rog să mă credeți, *mister* Omer, i-am mărturisit eu foarte însuflețit, că la fel îmi spunea și mie când eram copii.

Mister Omer a dat din cap și și-a frecat bărbia.

— Așa-i! Afară de asta, vedeți, dânsa, dintr-o nimica toată, reușește să se îmbrace mult mai elegant decât altele care au de toate la dispoziție, și *asta*, a înrăutățit lucrurile. Și apoi, s-ar putea spune că e și cam mofturoasă. Aș zice chiar că sunt și eu de părere că-i mofturoasă, a adăugat *mister* Omer. Nu prea știe ce vrea; e cam răsfățată; la început nu prea izbutea să se adapteze. După câte știu, pe socoteala ei nu s-a spus nimic altceva, așa-i, Minnie?

— Așa e, tată, a întărit *missis* Joram. Cred că nu lipsește nimic din ce s-a spus *mai rău* pe socoteala ei.

— Când a găsit un loc, a urmat *mister* Omer, ca doamnă de companie pe lângă o bătrână arțăgoasă, nu s-au prea înțeles și a părăsit serviciul. În cele din urmă a intrat ucenic la noi pe trei ani. Doi ani aproape că au trecut și s-a dovedit că-i vrednică de n-are pereche. Face cât șase! Spune, Minnie, nu face cât șase?

— Ba face, tată, a răspuns Minnie. Și *eu*, una, niciodată n-am vorbit-o de rău.

— Foarte bine, a zis *mister* Omer. Așa e. Și acuma, tinere domn, a încheiat *mister* Omer, frecându-și din nou bărbia, ca să nu credeți că, pe cât mi-e răsuflarea de scurtă, pe atât mi-e de lungă vorba, trebuie să vă spun că asta-i tot ce știu.

Întrucât, de câte ori pomeniseră de Em'ly, vorbiseră pe șoptite, mi-am dat seama că se afla undeva pe aproape. Când l-am întrebat, *mister* Omer a dat din cap, făcând semn către ușa locuinței. Am întrebat îndată dacă am voie să arunc o privire, și pe loc am primit încuviințare; și uitându-mă pe fereastră, am văzut-o pe Em'ly cum ședea și lucra. Am văzut-o – era ființa delicată, fermecătoare, ai cărei ochi albaștri, limpezi, care-mi robiseră inima de copil, urmăreau acum radioși mișcările unui alt copil, ale copilașului lui Minnie, care se juca în preajma ei; pe fața-i luminoasă se citea destulă încăpățănare ca să întărească cele auzite; și mai stăruia încă acea sfială capricioasă de odinioară; sunt sigur însă că trăsăturile chipului ei frumos nu oglindeau decât bunătate și fericire, prevestind o viață așezată și fericită.

Și în tot acest timp, de peste drum, din curticică, se auzea aceeași melodie, ca și cum n-ar fi încetat nicio clipă – vai, melodia care *nu* încetează niciodată! – răsuna tot timpul bocănitul acela.

— N-ați vrea să intrați să stați de vorbă cu ea? m-a îmbiat *mister* Omer. Pofțiți înăuntru, *sir*, și vorbiți-i! Vă rog, ca la dumneavoastră acasă!

M-am sfiit să intru, mi-a fost teamă să n-o tulbur, și nu mai puțin să nu mă trezesc eu însumi prea tulburat; am întrebat însă la ce oră obișnuiește să plece seara, ca să putem fixa ora vizitei noastre în mod corespunzător; apoi, după ce mi-am luat rămas bun de la *mister* Omer, de la frumoasa lui fiică și de la copilașii ei, am plecat s-o văd pe scumpa mea Peggotty.

Am găsit-o în bucătăria pardosită cu cărămidă, pregătind prânzul. Când am bătut la ușă, mi-a deschis și m-a întrebat ce pofteam. M-am uitat la ea, zâmbind, dar dânsa nu mi-a întors zâmbetul. Niciodată nu încetasem a-i scrie, cred însă că trecuseră vreo șapte ani de când nu ne mai văzusem.

— E acasă *mister* Barkis, *ma'am*? am întrebat-o, silindu-mă să-i vorbesc aspru.

— E acasă, *sir*, mi-a răspuns Peggotty, dar țintuit la pat de reumatism.

— Pe la Blunderstone nu se mai duce? am întrebat-o.

— Când se simte bine, se duce, mi-a răspuns.

— Dar *dumneavoastră*, *missis* Barkis, vă mai duceți acolo?

M-a privit cu mai multă luare-aminte și am băgat de seamă cum mâinile ei s-au apropiat cu iuțea una de cealaltă.

— Aș vrea să vă întreb despre o casă de acolo, numită, dacă nu mă înșel, „Crângu-Ciorilor“... i-am zis.

A făcut un pas înapoi și, speriată, a întins mâinile, ca, și cum ar fi vrut să mă oprească.

— Peggotty! am strigat.

— Scumpul meu! a exclamat dânsa, și amândoi am izbucnit în lacrimi și ne-am trezit strâns îmbrățișați.

N-am inimă să povestesc ce năzdrăvăanii a făcut; cum a râs și cum a plâns; cât de mândră s-a arătat, câtă bucurie! Și câtă mâhnire a încercat amintindu-și că aceea a cărei mândrie și bucurie aș fi putut să fiu nu se mai afla printre noi, și niciodată n-avea să mă mai strângă cu drag la pieptul ei. Nu m-a oprit nicio clipă teama să nu par copilăros împărtășind efuziunile ei. Pot spune că niciodată în viața mea n-am râs și n-

am plâns mai în voie decât în ziua aceea.

— Barkis o să fie foarte fericit! mi-a zis Peggotty, ștergându-și ochii cu șorțul. Asta o să-i facă mai bine decât funți întregi de alifie. Să mă duc sus să-i spun c-ai venit? Nu vrei să vii sus să-l vezi, dragul meu?

Desigur că voiam. Dar Peggotty n-a reușit să părăsească odaia cu una, cu două; de câte ori ajungea la ușă și se uita înapoi la mine, se întorcea ca să plângă și să rădă, cu capul pe umărul meu. În cele din urmă, ca s-o ajut, m-am dus cu ea sus; și după ce am așteptat vreun minut afară, cât dânsa l-a pregătit pe *mister* Barkis, m-am prezentat și eu în fața bolnavului.

M-a primit cu un entuziasm nețărmurit. Fiind prea reumatic ca să fie cazul să-i strâng și să-i scutur mâna, m-a rugat să-i strâng și să-i scutur ciucurele scufiei, ceea ce am făcut din toată inima. Când m-am așezat lângă patul lui, mi-a zis că-i face mare plăcere că se simte iar ca atunci când mă ducea cu harabaua către Blunderstone. Cum zăcea întins pe pat, cu fața în sus, învelit până sub bărbie, ai fi zis că n-are decât cap – ca heruvimii din poze – ceea ce-i dădea o înfățișare cât se poate de ciudată.

— Ce nume am scris eu pe coviltirul harabalei, *sir*? m-a întrebat *mister* Barkis, înfipând anevoie un zâmbet reumatic.

— A, *mister* Barkis, am purtat câteva discuții serioase în această privință, nu-i așa?

— Nu-i așa, *sir*, că multă vreme am tot spus c-aș vrea? m-a întrebat *mister* Barkis.

— Multă, am încuviințat eu.

— Și nu-mi pare rău, a zis *mister* Barkis. Vă mai amintiți cum mi-ați spus într-un rând că dânsa face toate prăjiturile și toate mâncărurile?

— Da, îmi amintesc cât se poate de bine, i-am răspuns.

— Și ăsta era adevărul adevărat, a zis *mister* Barkis. Strașnic de adevărat cum e birurile, a adăugat *mister* Barkis, clătinându-și scufia, căci acesta era singurul lui mijloc de a-și întări spusele. Și decât birurile, ceva mai adevărate nici că se poate.

Mister Barkis și-a îndreptat privirea asupra mea, cerându-mi parcă să întăresc aceste roade ale meditațiilor ce făcuse de când se afla la pat; și eu le-am întărit.

— Nimic mai adevărat decât e birurile, a repetat *mister* Barkis. Un om sărac cum mi-s eu abia când cade la pat își dă seama de acest adevăr. Și eu, *sir*, mi-s un om foarte sărac!

— Îmi pare foarte rău, *mister* Barkis.

— Da, mi-s un om foarte sărac, a adăugat *mister*, Barkis.

Și în clipa aceea, mâna lui dreaptă s-a ivit încet și șovăitor de sub plapumă și, fără pic de vlagă, a apucat un băț legat de marginea patului. După ce, de câteva ori, a lovit în gol cu această unealtă, în care timp pe fața-i s-au perindat expresii de disperare, *mister* Barkis a nimerit lădița a cărei extremitate o văzusem tot timpul. Și atunci s-a înseninat la față.

— Vechituri! m-a lămurit *mister* Barkis.

— Aha! am exclamat eu.

— Aș dori să fie plină cu bani, *sir*! a zis *mister* Barkis.

— Aș dori și eu, i-am zis.

— Dar NU E, mi-a zis *mister* Barkis, holbându-se la mine.

L-am asigurat că nici nu mă îndoiam de acest lucru, după care *mister* Barkis, aruncând o privire mai blândă soției sale, a declarat:

— C. P. Barkis e a mai vrednică și a mai bună dintre femei! C. P. Barkis merită cu vârf și îndesat orice laudă i s-ar aduce! Draga mea, pregătește frumos masa pentru musafirul nostru; faci rost de mâncare și băutură bună, nu?

Ar fi trebuit să protestez, să nu facă pregătiri deosebite în cinstea mea, dar la celălalt capăt al patului am văzut-o pe Peggotty, care-mi făcea semn să nu refuz. De aceea am tăcut.

— Mai am eu ceva bani pe-aici pe undeva, dragă, a zis *mister* Barkis, dar mă simt cam obosit acum. Dacă tu și *mister* David mă lăsați să dorm puțin, îi caut și îi găesc

eu când m-oi trezi.

Ca să-i facem pe plac, am ieșit amândoi din odaie. După ce am ieșit, Peggotty mi-a apus că *mister* Barkis se făcuse „puțintel mai scump“ ca înainte și că recurgea la acest vechi șiretlic ori de câte ori trebuia să scoată o monedă din ascunzătoarea sa; și că răbda dureri cumplite coborând singur din pat și târându-se până la blestemata aia de lădiță. Într-adevăr, peste o clipă, am auzit înfiorătoare gemete înăbușite, căci aceste mișcări îi pricinuiau cumplite dureri în toate încheieturile; dar Peggotty, cu ochii umezi de compătimire, m-a încredințat că această mărinimoasă pornire îi va prii și că nu se cade să-l oprim. Și așa a continuat să geamă până s-a întors în pat, îndurând, nu mă îndoiesc, un adevărat supliciu; după care ne-a chemat înăuntru și, pretinzând că tocmai s-a trezit dintr-un somn binefăcător, a scos de sub pernă o guinee. Satisfacția că, păcălindu-ne, reușise să păstreze intactă taina lădiței era, pare-se, destul de mare ca să răscumpere toate chinurile îndurate.

Am prevenit-o pe Peggotty că urma să vină și Steerforth, și nu după multă vreme a sosit și el. Sunt convins că Peggotty niciodată n-ar fi făcut vreo deosebire între un om care i-ar fi dat ajutor ei personal și un bun prieten al meu și că, în orice caz, i-ar fi arătat cea mai vie recunoștință și cel mai mare devotament. Dar vioiciunea și buna lui dispoziție naturală, purtarea lui prietenoasă, înfățișarea-i plăcută, darul lui de a se adapta oricărui interlocutor și de a atinge, ori de câte ori își dădea osteneala, coarda sensibilă în inima oricui, au cucerit-o pe Peggotty în mai puțin de cinci minute. De fapt, ca să-i câștige inima bieteii Peggotty, ar fi fost de ajuns numai felul cum se purta Steerforth cu mine. Și până a pleca noi în seara aceea, toate astea laolaltă au făcut-o pe Peggotty să-l adore.

A rămas cu noi la masă, și dac-aș spune c-a primit bucuros să rămână, n-aș izbuti să sugerez nici pe jumătate cât de ușor și cu ce plăcere a făcut-o. A pătruns în odaia lui *mister* Barkis cum pătrund aerul și lumina, improspătând și luminând toate, ca și cum ar fi fost o personificare a vremii frumoase. În gesturile lui nu era nimic silit, nimic zgomotos sau voit; făcea totul cu o ușurință de nedescris, încât ai fi zis că altfel sau mai bine nici că s-ar putea – făcea totul cu o naturalețe, cu o grație și cu un farmec de a căror amintire sunt și astăzi vrăjit.

Am făcut haz în salonaș, unde, pe pupitrul de odinioară, am dat peste *Cartea mucenicilor*, pe care de la plecarea mea n-o mai deschisese nimeni, și apucându-mă să răsfoiesc pozele ei înfricoșătoare, mi-am amintit de emoțiile ce mi le trezeau altădată, dar care acum erau absente. Când Peggotty a adus vorba de odăița mea, spunând că era gata pregătită pentru noapte, și mi-a spus că dorea să rămân acolo, mai înainte ca eu să fi apucat să-i arunc o privire șovăitoare, Steerforth și înțelese despre ce era vorba.

— Desigur, a zis, o să dormi aici cât timp rămânem în Yarmouth, iar eu o să stau mai departe la han.

— Mi se pare că după ce te-am adus atât de departe, nu se cade să te părăsesc, i-am răspuns.

— Gândește-te, pentru numele lui Dumnezeu, unde este locul tău firesc! În raport cu asta ce importanță pot avea „părerile“?!

Și astfel, problema a fost pe loc tranșată.

Steerforth și-a desfășurat neobosit toate însușirile-i minunate până la 8, când am pornit spre barcazul lui *mister* Peggotty. Mai mult chiar, pe măsură ce treceau ceasurile, ieșeau la iveală cu și mai multă strălucire; mi s-a părut atunci, și acum nu mai am nicio îndoială în această privință, că datorită succesului de care au fost încununuate eforturile sale conștiente de a plăcea, sensibilitatea lui, și așa foarte rafinată, a dobândit un ascuțiș nou. Dacă cineva mi-ar fi spus atunci că toate acestea nu erau decât un joc spiritual, desfășurat de dragul unei plăceri de o clipă, pentru satisfacerea unei toane, dintr-un impuls de a-și arăta superioritatea, de a cuceri lucruri ce nu prezentau niciun interes pentru el și de care, peste o clipă, avea să se

lepede, dacă cineva mi-ar fi spus una ca asta în seara aceea, aş fi fost atât de indignat, încât, zău, nu ştiu cum aş fi reacţionat!

Poate că asemenea insinuări n-ar fi făcut decât să intensifice – dacă asta ar mai fi fost cu putinţă – romanticele simţăminte de lealitate şi prietenie care mă însufleţeau în vreme ce păşeam, alături de el, pe dunele întunecate, pustiite de iarnă, îndreptându-ne spre venerabilul barcaz; în jurul nostru vântul şuiera mai lugubru decât şuierase şi gemuse în noaptea când am trecut pentru întâia oară pragul lui *mister Peggotty*.

— Cam sălbatic locuri, nu-i așa, Steerforth?

— Par destul de sinistre în beznă, şi marea urlă de parcă ar avea poftă să ne înghită. Barcazul e acolo unde se vede lumina?

— Acolo, i-am zis.

— Atunci e ăla pe care l-am zărit azi-dimineaţă. M-am dus de-a dreptul spre el, mânat parcă de instinct.

Am tăcut amândoi, căci ne apropiasem de lumină, şi ne-am îndreptat încetişor spre uşă. Am pus mâna pe clanţă; şi după ce i-am şoptit lui Steerforth să vină după mine, am intrat.

Auzisem de afară zvon de voci, iar în clipa când am intrat, am auzit pe cineva aplaudând; spre marea mea mirare, persoana care bătea din palme era veşnic nemângâiata *missis Gummidge*. Dar *missis Gummidge* nu era singura persoană din casă care era neobişnuit de înfierbântată. *Mister Peggotty*, cu faţa radiind de bucurie, râdea din toată inima şi ţinea larg deschise braţele lui vânjoase, gata parcă s-o strângă la pieptul lui pe micuţa Em'ly; Ham, cu o expresie în care se îmbinau, parcă admiraţia şi entuziasmul cu un fel de timiditate care-i stătea foarte bine, o ţinea de mână pe micuţa Em'ly, ca şi cum ar fi vrut s-o prezinte lui *mister Peggotty*; iar micuţa Em'ly, sfioasă şi îmbujorată, dar, după cum se putea citi în ochii ei, bucuroasă de bucuria lui *mister Peggotty*, era tocmai gata să lase mâna lui Ham, ca să se arunce la pieptul lui *mister Peggotty*, când apariţia noastră a făcut-o să-şi mute gândul (căci cea dintâi care ne-a zărit dânsa a fost). Asta făceau şi așa i-am văzut pe toţi în clipa când, din bezna acelei nopţi geroase, am trecut în lumina caldă a odăii; iar mai în fund, *missis Gummidge* bătea din palme ca o smintită.

După ce am intrat, acest mic tablou s-a şters şi s-a risipit cu atâta iuţeală, încât ai fi putut să te îndoieşti că l-ai văzut aieva. M-am pomenit în mijlocul familiei uimite, faţă în faţă cu *mister Peggotty*, cu mâna întinsă spre el, când deodată Ham a exclamat:

— *Mas'r Davy!* E *mas'r Davy!*

O clipă mai târziu am început să dăm mâna unii cu alţii, să ne întrebăm de sănătate şi să spunem fiecare cât eram de bucuroşi de revedere, şi ne-am trezit vorbind cu toţii deodată. *Mister Peggotty* era atât de mândru şi atât de fericit de vizita noastră, încât nu ştia nici ce să spună, nici ce să facă şi mereu îmi strângea mâna mie şi apoi lui Steerforth, după care iarăşi o strângea pe a mea, pentru ca apoi să-şi ciufulească chica zburlită şi să râdă cu atâta poftă şi mulţumire, că era o desfătare să-l priveşti.

— Ce minunată întâmplare ca 'nevoastră – doi domni în toată puterea cuvântului – să veniţi sub acoperişul meu tocmai în noaptea asta, a mai fericită noapte din viaţa mea! a zis *mister Peggotty*. E nemaipomenit, pe cinstea mea! Em'ly, draga mea, vin' aici! Vin' aici, mica mea vrăjitoare! ăsta-i prietenul lui *mas'r Davy*, draga mea! ăsta-i domnişorul de care ți-am vorbit, Em'ly! Şi iată c-a venit să te vadă, împreună cu *mas'r Davy*, în cea mai fericită noapte din viaţa lui unchiu-tău, o noapte com n-a mai fost şi n-o să mai fie alta! Straşnică întâmplare!

După ce a rostit dintr-o suflare acest discurs, cu o extraordinară însufleţire şi bucurie, *mister Peggotty* a prins obrazii nepoatei între palmele lui bătătorite, i-a sărutat de vreo douăsprezece ori şi, cu nespuse dragoste şi mândrie, i-a luat căpşorul, l-a strâns la pieptu-i vânjos şi mâna lui a prins s-o mângâie cu delicateţe, ca şi cum ar

fi fost mâna unei prea distinse doamne. Apoi i-a dat drumul, și după ce dânsa s-a refugiat în odăița în care dormisem odinioară, *mister Peggotty*, găfâind, înfierbântat de atâta neobișnuită bucurie, și-a întors privirea spre noi.

— Dacă 'nevoastră, doi domni – domni în toată puterea cuvântului acum – și ce mai domni... a început *mister Peggotty*.

— Așa-i, chiar așa! Bine-ai grăit! l-a întrerupt Ham. Așa-i, *mas'r Davy* e domn mare acu! Chiar așa.

— Dacă 'nevoastră, care ați ajuns mari acum, a urmat *mister Peggotty*, o să înțelegeți com stau lucrurile, mă veți ierta că-s atât de zăpăcit. În orice caz, vă rog să mă iertați. Em'ly, draga mea! Știe ea ce vreau să spun, de-aia a șters-o! Aici *mister Peggotty* avu o nouă explozie de bucurie: Fii bună, mămuco, și du-te o clipă să vezi ce face!

Missis Gummidge a dat din cap și a ieșit.

— Să-mi ziceți pește, ba chiar pește cu fiere, a declarat *mister Peggotty*, așezându-se alături de noi în fața căminului, dacă seara asta nu-i a mai fericită din viața mea! Apoi, adresându-se lui Steerforth, i-a spus în șoaptă: Micuța Em'ly, așa com ați văzut-o adineauri, cu obrazii îmbujorați...

Steerforth s-a mărginit să dea din cap, dar cu o asemenea expresie de participare la simțămintele lui *mister Peggotty*, încât acesta din urmă i-a răspuns ca și cum Steerforth ar fi vorbit:

— Fără îndoială, i-a zis *mister Peggotty*. Așa e ea.

Mulțumesc, *sir*.

Ham mi-a făcut de câteva ori semn cu capul, voind parcă să-mi spună și el același lucru.

— Micuța noastră Em'ly, a urmat *mister Peggotty*, a adus în casa asta, a noastră, ceea ce presupun (câci nu-s decât un biet necioplit, dar asta cred) că numai o făptură micuță, cu ochi mari și minunați, poate aduce într-o casă. Nu-i copilul meu; eu, unul, n-am avut copii; dar de iubit, o iubesc neînchipuit de mult. Mă-nțelegeți? Neînchipuit de mult.

— Înțeleg foarte bine, a zis Steerforth.

— Știu că mă-nțelegeți, *sir*, și vă mulțumesc din nou, i-a răspuns *mister Peggotty*. *Mas'r Davy* poate să-și aducă aminte com arăta, când era mică; 'nevoastră vă dați singur seama com e astăzi. Dar niciunul dintre 'nevoastră nu-i în stare să priceapă ce a fost, ce e și ce va fi pentru inima-mi plină de dragoste. Sunt un om necioplit, *sir*, necioplit ca un arici-de-mare; dar nimeni – afară, poate, de un suflet de femeie – nimeni nu poate să priceapă ce-n-seamnă pentru mine micuța Em'ly. Dar fie vorba între noi, a urmat el vorbind mai încet, *missis Gummidge*, cu toate că are mari însușiri, nu e femeie să priceapă aceste lucruri.

Apoi, după ce, pregătindu-se parcă pentru ceea ce avea să spună, și-a trecut din nou degetele prin chică, răvășind-o, *mister Peggotty* a urmat, punându-și mâinile pe genunchi:

— E cineva care o cunoaște pe micuța Em'ly de când s-a-necat taică-su; care de atunci a văzut-o neconținut; a văzut-o copilă, a văzut-o fetiță, a văzut-o femeie. Nu-i cine știe ce arătos, e cam ca mine la stat – greoi și aspru – are ceva de lup-de-mare, murat de valurile mării, dar băiat cinstit și cu inima la locul ei.

Cred că pe Ham nu l-am mai văzut rânjind niciodată ca în seara aceea.

— Ce-a făcut, ce-a dres afurisitul ăsta de marinar, a continuat *mister Peggotty* cu fața strălucitoare de bucurie, fapt e că s-a-ndrăgostit de micuța noastră Em'ly. Se ține scai de ea, îi face pe voie, ca o slugă credincioasă, își pierde în mare măsură pofta de mâncare, pentru ca, în cele din urmă, să-mi spună care-i buba. Acum, vedeți 'nevoastră, doresc și eu ca micuța noastră Em'ly să se mărite cum se cuvine. Doresc și eu s-o văd însoțită cu un om cinstit, în stare s-o ocrotească. Nu știu cât o să mai trăiesc sau cât de curând mi-o suna ceasul; dar știu că de s-ar întâmpla într-o noapte

ca furtuna să-mi răstoarne barca în largul Yarmouthului, zărind pentru ultima oară peste crestele talazurilor furioase luminile orașului, mă voi îneca cu sufletul mai împăcat, zicându-mi: „Colo, pe țârm, se află un bărbat neclintit, credincios micuței mele Em'ly, 'nezeu s-o aibă în pază, și cât timp va trăi bărbatul acela va fi ferită de orice răutate“.

După care Peggotty și-a fluturat solemn mâna dreaptă, parcă spre a-și lua un ultim rămas bun de la luminile orașului, și apoi, după ce a schimbat o privire cu Ham, a urmat pe același ton:

— L-am sfătuit atunci să vorbească fără-ntârziere cu Em'ly. El e destul de mare, dar e mai rușinos decât un puști, și n-a vrut. Atunci i-am vorbit eu. „Com?! Pe *el* să-l iau? a sărit Em'ly. Pe *el*, pe care-l cunosc de atâția ani și la care țin atât de mult? Vai, unchiule! Niciodată n-am să-l pot lua pe *el*. E un băiat atât de cumsecade!“ Am pupat-o și nu i-am zis decât atât: „Draga mea, bine faci că-mi vorbești deschis, singură să-ți alegi bărbatul, slobodă ca o păsărică“. M-am dus apoi la el și i-am zis: „Tare-aș fi vrut să fie așa, dar nu se poate. Rămâneți însă prieteni ca și pân-acuma și-ascultă ce-ți spun: Poartă-te cu ea ca un bărbat.“ Mi-a strâns mâna și mi-a zis: „Așa am să fac!“ Și doi ani au dus-o așa mai departe, vrednic și cinstit, și nimic nu s-a schimbat în căminul nostru.

În clipa aceea, pe chipul lui *mister* Peggotty, care-și schimbase de câteva ori expresia în raport cu etapele povestirii, s-a ivit din nou acea încântare triumfătoare de mai înainte, și punând o mână pe genunchiul meu, iar cealaltă pe al lui Steerforth (după ce mai întâi și le frecase, ca să sublinieze însemnătatea episodului), ne-a spus, adresându-se când unuia, când celuilalt, cele ce urmează:

— Pe neașteptate, într-o seară – com ar fi, seara asta – mica Em'ly vine de la lucru împreună cu băiatul! Nu-i cine știe ce mare scofală, o să-mi spuneți 'neavoastră. Nu, pentru că dânsul o păzește ca un frate, și după lăsarea întunericii, și înainte, și toată ziua. Dar, ce să vezi, 'nealui, marinarul ăsta, mi-o ia de mână și-mi strigă voios: „Poftim, priviți! S-a învoit să-mi fie nevastă!“ Și dânsa, cu un amestec de cutezanță și timiditate și răsând și plângând în același timp, îmi zice: „Da unchiule! Dac-ai vrea să-ți dai consimțământul.“ Auzi vorbă, dacă vreau! a exclamat *mister* Peggotty, dând capul pe spate, fericit. Și a urmat: Doamne, altceva nici că-mi puteam dori. „Rogu-te, mi-a zis, acum sunt hotărâtă; m-am gândit temeinic și o să fiu o nevastă cât se poate de bună, căci e un băiat vrednic și cumsecade!“ Atunci *missis* Gummidge a-nceput să bată din palme ca la teatru, și în clipa aceea ați intrat 'neavoastră. Asta-i! Am dat lucrurile pe față! Tocmai atunci, ați intrat. Și toate câte vi le-am povestit s-au petrecut aici, adineauri, și iată-l pe bărbatul care o s-o ia de nevastă pe Em'ly când și-o sfârși ucenicia.

Ham a îndurat cum a putut mai bine pumnul pe care *mister* Peggotty i l-a dat ca semn de prietenie și de încredere; apoi, simțindu-se dator să spună și el ceva, cu mare greutate a îngăimat cele ce urmează:

— Nu era mai naltă decât erați dumneavoastră, *mas'r* Davy... când ați venit la noi întâia oară... Și mi-am dat seama com o să fie când o crește mare. Și-am văzut-o crescând... ca o floare. Și viața mi-aș da-o pentru ea... *mas'r* Davy. Vai, bucuros și mulțumit mi-aș da-o! Pentru mine dânsa-i mai mult decât... e tot ce mi-aș fi putut dori vreodată, și mai mult decât... mai mult decât aș fi putut cere. O iubesc... o iubesc cu adevărat. Și nu se află în toată lumea și nici chiar pe întinsul mărilor... niciun domn care să-și iubească mai fierbinte aleasa decât o iubesc eu, cu toate că s-or găsi mulți... pricepuți a spune mai bine... ceea ce au de spus.

Am fost înduioșat când am văzut coșcogeamite flăcău ca Ham vibrând sub impulsul sentimentelor ce le nutrea pentru delicata făptură care-i cucerise inima. Mi s-a părut emoționantă încrederea sinceră pe care *mister* Peggotty și Ham ne-o arătau. Și toată această poveste m-a mișcat. N-aș putea spune în ce măsură amintirile mele din copilărie au contribuit la tulburarea mea. Și nici n-aș putea spune dacă nu cumva

venisem acolo cu niscai secrete iluzii c-aș mai iubi-o pe micuța Em'ly. Știu doar că m-am bucurat din toată inima de cele întâmplate; numai că, la început, această bucurie a fost atât de gingașă, încât puțin a lipsit ca să nu se preschimbe în durere.

De aceea, dacă mie mi-ar fi revenit sarcina să ating cu oarecare discernământ coarda sensibilă a celor de față, aș fi dat greș. Dar rolul acesta i-a revenit lui Steerforth; și dânsul a făcut-o cu atâta iscusință, încât imediat ne-am simțit cu toții cât se poate de bine și de fericiți.

— Strașnic de bun om sunteți dumneavoastră, *mister Peggotty*, i-a zis, și meritați din plin fericirea pe care o trăiți în astă seară! Dați-mi voie să vă strâng mâna. Ham, băiete, să fii fericit! Dă-mi mâna! Daisy, tu ațâță focul, să trosnească. Iar dumneavoastră *mister Peggoty*, să știți că dacă n-o faceți pe frumoasa dumneavoastră nepoată (căreia îi las locul din colț) să se întoarcă în mijlocul nostru, eu, unul, plec. Nu vreau ca din pricina mea, într-o seară ca asta, lângă foc să rămână un loc gol, mai ales un loc ca ăsta, nu, cu niciun preț, nici pentru toate bogățiile Indiei!

Atunci *mister Peggotty* s-a dus în fosta mea odăiță s-o cheme pe micuța Em'ly. La început n-a vrut să vină, și atunci s-a dus și Ham după ea. Peste puțin au reușit s-o aducă; era foarte tulburată și sfioasă, dar și-a redobândit treptat stăpânirea de sine văzând cât de drăguț și de respectuos îi vorbea Steerforth; cu câtă dibăcie ocolea orice, subiect care ar fi pus-o în încurcătură; cum se întreținea cu *mister Peggotty* despre bărci, despre corăbii, despre flux și despre pești; cum povestea întâlnirea sa cu *mister Peggotty* la „Salem House“; cât de încântat se arăta de barca aceea transformată în casă și de tot ce se afla acolo; și cu ce dexteritate ne-a atras pe nesimțite în cercul fermecat, făcându-ne pe toți să luăm parte, fără nicio sfială la discuția generală.

E drept că în seara aceea Em'ly n-a prea vorbit; a stat și s-a uitat, și fața-i a prins viață, și era fermecătoare. Steerforth ne-a istorisit (legat de conversația dusă cu *mister Peggotty*) un naufragiu îngrozitor, descriindu-l foarte amănunțit, de parcă s-ar fi petrecut sub ochii lui, iar micuța Em'ly a stat tot timpul cu ochii țintă la el, urmărind episoadele naufragiului. Ca schimbare, ne-a povestit apoi cu atâta vervă o pățanie de-a sa, încât ai fi zis că s-a întâmplat chiar atunci, și micuța Em'ly a râs, făcând să vibreze tot barcazul de sunetele cristaline ale râsului ei, și am făcut haz cu toții, cu Steerforth împreună, vrăjiți în chip irezistibil de umorul lui. L-a făcut pe *mister Peggotty* să cânte, sau mai degrabă să urle, vechiul cântec *Când sufla vișoros vântul...*, și, la rândul lui, a cântat atât de frumos și atât de patetic o melodie marinărească, încât mi s-a părut că vântul, care dădea târcoale casei și ici-colo tulbura tăcerea cu murmurul său, se oprise și el ca să-l asculte.

A izbutit s-o înveselească până și pe acea victimă a melancoliei care era *missis Gummidge* cum nu mai reușise nimeni de la moartea bătrânului ei (cel puțin așa mi-a spus *mister Peggotty*). Nu i-a dat răgaz să se simtă prost nici o singură clipă; a doua zi, dânsa și-a zis că pesemne va fi fost vrăjită.

Dar Steerforth n-a monopolizat nici atenția, nici conversația. Când micuța Em'ly a prins curaj și a început să-mi vorbească (ce-i drept, destul de sfioasă) despre plimbările noastre pe plajă, după scoici și pietricele, și când i-am amintit cât de mult țineam la ea, când amândoi am râs și am roșit evocând frumoasele vremuri de odinioară, care azi păreau atât de ireale, Steerforth a tăcut și trăgând cu urechea, ne-a privit cu luare-aminte. Toată seara Em'ly a stat pe bătrâna lădiță, în colțișorul de altădată, lângă cămin, cu Ham alături, pe locul care pe vremuri fusese al meu. A stat lipită de perete, departe de el, dar n-aș putea spune dacă a stat așa din feciorelnică sfială față de noi sau după vechiul ei nărav de a tachina oamenii. Am băgat însă de seamă c-a stat așa toată seara.

După câte îmi amintesc, n-am plecat decât pe la miezul nopții. La masă am mâncat pește sărat și pesmeți, iar Steerforth a scos din buzunar o sticlă de gin olandez, pe care noi, bărbații (acum puteam spune „noi, bărbații“, fără să roșesc), am golit-o. Despărțirea a fost cordială; și în timp ce toți ai casei stăteau grămadă, în prag, ca să

ne lumineze cât mai departe drumul, am zărit ochii albaștri, fermecători, ai micuței Em'ly, care ne urmăreau, din spatele lui Ham, și i-am auzit glasul melodios sfătuindu-ne să mergem cu băgare de seamă.

— Deosebit de atrăgătoare fată! mi-a zis Steerforth, luându-mă de braț. Nostimă casă și nostimi oameni. E o senzație cu totul nouă pentru mine să stau de vorbă cu asemenea oameni!

— Mare noroc am avut să picăm în clipa exploziei de bucurie stârnite de logodna lor. Niciodată n-am văzut oameni mai fericiți! E o plăcere să-i vezi și să împărtășești bucuriile lor curate!

— Cam nerod flăcăul pentru fata asta, mi-a zis Steerforth. Nu găsești?

Se arătase atât de sincer cu Ham și cu toți ceilalți, încât această observație cinică și neașteptată m-a uimit. Dar întorcându-mă brusc spre el și văzând că îi râdeau ochii, i-am răspuns ușurat:

— Vai, Steerforth! Degeaba glumești pe socoteala bieților oameni! N-ai decât s-o împungi pe *miss* Dartle și să încerci să-ți ascunzi simpatiile cu o glumă, că eu unul, te cunosc. Când văd cât de bine îi pricepi, cu câtă delicatețe împărtășești fericirea acestui biet pescar și înțelegi o afecțiune ca aceea a bătrânei mele dădace, îmi dau prea bine seama că nicio bucurie, niciun necaz, nicio emoție a acestor oameni nu ți-e străină. Și pentru asta, Steerforth, te admir și te iubesc de douăzeci de ori mai mult!

S-a oprit și, privindu-mă drept în față, mi-a zis:

— Cred că ești sincer, Daisy, și că ai un suflet bun. Aș dori ca toți să fim ca tine!

În clipa următoare a început să fredoneze vesel cântecul lui *mister* Peggotty, și ne-am continuat cu pași mari drumul spre Yarmouth.

CAPITOLUL XXII

CÂTEVA PRIVELIȘTI VECHI ȘI NOI PERSONAJE

Steerforth și cu mine am stat mai bine de două săptămâni în părțile acelea. Eram împreună, firește, mai tot timpul; se întâmpla însă câteodată să ne despărțim pentru câteva ceasuri. În vreme ce el era îndrăgostit de mare, eu, unul, nu prea eram; și, de cele mai multe ori, când dansul ieșea cu barca împreună cu *mister* Peggotty – ceea ce era una dintre distracțiile lui favorite – preferam să rămân pe uscat. Faptul că locuiam la Peggotty, în odăița aceea, îmi impunea îndatoriri de care dansul era liber: știind cât se obosea Peggotty îngrijindu-l toată ziua pe *mister* Barkis, seara mă simțeam dator să mă întorc mai devreme acasă; în schimb, Steerforth, care locuia la han, își petrecea serile după plac. Astfel, de pildă, am auzit că în vreme ce eu dormeam el își cinstea prietenii pescari la „Băiatul de viață“, localul preferat al lui *mister* Peggotty, și că petrecea nopți întregi sub clar de lună, pe mare, în costum de pescar, și nu se întorcea acasă decât o dată cu marea de dimineață. Știam însă de pe atunci că puteam desluși numele săpate pe lespede atunci când munca aspră și vremea rea, precum și orice alt lucru palpitant care avea farmecul noutății îl atrăgea și îi făcea plăcere; de aceea purtarea lui nu m-a mirat câtuși de puțin.

Altă pricină datorită căreia uneori nu eram împreună era faptul că, firește, mă duceam deseori la Blunderstone, spre a revedea locurile dragi ale copilăriei; firește că, după ce m-a însoțit o dată, Steerforth, n-a mai simțit nevoia să repete călătoria. Astfel, după câte îmi amintesc, s-a întâmplat de vreo trei sau patru ori ca, după gustarea de dimineață să apucăm drumuri diferite și să nu ne vedem decât târziu seara, la cină. Afară de faptul că știam că, bucurându-se de multe simpatii, putea găsi douăzeci de feluri de a se distra acolo unde se prea poate ca altul în locul lui să nu fi găsit niciunul, n-aveam idee ce făcea în acest răstimp.

Cât despre mine, în cursul acestor singuratiche pelerinaje, căutam să-mi întipăresc în memorie fiecare iard al vechiului drum și nu mă mai săturam vizitând locurile dragi ale copilăriei. Le vizitam cum de atâtea ori făcusem în gând, și zăboveam acum în preajma lor ca în anii copilăriei, când mă aflam departe, și gândurile mele zăboveau în preajma acestor locuri. Petreceam ceasuri întregi lângă mormântul de sub copac, unde odihneau părinții mei amândoi – mormântul la care privisem cu un ciudat simțământ de milă pe vremea când nu era decât al tatii și lângă care stătusem atâta de deznădăjduit când a fost deschis spre a primi trupul neînsuflețit al frumoasei mele mame și pe acela al pruncului ei – mormântul care, datorită râvnei neclintite a bunei Peggotty, fusese totdeauna bine îngrijit, ajungând ca o grădină. Se afla într-un colț retras al cimitirului, nu departe de potecă, așa că puteam desluși numele săpate pe lespede atunci când – tulburat de orologiul care, bătând ceasurile, parcă-mi amintea un glas ce amuțise – mă plimbam în sus și-n jos de-a lungul ei. În acele clipe mă gândeam mereu ce voi ajunge în viață și la faptele de seamă ce aveam de gând să săvârșesc. Pașii mei se îmbinau cu ritmul acestor meditații și erau atât de statornici, încât ai fi zis că mă întorsesem acasă, pentru a-mi țese visurile alături de o mamă aflată între vii.

Casa părintească cunoscuse mari schimbări. Cuiburile de ciori, părăsite de atâta vreme, se risipiseră; iar copacii tunși pe laturi și retezați la vârf erau de nerecunoscut. Grădina căzuse în paragină, și jumătate din ferestrele casei erau astupate. Nu locuia acolo decât un biet nebun, împreună cu cei care-l îngrijeau. Toată ziua stătea la fereastra odăiței mele și privea spre cimitir; și m-am întrebat dacă gândurile sale rătăcite nu se întâlneau cumva cu visurile care-mi frământaseră mintea în acele dimineți trandafirii, când, în cămașă de noapte, de la aceeași ferestruică, mă uitam afară și vedeam oile cum pășteau liniștite în lumina răsăritului.

Vecinii noștri de altădată, *mister și missis* Grayper, emigraseră în America de Sud, și ploaia pătrundea prin acoperișul casei lor părăsite și umpluse de igrasie zidurile exterioare. *Mister* Chillip se recăsătorise cu o femeie înaltă, ciolănoasă, îngâmfată, și aveau un copilăș slăbănog, cu un cap mare și greu, pe care abia și-l putea ține, și cu niște ochi stinși, care întrebau parcă întotdeauna de ce fusese adus pe lume.

Cu un ciudat amestec de plăcere și amărăciune zăboveam în preajma locurilor natale, până ce soarele purpuriu de iarnă îmi amintea că era timpul s-o pornesc îndărăt. Dar după ce le părăseam, și mai ales seara, când, alături de Steerforth, stăteam liniștit la cină, lângă căminul în care duduia focul, eram fericit că le revăzusem. La fel – deși într-o mai mică măsură – mă simțeam noaptea când mă întorceam în odăița mea curată; și când, răsfoind cartea despre crocodili (care se afla acolo, pe o măsuță), mă gândeam cu recunoștință în suflet la soarta binecuvântată, mulțumită căreia aveam prieteni ca Steerforth și ca Peggotty și, ca să împlinescă pierderea ce încercasem, o ființă atât de mărinimoasă și de bună cum era mătușa.

Când mă înapoiam din aceste lungi plimbări, pentru a ajunge mai repede la Yarmouth, luam bacul. Acesta mă lăsa pe dunele ce despărțeau orașul de mare, peste care, tăind, scurtam o bună bucată de drum pe șosea. Casa lui *mister* Peggotty se afla la mai puțin de o sută de iarzi de calea mea, și de aceea întotdeauna intram să-i văd. Eram aproape sigur că-l voi afla acolo pe Steerforth, care mă aștepta să pornim împreună, prin ceața și frigul ce se înteteau, spre luminile orașelului.

Într-o după-amiază mohorâtă, când am întârziat mai mult ca de obicei – îmi luasem rămas bun de la Blunderstone, fiindcă sorocul plecării se apropiase – l-am găsit pe Steerforth în căsuța lui *mister* Peggotty, stând singur în fața căminului și meditând.

Atât era de adâncit, încât nici n-a băgat de seamă când m-am apropiat. Asta s-ar fi putut întâmpla chiar de n-ar fi fost atât de absorbit, căci nisipul de afară înăbușea zgomotul pașilor; dar nici când am intrat nu s-a trezit din visare. Stăteam lângă dansul și îl priveam; iar el, neclintit și încruntat, sta dus pe gânduri.

Când i-am pus mâna pe umăr, a tresărit atât de tare, încât m-am speriat și eu.

— Dai buzna peste mine ca o nălucă a remuşcării! mi-a zis, aproape supărat.

— Într-un fel trebuia să-ți dau de veste c-am sosit, i-am răspuns. Te-am făcut să cazi din nori?

— Nu, mi-a răspuns el. Nu.

— Atunci, de unde? l-am întrebat, așezându-mă lângă el.

— Mă uitam la chipurile plâsmuite de flăcări.

— Și acum le strici, ca să nu le văd eu, i-am zis când am băgat de seamă că ațâță focul cu un lemn aprins, stârnind o sumedenie de scânteii roșii, care, pârâind, s-au ridicat pe horn și au izbucnit afară în văzduh.

— Tot nu le-ai fi văzut. Urăsc ceasul acesta corcit, când nu-i nici zi, nici noapte. Ai întârziat! Unde ai fost?

— Să-mi iau rămas bun de la locurile pe unde m-am plimbat de obicei.

— Și eu am stat aici, mi-a zis Steerforth, privind jur împrejur prin odaie, gândindu-mă că – judecând după pustietatea ce domnește aici – ai putea crede că oamenii pe care i-am aflat atât de fericiți în noaptea venirii noastre s-au risipit sau au murit sau că asupra lor s-a abătut nu știu ce nenorocire. David, bine ar fi fost dacă, în ultimii douăzeci de ani, prin voia Domnului, aș fi avut un tată luminat care să-mi fi călăuzit pașii!

— Dar ce s-a întâmplat, dragul meu Steerforth?

— Regret din tot sufletul că n-am fost mai bine strunit! Aș dori din tot sufletul să fiu în stare să mă strunesc mai bine.

Atitudinea lui vădea o stare de depresiune violentă, care mă uluia. Nici nu-mi venea a crede, într-atât era de schimbat.

— Mai bine aș fi fost în pielea bietului Peggotty sau a necioplitului ăluia de nepot al lui, a urmat el, ridicându-se și rezemându-se posomorât de marginea căminului, decât să fiu cel ce sunt, și de douăzeci de ori mai bogat și de douăzeci de ori mai deștept decât ei, și să mă canonesc cum m-am canonit în ultima jumătate de ceas în afurisitul ăsta de barcaz!

Eram atât de buimăcit de această schimbare, încât în primul moment n-am putut face altceva decât să-l privesc în tăcere cum, cu capul sprijinit în palmă, stătea și privea melancolic la foc. În cele din urmă l-am rugat foarte stăruitor să-mi spună ce-l tulburase atât de mult, și dacă nu crede c-aș putea să-l ajut cu vreun sfat, să-mi îngăduie măcar să împărtășesc mâhnirea lui. Mai înainte ca să-mi fi isprăvit vorba, a început să râdă, mai întâi acru, dar curând și-a redobândit voioșia.

— Lasă, nu-i nimic, Daisy, nu-i nimic! mi-a zis. La Londra, la han, ți-am spus că uneori nu mă pot suferi. Adineauri, m-am speriat de mine însumi ca de un vis urât – am avut, cred, un coșmar. Câteodată, în clipele de plictis, ne revin în minte basmele copilăriei, și nu ne dăm seama că-s basme. Pare-mi-se că m-am confundat cu băiatul din poveste căruia „nu-i păsa de nimic“, dar pe care l-au mâncat leii, ceea ce, cred eu, nu este altceva decât un mod de a spune că s-a dus de râpă. M-a pălit, cum zic babele, o spaimă cumplită, din cap până-n picioare. M-am speriat de mine însumi.

— Nu cred să existe nimic altceva care să te înspăimânte, i-am zis.

— Poate că nu, cu toate c-ar fi destule care m-ar putea înspăimânta, mi-a răspuns. Bine! A trecut! N-o să mă mai apuce, David, dar îți repet, dragul meu, c-ar fi fost mai bine pentru mine (și pentru mulți alții) dac-aș fi avut un tată sever și luminat!

Fața lui era totdeauna expresivă, dar niciodată nu mi-a fost dat s-o văd mai sumbră și mai serioasă decât în clipa când, cu privirea ațintită asupra focului, a rostit aceste cuvinte.

— Să nu mai vorbim de asta! a urmat el, făcând un gest de parc-ar fi aruncat ceva. Cum spune Macbeth:

„S-a dus... Mă simt iar om!“

Și acum să mergem la masă. Dacă nu cumva (ca Macbeth) am stricat și eu ospățul cu cea mai minunată nebunie, Daisy!

— Dar unde or fi ai casei, mă întreb?

— Dumnezeu știe! După ce te-am așteptat la bac, am venit aici și n-am găsit pe nimeni. Asta m-a pus pe gânduri, și așa m-ai găsit când ai intrat.

Sosind în clipa ceea cu un coș în mână, *missis* Gummidge ne-a lămurit cum de rămăsese casa pustie. Plecase în grabă să târguiască lucruri de care avea nevoie, căci *mister* Peggotty era așteptat să se întoarcă o dată cu fluxul, și lăsase ușa deschisă ca să poată intra Ham și micuța Em'ly dacă s-ar fi înapoiat în lipsa ei. După ce a făcut-o să rădă pe *missis* Gummidge salutând-o și îmbrățișând-o glumeț, Steerforth m-a luat de braț și am plecat repede.

Înveselind-o pe *missis* Gummidge, își regăsise și el buna dispoziție, căci, fiind din nou în apele lui, a fost vorbăreț ca de obicei și pe drum a sporovăit cu însuflețire.

— Măine, va să zică, se termină cu viața asta aventuroasă, nu-i așa? m-a întrebat el voios.

— Așa ne-am înțeles, i-am răspuns. Precum știi, am și luat biletele la diligență.

— Vai, atunci nu mai e nimic de făcut! a zis Steerforth. Uitasem aproape că pe lume mai există și altceva de făcut decât să te lași legănat de valuri. Eu, unul, aș dori să nu mai existe.

— Atâta vreme cât treaba asta își va păstra farmecul noutății, i-am spus, râzând.

— Foarte posibil, în ciuda faptului că observația asta, care vine de la o persoană amabilă și nevinovată ca tânărul meu prieten, are un tâlc sarcastic. Așa-i, David, nu mă feresc să spun că sunt o ființă capricioasă. Știu că sunt; dar știu și să bat fierul cât e cald. Cred c-aș putea trece cu bine un examen de pilot în apele acestea.

— *Mister* Peggotty spune că ești nemaipomenit.

— Un fenomen nautic, nu-i așa? mi-a ripostat Steerforth, râzând.

— Așa te socotește, și știi bine că are dreptate; sunt cunoscute și râvna cu care urmărești tot ceea ce-ți pui în gând să faci, și ușurința cu care izbutești. Dar ceea ce mă uimește cel mai mult la tine, Steerforth, e faptul că te mulțumești a-ți irosi forțele fără nicio noimă.

— Mă mulțumesc? mi-a întors el vorba. Daisy dragă, afară de naivitatea ta, nimic nu mă mulțumește. Cât despre lipsa mea de noimă, n-am învățat niciodată arta de a mă lega de bunăvoie la vreuna din roțile pe care le tot învârtesc Ixionii zilelor noastre. Am pierdut momentul potrivit pentru că nu mi-am ales meșterul care trebuia, și acum nu-mi mai pasă... Știi că mi-am cumpărata o ambarcație aici?

— Ești un om extraordinar, Steerforth! am exclamat, oprindu-mă, căci auzeam pentru prima oară această noutate. Ți-ai cumpărat aici o ambarcație, deși s-ar putea să nu mai calci niciodată pe meleagurile acestea?

— Asta nu știu, mi-a răspuns. Îmi plac aceste locuri. Oricum, a urmat apoi, grăbind pasul, era de vânzare o ambarcație, un *clipper*, cum îi zice *mister* Peggotty, și am cumpărat-o, și i-am lăsat-o în folosință în lipsa mea.

— Acum te-nțeleg, Steerforth, i-am spus încântat. Ai cumpărat-o, chipurile, pentru tine, dar de fapt ai vrut să-l ajuți pe *mister* Peggotty. Trebuia de la început să-mi dau seama de asta. Dragul și bunul meu Steerforth, cum să-ți spun ce gândesc despre mărinimia ta?

— Taci! m-a oprit el, roșindu-se deodată. Bine-i a vorbi, dar mai bine a tăcea.

— Nu ți-am spus eu? Nu ți-am spus că nu poți rămâne nepăsător la nicio bucurie, la niciun necaz, la nici o emoție a acestor suflete curate?

— Da, da, mi-ai spus toate astea. Dar să nu mai vorbim de asta. Ajunge!

De teamă să nu-l supăr stăruind asupra acestui subiect, de care nici nu voia să audă, mi-am depănat mai departe, în tăcere, gândurile, în timp ce ne urmam drumul cu pași grăbiți.

— *Clipper*-ul trebuie armat din nou, a zis Steerforth. O să-l las pe Littimer aici, să vadă de treaba asta, ca să știu că-i făcută cum se cuvine. Nu ți-am spus c-a venit Littimer?

— Nu!

— A sosit azi-dimineață, cu o scrisoare din partea mamei.

Privirile ni s-au întâlnit; am băgat de seamă că era palid, iar buzele-i erau livide, deși se uita foarte hotărât la mine. M-am temut să nu se fi ivit vreo ceartă între el și maică-sa, care să-l fi adus în starea în care-l găsisem în fața căminului. I-am vorbit pe ocolite de acest lucru.

— O, nu! a zis el, clătînând din cap și râzând. Da' de unde! Și cum îți spuneam, a venit și omul meu!

— Neschimbat?

— Neschimbat. Liniștit și rece ca Polul Nord. O să aibă grijă să i se dea un alt nume ambarcației. Acum îi zice „Pescărușul“. Ce-i pasă lui *mister* Peggotty de pescăruși? O să-i schimb numele.

— Ce nume ai să-i dai.

— „Micuța Em'ly.“

Continua să se uite fix la mine, ceea ce m-a făcut să cred că nu vrea să fie lăudat pentru această delicată atenție. N-am putut ascunde cât eram de încântat, căci mi se citea bucuria pe față, dar am fost zgârcit la vorbă, și atunci a părut ușurat și a început să zâmbească.

— Ia te uită! mi-a zis el privind înainte. Micuța Em'ly în carne și oase! Cu flăcăul după ea! Pe cinstea mea, e un cavaler autentic! N-o slăbește nicio clipă!

Pe atunci Ham lucra la șantierul naval, căci, urmându-și înclinarea firească pentru această meserie, ajunsese un meșter marangoz foarte priceput. Purta haina de lucru și arăta cam din topor, dar bărbat voinic cum era, nici că se putea un apărător mai potrivit pentru delicata și înfloritoare făptură alături de care pășea. Puteai citi pe fața lui că era sincer și cinstit și că se mândrea cu dânsa și cu dragostea ce i-o purta, ceea ce în ochii mei îl făcea să pară foarte frumos. Și privindu-i cum veneau spre noi, am găsit că erau și în această privință o pereche potrivită.

Când ne-am oprit să stăm de vorbă, Em'ly și-a tras timid mâna de sub brațul lui și s-a roșit când ne-a întins-o mie și lui Steerforth. La plecare, după ce am schimbat câteva cuvinte, nu l-a mai luat de braț, ci a mers singură, părând timidă și stânjenită. Urmărindu-i cum se depărtau sub razele lunii noi, am găsit că purtarea ei era plină de gingășie și mi s-a părut că și Steerforth împărtășea această părere.

Deodată, fără veste, a trecut pe lângă noi o tinerică, pe; care n-o văzusem apropiindu-se – nu încăpea nicio îndoială că se ținea după ei – și, în treacăt, zărindu-i fața, mi s-a părut cunoscută. Era subțirel îmbrăcată, avea căutătura îndrăzneată, dar vlăguită și amărâtă; ai fi zis că-și lăsase toate grijile în seama vântului și că n-avea decât un singur, gând: acela de a-i urmări. Și când umbrele lor s-au pierdut pe țărmul neted, depărtat, care singur ne mai despărțea de mare și de nori, silueta ei s-a făcut și ea nevăzută, fără să-i fi ajuns.

— E urmărită de o umbră neagră, mi-a zis Steerforth, care se opri-n loc. Asta ce-o mai fi?

A rostit aceste cuvinte în șoaptă, cu un glas care mi-a părut ciudat

— Vrea să le ceară de pomană, cred, i-am răspuns.

— E drept, cerșitul nu-i lucru neobișnuit. Este straniu, însă, ca o cerșetoare să umble noaptea în halul ăsta.

— De ce?

— Pentru că tocmai când ne-am încrucișat cu ea mă gândeam la o asemenea arătare, mi-a răspuns după o scurtă pauză. Nu pot înțelege de unde dracu a ieșit!

— Din umbra zidului ăstuia, i-am zis în clipa următoare, ajungând într-un loc unde drumul mergea de-a lungul unui zid.

— S-a dus! mi-a răspuns Steerforth, privind înapoi. Duce-s-ar pe pustii tot răul cu ea o dată! Acuma hai să mergem la masă!

Dar din nou s-a uitat peste umăr, departe, spre orizont, unde luceau apele mării; s-

a mai uitat o dată. Pe drum și-a mai exprimat de câteva ori tulburarea prin crâmpie de fraze și exclamații; și n-a dat uitării această întâmplare decât după ce, luminați de focul din cămin și de flacăra lumânărilor, ne-am așezat veseli la masă.

Littimer se afla și el acolo, și prezența lui a avut asupra-mi înrâurirea obișnuită. Când l-am întrebat de *missis* Steerforth și *miss* Dartle, mi-a răspuns respectuos (și, firește, respectabil) că o duceau destul de bine cu sănătatea și mi-a mulțumit, transmițându-mi salutări din partea lor. Atât și nimic mai mult; totuși, mi s-a părut că-mi zice cât se poate de limpede: „Sunteți foarte tânăr *sir*, nemaipomenit de tânăr“.

Aproape sfârșisem cina, când Littimer ieșind din colțul de unde ne supraveghease, sau, mai degrabă, căci mie așa mi s-a părut, mă supraveghease pe mine, a făcut un pas sau doi spre masă, și i-a spus stăpânului său:

— Vă cer iertare, *sir*, dar trebuie să vă anunț că *miss* Mowcher e aici.

— Cine? a exclamat Steerforth mirat.

— *Miss* Mowcher, *sir*.

— Ce naiba caută aici?

— Pare-se că-i născută prin partea locului, *sir*. Mi-a spus că în fiecare an vine aici în interes profesional. Am întâlnit-o pe stradă azi după-amiază și m-a întrebat, *sir*, dacă n-ar putea avea cinstea să vă servească după cină.

— O cunoști pe uriașa asta, Daisy?

Am fost nevoit să recunosc – și m-am simțit foarte rușinat să mărturisesc această lipsă de față cu Littimer – că n-o cunoșteam pe *miss* Mowcher.

— Atunci, trebuie neapărat să faci cunoștință cu ea. Căci e una dintre cele șapte minuni ale lumii, mi-a zis Steerforth. Când vine *miss* Mowcher, poftește-o aici.

Eram curios și nerăbdător s-o cunosc, mai ales pentru că atunci când am încercat să-l descos în privința ei, Steerforth a pufnit în răs și a refuzat categoric să-mi dea vreo lămurire. Am rămas deci într-o așteptare încordată, până ce, la vreo jumătate de ceas după ce s-a strâns masa, când stăteam cu sticla de vin în fața căminului, ușa s-a deschis brusc, și Littimer, cu obișnuita lui seninătate, pe care nimic n-o putea tulbura, a anunțat:

— *Miss* Mowcher!

M-am uitat spre ușă, dar n-am văzut nimic. Mă mai zgâiam la ușă, găsimd că *miss* Mowcher se lăsa cam mult așteptată, când, spre nemărginita mea mirare, am văzut apropiindu-se cu mers legănat, dând ocol sofalei ce sta între mine și ușă, o pitică buhăită, în vârstă de 40 sau 45 de ani, cu capul și fața foarte mari, cu ochii cenușii, șireți, și cu brațe atât de scurte, încât, în vreme ce se holba la Steerforth, pentru a-și duce degetul la nasul cârn, era nevoită să plece capul, spre a întâlni degetul la jumătatea drumului. Avea o bărbie dublă, de atare proporții, încât acoperea panglica bonetei cu fundă cu tot. Gât n-avea; talie n-avea; n-avea nici picioare vrednice de acest nume; căci deși până unde s-ar fi convenit să fie talia, de ar fi avut talie, avea o conformație normală și deși, ca toate făpturile omenești, trunchiul se termina cu două picioare, era atât de scundă, încât atunci când s-a oprit în dreptul unui scaun obișnuit și și-a pus geanta pe el, ai fi zis că stă în fața unei mese. Femeia asta, cam original și îndrăzneț îmbrăcată, după ce, biruind greutatea amintite, și-a dus degetul arătător la nas, a aplecat capul puțin într-o parte și, închizând unul din ochii ei pătrunzători cu celălalt l-a privit lung pe Steerforth cu un aer isteț și a dat drumul unei adevărate cascade de vorbe:

— Așa! Odorule! a început ea glumeț, clătinând capul către dânsul. Va să zică, aici ești! Vai, nu ți-ar fi rușine, ștregarule, ce cauți departe de casă? Fără îndoială, pui la cale niscai năzbâtii! Ești o pușlama, Steerforth, zău că ești, cum sunt și eu, de altfel, nu-i așa? Ha, hai ha! Ai fi putut pune rămașag o sută de lire contra cinci că n-ai să dai peste mine aici. Dar, bată-mă să mă bată, eu îs pretutindeni. Și ici, și colo, și dracu mai știe unde, ca moneda scamatorului în batistele doamnelor. Și pentru că veni vorba de batiste – și de doamne – mare mângâiere îi mai aduci maică-ti, dragă

băiete, dar mai bine nu spun în ce fel.

În acest punct al cuvântării sale, *miss Mowcher* și-a dezlegat boneta, aruncând pe spate cele două panglici și s-a așezat, găfâind, pe un scăunel, în fața căminului, folosind masa, care-i venea deasupra capului, ca un fel de chioșc de mapon.

— Vai de steaua mea! a urmat ea, bătându-se cu mâna pe genunchi și privindu-mă cu înțeles. Tare m-am mai îngrășat, asta-i buba, *Steerforth*. Cum urc câteva scări, abia îmi trag sufletul, parcă aş scoate o găleată cu apă la fiecare răsufflare. Ia spune, de m-ai zări la fereastră sus la etaj, ai zice că-s femeie frumoasă, nu-i așa?

— Asta aş găsi oriunde v-aş vedea, i-a răspuns *Steerforth*.

— Fugi de-aici, mincinosule! s-a răstit la el mărunțica, amenințându-l cu batista cu care-și ștersese fața. Nu te obrăznic! Pe cuvântul meu de cinste, săptămâna trecută am fost la *lady Mithers* – ce strașnică femeie! ce bine se ține! – și *Mithers* a intrat și el în odaia unde așteptam – ce strașnic bărbat! ce bine se ține! și ce bine se ține peruca lui, deși are vreo zece ani! – și s-a apucat să-mi facă așa o curte, încât am crezut c-am să fiu nevoită să trag clopoțelul. Ha, ha, ha! Drăguță secătură, dar cam lipsit de principii.

— Ce-ați făcut la *lady Mithers*? a întrebat *Steerforth*.

— Asta ar însemna să trăncănesc, puiule, i-a întors ea, ducând din nou degetul la nas, strâmbându-se și clipind ca un drăcușor deștept foc. Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala! Ai vrea să afli de i-am cânit părul sau de i-am făcut ceva ca să nu-i mai cadă, dacă i-am dat cu suliman pe față sau de i-am îndreptat sprâncenele, nu-i așa? Afli tu, iubitule... când ți-oi spune! Știi cum îl chema pe bunicul?

— Nu, nu știu, i-a răspuns *Steerforth*.

— Îi zicea *Walker* puiule, și cobora dintr-un lung șir! de *Walker*, de la care am moștenit toate moșiile de la *Hookey*.

Niciodată n-am văzut pe cineva făcând cu ochiul ca *miss Mowcher*, nici pe cineva care să aibă o mai mare stăpânire de sine decât dânsa. Avea, de asemenea, când asculta ceea ce i se spunea, sau când aștepta să i se dea un răspuns, un fel deosebit de a sta cu capul plecat într-o parte și de a privi pieziș cu un singur ochi ca o coțofană. Eram atât de uluit, încât stăteam și mă holbam la ea, uitând cu desăvârșire cerințele buneicuviințe.

Între timp trăsese un scaun lângă ea și se apucase să scoată din geantă (brațul ei fiind scurt intrase în geantă până la umăr) fel de fel de sticlute, bureți, piepteni, perii, bucățele de flanelă, mici fiare de ondulat și alte unelte, pe care le arunca grămadă pe scaun. Brusca, s-a întrerupt și, spre marea mea tulburare, l-a întrebat pe *Steerforth*:

— Cine-i prietenul?

— *Mister Copperfield* îl cheamă, i-a zis *Steerforth*, și dorește să vă cunoască.

— Bine, atunci să facem cunoștință! Mi s-a părut mie că dorește acest lucru! a răspuns râzând *miss Mowcher* și, cu geanta în mână, s-a apropiat de mine legănându-se. Are fața ca piersica! a adăugat apoi, ridicându-se în vârful picioarelor, ca să mă ciupească de obraz. Cât se poate de ispititor. Mor după piersici. Îmi face plăcere să vă cunosc, *mister Copperfield*.

I-am răspuns că eram foarte încântat de a avea cinstea s-o cunosc și că plăcerea era reciprocă.

— Vai, Doamne, ce binecrescuți mai suntem! a exclamat, *miss Mowcher*, făcând o încercare deșartă de a-și acoperi fața lătăreață cu mânuța-i de copil. Ce de mofturi și ce de spanac pe lume, nu-i așa?

Ne-a spus toate acestea pe un ton confidențial, și luându-și mânuța de pe față, din nou a cufundat-o, cu braț cu tot, în geantă.

— Ce vreți să spuneți cu asta, *miss Mowcher*? a întrebat-o *Steerforth*.

— Ha, ha, ha! Ce mai șleahtă de șarlatani caraghioși suntem, nu-i așa, puiule? a răspuns mărunțica, scotocind prin geantă, cu capul într-o parte. Și, privind pieziș, a scos un pachetel și a zis: Ia uitați-vă! Firimituri din unghiile prințului rus! Prințul de

Alfabet-Anapoda, așa-i zic *eu*, pentru că numele lui cuprinde talmeș-balmeș toate literele alfabetului.

— Prințul rus e clientul dumitale? a întrebat Steerforth.

— Cred și eu, îngerașule! i-a răspuns miss Mowcher. Îi fac unghiile. De două ori pe săptămână! Și la mâini, și la picioare.

— Plătește bine, sper?

— Vorbește fornăit, dar de plătit plătește cu vârf și-ndesat! Nu-i zgârcit, ca de-alde voi. Îndată ți-ai da seama dac-ai vedea ce mustăți mai are. Roșcovane din născare, negre prin meșteșug.

— Prin meșteșugul dumitale, firește, a observat Steerforth.

Miss Mowcher a încuviințat din cap.

— A fost nevoit să mă cheme. N-a avut încotro. Căneala *lui* nu ține aici; în Rusia ținea foarte bine, dar aici nu-i bună de nimic. De când ești n-ai văzut prinț roșcovan ca ăsta. Ruginiu ca fierul vechi!

— De aia ziceați adineauri că-i un șarlatan? a întrebat Steerforth.

— Vai, c-afurisit mai ești! i-a întors *miss Mowcher*, clătinând vehement din cap. Am zis că suntem cu toții o șleahtă de șarlatani, și drept mărturie v-am arătat firimiturile din unghiile prințului. În multe familii distinse, firimiturile astea prețuiesc mai mult decât toate însușirile mele la un loc. Le port cu mine pretutindeni. Sunt cea mai bună recomandatie. Dacă *miss Mowcher* face unghiile prințului, înseamnă că *trebuie* să fie femeie de ispravă. Le dăruiesc tinerelor cucoane. Și acestea le pun, pare-se, în albume. Ha, ha, ha, ha! Pe viața mea „întregul sistem social“ (cum spun bărbații care țin cuvântări în Parlament) e un sistem bazat pe unghii princiare! a încheiat femeia în miniatură, încercând să încrucișeze brațele și dând din cap.

Steerforth a râs din toată inima, și eu la fel, iar *miss Mowcher* a continuat a da din cap, ținându-l plecat într-o parte și privind în sus cu un ochi, în timp ce ne făcea semn cu celălalt.

— Da, da, a zis bătându-se pe genunchii ei micuți, nu mai e de trăit! Hai, Steerforth, să lăsăm totul baltă și să ne apucăm de explorarea regiunilor polare.

Apoi și-a luat două-trei dintre uneltele ei minuscule și o sticlută și (spre mirarea mea) a întrebat dacă masa e rezistentă. Steerforth răspunzându-i afirmativ, a tras un scaun, mi-a cerut să-i dau mâna, ca s-o ajut, și, sprintenă, s-a suit pe masă ca pe un podium.

— Dacă vreunul dintre voi mi-a văzut gleznele, ne-a zis ea după ce a ajuns cu bine sus pe masă, să-mi spună, că îndată mă duc acasă și-mi iau viața.

— *Eu* n-am văzut nimic, a încredințat-o Steerforth.

— Nici *eu* n-am văzut nimic, am zis.

— Bine! a exclamat *miss Mowcher*. Atunci consimt să rămân în viață. Și acum, pui-pui, vin' la *missis Bond* să te taie!

Asta însemna că-l poftea pe Steerforth să se dea pe mâna ei; și dânsul s-a așezat cu spatele la masă și cu fața surâzătoare către mine și a lăsat-o să-i cerceteze capul, desigur numai așa, pentru ca să facem haz. Era într-adevăr un spectacol bizar s-o vezi pe *miss Mowcher* înclinată asupra lui și scrutându-i părul castaniu, bogat, cu o lupă mare, pe care o scosese din buzunar.

— *Ești* băiat frumos! a proclamat *miss Mowcher* după o scurtă cercetare. Dar fără ajutorul meu, în mai puțin de un an te-ai trezi cu o chelie de călugăr în creștetul capului. Ai răbdare un minut, tinere, îți fac o frecție care zece ani o să te apere de căderea părului.

Și rostind aceste cuvinte, a turnat ceva din sticlută pe o bucată de flanelă, apoi a picurat și pe una dintre periute câteva picături din acel preparat miraculos și a început să-l frece și să-l perie pe Steerforth cu amândouă deodată în creștetul capului, cu o râvnă cum nu-mi mai fusese dat să văd până atunci, dar fără a conțeni să vorbească nicio clipă.

— Mai am eu un client, pe Charley Pyegrave, fiul ducelui. Îl cunoști pe Charley? l-a întrebat pe Steerforth, aplecându-se ca să-l privească în față.

— Din vedere, i-a răspuns Steerforth.

— Strașnic bărbat! Ce favoriți mai are! Cât despre picioarele lui Charley, dacă ar fi egale (ceea ce nu-s), nu l-ar întrece nimeni. Ai să mă crezi când o să-ți spun c-a încercat să se lipsească de serviciile mele, cu toate că servește în regimentul de gardă?

— Nebunie curată! i-a zis Steerforth.

— Cam așa ceva. Fapt e că, nebun sau întreg la minte, a încercat, i-a răspuns *miss Mowcher*. Și ce s-a apucat să facă? Să vezi și să nu crezi! A intrat într-o parfumerie și a cerut o sticlă de esență de Madagascar.

— A făcut Charley una ca asta? s-a minunat Steerforth.

— Charley a făcut-o. Dar n-aveau esență de Madagascar.

— Asta ce mai este? Ceva de băut? a întrebat Steerforth.

— De băut? a exclamat *miss Mowcher*, oprindu-se ca să-l dea peste obraz. Nu, ceva cu care să-și îngrijească mustața, știi *tu*. Era în prăvălie o femeie – o femeie mai în vârstă, o adevărată zgrițuroaică – care de când era n-auzise de produsul ăsta. „Vă rog să mă iertați, *sir*, i-a zis zgrițuroaica lui Charley, vreți... vreți cumva un RUJ?“ „Ruj? a întrebat-o Charley pe zgrițuroaică. Ce, Doamne iartă-mă, credeți c-aș putea face eu cu ruj?“ „N-am vrut să vă supăr *sir*, s-a scuzat zgrițuroaica. Articolul ăsta mi se cere sub atâtea denumiri, încât am crezut că de el e vorba!“ Iată, băiețuș, încă o pildă de caraghioasă șarlatanie de care-ți vorbeam, a urmat *miss Mowcher*, frecându-l de zor pe creștet. Mi se întâmplă și *mie* să fac câte o bucată de felul ăsta – și una mai boacănă – vreo șmecherie, băiete, ca să vorbim pe șleau!

— Ce fel de șmecherie? Ca aia cu rujul?

— Judecă și tu singur, scumpule, i-a răspuns vicleana *Mowcher*, ducându-și degetul la nas, și în orice meserie dacă vei lucra păstrându-ți secretele de fabricație, vei obține rezultatul dorit. Recunosc că și *eu* recurg la puțină șmecherie. O anumită văduvă *îi* zice alifie de buze. Alta *îi* zice mănuși. Alta *îi* zice broderie. Alta, evantai. Și *eu* fiecareia *îi* zic cum *îi* place. Le fac rost de toate cele, dar între noi păstrăm secretul și se prefac atât de bine, încât mai degrabă s-ar sulemenii într-un salon plin de lume decât în fața mea. Și uneori, când le servesc, mă întrebă chiar pe mine – *cu ruj pe față* – chiar cu un strat atât de gros, încât nu încapă îndoială că n-o fac din greșală: „Cum arăt, *Mowcher*? Sunt palidă?“ Ha, ha, ha, ha! Spune-mi, tinere, *ăsta* nu-i un caraghioslăc?

De când eram nu văzusem ceva asemănător: *Mowcher*, pe masă, râdea cu poftă de acest caraghioslăc, frecându-l de zor pe Steerforth și făcându-mi cu ochiul peste capul lui.

— Vai! a urmat ea. Nu prea am căutare pe aici. Din pricina asta o s-o iau din loc. De când am venit, n-am văzut nici o singură femeie frumoasă, *Jemmy*.

— Nu?

— Nici umbra unei femei frumoase, a întărit *miss Mowcher*.

— Am putea noi să-i arătăm una în carne și oase, ce zici? a spus Steerforth, uitându-se la mine. Ce zici, *Daisy*?

— Am putea, am încuviințat eu.

— Ai? a strigat mărunțica privindu-mă drept în ochi. După care s-a întors întrebător către Steerforth: Hm?

Prima exclamație sunase ca o întrebare adresată amândurora, a doua părea însă destinată numai lui Steerforth. Neprimind răspuns nici la una, nici la alta, și-a văzut mai departe de frecție, cu capul plecat într-o parte și cătând în sus cu un ochi, ca și cum ar fi așteptat ca răspunsul să-i vină din văzduh, incredințată că se va ivi fără întârziere.

— Cumva o soră a dumitale, *mister Copperfield*? m-a interpelat dânsa după o scurtă pauză, fără a-și schimba poziția. Ai? Ai?

— Nu, i-a zis Steerforth, înainte să fi apucat să-i răspundă. Dimpotrivă, *mister* Copperfield a avut, dacă nu mă înșel, o mare admirație pentru ea.

— Cum? Și n-o mai are? a sărit *miss* Mowcher. E cumva nestatornic? O, ce rușine! Oare a sorbit din fiecare floare, sărind de la una la alta, până ce Polly de el s-a îndrăgostit? Oare o cheamă Polly?

Mi-a pus această întrebare cu o iuțeală de elf și cu o privire atât de scrutătoare, încât am fost tulburat o clipă.

— Nu, *miss* Mowcher, i-am răspuns. O cheamă Emily.

— Ai? a strigat dânsa exact ca prima dată. Hm! Ce moară stricată mai sunt! *Mister* Copperfield, nu găsești că-s cam zănatică?

Tonul și privirea ei insinuau, în legătură cu subiectul, un lucru cam neplăcut pentru mine. De aceea i-am spus mai serios decât vorbiseram până atunci:

— Pe cât e de frumoasă, pe atâta-i de cuminte. E logodită și o să se mărite cu un bărbat bun, vrednic și potrivit cu ea. Prețuiesc bunul ei simț tot atâta cât îi admir frumusețea.

— Bine zis! a exclamat Steerforth. Auzi, auzi! Și acuma, Daisy, o să potolesc curiozitatea acestei mici Fatima, spunându-i totul. Aflați, *miss* Mowcher, că fata lucrează ca ucenică, sau ca mai știu eu ce, la „Omer și Joram“, negustori de mode și mărunțișuri din acest oraș. Ați auzit? „Omer și Joram“. Cum v-a spus prietenul meu, e logodită cu un văr al ei; numele lui de botez e Ham; numele de familie: Peggotty; ocupația: marangoz; domiciliat și el în acest oraș. Locuiește la o rudă; numele de botez: necunoscut; numele de familie: Peggotty; ocupația: pescar; domiciliat și el în acest oraș. E cea mai frumoasă și mai atrăgătoare zână din lume. Ca și prietenul meu, și eu o admir din toată inima. De nu mi-ar fi teamă să nu creadă că-l vorbesc de rău pe logodnicul ei – ceea ce știu că l-ar supăra pe prietenul meu – aș zice că *mie*, unul, mi se pare că face o prostie; cred că ar putea să se mărite mai bine; și jur că e născută să fie o *lady*!

Ținând capul plecat într-o parte și privind în sus, *miss* Mowcher a ascultat aceste cuvinte, rostite încet, dar limpede, ca și cum ar fi așteptat anume acest răspuns. Când Steerforth a sfârșit, dânsa și-a recăpătat pe loc voioșia și a reînceput a sporovăi cu o uimitoare volubilitate.

— Vai! Și asta-i tot ce-mi puteți spune despre ea, nu-i așa? a exclamat *miss* Mowcher, retezându-i favoriții lui Steerforth cu o forfecuță strălucitoare, pe care o mânuia cu repeziciune în toate direcțiile. Foarte bine, *foarte* bine! E o poveste destul de lungă. Ar trebui să se-ncheie cu cuvintele: „Și viețuiră de-a pururi în fericire, cu dragoste nesfârșită unul către altul“, nu-i așa? Ah! Cum vine jocul cu gajuri? Iubesc o fată care se cheamă cu litera *E* pentru că-i ca o efigie; urăsc o fată care se cheamă cu *E* fiindcă-i logodită cu un egoist; am căutat, să-i stârnesc un elan și s-o îndemn să se elibereze. Nu-i așa că o cheamă Emily și locuiește pe țărmul de est? Ha, ha, ha! Spuneți-mi, *mister* Copperfield, nu găsiți că-s cam zănatică?

Mi-a aruncat o privire șireată și, fără a aștepta răspuns, a urmat, pe nerăsuflăte:

— Gata! Dacă vreodată un derbedeu a fost tuns și dichisit fără greș, acela ești tu, Steerforth. Și dac-am ajuns să cunosc o scăfârlie, apoi aceea e a ta. Auzi ce-ți spun, scumpule? O cunosc ca nimeni altul! a adăugat, privindu-l în față. Acum poți să te cari, Jemmy (cum spunem noi la curte), și dacă *mister* Copperfield vrea să-ți ia locul, îl dichisesc și pe el.

— Ce zici, Daisy? m-a întrebat Steerforth râzând și ridicându-se de pe scaun. Vrei să te faci frumos?

— Mulțumesc, *miss* Mowcher, nu astă-seara.

— Lăsați mofturile! mi-a zis mititica, aruncându-mi o privire expertă. Să vă alungesc puțin sprâncenele?

— Mulțumesc, i-am răspuns. Altă dată.

— Ar trebui să vi le trag cu vreun sfert de țol mai spre tâmple, a stăruiț *miss*

Mowcher. În două săptămâni s-a făcut treaba.

— Nu, nu acum, mulțumesc.

— Să vă potrivesc moțul! a stăruit ea. Nu? Atunci să vă desenez o pereche de favoriți. Hai?

Am roșit fără să vreau când am refuzat din nou, căci de astă dată mă atinsese în punctul vulnerabil. Dar văzând că deocamdată nu voiam cu niciun preț să mă las înfrumusețat prin meșteșugul ei și că rezistam atracțiilor sticlutei pe care o ridicase în dreptul ochilor, pentru a-și spori puterea de persuasiune, *miss Mowcher* mi-a zis că o să mai stăm de vorbă în curând și mi-a cerut să-i dau mâna, ca să coboare de la înălțimea la care se afla. Cu ajutorul meu a sărit sprintenă jos și a dat să-și lege bărbia dublă în bonetă.

— Cât vă datorez! a întrebat *Steerforth*.

— Cinci șilingi, i-a răspuns *miss Mowcher*. E aproape de pomană, pușor. Nu găsiți că-s cam zănatică, *mister Copperfield*?

I-am răspuns foarte politicos:

— Cătuși de puțin!

Dar în gândul meu, când am văzut-o cum a azvârlit în sus, ca un prestidigitator, cele două monede de câte o jumătate de coroană, cum le-a prins și le-a vârât în buzunar și s-a lovit cu palma peste buzunar, mi-am zis că era zănatică de-a binelea.

— Asta-i pușculița! a zis *miss Mowcher* apropiindu-se iar de scaun și punând la loc în geantă colecția de felurite mărunțișuri pe care o scosese. Mi-am luat toate drăcoveniile? Așa se pare! Nu mi-ar sta bine să fac ca lunganul de Ned Beadwood, care, când l-au dus la biserică „ca să-l cunune cu cineva“, cum povestește el, s-a trezit că-și uitase mireasa acasă. Ha, ha, ha! Un derbedeu Ned ăsta, dar nostim. Acuma știu c-am să vă rup inima, dar n-am încotro, trebuie să vă părăsesc. Adunați-vă puterile și căutați să supraviețuiți acestei încercări! La revedere, *mister Copperfield*! Păzește-te, potlogarule de Norfolk! Destul am trâncănit! Dar vina e a voastră, păcătoșilor! Vă iert, totuși! *Bob swore!* Cum zice englezul în loc de „bună seara“, când, după prima lecție de franceză, găsește că seamănă cu engleza. *Bob swore*, pușorilor!

Cu geanta-i zornăitoare de braț, a pornit bălăbănindu-se spre ușă, unde s-a oprit să ne întrebe dacă n-am vrea să ne lase o șuviță de păr. „Găsiți că-s cam zănatică“, a adăugat drept comentariu la această ofertă și, ducându-și degetul la nas, a ieșit.

Steerforth râdea atât de tare, încât nu m-am putut opri să râd și eu; nu cred însă că aș fi făcut-o de nu m-aș fi molipsit de la el. După ce ne-am săturat de râs, ceea ce s-a întâmplat după câțva timp, mi-a zis că *miss Mowcher* avea nenumărate cunoștințe și că se pricepea să facă fel de fel de servicii la tot soiul de oameni. Unii își băteau joc de ea ca de o nebună; dar avea un spirit de observație ascuțit și pătrunzător ca nimeni altul, și pe cât îi erau brațele de scurte, pe atât îi era mintea de lungă. Mi-a zis că spunea adevărul când afirma că este pretutindeni, când ici, când colo; fiindcă mereu se ducea în provincie, recrutându-și de peste tot clienții și cunoscând pe toată lumea. L-am întrebat ce fel de om era: dacă nu cumva era periculoasă și dacă avea judecată sănătoasă; dar, după vreo două-trei încercări, văzând că nici nu lua în seamă aceste întrebări, n-am mai stăruit. În schimb, mi-a povestit multe despre dibăcia ei și despre veniturile ei; și mi-a atras atenția, pentru eventualitatea că aș avea nevoie vreodată, că pune strașnic ventuze.

În seara aceea am vorbit mai tot timpul despre *miss Mowcher*, iar la despărțire, când coboram scările, *Steerforth* mi-a strigat: „*Bob swore!*“

Când am ajuns în dreptul locuinței lui *mister Barkis*, am fost mirat văzându-l pe Ham, care se plimba în sus și în jos în fața casei, și încă și mai mirat aflând că micuța Em'ly era înăuntru. L-am întrebat, firește, de ce n-a intrat și el, în loc să măsoare singur ulița în lung și în lat.

— Vedeți, *mas'r Davy*, mi-a zis el șovăind, Em'ly stă de vorbă înăuntru cu cineva.

— Cu atât mai mult cred că trebuia să intri și tu, Ham, i-am spus zâmbind.

— Da, *mas'r Davy*, așa s-ar fi convenit, mi-a răspuns el, dar vedeți, a urmat el în șoaptă, e o femeie tânără, *sir*, e o tânără pe care Em'ly a cunoscut-o mai demult și cu care acum n-ar trebui să mai vorbească.

Când am auzit aceste cuvinte, parcă a picat o rază de lumină asupra umbrei pe care o văzusem urmărindu-i cu câteva ceasuri mai înainte.

— E o biată femeie, *mas'r Davy*, a urmat Ham, pe care tot orașul o disprețuiește. De la mic la mare. Nici de strigoii din cimitir nu se ferește lumea cu atâta scârbă.

— Nu cumva e femeia pe care am zărit-o astă-seară pe plajă după ce v-am întâlnit?

— Se ținea după noi? m-a întrebat Ham. Se prea poate, *mas'r Davy*. Nu c-aș fi băgat de seamă că se ținea după noi, *sir*, dar corând după-aceea s-a strecurat până sub ferestruica lui Em'ly, și când a văzut că s-a aprins lămina, a chemat-o în șoaptă: „Em'ly, Em'ly, pentru numele lui Dumnezeu, fie-ți milă. Cândva am fost și eu ca tine!“ Zguduitoare vorbe, *mas'r Davy*!

— Așa-i, Ham. Și ce-a făcut Em'ly?

— Em'ly a zis: „Martha, tu ești? Vai, Martha, e oare cu puțință să fii tu?!“ Fiindcă știți, *mas'r Davy*, au lucrat multă vreme împreună la *mister Omer*.

— Îmi amintesc acum! am exclamat, aducându-mi aminte de una din cele două fete pe care le văzusem când venisem pentru prima oară acolo. Îmi amintesc chiar foarte bine de ea!

— Martha Endell! mi-a zis Ham. E cu doi sau trei ani mai mare decât Em'ly, dar au mers împreună la școală.

— Nu i-am auzit niciodată numele, i-am spus. Dar iartă-mă, nu voiam să te întrerup.

— Apoi, *mas'r Davy*, cuvintele astea spun totul: „Em'ly, Em'ly, pentru numele lui Dumnezeu fie-ți milă. Cândva am fost și eu ca tine.“ Voia să stea de vorbă cu Em'ly. Dar acolo Em'ly nu putea sta de vorbă cu ea, fiindcă unchiul, care o iubește atât de mult, era acasă și n-ar fi... nu, *mas'r Davy*, a urmat Ham foarte grav, căci așa com îl știți, bun la suflet și milos, nici pentru toate comorile ce zac scufundate pe fundul mărilor n-ar fi răbdat să le vadă alături.

Am simțit cât era de adevărat acest lucru. Pe loc am înțeles la fel de limpede ca și Ham că așa stăteau lucrurile.

— Em'ly a scris atunci ceva cu creionul pe o hârtiuță, pe care i-a dat-o pe fereastră, s-o ducă aici, a continuat Ham. „Arată-i asta mătușii mele, *missis Barkis*, i-a zis, și de dragul meu o să te lase să-ștepți la ea, lângă foc, până o pleca unchiul și oi putea veni și eu.“ Apoi mi-a povestit ce v-am spus, *mas'r Davy*, și mi-a cerut s-o petrec aici. Ce puteam face? Nici n-ar trebui să vorbească cu una ca asta, dar nu-s în stare să-i stau împotriva când îi șiroiesc lacrimile pe față.

Și-a vârat mâna în buzunarul de la piept al surtucului motolit și a scos cu mare grijă o punguliță frumoasă.

— Și chiar dac-aș fi putut să nu-i fac pe voie, când am văzut cum îi șiroiau lacrimile pe obraz, *mas'r Davy*, a adăugat Ham, cumpănind cu drag punga în palma-i aspră, oare m-aș fi putut împotrivi când mi-a dat-o să i-o duc și când am priceput de ce o lua cu ea? O nimica toată, a zis Ham, privind-o dus pe gânduri. Cu așa puțini bani în ea! Biata mea Em'ly!

După ce a pus-o la loc, i-am strâns călduros mâna – căci asta-mi venea mai la îndemână decât să-i spun ceva – și tăcuți ne-am plimbat în sus și în jos vreun minut sau două. Apoi ușa s-a deschis, și Peggotty a ieșit în prag, făcându-i lui Ham semn să intre. Aș fi vrut să rămân afară, dar Peggotty a venit după mine, stăruind să intru și eu. Și atunci aș fi dorit să ocolesc odaia unde se aflau cu toții dar erau adunați în bucătărioara curată, pardosită cu țiglă, de care am mai pomenit nu o dată. Ușa dădea însă în bucătărie, așa că m-am trezit în mijlocul lor, înainte de a fi avut răgaz să mă gândesc încotro s-o apuc.

Fata – cea pe care o văzusem pe plajă – se afla lângă cămin. Ședea pe podea, cu

fruntea pe un braț care se sprijinea pe un scaun. Am dedus, după poziția ei, că Em'ly tocmai se ridicase de pe scaun și că, poate, ținuse în poale capul acelei făpturi disperate. Chipul fetei nu l-am putut vedea, căci părul, despletit și răvășit, răscolit parcă de mâna ei, îi acoperea fața; dar mi-am putut da seama că era tânără și frumoasă. Peggotty se vedea bine că plânse. Micuța Em'ly, la fel. Când am intrat, nimeni n-a scos o vorbă; și în tăcerea aceea, pendula nemțească de pe poliță bătea parcă de două ori mai tare ca de obicei.

Em'ly a vorbit cea dintâi:

— Martha vrea să plece la Londra, i-a spus ea lui Ham.

— De ce la Londra? a întrebat Ham.

Stătea între ele două și se uita la tânăra prăvălită pe podea cu o privire în care erau amestecate compătimirea și gelozia stărnită de prietenia ce i-o arăta aceea pe care el iubea atât de mult, cu o privire ce-a rămas bine întipărită în mintea mea. Vorbeau amândoi ca și cum fata ar fi fost bolnavă, vorbeau cu glas scăzut, dar ce spuneau se auzea deslușit, deși abia șopteau.

— Mai bine acolo decât aici, a intervenit energic o a treia voce – vocea Marthei, care nici nu se clintise. Acolo nu mă cunoaște nimeni. Aici mă știe toată lumea.

— Ce-o să facă acolo? a întrebat Ham.

Fata și-a înălțat capul și, cu o privire întunecată, s-a uitat o clipă la Ham: apoi și-a rezemat din nou fruntea și și-a petrecut brațul drept în jurul gâtului, crispându-se ca o femeie cuprinsă de friguri sau săgetată de durere după ce a fost lovită de un glonte.

— O să încerce să ducă o viață cinstită, a zis micuța Em'ly. Nu știi ce ne-a spus. Nu-i așa, mătușă, dânsul... ei... nu știi?...

Peggotty a dat din cap cu milă.

— Am să încerc, dacă o să mă ajutați să plec, a spus Martha. E cu neputință s-o duc mai rău decât am dus-o aici. S-ar putea însă s-o duc mai bine. Vai, a adăugat apoi, zguduită de un fior, scoateți-mă de pe ulițele astea, unde toată lumea mă cunoaște de când eram copil!

Em'ly a întins mâna către Ham și l-am văzut cum i-a dat o pungă mică de pânză. Crezând că era a ei, a luat-o și a făcut unul sau doi pași înainte; dându-și apoi seama de greșală, s-a întors către dânsul, care între timp se trăsese lângă mine, și i-a arătat-o.

— E a ta, Em'ly, l-am auzit spunând. Tot ce am pe lume al tău e, draga mea. N-am altă bucurie în viață decât pe tine.

Ochii micuței Em'ly s-au umplut din nou de lacrimi, dar s-a întors și s-a apropiat de Martha. Ce i-a dat, nu știu. Am văzut-o doar că s-a aplecat lângă ea și că i-a pus niște bani în sân. A întrebat-o apoi în șoptă dacă erau de ajuns.

— Mai mult decât de ajuns, i-a răspuns Martha, luându-i mâna și sărutându-i-o.

Apoi s-a ridicat, și-a strâns broboada pe umeri, și-a acoperit fața cu ea, plângând în hohote, s-a îndreptat încet spre ușă. Înainte de a ieși, s-a oprit o clipă, ca și cum ar fi vrut să mai spună ceva sau să se întoarcă; dar n-a rostit nici un singur cuvânt. Și cu același geamăt surd, lugubru, deznădăjduit, a plecat învăluită în broboadă.

Când ușa s-a închis în urma ei, micuța Em'ly ne-a privit iute pe toți trei, și ascunzându-și fața în palme, a izbucnit în plâns.

— Lasă, Em'ly! i-a zis Ham, bătând-o ușor pe umăr. Lasă, draga mea! Lasă, nu mai plânge așa, frumoaso!

— Vai, Ham! Nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! a izbucnit ea, plângând amarnic. Știi că uneori nu sunt atât de recunoscătoare cât s-ar cuveni!

— Ba da! Ba da! Sigur că ești, a zis Ham.

— Nu! Nu! Nu! a strigat micuța Em'ly, sughițând și clătinând din cap. Nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! Nici pe departe! Nici pe departe!

Și plângea de parc-ar fi stat să-i plesnească inima.

— Prea îți pun dragostea la încercare. O știu! a suspinat ea. Sunt adesea urâcioasă

cu tine și nestatornică, deși ar trebui să mă port cu totul altfel. Tu niciodată nu ești rău cu mine. Nu-nțeleg de ce mă port așa cu tine, când n-ar trebui să mă gândesc la nimic altceva decât să-ți arăt recunoștință și să te fac fericit!

— Întotdeauna mă faci, draga mea! a sărit Ham. Când te văd, îs fericit. Toată ziua-s fericit, cu gândul la tine.

— Vai, asta nu-i de ajuns! s-a jelit Em'ly. Asta-i pentru că tu ești bun; nu pentru că aș fi eu. Vai, dragul meu, ar fi fost mai bine pentru tine de te-ai fi îndrăgostit de o alta... de o fată mai statornică și mai vrednică decât mine, care să fie pe de-a-ntregul a ta și niciodată să nu se arate trufașă și schimbăcioasă ca mine!

— Biata-i inimioară duioasă! a șoptit Ham. A tulburat-o Martha peste măsură.

— Te rog, mătușico, a îngăimat Em'ly, vin-aici și lasă-mă să pun capul în poala ta. O, sunt atât de nefericită în seara asta, mătușico! O, nu-s atât de bună cât ar trebui să fiu! Nu-s, știu eu!

Peggotty s-a grăbit să se așeze pe scaunul de lângă cămin. Cuprinzând-o cu brațele în jurul gâtului, Em'ly a îngenuncheat lângă dânsa și a privit-o foarte serios drept în ochi.

— O, te rog, mătușico, ajută-mă! Ham, dragul meu, încearcă de mă ajută! *Mister David*, în amintirea vremurilor de odinioară, încearcă, rogu-te, de mă ajută! Aș vrea să fiu mai bună decât sunt! Aș vrea să fiu de o sută de ori mai recunoscătoare! Aș vrea să-mi dau mai bine seama ce binecuvântare e să ai un bărbat bun și vrednic și să duci o viață pașnică. Vai de mine! Vai de mine! Vai, inima mea, inima mea!

Apoi și-a ascuns fața la pieptul iubitei mele dădace și, punând capăt acestor tânguiri, a căror jale și durere erau pe jumătate de femeie în toată firea, pe jumătate de copil, așa cum, de altfel, îi era întreaga purtare (care se potrivea, cred, cu frumusețea ei mai bine decât orice altă purtare), plânse în tăcere mai departe, în vreme ce Peggotty îi mângâia ușor părul, ca unui prunc.

Treptat s-a potolit, și noi am încercat s-o mângâiem; ba i-am dat curaj, ba am glumit cu ea, până ce a început să-și înalțe capul și să ne vorbească. Am continuat așa până ce am făcut-o să zâmbească, apoi să râdă și apoi să se ridice și să șadă pe scaun, cam rușinată; între timp, Peggotty i-a potrivit buclele, i-a șters ochii și i-a netezit rochia, pentru ca nu cumva unchiul să se întrebe, când s-o întoarce acasă, de ce plânsese fetița lui iubită.

În noaptea aceea am văzut-o făcând ceea ce până atunci niciodată nu o văzusem făcând. Am văzut-o sărutându-l pe obraz, cu gingașă nevinovăție, pe logodnicul ei și cuibărindu-se la pieptul lui vânjos, care-i era cel mai bun sprijin. Iar când au plecat împreună, sub razele lunii care asfințea, i-am urmărit cu privirea și – amintindu-mi de plecarea Marthei – am văzut că Em'ly îl ținea cu amândouă mâinile de braț și că mergea strâns lipită de el.

CAPITOLUL XXIII

CONSTAT CĂ *MISTER DICK* AVEA DREPTATE ȘI-MI ALEG O PROFESIE

Când m-am trezit a doua zi dimineată, m-am gândit foarte mult la micuța Em'ly și la tulburarea ei după plecarea Marthei. Mi s-a părut că întrucât aflasem de aceste simțăminte și slăbiciuni neștiute sub semnul unei încrederi sacre, nu-mi era îngăduit să le dezvălui nici măcar lui, Steerforth. Nutream sentimentele cele mai delicate pentru gingașa făptură care-mi fusese tovarășă de joacă și pe care am fost totdeauna convins, și așa voi rămâne până la sfârșitul zilelor mele, c-o iubisem cu adevărat. A repeta altora, și chiar lui Steerforth, ceea ce auzisem din întâmplare, când dânsa, într-

o pornire nestăvilită, își deschisese inima în fața mea, mi se părea o faptă urâtă, nevrednică de mine, nevrednică de aureola copilăriei noastre neprihănite, care în ochii mei totdeauna plana în jurul chipului ei. De aceea am decis să zăvoresc această taină în inima mea; și acolo ea a dat imaginii ei o nouă strălucire.

În timp ce luam gustarea, am primit o scrisoare din partea mătușii. Îmi vorbea în ea de probleme asupra cărora socoteam că Steerforth ar putea să mă sfătuiască mai bine ca oricine și știam că voi fi încântat să-i cer părerea, astfel că m-am hotărât să le discut în cursul călătoriei spre casă. Deocamdată eram destul de ocupat, căci trebuia să ne luăm rămas bun de la toți prietenii noștri. Printre cei cărora le părea, rău că plecăm, *mister* Barkis ținea un loc de frunte; cred chiar c-ar fi fost în stare să mai deschidă o dată lădița și să jertfească încă o guinee ca să ne rețină încă patruzeci și opt de ore la Yarmouth. Peggotty și întreaga ei familie erau tare amărâți. Toți componentii firmei „Omer și Joram“ au venit să ne ureze drum bun; iar în jurul lui Steerforth s-au îmbulzit atâția marinari ca să-i care valizele la diligență, încât chiar dacă am fi avut bagaje cât un regiment, n-am fi dus lipsă de hamali. Într-un cuvânt, am plecat înconjurați de părerea de rău și de admirația tuturor și am lăsat în urmă o sumedenie de oameni foarte mâhniți.

— Rămâi multă vreme aici, Littimer? l-am întrebat în ultimul moment, când aștepta să pornească diligența.

— Nu, *sir*. Nu cred că voi rămâne prea multă vreme, *sir*.

— Deocamdată încă nu putem ști cât, a zis Steerforth, în treacăt. Știe ce are de făcut și o să-și facă el datoria.

— Despre asta nici nu mă îndoiesc, am întărit eu.

Littimer și-a dus mâna la pălărie, spre a-mi mulțumi pentru această apreciere, și asta m-a făcut să mă simt ca un băiețuș de 8 ani. A repetat apoi acest gest ca să ne ureze drum bun; și a rămas acolo pe trotuar, la fel de respectabil și de misterios ca o piramidă egipteană.

Câtva timp n-am schimbat niciun cuvânt, Steerforth fiind neobișnuit de tăcut, iar eu întrebându-mă când voi mai revedea aceste vechi priveliști și ce se va mai întâmpla între timp cu mine sau cu ele. În cele din urmă Steerforth s-a înseninat și a devenit deodată vorbăreț, căci avea darul de a trece într-o clipită de la o stare de spirit la alta, și apucându-mă de braț, mi-a zis:

— Zi și tu ceva, David. Ce-i cu scrisoarea de care mi-ai vorbit la masă?

— O! i-am răspuns, scoțând-o din buzunar. E de la mătușa.

— Și ce lucruri de seamă îți scrie?

— Îmi amintește c-am făcut această călătorie ca să văd lumea și să mai chibzuiesc puțin.

— Ceea ce, firește, ai și făcut, nu?

— N-aș putea zice c-am făcut acest lucru. La drept vorbind, cred c-am uitat de treaba asta.

— Bine! Ca să-ți îndrepti greșeala, mi-a zis Steerforth, n-ai decât s-o faci acum. Privește la dreapta, și o să vezi un șes întins, cu numeroase mlaștini; aruncă-ți privirea la stânga, și o să găsești aceeași priveliște. Uită-te înainte, și o să constați același lucru; uită-te înapoi, și tot aia vei afla.

Am râs și i-am răspuns că atât cât puteam cuprinde cu ochii, nu întrezăream nicio profesie potrivită; ceea ce se datora pesemne faptului că jur împrejur locul era șes.

— Și ce spune mătușa în privința asta? m-a întrebat Steerforth, aruncând o ochire asupra scrisorii pe care o țineam în mână. Face vreo sugestie?

— Da, face, i-am răspuns. Mă întreabă dacă aș vrea să | devin *proctor*. Ce părere ai?

— De, știu eu? Poți să alegi această profesie tot atât de bine ca oricare alta.

Nu m-am putut opri să râd din nou, văzând că pune în aceeași oală toate meseriile și profesiile, fără nicio deosebire; și i-am spus părerea mea.

— Dar spune-mi Steerforth, ce e un *proctor*?

— Un fel de avocat specializat în cauzele de drept bisericesc, m-a lămurit Steerforth. Îndeplinește în fața unor instanțe răsuflete, care-și au sediul la „Doctors’ Commons“, străvechea fundătură de lângă St. Paul’s Churchyard, rolul ce revine *solicitor*-ilor în fața instanțelor civile. E o tagmă care în mod firesc ar fi trebuit să piară în urmă cu vreo două sute de ani. Ca să înțelegi mai bine ce e un *proctor*, cred că cel mai nimerit ar fi să-ți descriu „Doctors’ Commons“. E un lăcaș retras, unde se aplică așa-numitul drept canonic și unde se născocesc tot felul de chițibușuri cu ajutorul unor stârpituri de legi întărite cândva de Parlament și ieșite din uz, despre care trei sferturi din oamenii ce trăiesc în ziua de azi habar n-au, iar celălalt sfert crede că ar fi fost descoperite în stare de fosile în perioada Edwardsilor. E un tribunal care deține un străvechi monopol asupra proceselor cu privire la testamente, la căsătorii și la litigiile ivite între nave și corăbii.

— Fugi de-aici, Steerforth! am exclamat eu. Doar nu vrei să spui că litigiile maritime ar avea ceva comun cu cele ecleziastice?

— Nu, nicidecum, dragul meu, vreau să spun doar că aceste litigii sunt dezbătute și judecate la „Doctors’ Commons“ de unii și aceiași oameni. Ar trebui să te duci acolo într-o zi și să-i auzi cum folosesc anapoda mai bine de jumătate din termenii de specialitate din dicționarul lui Young în legătură cu abordajul corăbiei „Sarah Jane“ de către „Nancy“ sau în legătură cu faptul că mister Peggotty și pescarii din Yarmouth au ieșit în larg pe vreme de furtună, ca să ducă o ancoră și un cablu vasului „Nelson“, aflat în drum spre India, care se găsea în primejdie; iar în altă zi să te duci să-i prinzi discutând cu aprindere probele pentru sau contra unui pastor învinuit de purtări necuviincioase; și o să constăți că cel care judecase pricina de drept maritim îndeplinește rolul de avocat în procesul pastorului, sau invers. Sunt ca actorii: aici e judecător, și aci nu mai e; când e una, când e alta, și apoi schimbă, și iar schimbă rolurile; totdeauna însă e un spectacol de amatori plăcut și bănos, prezentat în fața unui public deosebit de ales.

— Dar avocații și *proctor*-ii nu-s unul și același lucru? l-am întrebat eu cam nedumerit.

— Nu mi-a răspuns Steerforth, avocații sunt laici, care au obținut o diplomă de doctor în drept de la o universitate, de altfel așa se face că sunt în măsură să știu câte ceva despre treaba asta.. *Proctor*-ii dau de lucru avocaților. Primesc și unii și alții onoruri grase și, în genere, trăiesc foarte bine. În concluzie, te sfătuiesc, David, să intri la „Doctors’ Commons“. Pot să-ți mai spun, dacă te interesează cumva, că se fudulesc foarte cu rangul, lor.

Ținând seama de obiceiul lui Steerforth de a zeflemisi asemenea lucruri și având în vedere atmosfera gravă și tradițiile venerabile evocate de acea „bătrână clădire de lângă St. Paul’s Churchyard“, m-am simțit atras de sugestia mătușii, sugestie în privința căreia mă lăsa să hotărâsc singur, fără a-mi ascunde că ideea îi venise cu prilejul unei recente vizite făcute *proctor*-ului ei la „Doctors’ Commons“, în legătură cu redactarea unui testament în favoarea mea.

— În orice caz gestul mătușii e vrednic de laudă, și-a dat cu părerea Steerforth când i-am relatat acest amănunt, și merită să fie încurajat din plin. Daisy, te sfătuiesc să intri la „Doctors’ Commons“.

Am luat hotărârea fermă să fac acest lucru. I-am spus apoi lui Steerforth că (după cum îmi scrisese) mătușa mă aștepta la Londra și că luase pentru o săptămână un apartament într-un imobil din Lincoln’s Inn Fields, care avea o scară de piatră și o ieșire de incendiu pe acoperiș, mătușa mea fiind convinsă că la Londra orice casă era în primejdie să ia foc în fiecare noapte.

Călătoria a decurs cât se poate de plăcut și am mai vorbit de câteva ori despre „Doctors’ Commons“, anticipând viitorul îndepărtat când voi ajunge să fiu *proctor* acolo, pe care Steerforth l-a zugrăvit cu fantezie și umor într-o serie de scene care ne-

au înveselit pe amândoi. Când am ajuns la destinație, Steerforth s-a dus acasă, făgăduindu-mi că va veni să mă vadă peste vreo două zile, iar eu am luat trăsura până la Lincoln's Inn Fields, unde am găsit-o pe mătușa care mă aștepta cu cina.

Nici dacă, între timp, aș fi făcut o călătorie în jurul lumii, tot nu ne-am fi putut bucura mai mult revăzându-ne. Când m-a îmbrățișat, mătușa a început să plângă de-a binelea și mi-a zis, glumind, că dacă biata mama ar fi trăit, fără îndoială c-ar fi vărsat un potop de lacrimi, prostuța de ea.

— Așadar, l-ai lăsat acasă pe *mister* Dick, mătușico, i-am zis eu. Îmi pare rău. Ah, Janet, ce mai faci?

În timp ce Janet îmi făcea o reverență, întrebându-mă de sănătate, am băgat de seamă ca obrazul mătușii se lungește.

— Îmi pare și mie rău, mi-a zis mătușa, frecându-și nasul. De când sunt aici, n-am pace, Trot.

Până s-apuc a o întreba de ce, m-a lămurit:

— Sunt convinsă, mi-a zis, punând cu tristețe, dar și cu hotărâre mâna pe masă, că Dick nu-i în stare să îndepărteze măgarii. N-are tăria de caracter necesară. Ar fi trebuit s-o las pe Janet acasă, în locul lui; așa poate aș fi fost liniștită. Dacă vreodată un măgar a izbutit să-mi calce pajiștea, a adăugat mătușa foarte apăsător, asta s-a întâmplat azi după-amiază la patru. M-a trecut un fior rece, și *știi* c-a fost un măgar!

Am încercat s-o liniștesc, dar a refuzat orice consolare.

— A fost un măgar, stăruie mătușa, și anume acela cu coada retezată, pe care a venit călare sora lui Murdering (așa-i zicea întotdeauna mătușa lui Jane Murdstone). Nu se află la Dover măgar mai obraznic și mai nesuferit decât acela! a încheiat mătușa, izbind cu pumnul în masă.

Janet s-a încumetat să lase să se înțeleagă că mătușa se necăjește degeaba, căci măgarul cu pricina, fiind închiriat pentru a căra nisip și pietriș, nu avea când să mai încalce proprietățile altora. Dară mătușa nici n-a vrut să audă.

Cina a fost bună și ni s-a servit caldă, deși odăile mătușii erau sus, tocmai la ultimul cat – nu știu dacă le alesese anume ca pentru banii ei să aibă de urcat cât mai multe trepte de piatră, sau ca să fie mai aproape de ieșirea de incendiu – și această cină a fost alcătuită dintr-o găină friptă, un biftec și legume foarte gustoase, din care m-am servit de două ori. Mătușa, având însă idei preconceptionale în privința alimentelor londoneze, a mâncat foarte puțin.

— Cred că pasărea asta prăpădită s-a născut și a crescut într-o pivniță și n-a ieșit să răsuflă decât într-o stație de trăsuri, a declarat mătușa. Cât despre biftecul ăsta, *sper* că o fi de vacă, deși nu prea cred. După părerea mea, aici nu-i nimic veritabil în afară doar de gunoi.

— Nu crezi că s-ar putea ca găina să fi fost adusă de la țară? am cutezat s-o întreb.

— Nici gând! mi-a răspuns ea. Negustorilor din Londra nu le face plăcere să vândă o marfă care să fie ceea ce spun că ar fi.

N-am îndrăznit s-o contrazic, dar am mâncat cu poftă, ceea ce a bucurat-o grozav. După ce a strâns masa, Janet a ajutat-o să se pieptene, să-și pună scufia de noapte, care avea o croială mai elegantă ca de obicei („pentru caz de incendiu“, a explicat mătușa), și să-și strângă fusta în jurul genunchilor, ca să se încălzească, acestea fiind obișnuitele ei pregătiri înainte de a se duce la culcare. După aceea i-am preparat, potrivit unor rânduieli de la care nu era îngăduită nici cea mai mică abatere, un pahar de *punch* de vin alb amestecat cu apă și o bucată de pâine prăjită, tăiată în felii lungi și subțiri. Când toate aceste preparative au luat sfârșit, am rămas singuri, și mătușa, care ședea în fața mea, și-a sorbit încet vinul amestecat cu apă, muind pe rând fiecare feliuță de pâine prăjită înainte de a o mânca și uitându-se cu duioșie la mine pe sub marginile scufiei.

— Ei, Trot, a început ea, îți surâde ideea de a te face *proctor*? Sau încă n-ai avut vreme să te gândești la asta?

— Ba m-am gândit, dragă mătușă, și am și vorbit cu Steerforth despre asta. Îmi surâde. Îmi surâde chiar foarte mult.

— Nu mai spune? Asta mă bucură!

— Am însă o singură rezervă, mătușică.

— Spune despre ce-i vorba, Trot.

— Aș vrea să întreb, mătușică, pentru că, după câte înțeleg, accesul la această profesie este îngrădit, dacă admiterea mea în rândurile ei n-ar cere prea multe cheltuieli.

— Admiterea ta n-o să coste mai mult de o mie de lire, mi-a răspuns mătușa.

— Ascultă, mătușico dragă, i-am zis, trăgându-mi scaunul mai aproape, nu mă pot împăca defel cu gândul acesta. E o sumă foarte mare. Ai cheltuit o mulțime cu învățătura mea și ai fost în toate privințele cât se poate de mărinimoasă cu mine. Ai fost mărinimia întrupată. Există, desigur, și alte profesii în care mi-aș putea începe activitatea fără nicio cheltuială și în care aș putea nădăjdui să răzlesc prin muncă și stăruință. Crezi că n-ar fi mai nimerit să alegem această cale? Ești încredințată că poți cheltui atâta de mult bănet și că face să-i cheltuiești astfel? Eu doar atât îți cer dumitale, care-mi ești ca o a doua mamă, să chibzuiești. Ești încredințată de aceste lucruri?

Mătușa, care tot timpul mă privise drept în ochi, sfârși de mestecat bucata de pâine prăjită ce o avea în gură; apoi a pus paharul pe consola căminului și, împreunându-și mâinile pe fusta sumeasă în jurul genunchilor, mi-a răspuns:

— Trot, copilul meu, n-am decât un singur țel în viață, și anume acela de a te ajuta să devii un om bun, cu judecata sănătoasă și fericit. Asta urmăresc, și același lucru îl urmărește și Dick. Aș dori ca anumite persoane, pe care le cunosc, să audă părerile lui Dick în această privință, înțelepciunea lui e minunată. Dar nimeni în afară de mine nu cunoaște puterea minții acestui om!

S-a oprit o clipă și, luându-mi mâna într-a ei, a urmat:

— N-are niciun rost să evocăm trecutul, Trot, decât atunci când poate avea vreo înrăurire asupra prezentului. S-ar fi convenit, poate, să fi legat o prietenie mai strânsă cu sârmanul tău tată. Ar fi trebuit, poate, să mă fi apropiat mai mult de biata maică-ta, care nu era decât un copil, chiar după ce soru-ta, Betsey Trotwood, m-a dezamăgit. În ziua când ai venit la mine, un mic fugar istovit și murdar, cred că m-am gândit la toate acestea. De atunci și până în ziua de azi mi-ai făcut întotdeauna cinste, dragă Trot, și ai fost pentru mine un izvor de bucurii și de mândrie. Nu există nimeni altul care să aibă vreun drept asupra averii mele... (aici, spre mirarea mea, a șovăit și a părut cam încurcată) nu există *nimeni* altul care să aibă vreun drept asupra averii mele, în afară de tine... căci tu ești fiul meu adoptiv. Nu-ți cer decât ca la bătrânețe să-mi arăți o dragoste filială și să fii îngăduitor cu toanele și cu ciudățeniile mele; în felul acesta vei dărui unei bătrâne, a cărei tinerețe n-a fost nici atât de fericită, nici atât de plăcută, mult mai mult decât tot ceea ce dânsa va putea face vreodată pentru tine.

Era întâia oară când o auzeam pe mătușa pomenind de trecutul ei. Și o făcea cu atâta mărinimie și seninătate, încât, de-ar mai fi fost cu puțință, aș fi sporit și mai mult dragostea și respectul ce i le purtam.

— Acuma ne-am înțeles și ne-am învoit întru totul, mi-a zis mătușa, așa că nu mai e nevoie să vorbim despre asta. Sărută-mă, și mâine dimineață, după micul dejun, vom merge împreună la „Doctors' Commons“.

Am mai stat mult de vorbă înainte de a ne duce la culcare. Am dormit într-o odaie alături de aceea a mătușii, și peste noapte m-a trezit de câteva ori, bătându-mi la ușa, tulburată de zgomotul depărtat al vreunei trăsuri sau al căruțelor care se duceau la piață și întrebându-mă dacă nu auzisem „tulumbele“. Spre dimineață a avut și ea un somn mai liniștit și m-a lăsat și pe mine să dorm.

Pe la prânz am pornit spre biroul firmei Spenlow & Jorkins“, la „Doctors'

Commons“. Mătușa care avea despre Londra o asemenea părere încât în fiecare om de pe stradă vedea un hoț de buzunare, mi-a dat să-i țin geanta, în care se aflau zece guinee și câteva monede de argint.

Ne-am oprit puțin la prăvălia cu jucării de pe Fleet Street, ca să vedem cum uriașii de la biserica St. Dunstan băteau clopotele – ne potrivisem plecarea ca să fim acolo la 12 – și apoi am luat-o pe Ludgate Hill și apoi pe St. Paul’s Churchyard. Ajunsesem aproape de St. Paul’s Churchyard, când deodată am văzut-o pe mătușa iuțind foarte tare pasul și privind în jur cu o căutătură speriată, în același timp am băgat de seamă că un bărbat prost îmbrăcat, cu o mutră respingătoare, care se oprise și se uitase la noi când am trecut, se ținea după noi și se apropiase atât de mult, încât ai fi zis că vrea s-o atingă pe mătușa.

— Trot! Scumpul meu Trot! mi-a șoptit dânsa înfricoșată, strângându-mă de braț. Nu știi ce să fac.

— Nu-ți fie frică, i-am zis. N-ai niciun motiv să te sperii. Intră într-o prăvălie și mă descotorosesc eu îndată de individul ăsta.

— Nu, nu băietele! Pentru nimic în lume să nu vorbești cu el. Te rog! Îți poruncesc!

— Doamne-Dumnezeule, mătușico! i-am zis. Nu-i decât un cerșetor obraznic.

— Nu știi ce e! Nu știi cine e! Nu știi ce spui!

Ca să vorbim, ne oprisem în dreptul unei porți, și dânsul se oprise și el.

— Nu te uita la el! mi-a ordonat mătușa, când, indignat, am întors capul spre el. Adu-mi o trăsură și așteaptă-mă în St. Paul’s Churchyard.

— Să te aștept?

— Da. Trebuie să mă lași singură. Trebuie să mă duc să stau de vorbă cu el.

— Cu el, mătușico? Cu omul ăsta?

— Sunt în toate mințile și te asigur că *n-am încotro*. Fă-mi rost de o trăsură!

Deși foarte nedumerit, mi-am dat seama că n-aveam niciun drept să nu mă supun unei comenzi atât de peremptorii. Am dat fuga și am oprit o birjă care tocmai trecea goală. Nici nu apucasem să cobor de pe scară, că mătușa s-a și aruncat în trăsură, și după dânsa, omul acela. Mi-a făcut semn cu mâna să plec, și era atât de încruntată, încât uluit cum mă aflam, m-am depărtat îndată.

Am mai auzit-o spunând vizitiului:

— Mână unde poștești! Mână înainte!

Și trăsura a trecut prin fața mea, urcând la deal.

Mi-au venit în minte spusele lui *mister Dick*, pe care le luasem drept o halucinație. Nu încăpea îndoială că acesta era omul de care-mi pomenise în termeni atât de misterioși, cu toate că nu înțelegeam defel ce putere avea asupra mătușii. După ce am tremurat de frig vreo jumătate de ceas în St. Paul’s Churchyard, am zărit trăsura care se întorcea. Birjarul a oprit în dreptul meu și am văzut că mătușa era singură pe banchetă.

Încă nu-și revenise de ajuns din emoția prin care trecuse, așa că nu se simțea în stare să facă vizita proiectată. M-a rugat să mă sui în trăsură și să-i spun birjarului să ne plimbe în sus și în jos câtva timp. Mi-a mai spus doar atât:

— Scumpul meu, niciodată să nu mă întrebă ce s-a întâmplat și nici să nu-mi pomeniști de asta.

Apoi, în cele din urmă, s-a liniștit și mi-a spus că se simte bine și că putem coborî. Când mi-a dat geanta, ca să-i plătesc birjarului, am băgat de seamă că nu mai avea nicio guinee și că-i rămăseseră doar monedele de argint.

La „Doctors’ Commons“ se intra printr-o portiță scundă, boltită. După ce am făcut câțiva pași pe ulicioară, dincolo de portiță, am băgat de seamă că larma Cityului se pierde treptat, ca prin minune, în depărtare. Am străbătut câteva curți mohorâte și alei înguste și am ajuns la birourile firmei „Spenlow & Jorkins“, unde lumina pătrundea prin oberlihturi; în vestibulul acestui templu, în care pelerinii intrau fără a îndeplini ceremonia de a bate la ușă, trei-patru secretari copiau niște acte. Unul

dintre ei, mărunțel și uscățiv, care ședea singur la o masă și purta o perucă țeapănă, castanie, făcută parcă din turtă dulce, s-a ridicat s-o întâmpine pe mătușa și ne-a poftit în biroul lui *mister* Spenlow.

— *Mister* Spenlow e la tribunal, *ma'am*, a grăit omul cel uscățiv; e zi de judecată la „Arches Court“; dar tribunalul se află la doi pași și trimit imediat să-l cheme.

Lăsându-ne singuri până la venirea lui *mister* Spenlow, am profitat să arunc o privire în jur. Mobila era veche și prăfuită; postavul verde de pe birou era decolorat, veșted și ros ca un bătrân cerșetor. Pe birou zăceau nenumărate documente făcute sul, dintre care unele purtau inscripția „Alegații“, iar unele, spre uimirea mea, inscripția: „Acțiuni“; pe unele sta scris: „Pendinte la Consistoriu“, pe altele la „Arches Court“ și la „Prerogative Court“ iar pe altele la Curtea Amiralității și la Curtea delegaților; asta m-a făcut să mă întreb câte instanțe or fi existând în total și câtă vreme va trece până am să le dau de rost. Se mai aflau pe birou și câteva voluminoase dosare de „Mărturii luate sub jurământ“ în manuscris, șnuruite și strașnic legate, care formau colecții masive, câte o asemenea colecție pentru fiecare proces, ca și cum fiecare ar fi fost o istorie în zece sau douăzeci de volume. Toate astea mi s-au părut destul de costisitoare și mi-au permis să-mi fac o idee destul de plăcută cu privire la treburile unui *proctor*. Din ce în ce mai încântat, zăboveam cu privirea asupra acestor obiecte și asupra altora de același soi, când am auzit pași zoriți în camera de alături și apoi a intrat grăbit, scoțându-și pălăria, *mister* Spenlow, care purta o robă neagră, tivită cu blană albă.

Era un ins mărunțel, blond și purta ghete impecabile și o cravată albă și un guler tare cum nu se poate mai scrobrit. Haina strânsă pe talie era încheiată până sus, și era evident că-și dădea multă osteneală cu favoriții care erau buclăți cu mare grijă. La ceas avea un lanț de aur atât de gros, încât mi-a dat prin minte că nici nu l-ar putea scoate din buzunar dacă n-ar avea un braț vânjos, de aur ca acelea ce servesc drept emblemă giuvaergiilor. Era dichisit cu atâta grijă și se ținea atât de țeapăn, încât abia se putea apleca; iar când ședea la birou și voia să se uite la vreo hârtie, întocmai ca și Punch, își mișca tot trupul, de la noadă.

I-am fost prezentat de mătușa mea lui *mister* Spenlow, care s-a arătat curtenitor.

Îndată după asta mi-a zis:

— Așadar, *mister* Copperfield, vreți să îmbrățișați profesiunea noastră? I-am spus în treacăt lui *miss* Trotwood, acum câteva zile, când am avut plăcerea s-o văd (și rostind aceste cuvinte s-a încovoiat de la noadă, ca Punch), că ar fi un loc liber la noi. *Miss* Trotwood a binevoit să-mi spună că are un nepot, căruia îi poartă o grijă deosebită și căruia vrea să-i asigure un viitor frumos. Cred că acum am plăcerea ca acest nepot... și din nou a făcut ca Punch.

M-am înclinat, ca să-i mulțumesc, și i-am zis că mătușa îmi pomenise de locul acela liber, adăugând că aș fi foarte încântat să-l ocup. Fiind incredințat că ar putea să-mi convină, reținusem imediat propunerea. Nu-mi va fi însă cu puțință să spun precis dacă-mi place decât după ce voi ști mai bine despre ce era vorba. Și deși asta nu era decât o simplă formalitate, speram că mi se va oferi posibilitatea de a lucra de probă un timp înainte de a mă angaja definitiv.

— Vai, da, desigur! Desigur! a încuviințat *mister* Spenlow. La noi e obiceiul să se dea totdeauna o lună... o lună de inițiere. De fapt, aș fi foarte bucuros să vă pot oferi și două... Și trei luni... sau chiar o perioadă nelimitată... dar vedeți, am un asociat, pe *mister* Jorkins.

— Și indemnizația dumneavoastră, *sir*, l-am întrebat, este de o mie de lire?

— Indemnizația, inclusiv taxele de timbru, este de o mie de lire, a confirmat *mister* Spenlow. Cum i-am spus și lui *miss* Trotwood, nu urmăresc interese bănești; cred că puținii oameni sunt mai dezinteresați ca mine; dar *mister* Jorkins are părerile lui în această privință, și sunt nevoit să le respect. *Mister* Jorkins, găsește că o mie de lire e prea puțin.

— Presupun, *sir*, am insistat, tot cu gândul să cruț punga mătușii, că la dumneavoastră nu se practică obiceiul ca atunci când un stagiar se dovedește deosebit de folositor și ajunge să stăpânească meseria la perfecție... (ajungând aici am roșit, pentru că asta semăna a laudă de sine) presupun că nu se practică obiceiul ca în ultimii ani ai uceniciei să i se acorde un...

Cu o mare efortare, *mister* Spenlow și-a înălțat capul deasupra cravatei, atât ca să-l poată clătina, și mi-a răspuns înainte ca eu să fi rostit cuvântul „salariu“:

— Nu. Și n-aș vrea să vă spun *mister* Copperfield, cum aș soluționa această problemă dacă aș avea mână liberă. Dar *mister* Jorkins este neînduplecat.

Eram de-a dreptul îngrozit de imaginea teribilului Jorkins. Mai târziu am avut însă prilejul să mă conving că era un om blajin, cam greu de cap, al cărui rol era să stea în umbră, ca să poată fi denunțat mereu drept cel mai căpățânos și cel mai răuvoitor dintre oameni. Dacă un funcționar cerea o sporire a salariului, *mister* Jorkins nici nu voia să audă de așa ceva. Dacă un client întârzia să achite nota de cheltuieli, *mister* Jorkins era acela care voia să-l constrângă să plătească; și oricât de neplăcute ar fi fost toate acestea pentru simțămintele lui *mister* Spenlow, *mister* Jorkins rămânea pe poziție. Inima și punga lui Spenlow cel bun ca un inger ar fi fost totdeauna larg deschise dacă nu s-ar fi împotrivit diavolul de Jorkins. Pe măsură ce am înaintat în vârstă, am avut prilejul să cunosc și alte firme a căror activitate se desfășura după metoda „Spenlow & Jorkins“!

S-a stabilit că voi putea începe luna de probă când voi dori și că nu era nevoie ca mătușa să rămână la Londra, nici să se întoarcă la sfârșitul perioadei, căci angajamentul meu îi putea fi trimis acasă pentru a-l semna. Când am ajuns atât de departe, *mister* Spenlow pe loc mi-a propus să merg cu el la tribunal ca să văd cum arată. Am primit bucuros, și în acest scop am ieșit împreună, lăsând-o pe mătușa să ne aștepte, căci ne-a zis că n-avea nicio poftă să se aventureze în asemenea locuri, socotind, pare-se, tribunalele ca un fel de pulberării, gata să sară în aer în orice clipă.

Mister Spenlow m-a condus printr-o curte pietruită, înconjurată de clădiri mohorâte de cărămidă, care, judecând după firmele cu numele doctorilor bătute pe la uși, am presupus că trebuie să fie birourile oficiale ale savanților avocați despre care îmi vorbise Steerforth; apoi, luând-o la stânga, am intrat într-o încăpere vastă și întunecată, care aducea a capelă. Partea din fund era separată de rest printr-o balustradă; și îndărătul acesteia, pe un fel de podium în formă de potcoavă, de o parte și de alta, pe niște scaune de sufragerie, vechi și comode, ședeau niște *gentleman*i în robe roșii și cu peruci cenușii, despre care mi s-a spus că erau înșiși doctorii de care am pomenit. În capul potcoavei, la un mic pupitru, în chip de amvon, stătea, clipind mărunț, un bătrânel, pe care, dacă l-aș fi văzut într-o colivie, fără doar și poate l-aș fi luat drept o bufniță; am aflat însă că era președintele instanței. Jos, în spațiul dintre brațele potcoavei, la o masă lungă, verde, se aflau alți *gentleman*i posomorâți, de același rang cu *mister* Spenlow, care, ca și el, purtau robe negre tivite cu blană albă. Mai toți purtau cravate scrobite și păreau tare țațoși; curând însă mi-am dat seama că-i cam nedreptățisem în această din urmă privință, căci atunci când vreo doi sau trei s-au ridicat pentru a răspunde la o întrebare a președintelui, am văzut că erau cât se poate de plouați. Publicul era alcătuit dintr-un băiețaș cu un șal de lână la gât și un bărbat voinic, dar cam jerpelit, care mânca pe furiș firimituri scoase din buzunarul hainei și se încălzea la soba din mijlocul sălii tribunalului. Liniștea toropită ce domnea în această sală nu era întreruptă decât de trosnetul focului și de glasul unuia dintre doctori, care vorbea încetișor, invocând o întregă bibliotecă de probe, întrerupându-se din când în când ca să stăruie asupra unor argumente ivite în drum ca niște locuri de popas. Niciodată de când sunt n-am avut prilejul să asist la o reuniune de familie atât de plăcută și somnolentă, atât de prăfuită și demodată și atât de visătoare, și mi-am dat seama că apartenența la această familie trebuie să aibă un agreabil efect soporific asupra oricui – excepție făcând poate reclamantii.

Încântat de atmosfera de reverie ce domnea în acest colț retras, i-am declarat lui *mister Spenlow* că am văzut destul deocamdată, și ne-am întors la mătușa; apoi, împreună cu ea, am părăsit „Doctors' Commons“, simțindu-mă foarte tânăr când am ieșit din birourile firmei „Spenlow & Jorkins“, urmărit de privirile funcționarilor, care-și făceau unul altuia semn cu condeiele, să se uite la mine.

Am ajuns înapoi la Lincoln's Inn Fields fără nicio altă aventură, în afară de întâlnirea cu un măgăruș nefericit, înhămat la căruța unui precupeț, care i-a trezit mătușii amintiri dureroase. După ce am ajuns cu bine la gazdă, am mai discutat îndelung planurile mele de viitor; și știind că mătușa era nerăbdătoare să se întoarcă mai repede acasă, căci, din pricina mâncării, a pericolului de incendiu și a hoților de buzunare, la Londra nu se putea simți bine nicio jumătate de ceas, am îndemnat-o să nu se mai deranjeze pentru mine și să plece, lăsându-mă să-mi port singur de grijă.

— Măine se împlinește o săptămână de când am venit, și n-a trecut o zi fără să mă gândesc la întoarcere, mi-a răspuns mătușa. Am găsit lângă Adelphi niște odăi mobilate, care cred că ți-ar conveni de minune, Trot!

După această mică introducere, a scos din buzunar un anunț decupat cu grijă dintr-un ziar, în care se arăta că în Buckingham Street, lângă Adelphi, era de închiriat un mic apartament mobilat, cu vedere asupra Tamisei, potrivit pentru un tânăr distins, aparținând vreuneia dintre asociațiile juriștilor, sau având altă îndeletnicire – locuință liberă imediat. Chiria modestă, eventual contract lunar.

— Tocmai ce-mi trebuie mătușico! i-am zis, roșindu-mă la gândul că aș putea locui într-un apartament.

— Atunci, hai să mergem! mi-a zis, punându-și boneta, pe care tocmai o scosese. Să mergem să-l vedem.

Și am pornit. Anunțul preciza că trebuie să ne adresăm unei oarecare *missis Crupp*, care locuia la aceeași adresă, și am tras cordonul soneriei de la subsol, unde presupuneam că o vom găsi pe *missis Crupp*. Abia după ce am sunat de vreo trei sau patru ori, am dat de *missis Crupp*, o femeie grasă, într-un capot de nanchin, sub care atârna volanul unui jupon de flanelă.

— Dați-ne voie să vizităm apartamentul de închiriat, *ma'am*, i-a zis mătușa.

— Pentru domnul ăsta? a întrebat *missis Crupp*, căutându-și cheile din buzunar.

— Da, pentru nepotul meu, i-a răspuns mătușa.

— Minunat apartament pentru un tânăr ca ăsta, a zis *missis Crupp*.

Și am urcat scara.

Apartamentul se afla la ultimul cat – ceea ce în ochii mătușii reprezenta un mare avantaj fiind aproape de ieșirea de incendiu – și era alcătuit dintr-un vestibul întunecos, unde nu se vedea mai nimic, un oficiu, fără ferestre, unde nu intra deloc lumina, un salonaș și un dormitor. Mobila era cam învechită, dar destul de bună pentru mine; ferestrele dădeau însă spre fluviu.

Arătându-mă încântat, mătușa și *missis Crupp* s-au retras în oficiu ca să discute prețul, iar eu m-am așezat pe sofa din salonaș, abia îndrăznind să nădăjduiesc că îmi va fi dat să locuiesc într-un apartament atât de somptuos. După ce s-au ciorovăit câțva timp, s-au întors amândouă, și, spre marea-mi bucurie, am văzut, atât după chipul lui *missis Crupp*, cât și după al mătușii, că se înțeleseseră.

— Mobila e a ultimului ocupant? a întrebat mătușa.

— Da, *ma'am*, i-a răspuns *missis Crupp*.

— Și cu el ce s-a întâmplat? a întrebat mătușa.

Pe *missis Crupp* a apucat-o o tuse rebelă, care abia-abia i-a îngăduit să îngaime:

— S-a îmbolnăvit aici, *ma'am*, și... îhî, îhî, îhî, vai de el! s-a prăpădit.

— Hm! Și din ce a murit? a vrut să știe mătușa.

— Să vedeți, *ma'am*, din pricina băuturii s-a prăpădit, i-a răspuns *missis Crupp* pe un ton confidențial. Și a fumului.

— A fumului? Nu cumva din cauza sobelor? a iscodit-o mătușa.

— Nu, *ma'am*. Din pricina țigărilor și a pipelor, i-a răspuns *missis* Crupp.

— *Asta*, Trot, nu-i molipsitor în niciun caz, a observat mătușa, întorcându-se către mine.

— Desigur că nu, am zis.

Pe scurt, văzând cât de încântat eram de acest apartament, mătușa l-a închiriat pe o lună, cu dreptul ca la expirarea termenului să cerem prelungirea contractului pe încă douăsprezece. *Missis* Crupp urma să-mi procure rufărie de pat și să-mi gătească; toate celelalte obiecte casnice de care aș fi avut nevoie se găseau în apartament; și *missis* Crupp a dat asigurări formale că va avea grijă de mine ca de propriul ei copil. Peste trei zile urma să mă mut în apartament, și *missis* Crupp a mulțumit cerurilor că în sfârșit găsise și ea pe cineva de care să aibă grijă!

La înapoiere mătușa mi-a spus că, precum nădăjduia, viața pe care o voi duce de aci înainte mă va întări și îmi va da încredere în mine. A doua zi, pe când făceam pregătirile pentru aducerea hainelor și a cărților mele rămase la *mister* Wickfield, mi-a repetat de mai multe ori aceste cuvinte. I-am scris o lungă scrisoare lui Agnes, povestindu-i cum am petrecut în vacanță, și am dat-o mătușii, care urma să plece în ziua următoare. Pentru a scurta povestirea, e destul să adaug că mătușa mi-a lăsat bani berechet pentru a face față nevoilor în cursul lunii de încercare; că, spre marea mea dezamăgire, precum și a mătușii, Steerforth nu s-a arătat înainte de plecarea ei; că am așezat-o, cu Janet alături, în diligența de Dover și că tresălta de bucurie la gândul iminentei înfrângerii a măgarilor care băteau drumurile fără rost; și, că, după plecarea diligenței, mi-am întors privirile către Adelphi, gândindu-mă la zilele de odinioară, când hoinăream pe sub boltele-i subterane, și la fericitele schimbări datorită cărora ieșisem la suprafață.

CAPITOLUL XXIV

ÎNTÂIA DESTRĂBĂLARE

Era nespus de plăcut să am un castel atât de falnic numai pentru mine și să încerc, când închideam ușa, sentimentul ce-l încerca Robinson Crusoe când intra în fortăreața sa și trăgea scara după el. Era nespus de plăcut să mă plimb prin oraș, cu cheia casei în buzunar, și să știu că pot pofti pe oricine la mine, fără a stânjeni pe nimeni, afară doar pe mine însumi. Era nespus de plăcut să pot intra și ieși în voie, să vin și să plec fără a spune vreun cuvânt cuiva și s-o sun pe *missis* Crupp ori de câte ori aveam nevoie, pentru ca să vină – când avea poftă – abia trăgându-și suflarea, de parcă ar fi urcat din fundul pământului. Toate acestea erau, repet, nespus de plăcute; dar trebuie să mărturisesc că uneori mă simțeam destul de trist.

Plăcut era dimineața, mai ales pe vreme frumoasă. La lumina zilei, viața părea frumoasă și fermecătoare; când soarele strălucea pe cer, părea și mai frumoasă, și mai fermecătoare. Dar când ziua scăpăta, parcă se stingea și viața. Nu știu cum se făcea, dar rareori viața îmi părea atrăgătoare la lumina lumânărilor. Atunci simțeam nevoia să schimb o vorbă cu cineva. Îmi lipsea Agnes. În locul surâsului liniștitor al duhovnicei mele, aveam în față un gol imens. *Missis* Crupp mi-era tare străină. Mă gândeam la cel care locuise înaintea mea în apartament și se prăpădise din pricina băuturii și a fumului; și mai c-aș fi dorit să fi binevoit a rămâne în viață și să nu mă tulbure cu moartea lui.

După două zile și două nopți m-am simțit de parc-aș fi locuit acolo de un an, deși nu îmbătrânisem nici cu un ceas, iar faptul că eram atât de tânăr mă sâcăia ca de obicei.

A treia zi, văzând că Steerforth tot nu se arătase, am presupus că s-a îmbolnăvit, și

plecând mai devreme de la birou, din „Doctors' Commons“, m-am dus pe jos până la Highgate. *Missis Steerforth* s-a bucurat când m-a văzut și mi-a zis că fiul ei, împreună cu un coleg de la Oxford pleaseră în vizită la un prieten comun, care locuia lângă St. Albans și că-l aștepta să se întoarcă a doua zi. Țineam atât de mult la el, încât am fost de-a dreptul gelos pe prietenii lui de la Oxford.

Missis Steerforth stăruind să stau la masă, am primit, și tot timpul n-am vorbit decât despre el. I-am povestit cât de mult îl îndrăgise toată lumea la Yarmouth și ce tovarăș de drum fermecător fusese. *Miss Dartle* nu mai contenea cu fel de fel de aluzii și întrebări misterioase, și curioasă să afle tot ce făcusem acolo, m-a tot descusut: „Chiar așa s-a întâmplat?“ până a aflat tot ce voia. Înfațișarea ei era exact așa cum am descris-o după ce am văzut-o întâia oară; dar tovarășia celor două doamne a fost atât de agreabilă și mi s-au părut atât de binevoitoare, încât am fost cât pe-acți să mă îndrăgostesc de *miss Dartle*. De câteva ori în cursul serii, și mai ales noaptea, în drum spre casă, m-am gândit, fără să vreau, ce plăcut ar fi să stea să-mi țină de urât în Buckingham Street.

Dimineață tocmai luam cafeaua și mâncam o chiflă înainte de a mă duce la birou, în „Doctors' Commons“ – și e cazul să spun aici că era de mirare cât de multă cafea întrebuița *missis Crupp*, și ce slabă era cafeaua – când, spre marea mea bucurie, m-am trezit cu *Steerforth*.

— Dragul meu *Steerforth*! am strigat eu. Începusem să cred că n-am să mai am parte să te văd niciodată!

— Am fost luat pe sus chiar a doua zi după ce am ajuns acasă, mi-a zis *Steerforth*. Ah, Daisy, ești ca un adevărat holtei aici!

I-am arătat foarte mândru tot apartamentul, până și oficiul, iar el nu și-a precupețit laudele.

— Ți spun drept, a adăugat, am să întrebuițez locuința ta ori de câte ori am să vin în oraș, până ai să mă dai afară.

Eram fericit. Cât despre dat afară i-am spus că pentru asta va trebui să aștepte până la paștele cailor.

— Dar trebuie să iei și tu o gustare! i-am spus, cu mâna pe cordonul soneriei. *Missis Crupp* o să-ți opărească o cafea, iar eu am să-ți prăjesc niște slăninuță pe plita olandeză specială pentru becheri pe care o am.

— Nu, nu! m-a oprit *Steerforth*. Nu suna! Trebuie să mă duc să iau gustarea cu unul dintre prietenii mei care locuiește la „Piazza Hotel“, lângă Covent Garden.

— Dar atunci ai să vii să iei cina cu mine?

— Nu pot, îți jur! Nimic nu mi-ar face mai multă plăcere decât să iau masa cu tine, dar *trebuie* să rămân cu acești doi prieteni. Măine dimineață plecăm toți trei.

— Atunci adu-i aici la masă, am insistat eu. Crezi c-ar primi să vină?

— Vai, vin ei bucuroși, m-a asigurat *Steerforth*, numai că o să-ți facem deranj. Mai bine ar fi să iei cina cu noi în oraș.

N-am vrut să primesc nici în ruptul capului, căci îmi dăduse în gând că se cuvenea să sărbătoresc intrarea în noua locuință și că prilejul era cum nu se poate mai bun. În urma laudelor lui, mă simțeam foarte mândru de apartament și ardeam să demonstrez toate însușirile ce le avea. De aceea am stăruit să-mi făgăduiască precis că va veni la cină cu cei doi prieteni ai săi, la ceasurile 6.

După ce a plecat, am sunat-o pe *missis Crupp* și i-am destăinuit planurile mele temerare. *Missis Crupp* mi-a zis, în primul rând, că nici vorbă nu putea fi ca ea să servească la masă, dar că știe ea un „tânăr îndemânatic“, care ar putea fi convins s-o facă, și că acesta s-ar mulțumi cu cinci șilingi, plus ce voi mai găsi de cuviință. Nu încap vorbă, i-am zis, să-l tocmit să vină. În al doilea rând, *missis Crupp* mi-a zis că-i mai mult decât limpede că dansa nu putea fi în două locuri deodată (ceea ce am găsit că-i foarte adevărat) și că era neapărată nevoie „de o fată tânără“ care să stea tot timpul în oficiu și să spele vasele la lumina unei lumânări. Am întrebat-o cât ar lua o

asemenea fată? Și *missis* Crupp mi-a răspuns emitând presupunerea că numai cu optsprezece *pence* în plus sau în minus nici nu mă voi îmbogăți, nici nu voi ajunge la sapă de lemn. Am încuviințat și am tranșat și *această* problemă. Apoi *missis* Crupp mi-a zis:

— Acuma să ne ocupăm de masă.

Constructorul mașinii de gătit pe care o avea *missis* Crupp dăduse dovadă de o gravă lipsă de prevedere, căci pe ea se puteau prăji doar cotlete și pregăti cartofi pire. Când am pomenit de o oală cu pește, *missis* Crupp a zis: „Asta-i! N-ați vrea să poftiți să vedeți plita?“ Avea dreptate. Dar să mă duc s-o văd? Având în vedere că, de *m-aș* fi dus s-o văd, tot n-aș fi câștigat nimic, i-am zis:

— Ne descurcăm fără pește.

Dar *missis* Crupp a obiectat:

— Nu vorbiți așa; se găesc stridii, de ce n-am lua stridii?

Așadar, *asta* s-a tranșat. Apoi *missis* Crupp și-a dat cu părerea cum să fie întocmit meniul. O pereche de găini fripte – de la patiserie; un rasol de vacă cu legume – de la patiserie; două feluri mai ușoare, ca, de pildă, o omletă și rinichi – de la patiserie; o tartă și (dacă doresc) o gelatină... de la patiserie. În felul acesta, mi-a zis *missis* Crupp, va avea posibilitatea să-și concentreze atenția asupra cartofilor și să servească brânza și salata de țelină așa cum știa dânsa.

Am urmat întocmai sfaturile date de *missis* Crupp și m-am dus singur la patiserie să dau comanda. Ieșind apoi pe Strand, am văzut în vitrina unei mezelarii un platou cu nu știu ce mâncare pestriță, care semăna cu marmora, dar care purta eticheta „Mock Turtle“. Am intrat și am cumpărat o porție, care, după cum am constatat mai târziu, ar fi fost de ajuns pentru cincisprezece persoane. După ce a făcut oarecare nazuri, *missis* Crupp a consimțit să încălzească acest produs; ajungând în stare lichidă, a scăzut atât de mult, încât așa cum s-a exprimat Steerforth, n-a rămas decât „o gustare ca pentru păsărele“.

După ce am dus la bun sfârșit toate aceste pregătiri, am mai cumpărat un mic desert în piața Covent Garden și am făcut o comandă relativ mare de vin la un depozit de vinuri din apropiere. După-amiază, când m-am întors acasă și am văzut sticlele rânduie în careu pe pardoseala oficiului (deși am băgat de seamă că lipseau două, ceea ce pe *missis* Crupp a indispus-o), m-am înspăimântat de mulțimea lor.

Unul dintre prietenii lui Steerforth se numea Grainger, celălalt – Markham. Erau amândoi băieți veseli și cu haz; Grainger era ceva mai în vârstă decât Steerforth; Markham părea mai tânăr, nu i-aș fi dat mai mult de 20 de ani. Am băgat de seamă că acesta, ori de câte ori vorbea despre sine, folosea termenul generic de „omul“, și rareori, sau aproape niciodată, pronumele pentru persoana întâi singular.

— S-ar putea simți bine omul aici, *mister* Copperfield, mi-a declarat Markham, referindu-se la persoana lui.

— Apartamentul nu-i rău situat și încăperile sunt foarte plăcute, am încuviințat.

— Sper c-aveți ceva poftă de mâncare, le-a zis Steerforth.

— Pe cinstea mea, Londra parcă biciuiește apetitul omului! i-a răspuns Markham. Toată ziulica omul este flămând. Și nu contenește cu mâncarea.

Simțindu-mă cam stânjenit la început și socotindu-mă mult prea tânăr pentru a prezida, când ni s-a dat de știre că masa e servită, l-am rugat pe Steerforth să stea în capul mesei, iar eu am luat loc în fața lui. Totul a fost foarte bun; vin a fost din belșug; și Steerforth și-a dat atâta osteneală să asigure reușita petrecerii, încât totul, de la început până la sfârșit, a mers strună. Cât am stat la masă, n-am fost chiar atât de jovial cum aș fi vrut să fiu, pentru că locul meu era în fața ușii, iar atenția-mi era distrasă de faptul că „tânărul îndemânatic“ mereu ieșea din odaie, și de fiecare dată vedeam pe peretele vestibulului umbra lui, cu o sticlă la gură. „Fata cea tânără“ mi-a pricinuit și ea destulă neliniște: nu atât pentru că nu prea spăla vasele, ci pentru că le spărgea. Curioasă din fire și neputându-se stăpâni, în loc să stea în oficiu (așa cum i

se spusese foarte lămurit), mereu ieșea ca să tragă cu ochiul la noi, și mereu i se părea c-a fost văzută; din această cauză, retrăgându-se în mod precipitat, a dat în mai multe rânduri peste veselă (pe care o așezase cu mare grijă pe dușumea), cășunând pagube considerabile.

Acestea n-au fost însă decât mici neplăceri, pe care le-am dat uitării după ce s-a strâns masa și s-a adus desertul; în clipa aceea am băgat de seamă că „tânărul îndemânat” își pierduse graiul. Așa că abia după ce l-am luat deoparte și l-am povățuit să se ducă la *missis* Crupp, și s-o ia cu el la subsol și pe „fata cea tânără”, am putut să petrec în voie.

Am început să fiu deosebit de vesel și zburdalnic: îmi năvăleau în minte fel de fel de lucruri pe jumătate uitate, despre care simțeam o nevoie irezistibilă să vorbesc fără nicio noimă. Râdeam cu poftă atât de propriile mele glume, cât și de ale celorlalți; l-am muștrat pe Steerforth că nu turna vin; am făcut mai multe legăminte să vizitez Oxfordul; am declarat că, până la noi dispozițiuni, am să dau în fiecare săptămână o masă ca asta; și am prizat prostește atâta tutun din tabachera lui Grainger, încât m-am văzut obligat să trec în oficiu, unde am strănutat zece minute în șir.

Apoi m-am apucat să umplu paharele din ce în ce mai repede, și umblam cu tirbușonul, să destup sticlele mult înainte de a fi nevoie. Am închinat în sănătatea lui Steerforth. Am spus că mi-era cel mai drag prieten, că-mi fusese protector și conșcolar în copilărie. Am declarat că eram încântat să beau în sănătatea lui. Am adăugat că niciodată nu mă voi putea plăti de tot ce-i datoram și că niciodată nu voi fi în stare să-mi exprim întreaga admirație pe care i-o purtam. Am încheiat strigând:

— În sănătatea lui Steerforth! Dumnezeu să-l binecuvânteze! Urra!

Am băut în cinstea lui de trei ori câte trei pahare și apoi încă unul zdravăn pentru a sfârși. Mi-am spart apoi paharul pe când dădeam să ocolesc masa, ca să-i strâng mâna, și i-am spus (în două cuvinte):

— Steerforth, ești steaua călăuzitoare a vieții mele!

Și am ținut-o tot așa, până ce deodată mi-am dat seama că cineva cântă. Cântărețul era Markham și cânta: „Când inima omului e copleșită”. După ce a isprăvit ne-a cerut să bem în cinstea „femeii”! M-am împotrivit, arătând că nu pot îngădui acest lucru. Am spus că închinarea mi se pare necuviincioasă și că nu voi îngădui niciodată ca în casa mea să se închine altfel decât în cinstea „doamnelor”! Am fost foarte bățos cu el, mai ales, cred, pentru că i-am văzut pe Steerforth și Grainger râzând de mine sau de el. Sau poate de amândoi. Mi-a răspuns că nu se cuvine să i se dicteze omului ce să facă sau să nu facă. Eu am susținut că se cuvine. Atunci a spus că nu se cuvine ca omul să fie jignit. I-am zis că aici avea dreptate și că niciodată nu se va întâmpla una ca asta sub acoperișul meu, unde Larii sunt sacrosanți, iar legile ospitalității sunt respectate mai presus de orice. Mi-a răspuns că nu consideră c-ar fi o abatere de la demnitatea omului să mărturisească deschis că sunt un băiat al dracului de bun. Atunci am cerut pe loc să bem în sănătatea lui.

Cineva a fumat. Ne-am apucat să fumăm cu toții. Am fumat și *eu* silindu-mă să-mi stăpânesc un fior. Steerforth a ținut o mică cuvântare despre mine, care m-a mișcat până la lacrimi. I-am răspuns mulțumindu-i și exprimându-mi speranța că vom cina împreună și a doua zi, și a treia zi, și în fiecare zi la 5, ca să putem gusta plăcerile conversației și petrecerii până noaptea târziu. Am simțit nevoia să mai închin un pahar în sănătatea cuiva. În sănătatea mătușii mele *miss* Betsey Trotwood, cea mai strălucită reprezentantă a sexului slab!

Cineva se aplecase pe fereastră dormitorului, răcorindu-și fruntea pe piatra rece a pervazului și lăsând vântul să-i mângâie fața. Chiar eu eram acela. Și-mi vorbeam singur, spunându-mi „Copperfield” și zicând: „De ce te-ai apucat să fumezi? Ar fi trebuit să știi că n-ai să poți suporta”. Apoi cineva, împleticindu-se, și-a cercetat chipul în oglindă. Tot eu. În oglindă păream foarte palid; ochii aveau o căutătură rătăcită; iar părul meu – numai părul meu, nimic altceva – arăta cam amețit.

Cineva mi-a zis:

— Hai să mergem la teatru, Copperfield!

Deodată n-am mai văzut dormitorul în fața ochilor, ci masa acoperită de pahare zornăitoare; lampa; pe Grainger la dreapta mea, pe Markham la stânga și pe Steerforth în față, toți învăluți în ceață, undeva foarte departe. La teatru? Desigur. Excelentă idee. Haidem! Dar să mă ierte că rămân în urmă să sting lampa... ar putea să ia foc.

Datorită întunericului, m-am zăpăcit și n-am mai găsit ușa. Bâjbâind în fața perdelelor de la fereastră, am căutat-o până ce Steerforth s-a apropiat răsând și, apucându-mă de braț, m-a dus afară. Am coborât scările unul după altul. Când să ajungem la parter, careva a căzut și s-a rostogolit până jos. Cineva a spus că ar fi Copperfield. M-a iritat această scorneală, până ce, dându-mi seama că mă aflu în gang, întins pe spate, am început să cred că afirmația ar putea să cuprindă oleacă de adevăr.

Era o noapte foarte cețoasă, iar felinarele de pe stradă aveau în jurul lor aureole de lumină. Am auzit parcă pe cineva spunând c-ar fi umed. *Eu* găseam că era vreme geroasă. Lângă un felinar, Steerforth m-a scuturat de praf și mi-a potrivit pe cap pălăria, pe care, pe neașteptate, cineva a scos-o de undeva în mod cu totul miraculos că n-o avusesem până atunci. Apoi Steerforth m-a interpellat:

— Te simți bine, Copperfield?

Iar eu i-am răspuns:

— Minunatdebbbine!

În ceață apare la un ghișeu un om care se uită afară și ia niște bani de la cineva și întreabă dacă sunt și eu unul dintre *gentlemen-ii* pentru care i se plătit, apoi (după câte îmi amintesc din privirea pe care i-am aruncat-o) parcă șovăie dacă să primească banii sau nu. Scurt timp după aceea ne trezim cu toții undeva pe sus de tot, într-un teatru în care este foarte cald, și privim jos în stal, de unde parcă se ridică fum, atât de nedeslușit vedem lumea ce se înghesuie acolo. Era în acel teatru și o scenă mare, foarte netedă și curată, în comparație cu străzile pe care le străbătusem; și pe scenă se află niște oameni care tot vorbesc despre ceva, dar nu prea lămurit. E un belșug de lumini și muzică, și jos, în loji, sunt doamne și nu mai știu ce, întregul edificiu mi se pare că plutește, ca și cum ar lua lecții de înot, și reacționează foarte ciudat când dau să-l țin pe loc.

La sugestia nu știu cui. Am luat hotărârea să coborâm și ne așezăm în avanscenă, lângă niște doamne. În fața ochilor îmi apare un domn în frac, pe o canapea, cu un binoclu în mână, și apoi mă zăresc și pe mine, cât sunt de lung, într-o oglindă. Apoi cineva mă conduce în una dintre loji și mă pomenesc vorbind în timp ce mă așez, iar câteva voci din jur strigă răstit: „Tăcere!“ Doamnele își îndreaptă privirile furioase spre mine și – pe cine văd! — pe Agnes, care stă chiar în fața mea, în aceeași lojă, cu un domn și o doamnă pe care nu-i cunosc. Și acum, când scriu aceste rânduri, pot spune că îi văd mai bine decât în seara aceea chipul și privirea-i uluită și plină de mâhnire ațintită asupra mea.

— Agnes! îi spun eu răgușit. Ddoamne iartă-mă! Agnes!

— Ssst! Te rog! mi-a răspuns, și n-am putut înțelege de ce. Tulburi spectatorii. Uită-te pe scenă!

Am încercat, la cererea ei, să-mi ațintesc privirea asupra scenei și să aud ceva din ce se spunea acolo, dar zadarnic. De câteva ori m-am uitat pe furiș la Agnes și am văzut-o ghemuindu-se în colțul ei și ducând mâna înmănușată la frunte.

— Agnes, i-am zis. Mmisse pppare că țțierrrău!

— Da, da. Nu te sinchisi de mine, Trotwood. Ascultă! Nu pleci mai repede?

— Sssăpplecmmairreppedde?

— Da.

Am avut de gând să-i dau un răspuns nătâng, să-i spun c-aștept s-o petrec până

jos. Presupun că i l-am și dat, căci după ce m-a privit cu luare-aminte câțva timp, mi s-a părut c-a priceput și mi-a șoptit:

— Știu că vei face ce te voi ruga, dacă-ți voi spune că țin foarte mult s-o faci. Pleacă imediat, Trotwood, fă asta de dragul meu și roagă-i pe prietenii tăi să te conducă!

Asta m-a impresionat într-atâta, încât, deși supărat pe ea, m-am rușinat și, ridicându-mă, i-am spus scurt: „Ssara!“ (în loc de: „Bună seara!“) și am ieșit. Băieții m-au urmat, iar din lojă am intrat de-a dreptul în dormitorul meu, unde mă aflam singur cu Steerforth, care-mi ajuta să mă dezbrac, în timp ce-i spuneam că Agnes era sora mea și îl imploram să aducă tirbușonul ca să mai deschid o sticlă de vin.

Noaptea toată cineva a zăcut în patul meu, și într-un vis febril a repetat halandala toate astea, în vreme ce patul se legăna neîncetat, ca o mare dezlănțuită! Treptat, a ieșit la iveală că acel „cineva“ eram eu însumi și am început să simt că-mi dogorește tot trupul și că pielea-mi devenise tare ca scândura; limba o simțeam ca fundul unui ceainic gol, ponosit de vreme, așezat peste o flacăra mică; iar palmele îmi frigeau ca niște plăci de metal încins, pe care nici gheața nu le putea răcori!

Dar ce canon pe mine, ce rușine și ce muștrări de cuget a doua zi când m-am dezmeticit! Groaza că săvârșisem mii de nelegiuiri, pe care cu nimic nu le voi putea răscumpăra vreodată, amintirea acelei priviri de neuitat pe care mi-o aruncase Agnes, frământarea chinuitoare pricinuită de faptul că n-aveam cum s-o gădesc, căci, netrebnicul de mine, nu știam nici cum venise la Londra, nici unde locuia, oroarea ce mi-o făcea odaia în care avusese loc cheful, capul ce-mi plesnea de durere, mirosul acru de fum, vederea paharelor, slăbiciunea care nu-mi îngăduia să ies din casă, nici chiar să mă scol! Vai, ce zi îngrozitoare a fost!

Vai, și ce mai seară am petrecut când, așezat lângă cămin, cu o farfurie de ciorbă de berbec în față, m-am gândit că apucasem pe calea fostului chiriaș și că-i voi moșteni soarta, așa cum îi moștenisem apartamentul. M-a bătut gândul să fug la Dover și să mărturisesc totul! Ce mai seară! Când a venit să ia castronul de ciorbă, *missis* Crupp mi-a adus un rinichi pe o farfurie de desert, zicându-mi că era tot ce mai rămăsese de aseară. M-am simțit înclinat să cad la pieptul ei înveșmântat în nanchin și sincer pocăit să-i spun: „O *missis* Crupp, *missis* Crupp, lăsați-le-ncolo de rămășițe! Sunt cât se poate de nefericit!“, numai că m-am îndoit, chiar și în clipa aceea, că *missis* Crupp ar fi o femeie în fața căreia să-ți descarci sufletul.

CAPITOLUL XXV

GENII BUNE ȘI GENII RELE

Tocmai ieșisem pe ușă în dimineața următoare acestei zile posomorâte, în care fusesem chinuit de migrenă, de mahmureală și de remușcări, și nu mai știam prea bine când avusese loc cheful, ca și cum, cu o pârghie gigantică, o ceată de titani ar fi împins ziua de alaltăieri cu câteva luni înapoi, când deodată am văzut un comisar care urca scările cu o scrisoare în mână. Nu se prea grăbea, dar când m-a zărit în capul scării, cum îl priveam peste balustradă, a pornit-o la trap și a ajuns sus gâfâind, de parcă tot drumul ar fi alergat cu limba scoasă.

— T. Copperfield, *Esquire*, a zis comisionarul, salutând cu bastonul la pălărie.

Aproape că n-am putut deschide gura ca să-i răspund, atâta eram de tulburat la gândul că scrisoarea-i de la Agnes. I-am zis, totuși, că eu sunt T. Copperfield, *Esquire*, și m-a crezut și mi-a dat scrisoarea, spunându-mi că așteaptă un răspuns. L-am lăsat s-aștepte afară pe palier și m-am întors în casă; eram însă atât de surescitat, încât, înainte de a mă hotărî să rup pecetea, am pus-o pe masa mea, ca să mă deprind puțin cu exteriorul ei.

Când am deschis plicul, am găsit un răvaș foarte drăguț, care nu pomenea nimic despre starea în care fusesem la teatru. Nu spunea decât atât:

*Dragă Trotwood,
Locuiesc la mister Waterbrook, corespondentul tatii, în Ely-Place, Holborn. N-ai vrea să treci să mă vezi în cursul zilei de azi, la ora pe care o vei alege?
Cu aceeași dragoste prietenească,*

AGNES

Atâta am zăbovit până am ticluit un răspuns cât de cât mulțumitor, încât nu știu ce altceva și-o fi închipuit comisionarul decât că mă apucasem să învăț să scriu. Cred că am scris cel puțin o jumătate de duzină de răspunsuri. Unul l-am început astfel: „Oare cum aș putea să nădăjduiesc, scumpă Agnes, că voi izbuti vreodată să șterg din amintirea ta dezgustătoarea impresie...“, dar când am ajuns aici, nu mi-a plăcut și l-am rupt. M-am apucat să scriu un altul: „Shakespeare spunea, dragă Agnes, cât de ciudat este faptul că uneori omul își vâra singur un dușman pe gură...“, dar asta mi-a amintit de Markham și m-am lăsat păgubaș. Am încercat chiar să fac o poezie. Am început un bilețel în versuri de șase silabe: „Lasă, lasă dă uitării“, dar mi s-a părut o neghiobie, căci rima cu: acel cincă noiembrie al pierzării. După multe încercări, i-am scris:

*„Scumpa, mea Agnes,
Scrisoarea te caracterizează, și ce laudă mai mare aș putea să-i aduc? Vin la 4. Cu dragoste și mâhnire, al tău,*

T. C.

În cele din urmă, cu acest răspuns (pe care, de îndată ce l-am dat din mână, am vrut de vreo douăzeci de ori să i-l cer înapoi), comisionarul a plecat.

Dacă pentru vreunul dintre *gentlemanii* de la „Doctors' Commons“ ziua aceea a fost măcar pe jumătate atât de îngrozitoare cât a fost pentru mine, aș zice că și-a răscumpărat în parte vina de a participa la daraverile aceluia tribunal ecleziastic care aducea cu un cașcaval vechi și mucegăit. Deși am plecat de la birou la trei și jumătate și câteva minute mai târziu dădeam târcoale casei cu pricina, abia pe la patru și un sfert, după orologiul bisericii St. Andrew din Holborn, am izbutit să-mi iau inima în dinți și să trag cordonul soneriei aflate în usciorul din stânga porții lui *mister Waterbrook*.

Mister Waterbrook își avea birourile la parter, unde discuta afaceri, în vreme ce chestiunile mai gingașe (care erau destul de numeroase) se dezbăteau la catul de sus al clădirii. Am fost condus într-un salon drăguț, dar cam strâmt, unde am găsit pe Agnes, care tricota o sacoșă.

Era atât de calmă și de bună și mi-a trezit cu atâta vehemență amintirea veselelor și seninelor zile de școală trăite la Canterbury și a faptului că alaltăieri mă purtasem ca un bețiv ticălos, încât, copleșit de rușine și de regrete și fiind între patru ochi, mi-am dat în petic. Nu pot tăgădui că am plâns. Și nici până în ziua de azi nu știu dacă în situația în care mă afluam a fost cel mai înțelept sau cel mai nerod lucru.

— De n-ai fi fost tu, Agnes, nu mi-aș fi făcut nici pe jumătate atâta sânge rău, i-am zis, întorcându-mi capul de la ea. Dar tocmai tu să mă vezi! O, mai bine-aș fi murit!

O clipă și-a pus mâna pe brațul meu – nicio atingere nu era comparabilă cu a ei; și îndată m-am simțit atât de împăcat și de liniștit, încât, fără să vreau, i-am luat mâna, și ducând-o la buze, i-am sărutat-o cu recunoștință.

— Șezi, mi-a zis Agnes veselă. Nu fi mâhnit, Trotwood. Dacă n-ai încredere în mine, în cine oare ai putea să te încrezi?

— Vai, Agnes! i-am răspuns. Tu ești geniul meu bun.

A zâmbit cu amărăciune, cred, și a clătinat din cap.

— Da, Agnes, ești geniul meu bun! Întotdeauna ai fost geniul meu bun.

— Dacă aș fi într-adevăr, aș ține foarte mult, Trotwood, la ceva.

M-am uitat întrebător la ea; dar presimțeam ceea ce voia să-mi spună.

— Aș vrea să te rog să te ferești de geniul tău rău, mi-a zis Agnes, privindu-mă în ochi.

— Scumpa mea Agnes, am început, dacă vrei să vorbești de Steerforth...

— De el vorbesc.

— Atunci, Agnes, îl nedreptățești foarte mult. Steerforth, geniu rău, al meu sau al altcuiva! El, care mi-e sftenic, prieten și reazem! Agnes dragă! Nu-i oare nedrept și nedemn de tine, să-l judeci pe el pentru că mai deunăzi m-ai văzut în halul acela?

— Nu-l judec pentru că te-am văzut mai deunăzi în halul acela, mi-a răspuns foarte calmă.

— Atunci, pentru ce?

— Pentru multe lucruri, fleacuri în aparență, dar care, adunate la un loc, mie nu mi se mai par fleacuri. Îl judec, Trotwood, mai ales după vorbele tale și după caracterul tău și după înrăurirea ce-o are asupra ta.

Glasul ei sfielnic avusese întotdeauna ceva care făcea să vibreze în sufletul meu o coardă ce nu răspundea decât acelui sunet. Glasul ei era întotdeauna grav; dar când devenea foarte grav, cum era în clipa aceea, îmi transmitea un fior care mă vrăjea. Am stat și am privit-o, în timp ce-și pleca ochii asupra lucrului de mână. Am stat ca și cum aș fi continuat s-o ascult; și în ciuda dragostei pe care i-o purtam lui Steerforth, peste chipul lui s-a așternut o umbră.

— E o îndrăzneală din partea mea, care am trăit atât de retrasă și cunosc atât de puțin lumea, a urmat Agnes, ridicând privirea, să-ți dau cu atâta siguranță o povață sau chiar să am o părere atât de categorică. Dar știu de unde izvorăște această îndrăzneală, Trotwood: din amintirile vii ale copilăriei petrecute împreună și din grija sinceră pe care întotdeauna am purtat-o tuturor lucrurilor ce te privesc. Iată ce-mi dă acest curaj. Sunt sigură că nu mă înșel. Sunt cât se poate de sigură. Mi se pare că nu eu, ci altcineva îți vorbește atunci când îți atrag luarea-aminte că prietenul pe care ți l-ai ales e un prieten primejdios.

Din nou am privit-o și din nou am ascultat-o chiar după ce încetase să vorbească, și peste imaginea lui Steerforth, deși avea rădăcini adânc înfipite în inima mea, din nou s-a lăsat o umbră.

— Nu-s atât de nesocotită încât să m-aștept c-ai să vrei sau c-ai să poți să-ți schimbi dintr-o dată un sentiment transformat în convingere, a urmat după un timp Agnes, cu tonul ei obișnuit; mai ales când e vorba de un sentiment care-și are premisele în firea ta increzătoare. Nu trebuie să te pripești să faci acest lucru. Îți cer doar atâta, Trotwood, dacă se întâmplă să te gândești vreodată la mine, și aici a zâmbit duios, căci tocmai voiam s-o întrerup, și dânsa știa ce voiam să spun, ca ori de câte ori te vei gândi la mine, să-ți amintești vorbele mele. Mă ierți că-ți cer asta?

— O să te iert, Agnes, când ai să-i faci dreptate lui Steerforth și îl vei iubi așa cum îl iubesc și eu.

— Și până atunci, nu? m-a întrebat Agnes.

Pe fața ei a trecut ca un nor, când am pomenit numele lui ultima oară, dar mi-a întors zâmbetul și am simțit că din nou încrederea reciprocă ce ne lega era neștirbită ca odinioară.

— Și când o să mă ierți, Agnes, pentru întâmplarea de mai deunăzi seara?

— Când o să-mi amintesc de ea, mi-a zis Agnes.

Ar fi vrut să schimbe vorba, dar eu fiind mult prea surescitat, nu m-am lăsat și i-am povestit cum de am ajuns să mă fac de răs, evocând lanțul întâmplărilor, în care episodul de la teatru nu fusese decât ultima verigă. M-am simțit mult ușurat după această spovedanie, care mi-a oferit prilejul să insist asupra recunoștinței ce-i

datoram lui Steerforth, pentru că îmi purtase de grijă atunci când nu eram în stare să văd de mine.

— Să nu uiți, mi-a zis Agnes, îndată ce am sfârșit schimbând binișor vorba, că trebuie să-mi povestești nu numai buclucurile tale, ci și amorurile tale. Spune-mi Trotwood, cine a luat locul frumoasei *miss* Larkins?

— Nimeni, Agnes.

— Totuși, o fi cineva, Trotwood. A zis Agnes, râzând și amenințându-mă cu degetul.

— Nu, Agnes, pe cuvântul meu! Cunosco o doamnă foarte deșteaptă, care locuiește la *missis* Steerforth și cu care îmi place să stau de vorbă – *miss* Dartle – dar n-o iubesc.

Agnes a râs din nou de propria ei perspicacitate și mi-a zis că dacă îi voi încredința întotdeauna tainele mele, crede că ar putea întocmi un mic tablou al pasiunilor mele, notând începutul, durata și sfârșitul fiecăreia, după modelul listelor cu anii de domnie ai regilor și reginelor din istoria Angliei. M-a întrebat apoi dacă-l văzusem pe Uriah.

— Pe Uriah Heep? am întrebat. Nu. E la Londra?

— Vine zilnic jos la birou, mi-a răspuns Agnes. A sosit aici cu o săptămână înaintea mea. Presupun că nu-i a bine.

— Niște treburi care văd că te neliniștesc, i-am zis. Ce treburi?

Agnes a lăsat lucrul și, împreună și mâinile și privindu-mă gânditoare cu ochii ei blânzi și frumoși, mi-a răspuns:

— Crede că-i pe cale să devină asociatul tatii.

— Cine? Uriah? Individul ăsta josnic și lingușitor a reușit să se cațăre atât de sus?! am izbucnit eu indignat. Și tu nu te-ai împotrivit, Agnes? Gândește-te la urmările acestui fapt. Trebuie să-ți spui părerea. Nu trebuie să-l lași pe tata să facă un asemenea pas necugetat. Trebuie să zădărnicești planul ăsta cât mai e timp!

Tot uitându-se la mine, în timp ce vorbeam, Agnes a clătinat din cap râzând de înfierbântarea mea; și-apoi mi-a răspuns:

— Îți amintești ce am vorbit despre tata ultima oară? Nu mult după aceea – cel mult două sau trei zile mai târziu – tata mi-a dat a înțelege întâia oară acest lucru. Era trist să-l vezi cum se străduia să mă facă să cred că de bunăvoie se hotărâse la acest pas, fără a izbuti să ascundă că fusese constrâns să-l facă. Am fost foarte îndurerată.

— Constrâns, Agnes! Cine l-a constrâns?

— Uriah, mi-a răspuns ea după o clipă de șovăire. Uriah a reușit să-i devină indispensabil. E șiret și pătrunzător. A descoperit slăbiciunile tatii, le-a stimulat și în așa măsură a știut să le exploateze, încât – ca să-ți spun pe scurt ce cred – acum tata se teme de el.

Era evident că mai avea multe de spus, că mai știa sau bănuia multe. Dar n-am vrut să-i sporesc mâhnirea descosând-o, căci știam că dacă ascunde ceva, o face spre a-și menaja părintele. Că acesta era cursul lucrurilor știam de multă vreme; da, dacă mă gândeam bine, trebuia să recunosc că asta se pregătea de multă vreme. De aceea am rămas tăcut.

— Are foarte mare putere asupra tatii, mi-a zis Agnes. Se arată umil și recunoscător, și poate că nu-i fățarnic, cel puțin așa sper; dar de fapt are o situație de forță și cred că-și va folosi forța cu brutalitate.

I-am spus că Uriah e un porc-de-câine, ceea ce în momentul acela a fost o mare ușurare pentru mine.

— Pe vremea când tata mi-a vorbit întâia oară, a urmat Agnes, Uriah tocmai îi spusese că vrea să plece; că-i părea foarte rău să-l părăsească, dar avea perspective mai bune în altă parte. Tata era foarte abătut atunci și copleșit de griji, cum niciodată nu l-am văzut nici eu, nici tu, și când s-a oprit la soluția de a-l lua tovarăș, s-a liniștit, deși parcă se simțea jignit și rușinat.

— Și tu cum ai reacționat, Agnes?

— Am făcut, sper, ceea ce se cuvenea să fac, mi-a răspuns. Convinsă fiind că pentru liniștea tatii sacrificiul trebuia făcut, l-am îndemnat să-l facă. I-am zis că în

felul acesta va avea mai puține poveri – nădăjduiesc că așa va fi! – și că voi avea mai des prilejul de a sta lângă dansul. Vai, Trotwood, a gemut Agnes, ascunzându-și fața în mâini și izbucnind în plâns, mi se pare că m-am purtat cu tata ca o vrăjmașă, nu ca un copil iubitor! Căci știu cât s-a schimbat din dragoste pentru mine. Știu că și-a restrâns cercul de prieteni și și-a limitat obligațiile numai ca să-și poată concentra întreaga atenție asupra mea. Știu la câte a renunțat de dragul meu și îmi dau seama că grija cu care m-a înconjurat i-a umbrat viața, i-a slăbit puterea și energia, pe care le-a îndreptat într-o singură direcție. De-aș putea să repar ce am făcut! De-aș putea să-l ajut să-și revină, căci, fără să-mi dau seama, am fost pricina decăderii sale!

Niciodată până atunci n-o văzusem pe Agnes plângând. Îi văzusem ochii înrouați de lacrimi de câte ori dobândeam noi succese la școală, și apoi ultima dată când vorbisem despre tatăl ei și întorsese sfioasă capul când ne luasem rămas bun; dar atât de îndurerată ca de rândul acesta n-o văzusem niciodată. Și mi-a părut rău că n-am fost în stare decât să-i spun cu stângăcie, prostește:

— Te rog, Agnes, nu mai plânge! Nu mai plânge, scumpa mea surioară.

Dar, precum bine îmi dau seama acuma – căci ce știam sau nu știam pe vremea aceea nu mai are nicio însemnătate – Agnes, în ce privește caracterul și ținuta, era mult mai presus decât mine și n-avea nevoie de îndemnul meu. Căci pe nesimțite, cum se risipește un norișor pe cerul senin și-a redobândit acel calm și acel echilibru prin care, în amintirea mea, se deosebește atât de mult de toți ceilalți oameni pe care i-am cunoscut.

— Nu cred că vom mai rămâne mult timp singuri, mi-a zis Agnes, de aceea, cât mai e timp, vreau, Trotwood, să te rog foarte stăruitor să te porți amical cu Uriah. Nu-l îndepărta. Nu te indigna (cum cred că-ți stă în fire) de acele trăsături ale lui care nu-ți sunt pe plac. Se poate nici să nu fie cazul, până acuma precis nu știm să fi făcut vreun rău. În orice caz, gândește-te în primul rând la tata și la mine!

Agnes n-a avut răgaz să spună mai mult, deoarece ușa s-a deschis și și-a făcut apariția *missis Waterbrook*, o cucoană foarte voluminoasă sau care purta o rochie foarte voluminoasă, nu știu exact, pentru că nu m-am putut dumeri cât era rochia și cât era cucoana. Mi-am adus vag aminte că o văzusem la teatru, ca pe o palidă imagine proiectată de lanterna magică, ea însă mi s-a părut că nu mă uitase defel și bănuia c-aș mai fi și acuma în stare de ebrietate.

După ce s-a convins că eram treaz și după ce și-a dat seama (cel puțin așa sper) că eram un tânăr la locul meu, *missis Waterbrook* s-a îmblânzit considerabil și m-a întrebat, în primul rând, dacă obișnuiesc să mă plimb prin parcuri, și, în al doilea rând, dacă frecventez înalta societate. După ce am răspuns negativ la amândouă aceste întrebări, am băgat de seamă că mă discreditase din nou în ochii ei; totuși, și-a ascuns amabil dezamăgirea și m-a poftit pentru a doua zi la masă. Am acceptat invitația și am plecat, trecând, înainte de a părăsi casa, pe la birou, ca să-l văd pe Uriah, și negăsindu-l, i-am lăsat o carte de vizită.

Când am venit la masă, a doua zi, și când, de la ușă, am fost învăluit în aburii ce se ridicau dintr-un jigou de berbec, îndată mi-am dat seama că nu eram singurul oaspete, căci, deși era travestit, l-am recunoscut pe comisionar, care fusese chemat să dea o mână de ajutor feciorului casei și aștepta țeapăn la scară, ca să anunțe musafirii. S-a prefăcut, cât a putut mai bine, că nu mă mai văzuse niciodată și mi-a cerut foarte senin să-i spun cum mă cheamă; dar mă cunoștea prea bine, așa cum și eu îl cunoșteam. Dar pe amândoi cugetul ne schimbă-n bieți mișei.

Mister Waterbrook era un *gentleman* de vârstă mijlocie, cu gâtul scurt, ascuns de un guler foarte înalt, căruia nu-i lipsea decât botul negru ca să semene leit cu un bulldog. Mi-a zis că-i cât se poate de bucuros că are cinstea de a face cunoștință cu mine; și, după ce am salutat-o pe *missis Waterbrook*, m-a prezentat foarte ceremonios unei doamne tare pocite, îmbrăcată într-o rochie de catifea neagră și care purta o pălărie mare din același material, și care, îmi aduc aminte, arăta ca o rudă apropiată a

lui Hamlet – ca o mătușă a acestuia, de pildă.

Se numea *missis* Henry Spiker; soțul ei, care se afla și el de față, era atât de rece, încât părul, în loc să-i fie cărunț, părea presărat cu promoroacă. Cei doi Spiker, soțul și soția, erau tratați cu o imensă deferență; ceea ce, după cum mi-a zis Agnes, se datora faptului că *mister* Henry Spiker era *solicitor-ul* nu mai știu cui, care avea o vagă legătură cu Trezoreria.

Printre oaspeți se afla și Uriah Heep, îmbrăcat în negru și foarte umil. Când i-am strâns mâna, mi-a spus că se simte mândru că l-am băgat în seamă și că-mi rămâne foarte îndatorat pentru bunăvoință. Aș fi preferat să-mi fi fost mai puțin îndatorat, căci m-a urmărit toată seara cu recunoștința lui, și de câte ori am schimbat o vorbă cu Agnes, eram sigur că se uită pe furiș la noi, cu chipul acela cadaveric și cu ochii lui fără gene.

Mai erau și alți oaspeți, și parc-ar fi fost cu toții frapați în vederea acestei mese, ca vinul. Unul dintre ei mi-a atras în mod deosebit luarea-aminte înainte chiar de a intra, căci am auzit anunțându-se sosirea unui *mister* Traddles! Gândurile mi-au zburat îndată către „Salem House“; o fi cumva Tommy, m-am întrebat, care obișnuia să deseneze schelete?

Am așteptat cu viu interes apariția lui *mister* Traddles. Era un tânăr cumpătat, serios, cu purtări discrete, cu o caraghioasă claie de păr și cu ochi cam holbați, și atât de repede s-a retras într-un colț întunecat, încât abia îl puteam vedea. În cele din urmă a ieșit la lumină și mi-am dat seama că, dacă nu mă înșelau ochii, era bietul Tommy în persoană.

M-am apropiat de *mister* Waterbrook și i-am spus că mi se pare că am plăcerea să recunosc un vechi coleg de școală.

— Așa?! a exclamat *mister* Waterbrook cu mirare. Totuși, nu ești prea tânăr ca să fi fost la școală împreună cu *mister* Henry Spiker?

— Vai, dar nici nu mă refeream la el! i-am răspuns. Mă refeream la *gentleman-ul* care se numește Traddles.

— Vai! Da, da! Așa! mi-a zis gazda, cu un interes mult scăzut. Se prea poate...

— Dacă-i într-adevăr el, i-am spus îndreptându-mi privirea spre Traddles, atunci am fost împreună la o școală numită „Salem House“, și trebuie să spun că era un băiat excelent.

— Da, desigur. Traddles e un băiat bun, a încuviințat gazda, dând din cap cu îngăduință. Traddles e un băiat foarte bun.

— Ce ciudată coincidență! am comentat eu.

— E într-adevăr o coincidență că e și Traddles aici astă-seară, mi-a zis gazda. N-a fost poftit decât azi-dimineață, când a rămas un loc liber la masă, după ce fratele lui *missis* Henry Spiker a anunțat că nu poate veni, fiind bolnav. Trebuie să vă spun, *mister* Copperfield, că fratele lui *missis* Henry Spiker e un *gentleman* foarte distins.

Am îngăimat câteva cuvinte, arătând cu convingere că eram de aceeași părere, căci nici nu auzisem de el, și am întrebat cu ce se ocupa *mister* Traddles.

— Traddles, mi-a răspuns *mister* Waterbrook, e un tânăr care se pregătește pentru a intra în barou. Da. E un băiat bun, și nu-i dușman nimănui, decât lui însuși.

— Adică propriul lui dușman? am întrebat, mahnit să aud acest lucru.

— Hm... a făcut *mister* Waterbrook, țuguindu-și buzele și jucându-se, mulțumit de sine și exuberant, cu lanțul de la ceas. Aș putea spune că e unul dintre oamenii care-și fac singuri umbră. Da, aș putea spune, de pildă, că niciodată n-o să ajungă să strângă cinci sute de lire. Traddles mi-a fost recomandat de un prieten de afaceri. O, da, da, are oarecare talent când e vorba de a redacta o acțiune și de a expune limpede, în scris, un argument. Sunt în măsură să-i dau ceva de lucru lui Traddles în cursul anului; ceva destul de important... pentru el... O, da, da.

M-a impresionat adânc aerul foarte încântat și satisfăcut cu care *mister* Waterbrook rostea din când în când cuvântul „da“, Era deosebit de expresiv. Te făcea să te

gândești nu atât la un om născut cu căiță pe cap, ci mai degrabă la unul născut cu o scară de asalt, cu ajutorul căreia escaladase, unele după altele, toate înălțimile vieții, și care acum, din vârful citadelei, privea cu ochii de stăpân și de filosof jos, la lumea din șanțuri.

Aceste reflecții erau în plină desfășurare când am fost poftiți la masă. *Mister* Waterbrook i-a dat brațul mătușii lui Hamlet, iar *mister* Henry Spiker soției gazdei. Agnes, pe care aș fi vrut s-o conduc eu, a fost nevoită să meargă cu un tânăr care avea picioare rahitice. Uriah, Traddles și cu mine, fiind cei mai tineri, am coborât în sufragerie ultimii, care cum s-a nimerit. N-am fost prea supărat c-am pierdut-o pe Agnes, pentru că pe scări am avut prilejul să-i vorbesc lui Traddles, care m-a întâmpinat cu multă căldură, în timp ce Uriah ne dădea târcoale, atât de smerit și de încântat, încât bucuros i-aș fi făcut vânt peste balustradă.

La masă n-am putut sta alături de Traddles, fiind așezați în colțuri opuse: el în lumina orbitoare a unei doamne înveșmântate în catifea roșie, iar eu în umbra mătușii lui Hamlet. Masa a fost foarte lungă și s-a vorbit mult despre aristocrație și despre „sânge albastru“. *Missis* Waterbrook ne-a repetat că nu are decât o singură slăbiciune, și anume pentru „sânge albastru“.

Nu o dată m-am gândit c-am fi petrecut mai bine dacă n-am fi fost atât de binecrescuți. Eram atât de excesiv de binecrescuți, încât subiectele de conversație erau foarte limitate. Printre invitați se aflau și *mister* și *missis* Gulpidge, care aveau nu știu ce legătură indirectă (*mister* Gulpidge cel puțin) cu contenciosul Băncii Angliei; de o parte, Trezoreria, de alta, Banca Angliei făceau ca adunarea noastră să fie la fel de selectă ca o recepție la curtea regală. Colac peste pupăză, mătușa lui Hamlet avea și ea năravul familiei de a monologa, și vorbea singură cam fără șir despre toate subiectele abordate. Acestea, e drept, nu prea erau multe; dar cum venea mereu vorba despre sânge, avea la dispoziție un câmp de speculație abstractă la fel de larg ca nepotul ei, Hamlet.

Atât de mult s-a vorbit despre sânge, încât ai fi putut crede că la masă nu erau decât căpcăuni.

— Mărturisesc că sunt de aceeași părere cu *missis* Waterbrook, a declarat *mister* Waterbrook, ridicând paharul de vin în dreptul ochilor. Există multe lucruri bune în felul lor; pentru mine, însă, sângele-i totul!

— Vai! Nimic pe lume nu poate oferi asemenea satisfacții! s-a amestecat în vorbă mătușa lui Hamlet. Nu există nimic pe lume care să întrupeze mai bine noțiunea de *beau-idéal* în privința... în privința asta, în general vorbind. Sunt unele spirite vulgare (din fericire nu prea numeroase, dar sunt *câteva*) care preferă, ca să zicem așa să se închine în fața unor idoli. Chiar în fața unor idoli! Ca, de pilda, meritele, inteligența și așa mai departe. Dar acestea sunt lucruri impalpabile. Sângele e cu totul altceva. Vedem sânge la nas, și știm că-i sânge. Îl găsim pe bărbie și spunem: „Iată! Țsta-i sânge!“ E ceva concret. Putem pune mâna pe el. În privința lui nu încapе nicio îndoială.

Tânărul cu zâmbetul nătâng și picioarele rahitice, care o condusesese pe Agnes la masă, a pus și mai hotărât problema:

— Ei, dracu s-o ia de treabă! a zis el, rotindu-și privirea neghioabă în jurul mesei. Știți că de sânge nu ne putem lipsi. Trebuie să avem sânge, știți. Unii tineri, știți, care, în ce privește educația și felul de a se purta, nu sunt la înălțimea poziției lor sociale, mai fac poate câte un pas greșit, știți, și se mai vâără, pe ei, și pe alții, în fel de fel de buclucuri, dar, dracul s-o ia de treabă, îți face totuși plăcere să te gândești că au sânge albastru în vine. În ce mă privește, prefer să mă trântesc un om care are sânge albastru decât să mă ajute să mă ridic unul care n-are!

Această formulare, care sintetiza esența problemei, i-a încântat pe toți și a ridicat prestigiul acestui *gentleman* până în clipa când cucoanele s-au retras. După aceea am băgat de seamă că *mister* Gulpidge și *mister* Henry Spiker, care până atunci

adoptaseră o atitudine foarte distantă unul față de celălalt, încheiaseră un fel de alianță defensivă împotriva noastră – care reprezentam inamicul comun – și începuseră un dialog misterios de-a curmezișul mesei, urmărind să ne înfrângă și să ne distrugă.

— Afacerea cu privire la prima obligație de patru mii cinci sute de lire n-a decurs așa cum ne așteptam, a zis *mister* Gulpidge.

— Te referi la afacerea D. de A.? a întrebat *mister* Spiker.

— La afacerea C. de B.

Mister Spiker și-a ridicat sprâncenele, părând foarte afectat.

— Când chestiunea a fost supusă lordului... cred că nu-i nevoie să-i amintesc numele... a zis *mister* Gulpidge oprindu-se.

— Înțeleg, a intervenit *mister* Spiker. Lordul N.

Mister Gulpidge a încuviințat sumbru și a urmat:

— Când i s-a supus chestiunea, răspunsul lui a fost: „Nu dă banii, nu-i dăm descărcare“.

— Doamne-Dumnezeule! a exclamat *mister* Spiker.

— „Nu dă banii, nu-i dăm descărcare“ a repetat *mister* Gulpidge cu fermitate. Persoana în drept... mă înțelegi?

— K. a întrebat *mister* Spiker, cu o privire sinistă.

— K. a refuzat pur și simplu să semneze. Pentru asta au mers după el la Newmarket, și a refuzat categoric.

Mister Spiker, numai ochi și urechi, încremenise.

— Așa stau lucrurile și în clipa de față, a încheiat *mister* Gulpidge, lăsându-se pe spătarul scaunului. Prietenul nostru Waterbrook o să mă ierte dacă, ținând seama de importanța intereselor în joc, mă voi abține să dau alte lămuriri.

Mi s-a părut că *mister* Waterbrook era cât se poate de fericit că la masa lui se vorbea, fie chiar și pe ocolite, de asemenea interese și se pomeneau asemenea nume. Urmărise discuția cu o expresie de misterioasă comprehensiune (deși sunt incredințat că nu știa mai mult decât mine despre ce era vorba) și aprobase fără rezerve discreția păstrată. După ce i s-a făcut o asemenea destăinuire, *mister* Spiker s-a simțit, firește, dator să-i încredințeze și el prietenului său un secret. Și, astfel, prima discuție a fost urmată de alta, în care *mister* Gulpidge, la rândul său, s-a arătat foarte mirat, și apoi o a treia, în care *mister* Spiker a fost cât se poate surprins, și așa mai departe, tot schimbând rolurile. Între timp, noi, cei dinafara discuției, eram copleșiți de uriașa importanță a intereselor în joc, iar gazda ne privea cu mândrie, considerându-ne drept victime ale unei uimiri și temeri salutare.

Am fost încântat când am putut să mă duc sus la Agnes, să stau de vorbă cu ea într-un colț și să i-l prezint pe Traddles, care rămăsese același băiat de treabă, timid, dar plăcut. N-am putut vorbi cu el cât aș fi vrut, căci a trebuit să plece mai devreme, întrucât a doua zi dimineață urma să pornească într-o călătorie ce avea să dureze o lună; ne-am luat însă adresele și am promis că ne vom întâlni după întoarcerea sa. S-a bucurat foarte mult când a auzit că mă vedeam cu Steerforth și a vorbit cu atâta căldură de el, încât l-am pus să spună de față cu Agnes ce credea despre el. Dar Agnes s-a mulțumit să se uite la mine în timp ce-l asculta și să clatine ușor din cap când numai eu o vedeam.

Când am auzit-o spunând că va pleca peste câteva zile, am fost bucuros, căci trăia într-o societate în care eram convins că nu se simțea prea bine, dar gândul că ne vom despărți din nou atât de curând m-a întristat. De aceea am rămas până ce au plecat toți musafirii. Mi-era drag să stau de vorbă cu ea și s-o aud cântând, căci asta-mi amintea traiul fericit în casa aceea venerabilă înfrumusețată de prezența ei, și aș fi stat s-o ascult până noaptea târziu; dar când s-au stins lumânările aprinse pentru oaspeții lui *mister* Waterbrook, n-am mai avut nicio scuză să zăbovesc și, călcându-mi pe inimă, mi-am luat la revedere. Am simțit atunci, mai bine ca oricând, că dansa era

geniul meu bun; și cred că n-am săvârșit un păcat dacă am gândit că surâsul senin și blândețea ce-i străluceau pe față aveau ceva îngeresc și că-mi erau destinate mie.

Am spus că plecaseră toți musafirii; ar fi trebuit să precizez însă: toți, cu excepția lui Uriah Heep, pe care nu-l socoteam ca făcând parte din această categorie și care nicio clipă nu încetase să ne dea târcoale. M-a urmat de aproape când am coborât scările. Când am ieșit din casă, se afla alături de mine, vărându-și încet degetele lungi, scheletice, în degetele și mai lungi ale unor mânuși uriașe ca acelea ale lui Guy Fawkes.

Nu prea aveam chef de Uriah, dar amintindu-mi rugămintea ce mi-o făcuse Agnes, l-am întrebat dacă n-ar vrea să poftescă la mine să bea o cafea.

— O, zău, *master* Copperfield, vă rog să mă scuzați: *mister* Copperfield, dar știți, așa eram obișnuit... nu vreau să vă pricinuiți un deranj poftind în casa dumneavoastră un om cu totul neînsemnat ca mine.

— Nu-i niciun deranj, i-am zis. Vreți să veniți?

— Cu mare plăcere, a răspuns Uriah, făcând o plecăciune.

— Atunci, poftim!

Fără să vreau, îi vorbeam cam răspicat, dar el parcă nici nu băga de seamă. Am apucat pe drumul cel mai scurt, schimbând puține cuvinte între noi; și era atât de timid în privința acelor mânuși de sperietoare de ciori, încât, când am ajuns în fața casei, mai trăgea de ele și părea să mai aibă încă mult de furcă.

Pentru ca să nu dea cu capul de ceva pe scara întunecoasă, l-am luat de mână, care, fiind rece și lipicioasă, ca o broască, îmi venea să-i dau drumul și să fug. Dar rugămintea făcută de Agnes și ospitalitatea au biruit în cele din urmă și l-am condus până sus. După ce am aprins lumânările, a căzut în extaz văzând odaia; iar când am încălzit cafeaua într-un ibric simplu de cositor, în care-i plăcea lui *missis* Crupp s-o pregătească (pesemne pentru c-avea altă destinație, fiind un vas de bărbierit, și pentru că aveam un vas special, brevetat, care costase o grămadă de bani și ruginea de pomană în oficiu), Uriah s-a arătat atât de emoționat, încât l-aș fi opărit cu plăcere.

— O, zău, *master* Copperfield... voiam să spun *mister* Copperfield, a început Uriah, niciodată nu m-aș fi așteptat să vă dați atâta osteneală pentru mine! Dar nu știu cum, se petrec atâtea lucruri la care, cu totul neînsemnat, cum sunt, nu m-aș fi așteptat niciodată, încât îmi vine să cred c-a dat norocul peste capul meu. Cred c-ați auzit, poate, de schimbarea ce-a survenit în perspectivele mele, *master* Copperfield... vai, ar trebui să vă spun *mister* Copperfield...

Cum ședea pe sofa, cu genunchii lui țuguiați strânși sub ceașca de cafea, cu pălăria și mânușile pe jos, lângă el, învărtind binișor lingurița, cu ochii săi roșii, ale căror gene păreau arse, ațintiți asupra mea, fără a mă privi, cu creștăturile respingătoare de pe nări, pe care le-am descris mai înainte, umflându-se la fiecare răsufare, și cu tot trupul foindu-se și sucindu-se șerpește din cap și până în călcâie, mi-am dat seama că-mi era tare nesuferit. Mă simțeam prost c-aveam un asemenea musafir, căci eram tânăr pe atunci și nedeprins să-mi ascund simțămintele violente.

— Cred c-ați auzit poate de schimbarea ce-a survenit în perspectivele mele, *master* Copperfield... vai, ar trebui să vă spun *mister* Copperfield... a repetat Uriah.

— Da, i-am zis, ceva am auzit.

— Ah! Bănuiam eu că *miss* Agnes trebuie să știe! mi-a răspuns foarte liniștit. Sunt bucuros că *miss* Agnes știe. O, vă mulțumesc, *master*... Scuzați, *mister* Copperfield.

Îmi venea să-i dau în cap cu calapodul (care se afla la îndemână pe covor) pentru că mă făcuse să-i destăinuiesc ceva cu privire la Agnes, fie și un amănunt lipsit de însemnătate. Dar mi-am băut mai departe cafeaua.

— Ce profet v-ați dovedit, *mister* Copperfield! a urmat Uriah. Doamne, ce strașnic profet! Nu vă mai amintiți că mi-ați spus cândva c-aș putea să ajung asociatul lui *mister* Wickfield și că firma se va numi poate „Wickfield & Heep”? *Dumneavoastră* poate că nu vă mai amintiți; dar când e umil și neînsemnat, cum sunt eu, asemenea

cuvinte omul le păstrează ca pe niște comori, *master* Copperfield.

— Țin minte c-am vorbit de așa ceva, cu toate că atunci nu mi se părea deloc probabil.

— Vai! Dar cui *i s-ar fi părut probabil, mister* Copperfield? mi-a răspuns Uriah cu însuflețire. Sunt sigur că nici mie nu mi se părea probabil. Țin minte c-am spus chiar eu că prea sunt neînsemnat. Așa credeam, într-adevăr, cu toată sinceritatea.

Ședeau privind focul din cămin, cu obișnuitul rânjet întipărit pe față, iar eu mă uitam la el.

— Dar, *master* Copperfield, și oamenii cei mai neînsemnați pot fi uneltele binelui, a urmat el după o scurtă pauză. Sunt bucuros când mă gândesc că în felul acesta i-am putut face un bine lui *mister* Wickfield și că poate voi fi în stare să-i mai fac. Vai, ce om minunat e, dar ce imprudent, *mister* Copperfield!

— Mă întristează ceea ce-mi spuneți, i-am răspuns. Nu m-am putut stăpâni însă să nu adaug cu tâlc: Mă întristează din toate punctele de vedere.

— Hotărât că da, *mister* Copperfield, a încuviințat Uriah. Din toate punctele de vedere. Mai ales din punctul de vedere al bieteii *miss* Agnes! Poate că nu mai țineți minte cuvintele înaripate pe care le-ați folosit chiar dumneavoastră, *master* Copperfield; eu însă îmi aduc aminte c-ați spus într-o zi că toată lumea ar trebui s-o admire, și cât v-am fost de recunoscător atunci! Nu-i așa c-ați uitat acest lucru, *master* Copperfield?

— Nu, i-am răspuns sec.

— O, ce bucuros sunt că n-ați uitat! a exclamat Uriah. Bucuros c-ați fost cel dintâi care ați aprins scânteile năzuinței în sufletul meu de om neînsemnat și că n-ați uitat acest lucru! Vai!... N-o să vă supărați dac-am să vă cer încă o ceașcă de cafea?

Nu știu ce în felul cum a accentuat aprinsul scânteilor și în privirea ce mi-a aruncat-o când a rostit aceste cuvinte m-a făcut să tresar, ca și cum subit l-aș fi văzut într-o izbucnire de lumină. Dar când mi-a cerut, cu vocea-i obișnuită, să-i mai dau o ceașcă de cafea, mi-am revenit și i-am făcut onorurile vasului de bărbierit; le-am făcut însă cu o mână nesigură, cuprins deodată de sentimentul că nu eram în stare să-i fac față și de o neliniște plină de aprehensiuni cu privire la ce va mai spune, neliniște care eram convins că nu putea să-i scape.

N-a zis absolut nimic. Și-a amestecat mai departe cafeaua, a sorbit din ea, și-a mângâiat bărbia cu mâna-i hidoasă, s-a uitat în foc, a privit apoi prin odaie, a căscat gura în chip de surâs, s-a foit și s-a răsucit, cu deferență slugarnică, din nou a mai amestecat cafeaua și din nou a mai sorbit din ea, dar sarcina de a redeschide vorba mi-a lăsat-o mie.

— Așadar, am zis în cele din urmă, *mister* Wickfield, care face cât cinci sute de oameni ca dumneata sau... ca mine... (și cred că pentru nimic pe lume n-aș fi renunțat la această pauză cu tâlc) așadar, *mister* Wickfield a fost imprudent, nu-i așa, *mister* Heep?

— Vai, a fost chiar foarte imprudent, *master* Copperfield, mi-a răspuns Uriah, oftând. Vai, cât se poate de imprudent! Dar aș dori să vă rog să-mi spuneți pe nume. Ca pe vremuri.

— Bine, Uriah, i-am zis, călcându-mi pe suflet.

— Vă mulțumesc, mi-a răspuns el cu ardoare. Vă mulțumesc, *master* Copperfield! Când vă aud spunându-mi Uriah, parcă simt o adiere a vremurilor de altădată și parcă aud clopotele de demult. Vă cer iertare. Vă spuneam ceva?

— Despre *mister* Wickfield, i-am amintit.

— Vai, da, așa e! Gravă imprudență, *master* Copperfield! Despre asta n-aș vorbi cu nimeni afară de dumneavoastră. Și chiar cu dumneavoastră nu pot să vorbesc decât în treacăt despre acest subiect. Dacă ar fi fost altul în locul meu în ultimii ani, l-ar fi avut în degetul cel mic pe *mister* Wickfield (vai, ce om de valoare e, *master* Copperfield!). În degetul cel mic! a încheiat Uriah foarte încet și sacadat și, întinzându-

și deasupra mesei mâna dezgustătoare, a apăsător cu degetul gros până au început să se clatine și masa, și odaia.

Chiar de mi-ar fi fost dat să-l văd apăsând cu laba-i strâmbă grumazul lui *mister Wickfield*, mai aprig tot n-aș fi putut să-l urăsc.

— Vai, Doamne, așa e, *master Copperfield*, a urmat cu o voce blândă, care era în contrast violent cu apăsarea pe care cu degetul gros continua s-o exercite cu aceeași înverșunare, nu, *master Copperfield*, în privința asta nu-ncape nicio îndoială. Ar fi urmat ruina, dezonoarea și câte și mai câte. *Mister Wickfield* știe acest lucru. Sunt o neînsemnată unealtă care-l slujește cu smerenie, iar el mă ridică pe culmi pe care nici nu puteam nădăjdui s-ajung vreodată. Câtă recunoștință îi datorez!

Cu fața întoarsă către mine, dar fără a mă privi în ochi, când a sfârșit, și-a ridicat degetul cel gros și diform din locul unde-l înfipsea și, încet și gânditor, l-a dus la falca-i descărnată, scărpinându-se cu un gest larg, ca și cum s--ar fi bărbierit.

Mi-aduc aminte că inima a început să-mi zvâcnească de indignare când am citit pe chipul lui viclean – pe care se răsfrângeau foarte nimerit pâlpăirile roșii ale focului – că se pregătea să atace alt subiect.

— Nu vă rețin prea mult, *master Copperfield*? a început.

— Nu mă reții. Obişnuiesc să mă culc târziu.

— Vă mulțumesc, *master Copperfield*! E drept că de când mi-ați vorbit întâia oară, m-am ridicat din locul neînsemnat ce-l aveam; dar am rămas același om umil și neînsemnat. Nădăjduiesc c-am să rămân întotdeauna același. N-o să-mi luați, sper, în nume de rău faptul că, neînsemnat cum sunt, am să vă fac o mică destăinuire nu-i așa, *master Copperfield*??

— O, nu, i-am zis, făcând o sforțare.

— Vă mulțumesc! Și scoțând batista, a început să se șteargă în palme. Vedeți, *master Copperfield*, *miss Agnes*...

— Ce-i cu ea, *Uriah*?

— O, ce plăcere să vă aud spunându-mi pe nume în mod spontan! a exclamat, smucindu-se ca un pește pe uscat. N-ați găsit că era foarte frumoasă în astă seară?

— Am găsit că din toate punctele de vedere era ca întotdeauna, mai presus decât toți cei din jurul ei, i-am răspuns.

— Vai, vă mulțumesc! E atât de adevărat! a exclamat. Vai, vă mulțumesc din toată inima!

— N-ai de ce, i-am zis înțepat. Nu văd de ce mi-ai mulțumi.

— Pentru că tocmai asta-i destăinuirea pe care voiam să v-o fac, *master Copperfield*. Cu toate că sunt atât de umil și neînsemnat, a urmat *Uriah*, ștergându-și energic mâinile și privind pe rând când la ele, când la valvătaile focului din cămin, cu toate că maică-mea e și ea neînsemnată, și cu toate că locuința noastră săracă, dar cinstită, e cam dărăpănată, ani de-a rândul am purtat în suflet chipul lui *miss Agnes* (vă încredințez secretul meu, *master Copperfield*, fără șovăire, căci m-am simțit atras de dumneavoastră din prima zi, când am avut plăcerea să vă văd în faetonul acela tras de un *poney*). Vai, *master Copperfield*. Cu ce curată afecțiune îndrăgesc țărâna pe care pășește *Agnes* a meal!

Cred că m-a bătut gândul smintit de a înșfăca vătraiul înroșit în foc și de a-l străpunge cu el. Dar fulgerător, ca din pușcă, gândul acesta m-a părăsit; iar chipul lui *Agnes*, pângărit măcar și de inchipuirile acestei bestii roșcovane (pe care o vedeam șezând atât de strâmb, de parcă sufletu-i josnic s-ar fi încolăcit în jurul trupului său), mi-a stărui în minte și-mi dădea amețală. Mi se părea că *Uriah* se umflă și crește sub ochii mei; odaia răsuna parcă de ecourile glasului său; și m-a cuprins simțământul ciudat (pe care, poate, l-a încercat oricine în viață) că toate acestea se petrecuseră de mult, în vremuri depărtate, și că știam dinainte ce avea să spună acum.

Dar, mai mult decât toate eforturile pe care le-aș fi făcut, încrederea în sine ce i-am

citit-o pe față mi-a amintit de rugămintea lui Agnes. L-am întrebat, cu o stăpânire de care, cu un minut mai înainte, nu mi-aș fi putut închipui că sunt în stare, l-am întrebat dacă-i mărturisise lui Agnes simțămintele sale.

— Vai, nu, *master* Copperfield! mi-a răspuns. Vai, nu! Afară de dumneavoastră, nimeni nu le cunoaște. Vedeți, abia sunt pe cale de a mă ridica din starea mea modestă. Sper că va băga de seamă cât îi sunt de folos tatălui ei (sunt încredințat, *master* Copperfield, că într-adevăr am să-i fiu de mare folos) și cum îi curăț drumul și cum îl păzesc să n-o ia razna. Își iubește atât de mult tatăl (ce frumos lucru din partea unei fiice!), încât cred că, de dragul lui, se va arăta înțelegătoare față de mine.

Am pătruns gândul ascuns al ticălosului și am priceput de ce mi-l dezvăluise.

— Mi-ați face un deosebit serviciu, *master* Copperfield, dac-ați avea bunătatea să nu dați în vileag acest secret și să nu vă ridicați împotriva mea. Sunt sigur că nu vreți să creați neplăceri. Știu ce inimă bună aveți, dar fiindcă nu m-ați cunoscut decât pe vremea când eram un om umil și neînsemnat (când eram cel mai neînsemnat dintre oameni, aș putea spune, căci și acum tot neînsemnat sunt), teamă mi-e că, fără să vreți, mi-ați pune bețe n roate în legătură cu Agnes a mea... vedeți, *master* Copperfield, am zis a mea. Vorba cântecului: „Și la coroană-aș renunța, să pot doar spune că-i a mea!“ Și nădăjduiesc că va veni ziua.

Sărmana Agnes! Era oare cu puțință ca ea, pe care o găseam atât de frumoasă și atât de bună încât socoteam că nu era de nasul nimănui, să fie sortită să ajungă soția unui asemenea ticălos?

— Deocamdată, știți, *master* Copperfield, nu-i nicio grabă, a continuat Uriah insinuant, în vreme ce mă uitam la el, fără a reuși să îndepărtez acest gând. Agnes a mea e destul de tânără; iar mama și cu mine o să mai avem de furcă până o să reușim să scoatem capul în lume și mai avem multe de făcut înainte ca momentul să fie potrivit. Așadar, voi avea răgazul ca, pe măsură ce se vor ivi prilejuri, să-i fac cunoscute nădejtile mele. Vai, cât vă sunt de îndatorat că m-ați ascultat! Vai, nici nu vă închipuiți ce ușurare e pentru mine să știu că înțelegeți situația noastră și să fiu încredințat că nici bețe în roate n-o să-mi puneți, fiindcă sunt sigur că nici prin gând nu vă trece să pricinuiți neplăceri familiei!

Mi-a apucat în palma-i lipicioasă mâna, pe care n-am îndrăznit să mi-o trag înapoi, și după ce mi-a strâns-o, s-a uitat la ceasul lui cu cadranul șters.

— Vai, Doamne, a exclamat, e unu trecute! Atât de iute trec clipele, *master* Copperfield, când vorbești de vremurile de altădată, în cât nici nu ne-am dat seama că-i aproape unu și jumătate!

I-am răspuns că mi se păruse c-ar fi mai târziu. Nu pentru că într-adevăr mi s-ar fi părut, dar pentru că simțeam că nu mai eram în stare să stau de vorbă cu el.

— Vai, Doamne, *master* Copperfield! mi-a zis îngândurat. La ora asta, în casa unde locuiesc – un fel de pensiune, lângă New River – toată lumea va fi dormind de vreo două ceasuri.

— Îmi pare rău, i-am răspuns, dar n-am decât un singur pat, și...

— Vai, *master* Copperfield, n-am nevoie de pat! mi-a zis, încântat, ridicând un picior. Ați avea ceva împotriva dacă m-aș culca pe jos, în fața căminului?

— Dacă nu se poate altfel, te rog, i-am zis, culcă-te în patul meu și am să dorm eu pe jos, lângă cămin.

Cuprins de o excesivă uimire și umilință, a respins atât de zgomotos această ofertă, încât cred că glasul lui va fi răzbătut până la urechile lui *missis* Crupp, care la ora aceea pesemne că dormea departe, într-o odaie situată cam la nivelul minim al apelor fluviului, legănată în somnul ei de tictacul unei pendule incorrigibile, pe care o invoca ori de câte ori aveam o mică discuție în legătură cu punctualitatea, căci totdeauna rămânea cu vreo trei sferturi de oră în urmă, deși în fiecare dimineață era pusă după cele mai de încredere surse. Văzând că argumentele pe care am fost în stare să le prezint în starea de tulburare în care mă aflam rămân zadarnice și că nu-l pot

determina să renunțe la modestie și să se culce în patul meu, am fost silit să iau toate măsurile posibile ca să poată dormi lângă cămin. Cu Salteaua de pe sofa (care era mult prea scurtă pentru un lungan ca el), cu pernele de pe sofa, cu o pătură, cu o cuvertură și o față de masă curată, precum și cu un palton, i-am înjghebat un culcuș și o învelitoare de care s-a arătat mai mult decât recunoscător. După ce i-am împrumutat o scufie de noapte, cu care mi s-a părut atât de îngrozitor încât de atunci n-am mai purtat-o niciodată, l-am lăsat să se odihnească.

Cât oi trăi n-am să uit acea noapte. Cât oi trăi n-am să uit cum m-am sucit și m-am învățit; cum m-am frământat gândindu-mă la Agnes și la individul ăsta; cum mi-am sfărâmat mintea chibzuind ce aș putea face și ce s-ar cuveni să fac; cum, în cele din urmă, am ajuns la concluzia că pentru liniștea ei, cel mai nimerit ar fi să nu mă amestec și să nu divulg cele aflate. Cum ațipeam o clipă, îmi răsăreau în minte chipul lui Agnes, cu ochii ei cei blânzi, și acela al tatălui ei, privind-o galeș, cum de atâtea ori îl văzusem privind-o, și aceste chipuri aveau o căutătură atât de tristă, încât mă cuprindea spaima. Când mă trezeam gândul că Uriah doarme în odaia de alături mă copleșea ca un vis urât și mă apăsa, de parcă aș fi găzduit pe cineva mai rău decât Dracul.

Afară de asta, vătraiul acela nu-mi ieșea din mintea toropită. Între somn și trezie, se făcea că apucasem vătraiul înroșit în foc și că-l străpunsesem pe Uriah. Cu toate că știam că nu era decât un vis, gândul acesta m-a chinuit atât de tare, încât m-am furișat în odaia de alături ca să mă uit la el. L-am găsit lungit pe spate, cu picioarele întinse până hăt-departe, sforăind și fârnâind cu gura căscată, ca o cutie poștală. Aievea era mult mai pocit decât în închipuirea mea febrilă, așa că, deși mi-era greață de el, mă simțeam atras de el și, fără să vreau, intram și ieșeam cam la fiecare jumătate de ceas ca să mă uit la el. Totuși, noaptea aceea lungă-lungă mi-a părut jalnică și apăsătoare, și pe cerul întunecat nu se zărea niciun semn care să vestească ziua.

Dis-de-dimineată, când l-am văzut coborând scara (căci, slavă Domnului, a refuzat gustarea), mi s-a părut că plecase noaptea în persoană. Iar când am plecat la birou, i-am spus anume lui *missis* Crupp să lase ferestrele deschise, ca să se aerisească salonașul și să se curețe de orice urmă a prezenței lui.

CAPITOLUL XXVI

CAD ÎN ROBIE

Pe Uriah Heep nu l-am mai văzut până în ziua când Agnes a părăsit orașul. Mă aflam la stație, să-mi iau rămas bun de la ea, și acolo l-am găsit pe Uriah, care se înapoia la Canterbury cu aceeași diligență. Am avut o mică satisfacție văzându-l în paltonul lui ponosit, de culoarea dudei, cu talia prea scurtă și cu umerii prea înalți, cocoțat, sub o umbrelă cât un cort, afară, în colțul dinapoi al imperialei, în vreme ce Agnes avea, firește, un loc înăuntru; dar meritam poate această mică răsplată pentru eforturile ce le-am depus să mă port amical cu el, sub ochii lui Agnes, care privea. La fereastra diligenței, ca și mai deunăzi, la masă, Uriah ne-a dat neconținut târcoale, ca un vultur uriaș, prinzând din zbor fiecare silabă adresată de mine lui Agnes sau de Agnes mie.

Tulburat de destăinuirile pe care dânsul mi le făcuse în fața căminului, cântărisem îndelung cuvintele folosite de Agnes în legătură cu proiectata asociație: „Am făcut, sper, ceea ce se cuvenea să fac. Convinsă fiind că pentru liniștea tatii sacrificiul trebuie făcut, l-am îndemnat să-l facă.” De atunci m-a apăsătorit neconținut o jalnică presimțire că, sub imboldul aceluiași simțământ, Agnes va găsi tărnia să săvârșească

orice sacrificiu de dragul lui. Știam cât de mult îl iubea. Știam de câtă jertfire de sine era în stare. Știam chiar din gura ei că se socotea pricina greșelilor lui și că avea față de el o mare datorie, pe care ardea de dorința s-o împlinească. Faptul că între ea și acest nesuferit Rufus cu paltonul de culoarea dudei, exista o atât de mare deosebire nu constituia o mângâiere pentru mine, căci simțeam ca primejdia cea mai mare decurgea tocmai din această deosebire între spiritul de jertfă al sufletului ei pur și dezgustătoarea josnicie a lui Uriah. Fără îndoială, dânsul știa bine toate acestea, și, viclean cum era, le cântărise cu luare-aminte.

Eram totuși atât de încredințat că perspectiva unei asemenea jertfe ar distruge fericirea biete Agnes, și eram atât de sigur, judecând după purtarea ei, că nici nu bănuia încă primejdia ce o pândea, nici nu-i simțea umbra amenințătoare, încât, dacă aș fi prevenit-o, i-aș fi dat o grea lovitură. De aceea, ne-am despărțit fără să încerc a o lămuri, ea făcându-mi cu mâna semne de rămas bun și zâmbindu-mi prin fereastra diligenței, în timp ce piaza ei cea rea se foia și se răsucea pe imperială, ca și cum deja ar fi prins-o în gheare și ar fi triumfat.

Multă vreme n-am putut uita scena despărțirii. Când Agnes mi-a scris vestindu-mă c-a ajuns cu bine acasă, m-am simțit tot atât de nefericit ca atunci când am văzut-o plecând. Ori de câte ori cădeam pe gânduri, îmi venea în minte această poveste, și neliniștea-mi creștea îndoit. Rareori trecea o noapte fără s-o visez. Și astfel a ajuns să facă parte din mine, din viața și făptura mea.

Am avut destul răgaz să-mi adâncesc neliniștea, căci în afară de ceasurile petrecute la „Doctors' Commons“, eram mai toată ziua singur, fiindcă, după cum îmi scrisese, Steerforth se afla la Oxford. Cred că atunci a început să se trezească în mine, pentru prima dată, o tainică neîncredere față de Steerforth. I-am răspuns printr-o scrisoare foarte călduroasă, dar în fond eram mulțumit că nu putea veni la Londra. Bănuiesc că înrăurirea lui Agnes, netulburată de prezența lui, mă stăpânea și devenea tot mai puternică, pentru că dânsa ocupa un loc din ce în ce mai de seamă în gândurile și preocupările mele.

Între timp zilele și săptămânile treceau. Fusesem definitiv primit în biroul firmei „Spelow & Jorkins“. Mătușa îmi dădea nouăzeci de lire pe an (în afară de chirie și de diferite cheltuieli accesorii). Închiriasem apartamentul pe termen de douăsprezece luni, și deși-l găseam nespus de trist când se lăsa întunericul, iar serile îmi păreau foarte lungi, mă resemnasem să trăiesc într-o stare de melancolie permanentă și să-mi caut o consolare în cafea, și acum, când îmi amintesc, mi se pare că în epoca aceea am băut *gallons* întregi de cafea. Cam tot pe atunci am descoperit trei lucruri: primul, că *missis* Crupp era victima unor tulburări ciudate, cărora le zicea „spassme“, însoțite de obicei de inflamația nasului, tulburări care necesitau un tratament neîntrerupt cu rachiu de izmă: al doilea, că datorită nu știu cărei ciudățenii a temperaturii, sticlele de coniac păstrate în oficiu se spărgeau; iar al treilea, că eram singur pe lume și foarte înclinat să consemnez această tristă împrejurare în crâmpie versificate după regulile prozodiei engleze.

Ziua primirii mele ca stagiar la „Doctors' Commons“ n-a fost sărbătorită, afară doar de faptul că am oferit câteva sandvișuri și un pahar de vin de Xeres colegilor mei de birou, iar seara m-am dus singur la Teatru. Am fost să văd *Străinul*, o piesă care se potrivea de minune cu atmosfera ce domnea la „Doctors' Commons“ și care m-a tulburat atât de tare, încit, când m-am întors acasă, mai-mai să nu mă recunosc în propria mea oglindă. Cu acest prilej, *mister* Spelow, după ce s-au încheiat formalitățile, a spus c-ar fi fost foarte bucuros să mă invite la el, la. Norwood, spre a sărbători începutul colaborării noastre, din păcate însă nu era cu putință, pentru că tocmai o aștepta pe fiica sa, care urma să se întoarcă de la Paris, unde-și isprăvisse studiile. A adăugat însă că, după sosirea ei, speră că va avea plăcerea să mă aibă ca oaspete. Știam că era văduv, că nu avea decât o singură fată, și i-am exprimat mulțumirile mele.

Mister Spenlow s-a ținut de cuvânt. Peste vreo săptămână sau două mi-a amintit de această invitație și mi-a zis c-ar fi încântat dacă i-aș face plăcerea să vin sâmbăta viitoare și să rămân la el până luni. Firește, i-am răspuns că am să-i fac plăcerea, și ne-am înțeles c-avea să mă ia și să mă aducă înapoi cu faetonul lui.

În ziua hotărâtă, geamantanul meu a stârnit admirația impiegaților din birou, deoarece pentru ei reședința de la Norwood reprezenta o taină sacrosanctă. Unul dintre ei mi-a spus că, după câte auzise, *mister* Spenlow nu folosea decât veselă de argint și de porțelan; iar altul mi-a spus că la masa lui șampania era la discreție, așa cum în alte locuri era berea. Copistul cel bătrân, cu perucă, *mister* Tiffey, care, în cursul lungii sale cariere, fusese de mai multe ori la Norwood în interes de serviciu și care, de fiecare dată, pătrunsese până în sufrageria cea mică, o descria ca pe o încăpere cât se poate de somptuoasă și istorisea că băuse acolo un vin de Xeres adus din Indiile Orientale atât de bun, că-ți lăsa gura apă.

Am avut în ziua aceea o continuare la Consistoriu într-un proces cu privire la excomunicarea unui brutar care refuzase să plătească taxa de pavaj, fixată de parohie, și cum, după socoteala pe care o făcusem, depozițiile martorilor fiind exact de două ori mai lungi decât romanul *Robinson Crusoe*, n-am scăpat decât foarte târziu. Dar am izbutit să obținem excomunicarea brutarului pe termen de șase săptămâni și obligarea lui la plata unui nesfârșit pomelnic de cheltuieli de judecată; după care, judecătorul, *proctor-ul* brutarului și avocații ambelor părți (care erau rude apropiate) au plecat împreună undeva afară din oraș, iar *mister* Spenlow și cu mine am pornit la drum cu faetonul.

Faetonul era foarte elegant; caii își arcuiau grumazurile și mergeau în buestru, de parcă ar fi știut că stăpânul lor lucrează la „Doctors' Commons“.

Era mare emulație între domnii de la „Doctors' Commons“ în tot ce privea pompa și aveau câteva echipaje foarte frumoase; am fost însă și întotdeauna voi rămâne de părere că, în vremea mea, principalul teren de emulație îl constituiau articolele scrobite: *proctor*-ii, în special, purtau atâtea lucruri scrobite cât era omenește posibil.

Tot drumul am fost foarte voioși, și *mister* Spenlow mi-a făcut unele destăinuiri cu privire la profesiunea mea. Mi-a spus că era cea mai nobilă din lume și că nu trebuie cu niciun preț confundată cu aceea de *solicitor*, fiind cu totul altceva, întrucât era mai selectă, mai puțin monotonă și mai bănoasă. Noi, aici, la „Doctors' Commons“ mi-a spus, luam lucrurile mult mai ușor decât erau luate la orice alte instanțe, și prin asta eram o clasă privilegiată, cu totul specială. A recunoscut că era de netăgăduit faptul neplăcut că, în majoritatea cazurilor, primeam procese de la *solicitor*-i; dar mi-a dat să înțeleg că aceștia reprezentau o rasă inferioară, pe care toți *proctor*-ii care se respectă o privesc de sus.

L-am întrebat pe *mister* Spenlow care erau, după părerea lui, cele mai avantajoase procese. Mi-a răspuns că procesele în jurul unui testament contestat, care are drept obiect o moșioară frumoasă, în valoare de treizeci-patruzeci de mii de lire, erau, poate, cele mai avantajoase. Mi-a zis că în asemenea procese nu numai că era rost de câștiguri destul de frumoase în toate fazele procesului, fiind nevoie de nenumărate probe cu interogatorii și contrainterogatorii (fără a mai pune la socoteală că există dreptul de apel la Curtea delegaților și Camera Lorzilor), dar că, întrucât toată lumea știe că în cele din urmă cheltuielile vor fi acoperite din valoarea moșiei, părțile sunt entuziaste și întreprinzătoare și nu se uită la bani. Apoi s-a pornit să facă elogiul lui „Doctors' Commons“, în general. Ceea ce era de admirat mai mult ca orice la „Doctors' Commons“ (mi-a zis el) era concentrația. „Doctors' Commons“ era tribunalul cel mai bine organizat din lume. Era o întruchipare a noțiunii de confort. Aveai totul la îndemână. De pildă: introduceai o acțiune de divorț sau de restituire de dotă la Consistoriu. Prea bine. Îți încercai norocul la Consistoriu, conduceai procesul binișor, în familie, jucând tacticos cărțile. Presupunând că erai nemulțumit de sentință, ce aveai de făcut? Simplu, n-aveai decât să te plângi la „Arches Court“. Ce era „Arches

Court“? Era aceeași instanță, în aceeași sală de ședință, cu aceeași bară și cu aceiași avocați, numai că judecătorul era altul, căci în zilele când se judecă apelurile, judecătorii de la Consistoriu pledează ca avocați la „Arches Court“. Prea bine, aici partida se lua de la început. Dar dacă nici de astă dată nu erai mulțumit? Simplu. Ce-ți rămâne de făcut? Să mergi la Curtea delegaților. Dar delegații cine mai erau? Păi, delegații ecleziastici erau avocați fără procese, care urmăriseră fazele jocului în amândouă instanțele, văzuseră cum s-au amestecat, s-au tăiat și s-au jucat cărțile, discutaseră cu toți jucătorii, și acuma veneau în calitate de judecători să tranșeze problema, spre mulțumirea tuturor! Nemulțumiții n-aveau decât să vorbească de corupția de la „Doctors’ Commons“, de spiritul da castă de la „Doctors’ Commons“, despre necesitatea de a introduce reforma la „Doctors’ Commons“, a încheiat solemn *mister* Spenlow; dar când *bushel*-ul de grâu a atins prețul cel mai ridicat, la „Doctors’ Commons“ activitatea a fost mai intensă ca oricând; și oricine poate, cu mâna pe inimă, să declare în fața lumii întregi: „Nu vă atingeți de «Doctors’ Commons», că se duce țara de râpă“

Am ascultat toate astea cu luare-aminte; și deși, mărturisesc, aveam oarecare îndoieli că întreaga țară ar fi chiar atât de îndatorată față de „Doctors’ Commons“ cât pretindea *mister* Spenlow, m-am plecat, foarte respectuos, în fața părerii sale. Am găsit că cele spuse despre prețul *bushel*-ului de grâu depășeau înțelegerea mea și că în fond, soluționau problema. N-am priceput nici până astăzi tâlcul acestui *bushel* de grâu. Și, de-a lungul vieții *bushel*-ul de grâu a apărut în repetate rânduri, făcându-mă praf în legătură cu cele mai diferite subiecte. Nu știu precis ce o fi având cu mine și ce drept are să-mi dea la cap sub fel de fel de pretexte; dar ori de câte ori văd că, fără niciun rost, se amintește de bunul meu prieten *bushel*-ul de grâu (ceea ce am băgat de seamă că se întâmplă destul de des), mă dau bătut.

Aceasta n-a fost decât o digresiune. Nu eram *eu* omul care să se atingă de „Doctors’ Commons“ și să ducă țara de râpă. Prin tăcere mi-am exprimat supus adeziunea la părerea interlocutorului meu, care-mi era superior și prin vârstă, și prin experiență; și apoi am discutat despre piesa *Străinul*, și despre dramaturgie, și despre cei doi cai, până ce am ajuns la poarta vilei lui *mister* Spenlow.

O grădină frumoasă înconjura casa lui *mister* Spenlow și, cu toate că nu era anotimpul cel mai potrivit pentru a judeca o grădină, era atât de bine îngrijită, încât am fost de-a dreptul încântat. Avea o pajiște minunată, și pâlcuri de copaci și alei cu pergole, care abia se deslușeau pe întuneric și care în perioada de vegetație pesemne că erau acoperite de verdeață și de flori. „Vai, Doamne, mi-am zis, pe aici se plimbă *miss* Spenlow!“

Am pășit în casa luminată vesel și am intrat în vestibul, unde se găseau fel de fel de pălării, șepci, paltoane, pleduri, mănuși, cravașe și bastoane.

— Unde-i *miss* Dora? l-a întrebat *mister* Spenlow pe fecior.

„Dora! mi-am zis. Ce nume frumos!“

Am trecut într-o odaie adiacentă (pare-mi-se că era sufrageria mică, aceea care-și datora faima vinului de Xeres adus din Indiile Orientale) și am auzit un glas făcând prezentările:

— *Mister* Copperfield, fiica meu, Dora, și prietena fiicei mele Dora.

Era, fără îndoială, glasul lui *mister* Spenlow, dar nu l-am recunoscut și nici nu-mi păsa al cui era. Totul se petrecuse într-o clipă. Destinul meu se împlinise. Eram prizonier și sclav. O iubeam la nebunie pe *miss* Dora Spenlow!

Mi se părea o făptură supraomenească. O zână din povești, o silfidă – nu mai știu nici eu ce era – era ceva ce nimeni nu văzuse până atunci și ceva spre care năzuia toată lumea. Și într-o clipită am fost înghițit de abisul dragostei. N-am apucat să mă opresc pe marginea prăpastiei; nici să mă uit înainte sau înapoi; și m-am prăvălit fără a avea timp să mă reculeg și făr-a apuca să-i spun nici un singur cuvânt.

M-am înclinat, murmurând ceva, când deodată am auzit un glas binecunoscut

spunând:

— Pe *mister* Copperfield l-am mai văzut.

Nu era glasul Dorei. Nu; ci al prietenei ei, *miss* Murdstone!

Nu cred c-am fost prea uimit. După câte îmi dau seama, nu mai eram în stare să mă mir. În afară de Dora Spenlow, nu se afla nimic pe lumea asta care să-mi fi putut trezi uimirea. Am zis:

— Bună ziua, *miss* Murdstone. Ce mai faceți?

— Foarte bine, mi-a răspuns.

— *Mister* Murdstone ce mai face?

— Mulțumesc, fratele meu e bine, sănătos.

În clipa aceea, *mister* Spenlow, care a fost foarte surprins, cred, când a văzut că ne cunoaștem, s-a amestecat în vorbă:

— Îmi pare bine, Copperfield, că dumneata și *miss* Murdstone vă cunoașteți.

— *Mister* Copperfield și cu mine suntem rubedenii, a spus *miss* Murdstone cu un aer sever. Ne-am cunoscut cândva. Pe vremea când era copil. De atunci împrejurările ne-au despărțit. Nu l-aș fi recunoscut.

I-am răspuns că eu, în orice caz, aș fi recunoscut-o oriunde și oricând. Ceea ce era destul de adevărat.

— *Miss* Murdstone, mi-a explicat *mister* Spenlow, a avut bunătatea să primească sarcina dacă mă pot exprima așa, de a fi prietena de încredere a fiicei mele. Dora. Din păcate, fiica mea Dora și-a pierdut mama, și *miss* Murdstone a binevoit să-i țină companie și s-o ocrotească.

Mi-am zis că *miss* Murdstone, ca și acele arme de buzunar numite „boxuri“, era mai potrivită pentru atac decât pentru ocrotire. Dar cum orice gând ce nu era în legătură cu Dora nu putea fi decât un gând fugar, îndată m-am uitat din nou la Dora și mi s-a părut, judecând după atitudinea-i destul de obraznică, că nu părea să aibă cine știe ce încredere în dama ei de companie. În clipa aceea a sunat gongul, iar *mister* Spenlow mi-a spus că era primul semnal pentru cină și m-a condus în camera mea ca să mă îmbrac.

Ce idee caraghioasă! Cine mai are poftă să se îmbrace sau să facă ceva când este îndrăgostit? Eu, unul, n-am fost în stare să fac altceva decât să m-așez în fața căminului, să ronțai cheia geamantanului și să mă gândesc la atrăgătoarea, tânăra, ochioasa și chipeșa Dora. Ce siluetă avea, ce chip, câtă grație și farmec în gesturi!

Gongul a bătut din nou atât de curând, încât, în loc să mă dichisesc cu grijă, așa cum aș fi dorit în acele împrejurări, m-am văzut silit să mă îmbrac pe apucate și am coborât în grabă. Mai erau câțiva musafiri. Dora stătea de vorbă cu un domn bătrân, cu părul cărunt. Deși cu părul alb – și pe deasupra și străbunic, după cum ne-a mărturisit – totuși am fost cuprins de o gelozie nebună.

În ce stare mă aflam! Eram gelos pe toată lumea! Gândul că cineva l-ar putea cunoaște pe *mister* Spenlow mai bine decât îl cunoșteam eu mi-era insuportabil. Să-i aud vorbind de întâmplări la care nu luasem parte, însemna un canon pentru mine. La masă, când un domn foarte amabil, cu o chelie lucioasă, m-a întrebat dacă mai fusesem vreodată pe acolo, m-am supărat foarte, și ca să mă răzbun, aș fi fost gata să-i fac orice.

Nu-mi amintesc cine mai era la masă în afară de Dora. Habar n-am ce s-a servit. Am impresia că m-am săturat sorbind-o din ochi pe Dora și că s-au perindat prin fața mea vreo jumătate de duzină de farfurii de mâncare fără să mă ating de ceva. Ședeam lângă dânsa. Îi vorbeam. Avea glăsciorul cel mai dulce, râsul cel mai vesel și făcea cele mai drăgălașe și mai fermecătoare grimase din câte au robit vreodată inima unui tânăr slab de înger. Era ca o miniatură. Și cu atât mai prețioasă îmi părea.

Când a părăsit sufrageria, împreună cu *miss* Murdstone (alte doamne nu erau la masă), am căzut într-un fel de dulce visare, tulburată numai de teama cumplită că *miss* Murdstone mă va ponegri. Domnul binevoitor, cu chelia lucioasă, mi-a istorisit o

poveste lungă, pare-mi-se despre grădinărit. Parcă l-am auzit spunând de câteva ori „grădinarul meu“. Mă făceam că-l ascult cu cea mai mare luare-aminte, dar tot timpul mă plimbam prin grădinile Edenului, împreună cu Dora.

Temerile c-aș putea fi ponegrit în fața celei pe care o iubeam atât de fierbinte au fost din nou trezite când în salon, am zărit mutra acră și distantă a lui *miss* Murdstone. Dar de aceste temeri am scăpat în chip neașteptat.

— David Copperfield! m-a strigat *miss* Murdstone, făcându-mi semn să vin lângă fereastră. Am să-ți spun ceva.

M-am trezit singur cu *miss* Murdstone.

— David Copperfield, mi-a zis *miss* Murdstone, nu-i nevoie, cred, să mai vorbim de problemele familiale. Nu reprezintă un subiect atrăgător.

— Dimpotrivă, *ma'am* i-am răspuns.

— Dimpotrivă, a încuviințat *miss* Murdstone. Nu vreau să trezesc amintirea diferendelor sau jignirilor trecute. Am fost jignită de o persoană – o femeie, îmi pare rău că trebuie s-o spun, căci nu face cinste sexului – de o persoană de care nu pot pomeni fără scârbă și dispreț, și de aceea aș prefera să nici n-o pomenesc.

Când am auzit această aluzie la mătușa mea, am simțit că fierb, dar am asigurat-o pe *miss* Murdstone că ar face mai bine să nici n-o pomenească. Am adăugat, fără să mă exprim pe un ton prea ferm, că n-aș admite ca să fie pomenită în mod ireverențios.

Miss Murdstone a închis ochii, înclinând disprețuitor capul; apoi, deschizându-i încet, a urmat:

— David Copperfield, nu voi încerca să ascund faptul că mi-am format o părere proastă despre dumneata când erai copil. Se poate ca să mă fi înșelat, sau poate că, între timp, această părere și-a pierdut justificarea. Dar nu despre asta e vorba acum. Fac parte dintr-o familie remarcabilă, cred, prin fermitatea ei; și nu sunt omul care să se schimbe sau să se dea după împrejurări. Sunt în drept să am o părere despre dumneata. Dumneata ești în drept să ai o părere despre mine.

La rândul meu, am înclinat capul.

— Nu-i nevoie, însă, a urmat *miss* Murdstone, ca aceste păreri să intre în conflict aici. În împrejurările de față, ar fi bine, din toate punctele de vedere, să nu intre. Pentru că întâmplarea a făcut să ne întâlnim și pentru că s-ar putea să ne pună față în față și în alte ocazii, aș propune să ne comportăm ca niște vagi cunoștințe. Raporturile noastre de familie justifică îndeajuns o asemenea atitudine și nu-i câtuși de puțin necesar să facem comentarii unul despre altul. Nu împărtășești această părere?

— *Miss* Murdstone, i-am răspuns, socotesc că dumneavoastră și *mister* Murdstone ați fost foarte cruzi cu mine și că v-ați purtat nemilos cu mama. Cât voi trăi, nu-mi voi schimba această părere. Dar sunt întru totul de acord cu propunerea ce-mi faceți.

Miss Murdstone din nou a închis ochii, înclinând capul. Apoi, după ce mi-a atins dosul mâinii cu vârful degetelor ei reci, țepene, s-a depărtat, potrivit-și brățările și lănțișoarele, care păreau să fie aceleași și exact în aceeași stare ca atunci când o văzusem ultima oară. Ținând seama de firea cruntei *miss* Murdstone, acestea mi-au amintit de lanțurile de la poarta unei temnițe care sugerează tuturor celor care le văd de afară la ce se pot aștepta să găsească înăuntru.

Altceva nu-mi mai aduc aminte din seara aceea decât c-am auzit-o pe stăpâna inimii mele cântând, acompaniindu-se cu un instrument minunat, care aducea cu o ghtară, fermecătoare balade în limba franceză, care în esență spuneau că, orice s-ar întâmpla, trebuie mereu să dansăm. Tralala, tralala! C-am fost prins în vârtejul unui dulce delir. Că am refuzat orice băutură. Că simțeam o adevărată repulsie față de *punch*. Că în clipa când, escortată de *miss* Murdstone, s-a retras, mi-a zâmbit și mi-a întins mânuța ei gingașă. C-am apucat să mă văd în oglindă și că arătam întocmai ca un neghiob și ca un idiot. Că m-am culcat năuc și că a doua zi m-am trezit într-o stare de slăbiciune mintală.

Era o dimineață frumoasă și, fiind devreme, m-am gândit să mă plimb pe una din aleile boltite și să dau frâu liber pasiunii mele, evocându-i imaginea. În trecere prin hol, am zărit cățelușul ei, căruia îi zicea Jip – o prescurtare pentru Gipsy. Am dat să mă apropiu cu tandrețe, căci și pe el îl iubeam; dar mi-a arătat întreaga dantură și s-a retras sub un scaun, anume ca să mârâie, și cu niciun preț n-a vrut să accepte avansurile mele.

În grădină era rece și pustiu. M-am plimbat înapoi și încolo, gândindu-mă cât de fericit aș fi dacă vreodată aș reuși să cuceresc inima acestei făpturi minunate. Cât privește gândurile de căsătorie, de căpățuire și alte asemenea gânduri, cred că-mi erau la fel de străine ca pe vremea când eram îndrăgostit de micuța Em'ly. Culmea fericirii omenеști – și cea mai mare fericire pentru mine – mi se părea c-ar fi să-i pot spune „Dora“, să-mi fie îngăduit să-i scriu, s-o răsăfăț și s-o ador și să am motive să cred că se gândește la mine chiar și atunci când se află în altă societate. Nu încap nicio îndoială că eram un nătărău sentimental; dar toate astea izvorau dintr-un simțământ curat, și asta mă face să nu privesc amintirea lor cu un dispreț fără rezerve, cu toate că azi fac haz de ele.

Nu mă plimbasesem cine știe cât, când deodată, la un colț, am întâlnit-o. Mă înfior și acum, din cap până în picioare, când în amintire ajung la acel colț, și simt cum îmi tremură condeiul în mână.

— Dumneavoastră... atât de devreme... *miss* Spenlow? i-am zis.

— Mă plictisesc în casă, și *miss* Murdstone asta e atât de absurdă! mi-a răspuns. Vorbește prostii, zice că trebuie să aștept să se purifice aerul înainte de-a ieși la plimbare. Auzi, să se purifice aerul! (Aci a izbucnit într-un răs cum nu se poate mai melodios.) Duminică dimineață, când nu exersezi la pian, trebuie să fac și eu ceva. I-am spus aseară tatii că *trebuie* neapărat să ies. Și apoi, e partea cea mai frumoasă a zilei. Nu sunteți de aceeași părere?

M-am încumetat să fac un pas riscant și i-am spus (nu fără să mă bâlbâi) că pentru mine vremea devenise foarte frumoasă chiar atunci, deși cu o clipă mai devreme fusese foarte întunecată.

— Să fie compliment? m-a, întrebat Dora. Sau vreți să spuneți că s-a schimbat vremea cu adevărat?

Bâlbâindu-mă mai rău ca înainte, i-am spus că nu era niciun compliment, ci purul adevăr, cu toate că nu constatasem nicio schimbare în starea vremii. Și drept încheiere, am adăugat sfios că schimbarea avusese loc în inima mea.

Niciodată n-am văzut asemenea bucle – bucle ca acelea pe care le-a scuturat ca să-și ascundă îmbujorarea – și oare unde aș fi putut vedea, de vreme ce n-aveau pereche pe lume? Cât despre pălăria de paie cu panglici albastre, care trona peste buclele ei, cred c-ar fi fost cea mai neprețuită comoară pentru mine dac-aș fi putut s-o atârni în odaia mea din Buckingham Street!

— V-ați înapoiat de curând de la Paris? am întrebat.

— Da. Ați fost vreodată la Paris?

— Nu.

— Vai, sper că o să vă duceți să-l vedeți cât mai curând! O să vă placă foarte mult!

M-a cuprins o tulburare adâncă. Gândul că spera c-am să mă duc, că socotea c-aș fi chiar *în stare* să mă duc, mi-era insuportabil. Puțin îmi păsa de Paris, de Franța! I-am zis că în împrejurările date n-aș părăsi Anglia pentru nimic în lume. Nimic nu m-ar putea determina s-o fac. Dânsa din nou și-a scuturat buclele și, în clipa aceea, spre marea noastră ușurare, cățelușul a venit în fugă spre noi.

Era grozav de gelos și nu mai contenea să latre la mine. L-a ridicat în brațe – vai, Doamne! – și l-a mângâiat, dar el a continuat să latre. Când am încercat să-l ating și eu, nu s-a lăsat; și atunci a început să-l bată. Am suferit și mai crunt când am văzut cum, spre a-l pedepsi, îl lovea ușor peste botul turtit, în timp ce el clipea și îi lingea mâna, continuând să mârâie pe înfundate, ca un mic contrabas, în cele din urmă s-a

potolit – avea ș-i de ce, căci îi simțea bărbia cu gropiță lipită de capul lui! — și am pornit să vizităm sera.

— Nu sunteți în strânse legături de prietenie cu *miss* Murdstone, nu-i așa? m-a întrebat Dora. Puiul meu! (Ultimele două cuvinte erau adresate cățelului. Vai, ce n-aș fi dat să-mi fi fost adresate miel)

— Nu, i-am răspuns. Nicidecum!

— E o ființă plicticoasă, mi-a zis Dora, strâmbându-se. Nu știu la ce s-o fi gândit papa când mi-a luat-o ca damă de companie pe pisăloaga asta. Cui îi trebuie ocrotire? Mie, în orice caz, nu! Jip poate să mă ocrotească mult mai bine decât *miss* Murdstone... nu-i așa, Jip, iubitul?

Dora i-a sărutat căpșorul rotund ca o minge, și cățelușul s-a mulțumit să clipească alene.

— Papa zice că-i o prietenă de nădejde, dar sunt sigură că nu-i deloc așa. Ce zici, Jip? Nu ne încredem noi, Jip și cu mine, în oameni atât de urâcioși. Înțelegem să ne bizuim pe cine poftim, iar prietenii vrem să ni-i alegem singuri, nu să ni-i aleagă alții... nu-i așa, Jip?

Drept răspuns, Jip a scos un sunet ce semăna cu zgomotul pe care-l face ceainicul când dă apa în clocot. Pentru mine, însă, fiecare cuvânt al ei înseamnă încă o verigă adăugată lanțului care mă lega de ea.

— E foarte greu, căci, rămânând fără mamă, suntem nevoiți să suportăm o babă îmbufnată și morocănoasă, ca *miss* Murdstone, care tot timpul se ține după noi... nu-i așa, Jip! Dar nu-ți face sânge rău, Jip! N-o să-i acordăm încrederea noastră și, în ciuda ei, o să fim cât se poate de fericiți și o s-o necăjim și n-o să-i facem pe plac. Nu-i așa, Jip?

Dacă conversația ar mai fi durat mult, cred c-aș fi căzut în genunchi în fața ei, acolo, pe pietriș, cu riscul de a mi-i juli, și, pe deasupra, cu acela de a fi dat afară pe loc. Din fericire, însă, sera nu era departe, și asupra acestor cuvinte ne-am pomenit în fața ei.

Era plină de mușcate frumoase. Am trecut încetișor prin fața lor, Dora oprindu-se adesea să admire când una, când alta, și eu oprindu-mă să admir aceleași flori, și Dora, râzând ca un copil, a ridicat cățelușul să miroasă florile; și dacă nu toți trei ne-am simțit ca în lumea basmelor, *eu* cel puțin m-am simțit. Până și în ziua de astăzi mirosul unei frunze de mușcată mă face să mă minunez, mai în glumă, mai în serios, de schimbarea subită petrecută în sufletul meu; și apoi revăd o pălărie de pai cu panglici albastre, și o mulțime de bucle, și un câine mic, negru, ținut de două brațe delicate în fața unei mulțimi de flori și frunze verzi de mușcată.

Miss Murdstone ne căuta. Ne-a găsit în seră; și-a întors fața antipatică, ale cărei crețuri erau acoperite cu pudră, către Dora, să i-o sărute. Apoi a luat-o de braț și ne-a dus solemn, ca la o înmormântare militară, în sufrageria mică, să luăm gustarea.

Câte cești de ceai am băut, fiindcă era preparat chiar de Dora, nu mai știu. Dar îmi aduc foarte bine aminte că am înghițit atâta ceai, încât sistemul meu nervos – dacă în zilele acelea aș fi avut un asemenea sistem – s-ar fi dus pe copcă. După aceea ne-am dus la biserică. *Miss* Murdstone s-a așezat în stradă, între mine și Dora; dar am auzit-o cântând, și întreaga enorie a încetat să mai existe. S-a ținut o predică – firește în legătură cu Dora – și asta-i tot ce mi-a rămas în minte din întreaga liturghie.

Am petrecut o zi liniștită. Niciun musafir; o plimbare, o masă de patru tacâmuri în sânul familiei, iar după-amiază am răsfoit cărți și ne-am uitat la gravuri; *miss* Murdstone, cu un volum de predici în față, dar cu ochii pe noi, ne-a supravegheat îndeaproape. Ah, nici prin gând nu-i trecea lui *mister* Spenlow, după masă, când ședea în fața mea, cu batista pe cap, cât de fierbinte îl îmbrățișam în gând, ca viitor ginere! Iar seara, când i-am spus noapte bună, habar n-avea că tocmai își dăduse consimțământul la logodna mea cu Dora și că îl binecuvântam din toată inima!

Am plecat foarte devreme în dimineața următoare, fiindcă aveam la Curtea

Amiralității un proces de avarii care cerea cunoaștere destul de amănunțită a întregii științe a navigației, și la care judecătorul (fiindcă nu se putea aștepta ca la „Doctors' Commons“ să găsească experți în această meserie) invitase doi bătrâni membri ai ghildei „Trinity House“ să-i dea o mână de ajutor. Dora totuși a luat gustarea cu noi și ne-a făcut ceaiul; și când a pornit faetonul, a ieșit în prag cu Jip în brațe și am avut melancolica plăcere de-a-mi scoate pălăria ca s-o salut.

N-am să fac zadarnice eforturi să descriu ce impresie mi-a făcut în ziua aceea Curtea Amiralității; sau ce harababură mi s-a părut procesul nostru în timp ce urmăream dezbaterile; sau cum am văzut numele ei, „DORA“, gravat pe latul vâslei de argint, așezată pe masa judecătorului, ca un simbol al acelei înalte instanțe; sau cum, în clipa când *mister* Spenlow a plecat spre casă fără mine (avusesem o clipă bezmetica nădejde că mă va lua cu el), m-am simțit eu însumi ca un marinar pe care propria lui corabie l-a părăsit pe o insulă pustie. Dacă această venerabilă și somnolentă curte s-ar trezi și ar evoca, în forme concrete, toate visurile pe care mi le-am făurit în incinta ei, în legătură cu Dora, atunci s-ar adevăra spusesele mele.

Nu mă refer numai la visurile din ziua aceea, ci și la cele pe care le-am făcut zi de zi, săptămână de săptămână, trimestru de trimestru. Mă duceam la instanțe nu ca să urmăresc procesele, ci ca să mă gândesc la Dora. Dintre toate procesele, care se desfășurau lent și plicticos în fața mea, singurele care mă puneau pe gânduri erau cele matrimoniale, căci nu puteam concepe (cu mintea la Dora) cum era cu puțință ca niște oameni căsătoriți să nu fie fericiți; sau cele de moștenire, care-mi dădeau ghes să meditez ce anume aș face mai întâi pentru Dora dacă banii mi-ar fi fost testați mie. În prima săptămână a acestui amor pasionat mi-am cumpărat patru veste elegante – nu atât pentru mine, căci nu țineam la lux, cât pentru Dora – și m-am apucat să ies în oraș cu mănuși galben-pai de căprioară, și tot de atunci mi se trag și toate bătăturile de care am suferit ulterior. Dacă s-ar putea găsi ghetetele pe care le-am purtat pe vremea aceea și s-ar compara cu adevărata mea măsură, atunci s-ar învedera, în modul cel mai impresionant cu puțință, starea mea sufletească.

Deși am ajuns un schilod nenorocit datorită acestui omagiu adus Dorei, mergeam totuși mile peste mile în fiecare zi, în speranța că o voi întâlni. Curând, nu numai că am ajuns la fel de cunoscut pe Norwood Road ca și poștașul cartierului, dar m-am apucat să străbat în lung și în lat toată Londra. Băteam străzile unde se aflau cele mai elegante prăvălii pentru femei, dădeam târcoale Bazarului ca un strigoi care nu-și găsește liniște și continuam să mă plimb prin „Park“ încă multă vreme după ce eram sfârșit de oboseală. De câteva ori, la răstimpuri destul de lungi, am văzut-o. Uneori îi vedeam numai mânușa, fluturată la portiera unei trăsurii, alteori o întâlneam și făceam câțiva pași împreună cu ea și cu *miss* Murdstone și îi vorbeam. În aceste cazuri mă simțeam întotdeauna tare nefericit după aceea, când îmi dădeam seama că nu-i spusese nimic esențial; sau că habar n-avea cât de mult o iubeam, sau că nici nu-i păsa de mine. E ușor de presupus că tot timpul așteptam să primesc o nouă invitație la *mister* Spenlow acasă. Dar eram mereu dezamăgit, căci de primit, n-am primit niciuna.

Missis Crupp era, de bună seamă, o femeie perspicace; căci abia trecuseră câteva săptămâni de când mă îndrăgostisem, și încă n-avusesem curajul să-i scriu lui Agnes decât că fusesem invitat la *mister* Spenlow acasă, „a cărui familie, adăugasem eu, e alcătuită dintr-o singură fiică“, când *missis* Crupp, care era, de bună seamă, o femeie perspicace, a descoperit totul, chiar în faza aceea de început. Într-o seară, când eram foarte abătut, a venit sus la mine (fiind tocmai apucată de un acces al bolii cronice pomenite mai înainte), să mă întrebe dacă nu i-aș putea face un bine cu puțină tinctură de cardamon, amestecată cu revent și aromată cu șapte picături de esență de cuișoare, căci acesta era cel mai bun leac; sau dacă n-aveam toate acestea, să-i dau puțin coniac, care era înlocuitorul cel mai eficient. A adăugat că gustul acestuia nu-i prea plăcea, dar n-avea încotro, de vreme, ce era înlocuitorul cel mai eficient. Cum de

primul leac nu auzisem niciodată, iar cel de al doilea era întotdeauna prezent în camera mea, i-am dat lui *missis* Crupp un păhărel, pe care (ca să n-am vreo îndoială că l-ar putea folosi în alt scop) a început să-i bea chiar în fața mea.

— Sus capul, *sir* mi-a zis *missis* Crupp. Nu vă pot vedea în halul ăsta: sunt și eu mamă!

Nu prea înțelegeam ce legătură avea această afirmație cu *mine*, dar i-am zâmbit cât mai blajin cu putință.

— Lăsați, *sir*! m-a sfătuit *missis* Crupp. Iertați-mă.. Știu eu despre ce-i vorba, *sir*. E o femeiușcă la mijloc,

— Ce vreți să spuneți, *missis* Crupp? am întrebat roșind.

— Vai, Doamne! Inima sus, *sir*! m-a încurajat *missis* Crupp, făcându-mi semn cu capul. Nu vă pierdeți cu firea, *sir*. Dacă nu vrea să se uite la dumneavoastră, sunt altele, berechet, care vor. Doar sunteți un tânăr *gentleman* după care se întorc fetele, *mister* Copperfull, și se cade să vă prețuiți la justa valoare, *sir*.

Missis Crupp îmi zicea întotdeauna, „*mister* Copperfull“; în primul rând, firește, pentru că nu mă chema așa, și al doilea rând, pentru că în mintea ei, cred că numele meu avea o legătură, cu spălatul rufelor.

— Dar ce vă face să credeți că e o femeiușcă la mijloc? am întrebat-o.

— *Mister* Cooperfull, sunt și eu mamă; mi-a răspuns *missis* Crupp cu adâncă emoție.

Câtva timp, *missis* Crupp n-a fost în stare de altceva decât să-și apese mâna pe corsajul rochiei de nanchin și să se apere împotriva unui nou acces de dureri sorbind din leacul ei. În cele din urmă a prins a vorbi din nou:

— Când scumpa dumneavoastră mătușă a închiriat acest apartament pentru dumneavoastră, mi-am zis c-am găsit pe cineva de care să am grijă. „Slavă cerului, am zis, am găsit acum pe cineva de care am grijă. Dar văd că nu mâncați și nu beți îndeajuns, *sir*!“

— Pe asta vă întemeiați presupunerea, *missis* Crupp? am întrebat-o.

— *Sir*, mi-a răspuns *missis* Crupp cu un ton destul de sever, am mai îngrijit eu și de rufăria altor tineri în afară de dumneavoastră. Unii se dichisesc prea mult, alții prea puțin. Unii se piaptănă prea des, alții prea rar. Unii poartă ghete prea mari, alții prea mici. Asta atârnă de chipul cum îi e îndrumată dintru început firea caracterului. Dar de câte ori un tânăr întrece măsura într-un fel sau altul, să știți, *sir*, că trebuie să fie vreo femeie la mijloc.

Și *missis* Crupp și-a întărit spusa dând din cap cu atâta hotărâre, încât n-am mai avut ce-i răspunde.

— Chiar *gentleman*-ul care a murit aici înainte de venirea dumneavoastră, a urmat *missis* Crupp, s-a îndrăgostit de o chelneriță și îndată a pus de i-au strâmtat vestele, cu toate că era umflat de băutură.

— *Missis* Crupp, i-am zis, vă rog stăruitor să nu faceți nicio apropiere între tânăra doamnă de care-i vorba în cazul meu și o chelneriță sau altă femeie de aceeași categorie.

— *Mister* Copperfull, mi-a răspuns *missis* Crupp, sunt și eu mamă, și asta înseamnă ceva! Vă cer iertare dacă îmi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, *sir*. N-aș vrea nici în ruptul capului să mă amestec fără voia dumneavoastră. Dar sunteți tânăr, *mister* Copperfull, și sfatul pe care vi-l dau e să țineți capul sus, *sir*, să nu vă pierdeți cu firea și să vă prețuiți la justa valoare. Dacă v-ați apuca de ceva, *sir*, dac-ați juca popice, de pildă, ceea ce-i foarte sănătos, s-ar putea să vă distreze și să vă facă bine.

Cu aceste cuvinte, *missis* Crupp, arătându-se foarte grijulie cu coniacul – deși golise paharul – mi-a mulțumit și, făcându-mi o adâncă plecăciune, s-a retras. După ce silueta ei s-a pierdut în umbra vestibulului, mi s-a părut că era o îndrăzneală din partea lui *missis* Crupp să-mi dea un asemenea sfat; dar în același timp, din alt punct de vedere, am fost mulțumit că mi-l dăduse și l-am primit ca pe o povață înțeleaptă și

ca pe o învățătură de minte ca pe viitor să-mi păstrez mai bine tainele.

CAPITOLUL XXVII

TOMMY TRADDLES

Fie ca o urmare a sfatului ce-mi fusese dat de *missis* Crupp, fie datorită asemănării sonore între *skittles* și Traddles a doua zi mi-a venit ideea să mă duc să-l caut pe Traddles. Data la care trebuia să se întoarcă trecuse de mult și locuia în Camden Town, pe o uliță de lângă Școala veterinară, unde, după cum îmi spusese unul dintre impiegații de la birou care-și avea casa prin partea locului, stăteau mai ales studenți ai acelei școli, care cumpărau măgari vii și făceau, în camerele lor, experiențe asupra acestor patrupeze. După ce am aflat de la colegul meu cum să găsesc acest centru academic, am pornit, chiar în după-amiaza aceea, să-i fac o vizită vechiului meu coleg.

Ulița lăsa de dorit, nefiind la înălțimea la care aș fi vrut să fie, spre binele lui Traddles; locatarii caselor simțeau parcă o deosebită plăcere să arunce în mijlocul uliței toate nimicurile de care nu mai aveau nevoie, ceea ce o făcea să fie nu numai rău mirositoare și murdară, dar și plină de foi de varză. Nu se aruncau însă numai resturi de zarzavaturi, căci, pe când căutam numărul casei lui Traddles, am văzut o gheată, o tigaie coșcovită, o scufie neagră și o umbrelă, aflate în diferite stadii de degradare.

Atmosfera locurilor mi-a amintit zilele când locuisem la *mister* și *missis* Micawber. Un aer de indescriptibilă noblețe ofilită caracteriza casa cu pricina, deosebind-o de celelalte clădiri de pe uliță – deși toate erau ridicate după același șablon și păreau niște schițe naive făcute de un școlar neîndemânatic, care învăța să deseneze case de cărămidă tencuită, dar nu depășise încă stadiul mângălelii – un aer care și el mi-a adus aminte de soții Micawber. Întâmplându-se să ajung în fața ușii tocmai în clipa când cineva îi deschisese lăptarului, reminiscențele în legătură cu familia Micawber au devenit și mai puternice.

— Ian ascultă, a interpelat-o lăptarul pe o slujnică foarte tânără, n-au de gând să-mi plătească socoteala?

— A zis stăpânul c-o să plătească neîntârziat, i-a răspuns fata.

— Fiindcă – a continuat lăptarul, ca și cum nici n-ar fi înregistrat răspunsul și judecând după ton, urmărind mai degrabă să fie auzit de cineva din casă decât de tânăra slujnică, ceea ce păreau să confirme privirile furioase ce le arunca înspre gang – fiindcă socoteala asta a mea așteaptă de atâta amar de vreme, încât încep să cred că n-o să mai văd banii niciodată! Dar să știți că n-am să înghit una ca asta! a încheiat lăptarul cu glas tare, ca să-l audă cei din casă și aruncând priviri crâncene înspre gang.

În treacăt fie spus, ca un om ca acesta să vândă un produs blajin și nevinovat cum e laptele, era o anomalie de neconceput. Căci mutra și căutătura lui ar fi fost de speriat chiar și la un crâșmar sau la un măcelar.

Tânăra slujnică i-a răspuns cu glasul stins, dar după mișcarea buzelor ei am ghicit că murmura din nou că socoteala va fi plătită neîntârziat.

— Ia spune, i s-a adresat atunci lăptarul, uitându-se pentru prima oară în ochii ei și luând-o de bărbie, îți place laptele?

— Da, 'mi place!

— Bine! i-a zis lăptarul. Află că mâine n-o să capeți nicio picătură. Ai auzit.? Mâine n-ai să ai nicio picătură de lapte!

Fata mi s-a părut, până una-alta, mulțumită că măcar în ziua aceea va mai căpăta. După ce a dat din cap amenințător, lăptarul a lăsat-o de bărbie și, deschizând garnița

cu un gest care numai binevoitor nu era, a turnat în oală obișnuita cantitate de lapte. După care a plecat bombănind, și cu un accent răzbunător a început să-și strige laptele la ușa vecinilor.

— Locuiește aici *mister* Traddles? am întrebat.

Din fundul, gangului o voce misterioasă a răspuns: „Da“, Apoi slujnica mi-a zis și, ea: „Da“...

— E acasă? am întrebat.

Din nou vocea misterioasă a răspuns afirmativ, iar slujnica a îngânat-o. Atunci am intrat și, după îndrumările slujnicei, am urcat la etaj, dându-mi seama, când am trecut prin dreptul odăii din fundul gangului, că eram urmărit de niște ochi misterioși, care, de bună seamă, aparțineau vocii misterioase.

Când am ajuns în capul scării – casa n-avea decât un singur cat – am dat peste Traddles, care ieșise pe palier ca să mă întâmpine. Încântat să mă vadă, m-a poftit cu multă căldură în odăița lui. Dădea spre stradă și era foarte curată, deși cam modest mobilată. Dintr-o privire, mi-am dat seama că n-avea decât o singură odaie, căci în loc de pat, avea o sofa, iar periile și crema de ghetete erau așezate printre cărți, pe raftul de sus, în dosul unui dicționar. Masa-i era acoperită de hârtii, și el, într-o haină uzată, tocmai se ridicase de la lucru. Fără a mă uita la nimic anume, într-o clipă, până m-am așezat, văzusem totul, chiar și silueta bisericii pictate pe călimara lui de porțelan, căci aveam și acest dar încă de pe vremea când locuiam cu Micawberii, Ingeniozitatea soluțiilor pe care le găsisese pentru a masca o comodă și pentru a-și ascunde ghetetele, oglinda de bărbierit și altele m-a impresionat și m-a convins că în fața mea îl aveam pe același Traddles care obișnuia ca din hârtie să improvizeze cuști ca pentru elefanți, pentru a pune muște în ele, și care, când era asuprit, se consola făurind acele memorabile opere de artă despre care am pomenit atât de des.

Într-un colț al odăii se afla un obiect învelit cu grijă într-o pânză mare, albă. Dar n-am putut desluși ce era.

— Traddles, i-am zis, strângându-i din nou mâna după ce mă așezasem, mă bucur mult să te văd.

— Și eu mă bucur să te văd, Copperfield, mi-a răspuns el. Sunt foarte încântat să te văd. Tocmai fiindcă am fost sincer bucuros când ne-am întâlnit în Ely Place, și nu m-am îndoit nicio clipă că și tu ești sincer bucuros să mă vezi, ți-am dat această adresă în loc de aceea a biroului.

— O, ai un birou?

— Da. Am o pătrime dintr-o odaie și dintr-un coridor, precum și un sfert de secretar, mi-a răspuns Traddles. M-am unit cu trei colegi ca să luăm un birou – mai prezentabil – și împărțim pe din patru și secretarul. Mă costă o jumătate de coroană pe săptămână.

Zâmbetul cu care mi-a dat aceste lămuriri mi s-a părut că oglindește sinceritatea și bunătatea lui precum și nenorocul și nefericirea lui de altădată.

— Mă-nțelegi, Copperfield? Nu din vanitate obișnuiesc să nu dau adresa de aici, a urmat Traddles. Fac asta numai pentru aceia cărora s-ar putea să nu le placă aici. În ce mă privește, îmi câștig existența luptând cu fel de fel de greutate și ar fi caraghios dacă aș încerca să creez impresia că n-ar fi așa.

— *Mister* Waterbrook mi-a spus că te pregătești să intri în barou.

— Da, așa-i, mi-a răspuns Traddles, frecându-și ușor mâinile, mă pregătesc să intru în barou. De fapt, abia de curând, după o lungă întârziere, am început să urmez cursurile. A trecut cam mulțisor de când m-am înscris, dar tare mi-a fost greu să plătesc suta aia de lire. Nespus de greu! a încheiat Traddles, strâmbându-se de parcă i s-ar fi scos un dinte.

— Știi ce-mi vine mereu în minte, Traddles, de când m-am așezat aici și mă uit la tine? l-am întrebat.

— Nu, mi-a răspuns el.

— Costumul tău siniliu de altădată.

— Vai, Doamne, desigur! a strigat Traddles, râzând. Prea strâmt la coate și cu pantaloni prea scurți, îți amintești? Vai! Ce vremuri fericite, nu-i așa?

— Cred că n-ar fi stricat dacă directorul le-ar fi făcut și mai fericite. Așa mi se pare... i-am răspuns.

— Poate că ai dreptate, mi-a zis Traddles. Dar zău, petreceam totuși atât de bine! Îți amintești de nopțile din dormitor? Când trăgeam câte un chef? Și când ne istoriseai povești? Ha-ha-ha! Și cum m-au bătut cu nuiua pentru că am plâns la plecarea lui *mister Mell*? Bietul Creakle! Tare-aș vrea să-l revăd!

— S-a purtat cu tine ca o brută, Traddles! i-am spus indignat, căci voioșia lui mă înfură, de parcă abia în ajun aș fi văzut cum fusese bătut.

— Crezi? mi-a zis Traddles. Cu adevărat? Poate că a fost cam aspru. Dar a trecut de mult. Bietul Creakle!

— Pe vremea aceea te creștea un unchi, nu-i așa? l-am întrebat.

— Așa e, mi-a zis Traddles. Acela căruia mereu aveam de gând să-i scriu, dar căruia nu-i scriam niciodată. Ha-ha-ha! Da, aveam un unchi pe vremea aceea. A murit curând după ce am părăsit școala.

— Adevărat?

— Da. Era un fost... cum se zice... postăvar, adică un fost negustor de stofe, și mă lăsase moștenitor. Dar când am crescut mare, nu i-am mai fost pe plac.

— Serios?! am exclamat.

Vorbea atât de liniștit, încât credeam că voise să-mi spună altceva.

— Da. Copperfield, serios! Așa e, mi-a răspuns Traddles. Din păcate, nu i-am plăcut deloc. Mi-a zis că-i înșelasem așteptările, și s-a însurat cu menajera.

— Și tu ce-ai făcut? l-am întrebat.

— Nimic deosebit, mi-a zis Traddles. Am rămas la ei, așteptând să-mi facă un rost, până ce, într-o bună zi, podagra i s-a urcat la stomac, și unchiul s-a prăpădit, și dânsa și-a luat atunci un bărbat tânăr, iar eu am rămas de căruță.

— Și nu te-ai ales cu nimic, Traddles?

— Ba da! M-am ales cu cincizeci de lire. Nu învățasem nicio meserie, și la început n-am știut ce să încep, în cele din urmă, ajutat de unul care învățase și el la „Salem House“, fiul unui avocat, unul Yawler, cu nasul strâmb, nu ți-l mai amintești?

— Nu. Cu mine n-a fost coleg; pe vremea mea nu era niciun băiat cu nasul strâmb.

— N-are-a face, a urmat Traddles. Ajutat de el, m-am apucat să copiez acte. Din asta nu prea puteam trăi; atunci am început să redactez acțiuni și să fac referate și alte lucrări de felul ăsta. Căci sunt un băiat stăruitor, Copperfield, și am învățat să fac temeinic treburile astea. Ei bine, așa mi-a dat în gând să studiez dreptul. În felul acesta am cheltuit și ce bruma îmi mai rămăsese din alea cincizeci de lire. Yawler m-a recomandat la încă vreo două-trei birouri – dintre care unul e acela al lui *mister Waterbrook* – și am căpătat mult de lucru. Am mai avut de asemenea norocul să fac undeva cunoștința unei persoane care lucrează într-o editură și pregătește pentru tipar o enciclopedie, și m-a luat să-i ajut. Și iată, mi-a zis Traddles aruncând o privire către masa lui, în clipa asta lucrez pentru el. Știi, Copperfield, mă pricep la compilații, a urmat Traddles cu același aer de încredere, dar n-am originalitate; nici măcar o fărâmbă de originalitate. Cred că tânăr mai lipsit de originalitate ca mine nici că s-a văzut.

Întrucât mi s-a părut că Traddles aștepta să mă declar de acord, am dat din cap; iar el, cu aceeași resemnare plină de voie bună – altă expresie mai potrivită nu găsesc – a continuat:

— Și așa, încetul cu încetul, trăind cumpătat, am izbutit, în cele din urmă, să strâng suta de lire și, slavă Domnului, am plătit-o, deși a fost... nu-ncape îndoială că a fost foarte greu, a urmat Traddles, strâmbându-se din nou, de parcă i s-ar mai fi scos încă un dinte. Mai trăiesc însă și azi de pe urma lucrărilor pomenite și trag nădejde că

într-o bună zi am să devin ziarist: pentru mine asta ar însemna lozul cel mare. Ei, Copperfield, nu te-ai schimbat deloc, ai aceeași față plăcută și mă bucur atât de mult văzându-te, că nu-ți pot ascunde nimic! De aceea trebuie să-ți mai spun că sunt logodit.

Logodit! Vai, Dora!

— Cu fiica unui pastor din Devonshire, care are zece copii. Da! Asta-i biserica! a zis Traddles, băgând de seamă că, fără să vreau, îmi oprisem privirea asupra imaginii de pe călimară. O iei pe aici, la stânga, pe portiță, mi-a arătat mișcând degetul în jurul călimării, și exact aici, unde se află condeiu, e casa ei, cu fața spre biserică, pricepi?

N-am înțeles decât mai târziu de ce stăruia cu atâta plăcere asupra acestor amănunte, căci în clipa aceea gândurile-mi egoiste erau ocupate cu schițarea planului casei și grădinii lui *mister* Spenlow.

— E atât de drăguță! a zis Traddles. Ceva mai în vârstă decât mine, dar e cea mai drăguță fată din lume! Ți-am spus, cred, c-aveam să lipsesc câtva timp din oraș. Acolo am fost. Am mers pe jos până acolo și de întors tot pe jos m-am întors, și am petrecut de minune! Cred că o să, rămânem logodiți încă multă vreme. Deviza noastră e: „S-așteptăm și să tragem nădejde!“ Mereu repetăm aceste, cuvinte. Spuneam mereu: „S-așteptăm și să tragem nădejde!“ Și vrea să mă aștepte. Copperfield, de o trebui, până la șaiszeci de ani... până la orice vârstă.

Traddles s-a ridicat și, cu un zâmbet triumfător, a pus mâna pe pânza albă pe care o zărisem mai înainte.

— Totuși, mi-a zis, să nu-ți închipui că n-am început să strângem câte ceva pentru gospodăria noastră. Nu, nu; am început. Nu putem face treaba asta decât treptat, dar începutul l-am făcut! Iată, mi-a declarat trăgând foarte mândru și grijuliu pânza, două obiecte cumpărate. Vasul ăsta de flori și postamentul le-a cumpărat ea. Cu o plantă, le pui lângă fereastră, în salon, și gata! a adăugat Traddles dându-se înapoi cu un pas, ca să le admire mai bine. Măsuța cu placa de marmură (măsoară două picioare și zece țoli în circumferință) am cumpărat-o eu. Vrei să lași o carte din mână sau vine cineva în vizită la tine sau la nevastă și e nevoie de un loc unde să pun o ceașcă de ceai, poftim! E strașnic lucrată, rezistentă ca o stâncă!

Am admirat și am lăudat amândouă obiectele, iar Traddles le-a acoperit la loc la fel de grijuliu cum le dezvelise.

— Nu reprezintă cine știe ce, mi-a zis Traddles, dar e un început. Ce mă sperie mai mult, Copperfield, sunt fețele de masă, fețele de pernă și alte lucruri de soiul ăsta. Apoi obiectele metalice – sfeșnicele, grătarele și toate celelalte accesorii de felul ăsta – fiindcă toate costă bani, și adunate la un loc reprezintă ceva. Dar: „S-așteptăm și să tragem nădejde!“ Te asigur că-i cea mai drăguță fată din lume!

— Nu mă îndoiesc.

— Până una-alta, a urmat Traddles, așezându-se la loc, mă descurc și eu cum pot, și cu asta închei ce aveam de spus despre mine. Nu câștig mult, dar nici nu cheltuiesc cine știe ce. De obicei iau masa cu vecinii de jos, care sunt oameni de treabă. *Mister* și *missis* Micawber au văzut multe și e o plăcere să stai de vorbă cu ei.

— Traddles! am sărit. Cum ai spus?

Traddles m-a privit mirat, parcă neînțelegând ce voiam.

— *Mister* și *missis* Micawber! am repetat. Îi cunosc foarte bine!

Chiar atunci am auzit două bătăi la intrare, care-mi erau prea bine cunoscute din vremurile de la Windsor Terrace, și cum nimeni altul decât *mister* Micawber n-ar fi putut veni să bată la ușă, n-am mai avut nicio îndoială că îmi regăsisem vechii prieteni. L-am rugat pe Traddles să-și cheme gazda sus.

Aplecându-se peste balustradă, Traddles s-a conformat; iar *mister* Micawber, câtuși de puțin schimbat – cu aceiași pantaloni pe picior, cu același bastonaș și cu același plastron și cu nelipsitul său lornion – a intrat în odaie cu un aer distins și juvenil.

— Vă cer iertare, *mister* Traddles, a început *mister* Micawber cu vechea inflexiune în

glas, după ce a încetat să fredoneze nu știu ce melodie, nu știam că în sanctuarul dumneavoastră se află o persoană străină de această casă.

Mister Micawber mi-a făcut o ușoară plecăciune și și-a potrivit plastronul.

— Ce mai faceți, *mister* Micawber? l-am întrebat.

— *Sir*, mi-a răspuns *mister* Micawber, sunteți cât se poate de îndatoritor. Mă aflu în *statu quo*.

— Și *missis* Micawber? l-am întrebat.

— *Sir*, mi-a răspuns, e și ea, slavă Domnului, în *statu quo*.

— Dar copiii, *mister* Micawber?

— *Sir*, sunt încântat să vă pot răspunde că și ei se bucură de o sănătate deplină.

Deși stăteam față în față, *mister* Micawber nu mă recunoscuse. Dar acum, văzând că zâbeam, m-a privit mai cu luare-aminte, și deodată s-a dat înapoi, strigând:

— Să fie cu puțință?! Am oare din nou plăcerea să dau ochii cu Copperfield? și cu mare căldură mi-a strâns amândouă mâinile. Doamne-Dumnezeule, *mister* Traddles! a spus apoi *mister* Micawber. Auzi dumneata, îl cunoști pe prietenul meu din tinerețe, pe tovarășul meu de suferință de odinioară! Scumpa mea! a strigat-o el pe *missis* Micawber, repezindu-se în capul scării, în vreme ce Traddles părea foarte uimit (și cu drept cuvânt) de felul cum mă recomandase. În odaia lui *mister* Traddles se află un tânăr care dorește să aibă plăcerea de a-ți fi prezentat, iubito!

Mister Micawber s-a întors îndată și iar mi-a strâns mâinile.

— Ce mai face bunul nostru prieten, doctorul? Și ce mai fac toate cunoștințele noastre din Canterbury?

— N-am decât vești bune de la ei, i-am răspuns.

— Sunt încântat, mi-a zis *mister* Micawber. Ultima oară ne-am întâlnit la Canterbury. La umbra – dacă mi-e îngăduit să folosesc o figură de stil – aceluia edificiu bisericesc imortalizat de Chaucer și către care odinioară se îndreptau pelerini din cele mai îndepărtate colțuri... într-un cuvânt, a conchis *mister* Micawber, în imediata apropiere a catedralei.

Am confirmat. *Mister* Micawber a vorbit mai departe cu cea mai mare volubilitate, dar nu fără a trăda prin anumite semne de îngrijorare că auzea zgomotele din odaia învecinată, care arătau că *missis* Micawber își spăla mâinile și deschidea și închidea în grabă niște sertare care mergeau greu.

— Ne găsești, Copperfield, a zis *mister* Micawber, trăgând cu coada ochiului la Traddles, deocamdată instalați la un nivel destul de modest și de nepotrivit; dar știi prea bine că în cursul carierei mele am învins greutăți și am biruit piedici. Nu ți-a rămas necunoscut faptul că au fost în viața mea unele perioade când m-am văzut silit să aștept anumite întorsături pe care le prevedeam; altele când a trebuit să mă dau înapoi, înainte de a face – și sper că nu voi fi învinuit de îngâmfare dacă folosesc acest cuvânt – înainte de a face un salt. Astăzi mă aflu în una din acele perioade importante din viața unui om. M-am dat înapoi în vederea unui salt; și am toate motivele să cred că în curând rezultatul va fi un mare pas înainte.

Tocmai îi spuneam cât de mulțumit eram, când și-a făcut intrarea *missis* Micawber; ceva mai prost îmbrăcată ca de obicei, sau așa mi s-a părut, căci n-o mai văzusem de mult, totuși gătită în vederea acestei întâlniri și purtând o pereche de mănuși cafenii.

— Scumpa mea, i-a spus *mister* Micawber, conducând-o spre mine, iată un *gentleman* cu numele de Copperfield, care dorește să reinnoiască vechea lui cunoștință cu tine.

Ar fi fost mai bine, cum s-a dovedit îndată, s-o fi pregătit binișor pentru această veste, căci *missis* Micawber, aflându-se într-o situație delicată, a fost foarte tulburată și s-a simțit atât de rău, încât *mister* Micawber, foarte alarmat, s-a văzut nevoit să alerge jos, la cișmeaua din fundul curții interioare, să scoată o găleată cu apă ca să-i răcorească fruntea. În cele din urmă, *missis* Micawber și-a revenit și s-a bucurat foarte mult să mă vadă. Am stat de vorbă cu toții cam vreo jumătate de ceas; am

întrebat-o de gemenii ei, care, după cum mi-a spus, deveniseră „oameni în toată firea“, și de *master* și *miss* Micawber, despre care mi-a declarat că ajunseseră niște „adevărați uriași“ dar nu ni i-a arătat.

Mister Micawber a stăruit foarte mult să rămân cu el la masă. N-aș fi avut nimic împotriva, dar mi s-a părut că citesc în ochii lui *missis* Micawber oarecare neliniște și calcule în privința cantității de carne rece necesară. De aceea, am spus că eram invitat; și văzând că *missis* Micawber imediat s-a luminat la față, am rezistat tuturor încercărilor de a mă convinge să nu mă duc.

I-am spus însă lui Traddles, precum și lui *mister* și *missis* Micawber, că înainte de a pleca trebuie să hotărască în ce seară au să vină la masă la mine. Traddles fiind foarte ocupat, a fost foarte necesar să ne oprim asupra unei date destul de depărtate; dar am fixat o zi care ne-a convenit tuturor, și apoi am plecat.

Sub pretextul că voia să-mi arate un drum mai scurt decât cel pe care venisem, *mister* Micawber m-a însoțit până la colțul străzii; ținea (după cum mi-a explicat) să spună între patru ochi câteva cuvinte unui vechi prieten.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, nici nu trebuie să-ți mai spun că pentru noi e o adevărată mângâiere ca, în împrejurările de față, să avem sub acoperișul nostru o minte ca aceea care strălucește – dacă mă pot exprima astfel – care strălucește în prietenul dumitale Traddles. Dacă am să-ți spun că avem ca vecini, alături, o spălătoreasă care expune la fereastră caramelle de vânzare, iar peste drum, un copoi, din Bow Street îți vei da desigur seama că prezența lui e un izvor de mângâiere pentru mine și pentru *missis* Micawber. Mă îndeletnicesc deocamdată, dragă Copperfield, cu negoțul de grâne pe bază de comision. Nu e o meserie bănoasă, cu alte cuvinte, *nu* se plătește; de aici au decurs câteva vremelnice încurcături de natură bănească. Sunt însă încântat să adaug că trag nădejde că neîntârziat se va produce o întorsătură (nu sunt în drept să spun în ce direcție anume), care sunt sigur că-mi va îngădui să-mi susțin în mod permanent familia și să am grijă și de prietenul dumitale Traddles, căruia îi port o sinceră simpatie. S-ar putea să nu fii surprins când am să-ți spun că *missis* Micawber e într-o situație care face să nu fie cu totul improbabil ca în cele din urmă să sporească acele cheazășii de dragoste care... într-un cuvânt, să sporească copiii. Familia din care descinde *missis* Micawber a avut bunătatea să-și arate nemulțumirea față de această stare de lucruri. Mă mărginesc doar să observ că, pe cât îmi dau seama, asta nu e treaba lor, și că această manifestare a sentimentelor lor o resping cu dezgust și mânie!

Apoi *mister* Micawber mi-a strâns din nou mâna și m-a părăsit.

CAPITOLUL XXVIII

MISTER MICAWBER ARUNCĂ MĂNUȘA

Până în ziua când urma să-mi ospătez vechii prieteni de curând regăsiți m-am ținut mai cu seamă cu amintirea Dorei și cu cafea. De când eram îndrăgostit, nu prea mai aveam poftă de mâncare și eram mulțumit, căci dac-aș fi mâncat cu poftă, mi s-ar fi părut cu săvârșesc un act de trădare față de Dora. Făceam multă mișcare, dar fără obișnuitele urmări, fiindcă dezamăgirea zădărnicea efectele aerului curat. Afară de asta, experiența dureroasă culeasă în acea epocă a vieții mele mă face să am îndoieli că un om torturat în permanență de o încălțăminte prea strâmtă s-ar mai putea bucura în mod normal de o hrană de origine animală. Pentru ca stomacul să funcționeze normal, sunt de părere că este necesar ca extremitățile să fie la largul lor.

În vederea acestei mese intime n-am mai făcut pregătiri exagerate, ca rândul trecut. Am cumpărat numai doi pești, o pulpă de berbec și un pateu de porumbel. Când i-am

făcut o timidă aluzie cu privire la gătitul peștelui și a pulpei de berbec, *missis* Crupp a avut o izbucnire de revoltă și, cu aerul demn al unei persoane jignite, mi-a zis:

— Nu! Nu, *sir!* Nu-mi puteți cere lucrul ista, fiindcă mă cunoașteți prea bine ca să presupuneți c-aș fi în stare, să fac ceva fără deplină tragere de inimă!

Dar în cele din urmă am ajuns la o înțelegere: *missis* Crupp s-a învoit să-mi gătească, cu condiția ca, după aceea, timp de două săptămâni să nu mai mănânc seara acasă.

Și aici se cuvine să spun că, din pricina tiraniei pe care *missis* Crupp a exercitat-o asupra mea, am avut multe de îndurat. De nimeni nu m-am temut vreodată atât de tare. Trebuia să mă tocmesc cu dânsa pentru fiecare lucru. Dacă mă codeam, deodată o apuca boala aceea ciudată, care o pândea, gata să izbucnească oricând, instantaneu. Dacă, după vreo jumătate de duzină de zadarnice încercări mai sfioase, trăgeam cordonul soneriei mai nervos și dacă, în cele din urmă, își făcea apariția – ceea ce nu se întâmpla chiar întotdeauna – își făcea apariția cu un aer de reproș și se lăsa cu răsuflarea tăiată pe un scaun lângă ușă, apăsându-și mâna pe corsajul de nanchin și i se făcea atât de rău, încât eram bucuros să jertfesc oricât coniac sau orice alt lucru numai să scap de ea. Dacă protestam să nu-mi facă patul pentru seară de la ceasurile 5 după-amiază – ceea ce *cred* și azi că e cu totul nepotrivit – era de ajuns să-și îndrepte mâna spre acea regiune înveșmântată în nanchin, unde își avea sediul sensibilitatea ei rănită, pentru ca să mă grăbesc să-i cer iertare. Pe scurt, aș fi făcut orice numai să n-o jignesc pe *missis* Crupp, care era spaima vieții mele.

În vederea acestei mese am cumpărat de ocazie o măsuță de servit, ca să nu fiu nevoit să mai apelez la serviciile „tânărului îndemânatic”; căci prinsesem ciudă pe el de când îl zărisem într-o duminică dimineață pe Ștrand, purtând o jiletcă foarte asemănătoare cu aceea care-mi dispăruse când cu prima masă. Pe „fata tânără” am tocmit-o din nou, însă cu condiția să ducă farfuriile în odaie și apoi să iasă îndată pe palier, dincolo de ușa de la intrare, căci de acolo năravul ei de a trage cu ochiul n-avea cum să-i supere pe musafiri și ar fi fost fizic imposibil să mai dea iama în veselă.

Am pregătit ingredientele necesare pentru *punch*-ul pe care avea să-l prepare *mister* Micawber, am cumpărat o sticlă cu apă de lavandă, două lumânări, un pachet de ace de diferite mărimi, precum și o perniță de ace, destinate să fie folosite de *missis* Micawber, ca să-și pună la punct ținuta; am pus să se facă focul în dormitor, pentru ca *missis* Micawber să se simtă bine; apoi, după ce am întins chiar eu fața de masă, am așteptat, liniștit, desfășurarea evenimentelor.

Cei trei oaspeți au sosit împreună la ora fixată: *mister* Micawber, cu un plastron mai mare ca de obicei și cu o panglică nouă la lornion, *missis* Micawber, cu capișonul împachetat într-o hârtie cafeniu-deschis, iar Traddles ducând pachetul și ținând-o la braț pe *missis* Micawber. Toți au fost încântați de apartamentul meu. Când am dus-o pe *missis* Micawber la masa de toaletă și a văzut ce pregătiri făcusem în cinstea ei, a fost atât de fericită, că l-a chemat pe *mister* Micawber să vină și el să vadă.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, e de-a dreptul luxos. Felul acesta de a trăi îmi aduce aminte de vremea când mai eram becher și când *missis* Micawber încă nu fusese solicitată să jure credință în fața altarului lui Himeneu.

— Vrea să spună: solicitată de dânsul, *mister* Copperfield, a comentat ironic *missis* Micawber. Căci pentru alții nu poate fi tras la răspundere.

— Scumpa mea, i-a răspuns *mister* Micawber cu o neașteptată seriozitate, n-am poftă să fiu tras la răspundere pentru alții. Îmi dau seama că atunci când, prin nepătrunsele hotărâri ale sorții, mi-ai fost hărăzită mie, se prea poate să fi fost menită unui om al cărui destin cerea ca, după o luptă îndelungată, să cadă în cele din urmă victima unor greutăți bănești de o natură foarte complicată. Am înțeles aluzia, iubito. Îmi pare rău, dar pot suporta și asta.

— Micawber! a izbucnit *missis* Micawber lăcrimând. Nu meritam asta! Eu, care niciodată nu te-am părăsit, care niciodată nu te *voi* părăsi, Micawber!

— Iubita mea, a protestat *mister* Micawber, foarte emoționat, îmi vei ierta și tu, îmi va ierta, desigur și vechiul și încercatul nostru prieten Copperfield sfâșierea de o clipă a unei inimi rănite, pe care o recentă ciocnire cu o unealtă a stăpânirii – mai exact, cu un grosolan slujbaș de la rețeaua de alimentare cu apă – a făcut-o să fie mai sensibilă, și departe de a-i osândi excesele, o veți compătimi.

Apoi *mister* Micawber a îmbrățișat-o pe *missis* Micawber, iar mie mi-a strâns mâna, lăsându-mă să înțeleg din această vagă aluzie că în după-amiaza aceea îi fusese închisă apa pentru neplata taxelor.

Pentru a-i abate gândurile de la acest trist subiect, i-am spus lui *mister* Micawber că mă bizuiam pe el ca să prepare *punch*-ul și l-am pus față în față cu lămâile. Proaspăta lui amărăciune, ca să nu spun deznădejde, s-a risipit într-o clipită. Niciodată n-am văzut om să se delecteze cu aroma cojilor de lămâie și a zahărului, cu mirosul romului care ardea și cu aburul apei clocotinde ca *mister* Micawber în după-amiaza aceea. Era o desfătare ca, printre vaporii prețioaselor mirodenii, să-i zărești chipul radiind de bucurie, în timp ce învărtea cu lingura, amesteca și gusta, ca și cum, în loc să prepare un *punch*, ar fi făurit o avere, menită să-i ferească urmașii peste veacuri. Cât despre *missis* Micawber, nu știu dacă datorită capișonului, apei de lavandă, acelor, focului din cămin sau lumânărilor, dar mi s-a părut relativ drăguță când a ieșit din odaia mea. Și nici ciocârlia n-a fost mai veselă vreodată decât această femeie atât de cumsecade.

Presupun – nu m-am încumetat să cercetez, dar presupun – că lui *missis* Crupp i s-a făcut rău după ce a fript peștele. Fiindcă tot ce a urmat a ieșit anapoda. Pulpa de berbec ne-a fost adusă sus crudă pe dinăuntru și foarte albicioasă pe dinafară, fiind presărată cu un praf ciudat, de ai fi zis că se tăvălise în cenușa faimoasei mașini de gătit. Nu am fost însă în măsură să verificăm acest fapt după gustul sosului, deoarece „tânăra fată“ îl vărsase pe scară, unde a rămas sub forma unei lungi dăre, până ce, în cele din urmă, s-a șters. Pateul de porumbel n-a fost rău, dar a fost un pateu amăgitor, căci, pentru a folosi un limbaj frenologic, coaja, ca o scoartă cerebrală înșelătoare, era numai cute și protuberanțe, fără nimic dedesubt. Pe scurt, masa a fost un fiasco, și așa fi fost foarte nefericit – de acest fiasco vreau să zic, căci eram în permanență nefericit din pricina Dorei – dacă voioșia musafirilor mei și o strașnică idee a lui *mister* Micawber nu m-ar fi îmbărbătat.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, accidente se întâmplă în cele mai bune familii; iar în familiile care nu sunt dominate de acea puternică înrăurire care sfîntește și înalță în același timp... așa spune, într-un cuvânt, înrăurirea Femeii, investite cu titlul sacru de Soție, asemenea accidente sunt inevitabile și se cade să fie privite cu resemnare filosofică. Dacă mi-ai îngădui, m-aș încumeta să observ că există puține mâncăruri mai gustoase, în felul lor, decât carnea la grătar și că, după părerea mea, aplicând o mică diviziune a muncii, am putea prepara una strașnică! Dacă tânăra persoană care ne servește ne-ar aduce un grătar, te asigur că această mică nenorocire ar putea fi lesne îndepărtată.

Aveam în oficiu un grătar, pe care-mi frigeam în fiecare dimineață o felie de slănină. L-am adus în grabă și ne-am apucat de îndată să punem în aplicare ideea lui *mister* Micawber. Diviziunea muncii de care pomenise s-a înfăptuit astfel: Traddles a tăiat carnea de berbec în felii, *mister* Micawber (care se pricepea de minune la de-alda astea) le-a presărat cu piper, muștar, sare și *cayenne* eu le-am pus pe grătar și le-am întors cu o furculiță și apoi le-am scos, sub îndrumarea lui *mister* Micawber; iar *missis* Micawber a pus la încălzit, într-o crăticioară, amestecându-l mereu, un sos picant de ciuperci. Când am avut destule felii gata, ne-am așezat la masă așa, cu mânecele suflecate, în timp ce altă serie se frigea și sfârâia pe foc, iar noi ne uitam când la carnea de berbec din farfurie, când la cea de pe grătar.

Stimulați de noutatea acestui mod de a găti, de avantajele lui, de forfota inerentă, ne ridicam mereu ca să supraveghem grătarul și apoi ne așezam la loc, să mâncăm

feliile rumene luate fierbinți-fierbinți de pe foc, atât de zoriți, atât de încinși de dogoarea grătarului și atât de bine dispuși în zarva și în mirosul acela îmbietor, încât am mâncat pulpa de berbec până la os. Ca prin minune mi-a revenit și mie pofta de mâncare. Mi-e rușine să mărturisesc, dar pentru câțva timp am uitat-o cu totul pe Dora. Sunt convins că *mister* și *missis* Micawber n-ar fi savurat mai bine mâncarea nici chiar de ar fi vândut un pat pentru a o procura. Mai tot timpul Traddles a râs cu aceeași poftă cu care mânca și lucra. De fapt, râdeam cu toții; și îndrăznesc să spun că nici că s-a pomenit vreodată ospăț mai reușit.

Eram în toiul petrecerii și lucram de zor fiecare în sectorul lui, silindu-ne să pregătim cât mai bine ultimele felii, pentru a încununa ospățul, când deodată am băgat de seamă că se afla în odaie un străin, și privirea-mi a întâlnit-o pe aceea a severului Littimer, care, cu pălăria în mână, stătea în picioare în fața mea.

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat fără să vreau.

— Vă cer iertare, *sir*, mi s-a spus să intru. Stăpânul meu nu e aici, *sir*?

— Nu.

— Nu l-ați văzut, *sir*?

— Nu; nu vii din partea lui?

— Nu chiar, *sir*.

— Ți-a spus că-l vei găsi aici?

— Nu tocmai, *sir*. Dar de vreme ce n-a venit astăzi, cred că s-ar putea să vină mâine.

— S-a întors de la Oxford?

— Vă rog, *sir*, să luați loc și să-mi îngăduiți să fac eu treaba asta, mi-a răspuns Littimer, foarte respectuos.

Și rostind aceste cuvinte, mi-a luat furculița din mână și s-a aplecat asupra grătarului, concentrându-și întreaga atenție asupra lui.

Apariția lui Steerforth în persoană cred că nu ne-ar fi tulburat cine știe ce, dar în fața respectabilului său servitor am devenit într-o clipă cei mai supuși dintre supuși. *Mister* Micawber s-a așezat pe un scaun fredonând o melodie, ca să arate că se simțea la largul lui, dar mânerul unei furculițe, pe care o ascunsese în grabă, îi ieșea de sub surtuc, de parcă s-ar fi înjunghiat singur. *Missis* Micawber și-a tras mânușile cafenii, luându-și un aer de distinsă plictiseală. Traddles și-a trecut mâinile unsuroase prin păr, zburându-l de tot, și se uita încurcat la fața de masă. În ce mă privește, mă simțeam ca un copil în capul propriei mele mese, și abia mă încumetam să-l privesc pe respectabilul fenomen, care venise, Dumnezeu știe de unde, ca să pună rânduială în gospodăria mea.

Între timp, Littimer a scos carnea de berbec de pe grătar și a servit-o solemn, făcând ocolul mesei. Am luat fiecare câte o bucată, dar parcă ne pierise pofta, și mai mult ne prefăceam că mâncăm. Pe măsură ce am dat la o parte farfuriile, le-a ridicat fără zgomot și ne-a servit brânza. Când am sfârșit, a luat-o, a strâns masa, a grămădit totul pe măsuța de servit și ne-a adus paharele de vin, și, din proprie inițiativă, a împins măsuța de servit în oficiu. Toate acestea le-a făcut în mod ireproșabil, fără a-și fi ridicat o clipa ochii. Totuși, chiar când sta cu spatele spre mine, mi s-a părut că până și coatele lui exprimau părerea neclintită că eram foarte tânăr.

— Mai e ceva de făcut, *sir*?

I-am mulțumit și i-am zis: „Nu“, și l-am întrebat dacă nu voia să mănânce și el ceva.

— Vă mulțumesc foarte mult, nu, *sir*.

— *Mister* Steerforth urmează să vină de la Oxford?

— Iertați-mă, *sir*, n-am înțeles.

— *Mister* Steerforth urmează să vină de la Oxford?

— Presupun, *sir*, că mâine ar putea fi aici. Credeam că-ar fi putut sosi și astăzi, *sir*. Fără îndoială, greșeala e a mea, *sir*.

— Dacă ai să-l vezi înaintea mea...

— Vă rog să mă iertați, *sir*, dar nu cred că-l voi vedea înaintea dumneavoastră.

— Dacă totuși ai să-l vezi, i-am zis, te rog să-i spui că-mi pare rău că n-a venit în seara aceasta, pentru că a fost aici un vechi coleg de școală de-al lui.

— Prea bine, *sir!*

Littimer a făcut o plecăciune adresată mie pe jumătate, și pe jumătate lui Traddles, pe care l-a cercetat cu privirea.

Se îndrepta cu pas domol către ușă, când, împins de o dorință disperată de a vorbi cu el pe un ton firesc – ceea ce n-am izbutit niciodată – i-am zis:

— Littimer!

— *Sir!*

— Ai rămas multă vreme la Yarmouth atunci?

— Nu prea multă, *sir*.

— Ai rămas până s-a armat ambarcația?

— Da, *sir*. Am rămas tocmai pentru a supraveghea armarea.

— Știu!

Și-a ridicat respectuos ochii spre mine.

— Bănuiesc că *mister* Steerforth n-a văzut-o încă, am adăugat.

— Asta n-aș putea să vă spun, *sir*. Cred... dar sigur n-aș putea să vă spun, *sir*. Vă urez noapte bună, *sir*.

Și rostind aceste cuvinte, a tras o respectuoasă plecăciune tuturor celor de față și s-a făcut nevăzut. Când l-au văzut plecat, musafirii au răsuflat ușurați, dar cel mai mulțumit am fost eu, căci, pe lângă jena datorită acelei foarte ciudate senzații pe care o încercam întotdeauna în prezența lui, mai aveam și muștrări de conștiință că mă îndoiesem de stăpânul său și nu mă puteam împiedica de a simți o vagă temere că ar putea să afle acest lucru. Cum se explica oare faptul că, deși în realitate n-aveam mai nimic de ascuns, mă simțeam întotdeauna ca și cum omul ăsta ar fi fost în stare să-mi citească gândurile?

Din această meditație, care se împletea cu oarecare temeri de a-l revedea pe Steerforth, am fost trezit de *mister* Micawber, care a început să laude pe Littimer, spunând că era o persoană cât se poate de respectabilă și un servitor admirabil. Trebuie să adaug că *mister* Micawber, socotind plecăciunea făcută de acesta tuturor ca fiind adresată mai cu seamă lui, îi răspunsese cu nemărginită condescendență.

— Ei, dragul meu Copperfield, *punch*-ul, ca și fluxul și refluxul, nu așteaptă pe nimeni, ne-a avertizat *mister* Micawber, gustându-l. Ah! Acum are aroma cea mai bună! Vrei să-ți dai părerea, iubito?

Missis Micawber l-a găsit excelent.

— Atunci, dacă prietenul Copperfield îmi îngăduie să iau această libertate, a spus *mister* Micawber, voi bea în cinstea acelor zile când atât eu, cât și prietenul Copperfield eram mai tineri și luptam cot la cot pentru existență. Despre mine și despre prietenul Copperfield aș putea spune, folosind cuvinte pe care le-am cântat cândva împreună, că

Amândoi prin crâng am alergat,

Butculițe-am tot cules,

în sens figurativ, firește, în mai multe rânduri. Nu-mi prea dau seama, a urmat *mister* Micawber, cu obișnuita-i inflexiune și cu acel are indescriptibil pe care-l lua când voia să spună ceva mai distins, nu-mi prea dau seama ce ar putea fi acele butculițe, dar nu mă îndoiesc că atât eu, cât și Copperfield am fi cules mai des dacă ar fi fost cu puțință.

În clipa aceea *mister* Micawber a sorbit din *punch*. Toți am făcut la fel, Traddles întrebându-se, de bună seamă, în ce vremuri depărtate o fi putut *mister* Micawber să

fie camaradul meu, în lupta pentru existență.

— Aha! a făcut *mister* Micawber, dregându-și glasul și simțindu-se încălzit de *punch* și de dogoarea focului din cămin. Încă un pahar, draga mea?

Missis Micawber a rugat ca ei să nu-i toarne decât un pic; dar n-am putut fi de acord și i-am umplut paharul.

— Fiindcă suntem între noi, *mister* Copperfield, mi-a spus *missis* Micawber sorbindu-și *punch*-ul, căci *mister* Traddles e de-ai casei așa ține mult să aflu părerea dumitale asupra planurilor lui *mister* Micawber. După cum, în repetate rânduri, i-am spus lui *mister* Micawber, și-a început *missis* Micawber expunerea, o fi comerțul cu grâu o îndeletnicire vrednică de un *gentleman*, dar nu-i deloc bănoasă. Un comision de doi șilingi și nouă *pence* în două săptămâni nu poate fi socotit mulțumitor, oricât de modești am fi.

Asupra acestui punct am fost cu toții de acord.

— Dacă-i așa, a urmat *missis* Micawber, care se mândrea că vedea clar lucrurile și că, prin înțelepciunea ei femeiască, îl ținea în frâu pe *mister* Micawber, care, altfel, ar fi luat-o razna, dacă-i așa, îmi pun următoarea întrebare: Dacă pe grâu nu ne putem bizui, atunci pe ce să ne bazuim? Pe cărbuni? Cătuși de puțin! Urmând sfaturile familiei mele, am încercat și în direcția asta, dar am constatat că nu-i decât o iluzie.

Răsturnat în fotoliu, cu mâinile în buzunare, *mister* Micawber ne privea și încuviința din cap, dând a înțelege că problema era foarte bine pusă.

— De grâu și de cărbuni nemaiputând fi vorba, a argumentat mai departe *missis* Micawber, am privit, cum era și firesc, *mister* Copperfield, în jurul meu și mi-am zis: „În ce domeniu ar putea să se afirme un om cu talentele lui *mister* Micawber?“ Am înlăturat din capul locului orice afacere pe bază de comision, pentru că este bine știut că nu-i lucru sigur comisionul. Temperamentul deosebit pe care-l are *mister* Micawber cere, sunt convinsă, certitudine.

Traddles și cu mine am emis un murmur de simpatie, spre a arăta că această mare descoperire în privința lui *mister* Micawber era cât se poate de adevărată și că nu-i făcea decât cinste.

— Nu-ți voi ascunde, dragă *mister* Copperfield, a continuat *missis* Micawber, că de mult am impresia că lui *mister* Micawber i-ar conveni foarte bine negoțul de bere. Gândește-te, de pildă, la „Barclay“ și „Perkins“! Sau la „Truman“, „Hanbury“ și Buxton“! Știu, din proprie experiență, că *mister* Micawber este făcut să strălucească în asemenea afaceri de mari proporții; câștigurile, mi s-a spus, sunt e-NOR-me! Dar de vreme ce *mister* Micawber nu poate intra în legătură cu aceste firme – care refuză să răspundă scrisorilor prin care și-a oferit serviciile, chiar și pentru posturi foarte modeste – ce rost ar avea să stăruim asupra acestei idei? Nici unul. Sunt încredințată că manierele lui *mister* Micawber...

— Hm! Zău, dragă... a intervenit *mister* Micawber.

— Taci, iubitele, i-a spus *missis* Micawber, punându-și mânușa cafenie pe mâna lui. Sunt încredințată, *mister* Copperfield, că prin manierele sale, *mister* Micawber este foarte potrivit pentru afacerile de bancă. Pot spune că, dacă așa avea bani depuși la o bancă, manierele lui *mister* Micawber, ca reprezentant al acelei bănci, mi-ar inspira încredere și ar spori afacerile întreprinderii. Dar ce rost ar avea să mai stăruim asupra acestei idei dacă diferitele case de bancă refuză cu insolență să folosească aptitudinile deosebite ale lui *mister* Micawber sau să-i primească ofertele? Niciunul. Cât despre ideea de a întemeia o întreprindere bancară, știu că dacă unii membri ai familiei mele s-ar hotărî să-și dea banii pe mâna lui *mister* Micawber, ar putea înjgheba o asemenea întreprindere. Dar ce folos dacă nu se hotărâsc să-și dea banii pe mâna lui *mister* Micawber? Așadar, din nou trebuie să constat, că n-am făcut niciun pas înainte.

Am clătinat din cap și am zis:

— Niciun pas.

Traddles de asemenea a clătinat din cap și a zis:

— Niciun pas.

— Ce concluzie trag din toate acestea? a urmat *missis* Micawber, afectând mai departe dorința de a prezenta situația în mod lucid. Care e concluzia de neînălțurat, dragă *mister* Copperfield? Greșesc oare când spun că trebuie totuși să trăim?

Am răspuns:

— Cătuși de puțin!

Și Traddles a răspuns:

— Cătuși de puțin!

Și apoi m-am trezit adăugând singur, plin de înțelepciune, că orice om trebuie sau să trăiască, sau să moară.

— Așa e! a încuviințat *missis* Micawber. Întocmai. Și fapt e, dragă *mister* Copperfield, că *nu* o să mai putem trăi dacă nu se va produce în curând o întorsătură radicală în situația noastră. Dar sunt convinsă, și în ultimul timp i-am repetat acest lucru de mai multe ori lui *mister* Micawber, că nu ne putem aștepta ca întorsătura să se producă de la sine. Trebuie, într-o anumită măsură, s-o ajutăm să se producă. Poate că greșesc, dar am ajuns la această convingere.

Traddles și cu mine am aprobat-o călduros.

— Prea bine, a zis *missis* Micawber. Și atunci, ce soluție propun? Iată-l pe *mister* Micawber, înzestrat cu atâtea însușiri... plin de talent...

— Te rog, iubito... a întrerupt-o *mister* Micawber.

— Te rog, dragul meu, dă-mi voie să închei. Iată-l pe *mister* Micawber înzestrat cu atâtea însușiri, plin de talent... așa zice chiar, plin de geniu... asta, din partea soției, s-ar putea să pară o afirmație pătinitoare...

Traddles și cu mine am îngânat amândoi: „Nu.“

— Iată deci că *mister* Micawber n-are o situație sau o slujbă potrivită. Răspunderea pentru asta cine o poartă? Nu încapе îndoială, societatea. De aceea mă gândesc să dau în vileag această rușinoasă situație și, fără frică, să somez societatea s-o îndrepte. După părerea mea, dragă *mister* Copperfield, a declarat cu emfază *missis* Micawber, ceea ce-i rămâne de făcut lui *mister* Micawber e s-arunce mănua societății și să spună răspicat: „Să vedem cine are s-o ridice! Cine se încumetă să poftească!“

Am îndrăznit s-o întreb pe *missis* Micawber cum s-ar putea face aceasta.

— Publicând anunțuri în toate ziarele, a declarat *missis* Micawber. Mi se pare că față de sine, față de familia sa, și voi merge atât de departe, încât voi adăuga chiar și față de societatea care până acum n-a ținut seama de el, *mister* Micawber are datoria să dea anunțuri în toate ziarele, să se descrie amănunțit așa cum e, arătând anume toate însușirile sale, și să încheie astfel: „Acum, dați-mi o slujbă, cu o remunerație cumsecade, și adresați-vă cu răspuns plătit lui W.M., Oficiul poștal, Camden Town“.

— Această idee, dragă Copperfield, a spus *mister* Micawber, înfundându-și bărbia în plastron și uitându-se cu coada ochiului la mine, este, de fapt, saltul de care ți-am pomenit când am avut plăcerea să vorbesc cu dumneata ultima oară.

— Dar anunțurile sunt cam costisitoare, am obiectat eu, cu oarecare îndoială.

— Așa e! a încuviințat *missis* Micawber, cu același aer stringent logic. Foarte adevărat, dragă *mister* Copperfield! I-am spus și eu exact acest lucru lui *mister* Micawber. Tocmai de aceea sunt de părere că *mister* Micawber ar trebui (așa cum am zis adineauri, are această datorie față de sine, față de familia sa, față de societate) să ia bani cu împrumut, pe poliță.

Lăsându-se pe spătarul fotoliului, *mister* Micawber a început să se joace cu lornionul și și-a ridicat privirea, în tavan; dar în același timp mi s-a părut că trăgea cu coada ochiului la Traddles, care se uita la focul din cămin.

— Dacă niciunul dintre membrii familiei mele, a spus *missis* Micawber, nu are destulă solitudine naturală ca să negocieze această poliță... mi se pare însă că există un cuvânt mai potrivit pentru ceea ce vreau să spun...

Mister Micawber, cu ochii în tavan, i-a venit în ajutor:

— Să sconteze.

— Să sconteze această poliță, a urmat *missis* Micawber, atunci cred că *mister* Micawber trebuie să se ducă în City să ofere polița pe piața financiară și să ia pe ea ce s-o putea. Dacă indivizii de pe piața financiară îl vor sili pe *mister* Micawber să facă o jertfă prea mare, îi privește, e o problemă de conștiință. Eu sunt ferm convinsă că e o investiție sigură. Și îl sfătuiesc pe *mister* Micawber să facă la fel; s-o considere ca pe o investiție care fără greș va da rezultate, și să fie gata la *orice* sacrificiu.

Mi s-a părut, nu știu de ce, că asta constituia încă o dovadă de devotament și abnegație din partea ei, și am bolborosit ceva în acest sens. Traddles, care îmi ținea izonul, a făcut același lucru privind mai departe focul din cămin.

— Nu vreau, a spus *missis* Micawber golind paharul de *punch* și strângându-și șalul pe umeri, fiind gata să se retragă în dormitor, nu vreau să mai prelungesc aceste discuții cu privire la afacerile bănești ale lui *mister* Micawber. Nu m-am putut opri ca aici, lângă focul din căminul dumat, dragă *mister* Copperfield, și în fața lui *mister* Traddles, care, deși nu e un prieten atât de vechi, e totuși unul de-ai noștri, nu m-am putut opri, zic, să-ți aduc la cunoștință ce cale îl sfătuiesc eu pe *mister* Micawber să apuce. Sunt de părere că a sosit vremea ca *mister* Micawber să acționeze și, aș adăuga, să se afirme, și cred că acestea sunt metodele cele mai potrivite. Știu prea bine că nu sunt decât o femeie și că îndeobște judecata unui bărbat e socotită mai temeinică în discutarea unor astfel de probleme, totuși nu trebuie să uit că atunci când trăiam acasă cu taticu și cu mămica, taticu spunea mereu: „Emma e cam pirpirie, dar în ceea ce privește puterea de pătrundere, n-o întrece nimeni“. Știu bine că taticu era cam prea părtinitor, dar atât datorită, cât și rațiunea nu-mi îngăduie să mă îndoiesc că taticu judeca bine caracterul oamenilor.

Cu aceste cuvinte, rezistând rugămintelor noastre insistente de a cinsti cu prezența ei *punch-ul* rămas, *missis* Micawber s-a retras în dormitorul meu. Și mi-am dat seama că era într-adevăr o femeie plină de noblețe, o femeie din aluatul matroanelor romane, capabilă să săvârșească tot felul de fapte eroice în vremuri de restriște.

Însuflețit de acest gând, l-am felicitat pe *mister* Micawber că avea o asemenea comoară. Traddles a făcut la fel. *Mister* Micawber ne-a dat pe rând mâna, apoi și-a acoperit fața cu batista, care, lucru neștiut de el, era plină de tabac de prizat. După aceea, foarte voios, s-a întors lângă vasul cu *punch*.

Era cât se poate de elocvent. Ne-a dat a înțelege că ne retrim viața în persoana copiilor noștri și că, în momentele de jenă financiară, orice sporire a numărului lor era de două ori binevenită. Ne-a destăinuit că *missis* Micawber avusese în ultima vreme anumite îndoieli în această privință, dar că dânsul i le risipise, liniștind-o. Despre neamurile ei ne-a zis că erau nevrednice de ea și că nu se sinchisea defel de părerea lor și că ar putea – citez propriile sale cuvinte – să-i ia dracu pe toți.

Apoi *mister* Micawber i-a adus un cald elogiu lui Traddles. A spus că Traddles era un caracter, și că dânsul (*mister* Micawber), deși nu avea virtuți neclintite ca Traddles, era totuși în stare, slavă Domnului, să le admire. A amintit apoi, cu emoție, de tânăra necunoscută pe care Traddles o cinstea cu dragostea lui și care răspundea acestui simțământ, cinstindu-l și binecuvântându-l pe Traddles cu dragostea ei. *Mister* Micawber a închinat în sănătatea ei. La fel am făcut și eu. Traddles ne-a mulțumit amândurora, spunând cu o naivitate și o sinceritate care, mărturisesc fără înconjur, m-au fermecat: „Vă sunt foarte îndatorat. Și vă asigur că e cea mai drăguță fată din lume!“

După aceea, *mister* Micawber a prins primul prilej pentru a aduce vorba, cu cea mai mare grijă și delicatețe, de starea inimii *mele*. Nimic – în afară de o tăgadă cât se poate de serioasă din partea prietenului său Copperfield – nu l-ar putea clinti din credința că prietenul său Copperfield iubește și e iubit. După ce m-am simțit foarte înfierbântat și foarte prost câtva timp și după ce m-am îmbujorat la față și m-am bâlbâit și am tăgăduit, am spus, ridicând paharul: „Bine, să bem în cinstea lui D.!“, ceea ce pe

mister Micawber l-a surescitat și l-a încântat în așa măsură încât a dat fuga, cu un pahar de *punch* în mână, în dormitor, pentru ca și *missis* Micawber să bea în sănătatea lui D., ceea ce dânsa a făcut cu entuziasm, strigând cu glas pițigăiat și bătând cu pumnul în perete: „Bravo, bravo! Dragă *mister* Copperfield, sunt încântată! Bravo!“

După aceea ne-am apucat să vorbim de lucruri mai mărunte. *Mister* Micawber a declarat că, după părerea lui, Camden Town era un cartier nepotrivit și că primul lucru pe care avea de gând să-l facă, de îndată ce anunțurile vor fi determinat o întorsătură cât de cât mulțumitoare, era să se mute. Ne-a vorbit de o clădire de la capătul dinspre apus al lui Oxford Street, chiar în fața „Hyde Park“-ului, pe care pusese de mult ochii, dar pe care nu spera s-o poată închiria imediat, pentru că necesita cheltuieli foarte mari. Va mai trece un timp, ne-a explicat, în care se va mulțumi să ocupe catul de sus al unei case, într-un cartier comercial respectabil, de pildă în Picadilly, unde *missis* Micawber se va simți bine și unde – dacă ar amenaja un *bow-window*, sau dacă ar construi un etaj, sau ar face unele mici modificări de acest fel – ar putea locui vreo câțiva ani, plăcut și demn. Ne-a spus că, orice i-ar hărăzi soarta și oriunde i-ar fi dat să locuiască, să fim siguri că se va găsi întotdeauna o odaie pentru Traddles și un tacâm pentru mine. I-am mulțumit pentru bunăvoința sa, iar el ne-a rugat să-l iertăm că a intrat în asemenea amănunte practice, gospodărești, lucrul acesta fiind scuzabil din partea unui om care se pregătește să-și organizeze viața pe baze cu totul noi.

Această parte a discuției noastre prietenești a fost întreruptă de *missis* Micawber, care a bătut din nou în perete ca să întrebe dacă apa de ceai era gata. Ne-a pregătit apoi ceaiul în chipul cel mai amabil cu putință; și de câte ori mă apropiam de ea pentru a lua ceștile sau feliile de pâine cu unt, mă întreba în șoaptă dacă D. era blondă sau brună, dacă era micuță sau înaltă și alte amănunte de felul acesta, ceea ce cred că mi-a făcut plăcere. După ce am luat ceaiul, am stat în jurul focului și am vorbit de unele și de altele; iar *missis* Micawber a binevoit să ne cânte (cu un glas scăzut, firav și monoton, pe care, după câte îmi amintesc, când l-am auzit întâia oară, l-am socotit foarte potrivit) baladele ei preferate; *Viteazul sergent alb* și *Micuțul Tafflin*. Pe vremea când locuise acasă la tăticu și mămica, *missis* Micawber dobândise o faimă deosebită cu aceste două cântece. *Mister* Micawber ne-a zis că atunci când a auzit-o cântând prima bucată, cu prilejul celei dintâi vizite ce i-o făcuse sub acoperișul părintesc, *missis* Micawber i-a tras în mod deosebit luarea-aminte; și că atunci când dânsa a executat *Micuțul Tafflin*, s-a hotărât s-o cucerească, sau, de nu ar fi izbutit, să-și dea viața pentru ea.

Pe la ceasurile 10 sau 11. *Missis* Micawber s-a sculat să-și împacheteze capișonul în hârtia cea cafenie și să-și pună pălăria. *Mister* Micawber a profitat de momentul când Traddles și-a pus paltonul ca să-mi strecoare o scrisoare, rugându-mă în șoaptă s-o citesc când voi avea timp. Când am ieșit cu o lumânare ca să le luminez drumul, întrucât *mister* Micawber o pornise înainte la braț cu *missis* Micawber, l-am putut opri o clipă în capul scării pe Traddles, care rămăsese în urmă cu capișonul.

— Traddles, i-am zis, *mister* Micawber e un om cumsecade, săracul, dar în locul tău, nu i-aș împrumuta nimic.

— Dragă Copperfield, mi-a răspuns Traddles zâmbind, n-am ce să-i împrumut.

— Nu uita însă că ai un nume.

— O! Și consideri tu că se poate da cu împrumut? mi-a replicat Traddles, privindu-mă lung.

— Desigur!

— O! a exclamat Traddles. Da, ai dreptate! Îți mulțumesc foarte mult, Copperfield, dar.. pare-mi-se că i l-am și împrumutat.

— Pe polița aia care constituie o investiție sigură!

— Nu. Nu pentru aia. De aia abia acum am aflat. Mă așteptam ca în drum spre casă

să-mi propună să i-o girez. I-am dat numele pe o alta.

— Sper că n-o să iasă vreun bucluc, i-am spus.

— Sper și eu, mi-a răspuns Traddles. Cred, pentru că mi-a spus acum câteva zile că e asigurată acoperirea ei. Chiar acestea au fost cuvintele lui *mister* Micawber: „Acoperirea e asigurată“.

Cum în clipa ceea *mister* Micawber și-a ridicat privirea spre locul unde ne oprisem, abia am avut timp să-i repet povața. Traddles mi-a mulțumit și a coborât. Dar când l-am văzut cât de liniștit a coborât scara cu pachetul în mână și cum i-a dat brațul lui *missis* Micawber, mi-a fost tare teamă că va fi târât, de mâini și de picioare, pe piața financiară.

M-am întors lângă cămin, și tocmai reflectam, pe jumătate răsând, asupra caracterului lui Micawber și la vechile noastre legături, când deodată am auzit pașii grăbiți suind scările. Mai întâi am crezut că o fi Traddles, care se întorcea pentru că *missis* Micawber uitase ceva; dar când s-au apropiat, i-am recunoscut, și inima a început să-mi zvâcnească și sângele mi-a năvălit în obraji, căci erau pașii lui Steerforth.

Nu uitasem sfatul lui Agnes și imaginea ei nu părăsise nicio clipă acel sanctuar pe care, dacă mă pot exprima astfel, încă de la început i-l hărăzisem în gândurile mele. Dar când Steerforth a intrat și l-am avut în fața ochilor cu mâna întinsă, umbra care-l învăluise s-a prefăcut în lumină și m-am simțit stânjenit și rușinat că mă îndoiesem de un prieten atât de iubit. Asta nu însemna că o iubeam mai puțin pe Agnes; o socoteam mai departe drept geniul meu bun și binefăcător; și mie îmi făceam reproșuri, nu ei, că-l nedreptățisem pe Steerforth; și ca să-mi ispășesc greșeala, aș fi fost în stare să fac orice dacă aș fi știut ce să fac și cum să procedez!

— Ei, Daisy, bătrânule, ai rămas ca lovit de trăsnet! mi-a zis Steerforth răsând și strângându-mi călduros mâna. Iar te-am prins la chef, sibaritul! Băiețiiăștia de la „Doctors' Commons“ sunt cei mai mari cheflii din oraș, n-au ce alege din noi, studenții cumpătați de la Oxford!

Și rotindu-și vioi privirea prin odaie, s-a așezat în fața mea, pe sofaua pe care de curând o părăsise *missis* Micawber, și s-a apucat să ațâțe focul.

— Atâta am fost de uimit în prima clipă, i-am spus, urându-i bun venit din toată inima, încât mi s-a tăiat suflarea și abia am fost în stare să-ți urez bun venit, Steerforth.

— Bine, bine! Vorba scoțienilor: „Chipul meu e o desfătare pentru ochii celor osteniți“, mi-a răspuns Steerforth, și așa-i și chipul tău înfloritor, Daisy. Ce mai faci, amice, slujitor al lui Bachus?

— Foarte bine, i-am zis, deși astă-seară nu i-am slujit lui Bachus, cu toate că recunosc că din nou am avut trei invitați la masă.

— Pe care i-am întâlnit pe stradă, lăudându-te în gura mare, mi-a zis Steerforth. Cine-i amicul cu pantalonii strâmți?

În câteva cuvinte i l-am descris pe *mister* Micawber cât m-am priceput mai bine. A răs din toată inima de palidul portret ce i l-am făcut și mi-a spus că era un om pe care ar merita și ar vrea să-l cunoască.

— Dar celălalt cine crezi că este? l-am întrebat la rândul meu.

— Dumnezeu știe! N-o fi vreun pisălog, sper? După înfățișare așa mi s-a părut.

— Traddles! i-am zis eu, triumfător.

— Asta cine mai e? m-a întrebat Steerforth, dezinvolt ca de obicei.

— Nu-ți mai aduci aminte de Traddles? Traddles, din dormitorul nostru de la „Salem House“!

— Aha, individul ăla! a spus Steerforth, ciocnind cu vătraiul o bucată de cărbune de pe foc. Tot atât de molău ca și odinioară? Unde dracu l-ai mai pescuit?

Drept răspuns, l-am ridicat în slăvi pe Traddles; căci mi s-a părut că Steerforth îl cam desconsidera. După ce a schimbat vorba zâmbind, clătinând ușor din cap și

declarând că ar fi bucuros să-l vadă și el, căci întotdeauna i se păruse un tip cam ciudat, Steerforth m-a întrebat dacă n-aș avea ceva de mâncare pentru el. Mai tot timpul, în pauzele dintre aceste replici nervoase și repezite, a stat alene, ciocnind cărbunele cu vâtraiul. Am băgat de seamă că același lucru l-a făcut și cât am adunat rămășițele pateului de porumbel și celelalte.

— Bine, Daisy, dar ăsta-i un ospăț vrednic de un rege! a exclamat Steerforth, trezindu-se brusc din visare și ridicându-se pentru a se așeza la masă. O să-i fac cinstea cuvenită, căci vin de la Yarmouth.

— Credeam că vii de la Oxford.

— Nu. Am fost pe mare... mult mai plăcut.

— Littimer a trecut azi pe aci și te-a căutat, și din spusele lui înțelesesem că erai la Oxford; cu toate că dacă mă gândesc bine, nu mi-a zis acest lucru.

— Littimer ăsta e mai prost decât credeam de vreme ce s-a apucat să mă caute, a spus Steerforth, jovial, umplându-și paharul cu vin și închinând în sănătatea mea. Iar dacă ești în stare să-l înțelegi, înseamnă, dragă Daisy, că ești mai deștept decât mulți muritori.

— Ai dreptate, am zis, trăgându-mi scaunul mai aproape de masă. Așadar, ai fost la Yarmouth! am adăugat, curios să aflu amănunte. Ai stat mult?

— Nu. O *escapadă* de vreo săptămână și ceva.

— Și ce mai fac cei de acolo? Firește, micuța Em'ly nu s-a măritat încă.

— Nu încă. Se va mărita, cred... peste câteva săptămâni, câteva luni sau așa ceva. Nu prea i-am văzut. Dar bine că mi-am adus aminte! și lăsând din mână cuțitul și furculița pe care le folosise de zor, a început să-și pipăie buzunarele. Am o scrisoare pentru tine.

— De la cine?

— De la fosta ta dădacă, mi-a răspuns scoțând mai multe hârtii din buzunarul de la piept. „J. Steerforth *Esquire*, notă de consumații la «Băiatul de viață»;" nu, asta nu-i. Răbdare, o găsesc îndată. Bătrânul, am uitat cum îl cheamă, e foarte rău și cred că despre asta îți scrie.

— Barkis cumva?

— Da! mi-a zis tot căutându-se prin buzunare și cercetându-le conținutul. Cred că s-a zis cu bietul Barkis! Am întâlnit acolo un spițer... un felcer sau ce-o mai fi... care a adus-o pe lume pe înălțimea-voastră. Mi-a ținut o disertație foarte savantă despre cazul lui Barkis; concluzia a fost că bietul harabagiu va ajunge destul de iute la capătul ultimului său drum. Ia caută tu în buzunarul de la piept al paltonului meu – e pe scaunul de colo – acolo cred c-ai să găsești scrisoarea. E acolo?

— Iat-o!

— Bine!

Era de la Peggotty; scurtă și mai puțin citeață ca de obicei. Mă încunoștința de starea deznădăjduită a soțului ei și îmi dădea a înțelege că devenise „ceva mai scump” ca mai nainte și că din această pricină nu prea avea cu ce să-i aline suferința. Nu pomenea niciun cuvânt nici de oboseala ei, nici de nopțile petrecute la căpătâiul lui și îi aducea mari laude. Era scrisă cu o pietate simplă, firească, neînflorită, pe care o știam sinceră, și se încheia cu cuvintele: „Tot respectul în veci iubitului meu copilaș”, adică mie.

Cât am descifrat, Steerforth a mâncat și a băut mai departe.

— Proastă afacere! mi-a zis când am sfârșit de citit. Dar soarele apune în fiecare zi, și oameni mor în fiecă clipă, și nu se cade să ne temem să împărțăm soarta obștească. Dacă ne-am pierde cu firea ori de câte ori auzim pasul acela neîndurat undeva pe la ușile tuturor oamenilor, n-am mai înțelege nimic din viață. Nu! Înainte! Înainte cu orice preț! Treci peste toate obstacolele, și câștigă neapărat întrecerea!

— Să câștig ce întrecere?

— Întrecerea în care am luat plecarea. Înainte!

Când s-a oprit, uitându-se la mine, cu capul lui frumos ușor lăsat pe spate și cu paharul ridicat, îmi aduc aminte c-am băgat de seamă că, deși fața-i sănătoasă respira prospețimea vântului de mare, pe ea se vedeau semne ivite de la ultima noastră întâlnire încoace, care parcă arătau că se consumase, desfășurând, cum îi era obiceiul, energia lui clocotitoare, care, atunci când o stârnea ceva, izbucnea cu atâta pasiune. Voiam să-l cert, arătându-i că rău face aruncându-se ca un disperat în urmărirea fiecărui capriciu – cum ar fi, de pildă, vânzoleala pe marea dezlănțuită și înfruntarea furtunilor – când mi-am amintit de cele ce vorbisem înainte și am urmat:

— Am să-ți spun ceva, Steerforth, firește, dacă această efervescentă a spiritului îți permite să mă ascuți...

— Spiritul meu este la dispoziția ta, mi-a răspuns, ridicându-se de la masă și apropiindu-se din nou de cămin.

— Atunci să-ți spun, Steerforth. Cred c-am să mă duc la Yarmouth s-o văd pe fosta mea dădacă. Nu pentru c-aș putea s-o ajut cu ceva sau că i-aș putea fi cu adevărat de folos, dar ține atât de mult la mine, încât vizita mea i-ar face mai mult bine decât orice. Se va bucura, și asta-i va fi și sprijin, și mângâiere. Nu-i un sacrificiu prea mare, sunt sigur, pentru o prietenă cum mi-a fost dânsa. Dacă ai fi în locul meu, nu te-ai duce pentru o zi s-o vezi?

A rămas pe gânduri, chibzuind câtva timp, după care mi-a răspuns în șoaptă:

— Bine! Du-te. N-are ce strica.

— De-abia te-ai înapoiat, așa că degeaba te-aș ruga să mă însoțești, nu-i așa?

— Așa e. Plec la Highgate încă noaptea asta. N-am mai văzut-o pe mama de mult și mă muștră cugetul, căci nu-i puțin lucru să fii iubit așa cum maică-mea își iubește fiul risipitor... Astea-s prostii!... Presupun că ai de gând să pleci chiar mâine? m-a întrebat, punându-și mâinile pe umerii mei și ținându-mă la un braț depărtare de el.

— Da, așa cred.

— Știi? las-o pe poimâine. Aș fi vrut să vii să stai câteva zile la noi. De aceea am și venit, să te poftesc, și tu zbori la Yarmouth!

— Vorbești de zburat tocmai tu, Steerforth, care mereu pornești valvârtej nu știu încotro?

S-a uitat la mine câteva clipe fără a scoate o vorbă, ținându-mă la fel ca înainte, apoi m-a scuturat și mi-a spus:

— Hai! Zi că pleci poimâine și vino de stai mâine cu noi! Altfel, cine știe când ne-om mai întâlni? Hai! Zi că pleci poimâine! Am nevoie de tine să stai între mine și Rosa Dartle și să ne desparti.

— V-ați iubi prea mult unul pe altul fără mine?

— Da; sau ne-am urî! a răs Steerforth. Care din două, n-are a face. Hai! Zi că pleci poimâine!

Am consimțit; și-a pus paltonul, și-a aprins țigara și s-a pregătit de plecare. Văzând că pleacă, mi-am pus și eu paltonul (dar nu mi-am aprins o țigară, căci mă săturasem de fumat) și l-am însoțit până la drumul mare, care la ceasul acela din noapte era pustiu. Tot drumul a fost foarte voios; iar când ne-am despărțit și l-am petrecut cu privirea, văzând cum mergea spre casă, cu pasul semeț și ușor, mi-am adus aminte de cuvintele lui: „Treci peste toate obstacolele și câștigă neapărat întrecerea“, și pentru întâia oară i-am dorit să concureze într-o cursă care să merite să fie câștigată.

Tocmai mă dezbrăcăm în dormitorul meu, când scrisoarea lui *mister* Micawber s-a rostogolit pe podea. Atunci mi-am adus aminte de ea, am rupt pecetea și m-am apucat s-o citesc. Era datată cu un ceas și jumătate înaintea cinei. Nu știu sigur dacă n-am mai spus că, ori de câte ori se afla într-o situație disperată, *mister* Micawber obișnuia să folosească un fel de frazeologie juridică, ceea ce, pare-se, în ochii lui era echivalent cu lichidarea activului și pasivului său.

SIR... căci nu îndrăznesc să scriu dragă Copperfield,

Este nimerit să vă aduc la cunoștință că subsemnatul e Distrus. S-ar putea să mai observați astăzi la el câteva sforțări sporadice de a vă cruța prematura destăinuire a nefericitei sale situații; dar nădejdea a coborât sub linia orizontului, și subsemnatul e Distrus.

Această comunicare e scrisă în prezența unui individ (nu pot spune în societatea lui) aflat într-o stare vecină cu beția, care e slujbașul unui misit. Individul se află în mod legal în posesia locuinței, în virtutea unei urmăriri pentru neplata chiriei. Inventarul obiectelor sechestrate nu cuprinde numai averea mișcătoare și toate efectele de orice fel care aparțin subsemnatului, în calitate de chiriaș cu anul al acestei locuințe, ci și cele aparținând lui mister Traddles, subchiriaș, membru al onoratei asociații «Inner Temple».

Dacă mai lipsea o picătură de amărăciune ca să se verse cupa, care în această clipă se «oferă» (precum spune, un nemuritor poet) buzelor subsemnatului, acea picătură o constituie faptul că mai sus-amintitul mister Thomas Traddles a girat, din prietenie față de subsemnatul, o poliță pentru suma de 23 lire, 4 șilingi și 9½ pence, care a ajuns la scadență și NU a fost achitată. De asemenea, și faptul că la răspunderile vii ce apasă în prezent asupra subsemnatului se va adăuga, după rânduierile firii, încă o victimă nevinovată, a cărei apariție este așteptată – în cifre rotunde – nu mai târziu decât în șase luni socotite (după calendarul lunar) de la data prezentei.

După cele de mai sus, ar fi poate să întrec măsura dacă aș adăuga că praful și cenușa se vor așterne de-a pururi,

pe

capul

lui

WILKINS MICAWBER

Sărmanul Traddles! Ajunsesem să-l cunosc destul de bine pe *mister Micawber* ca să pot prevedea c-avea să-și revină și în urma acestei lovituri; dar am fost tulburat toată noaptea gândindu-mă la Traddles și la fiica pastorului din Devonshire, cu zece copii, la logodnica lui, care era cea mai drăguță fată din lume și care era gata să-l aștepte pe Traddles (fatidică laudă!) până la vârsta de 60 de ani... până la orice vârstă.

CAPITOLUL XXIX

DIN NOU LA STEERFORTH ACASĂ

Dimineață i-am spus lui *mister Spenlow* că am nevoie de un scurt concediu; și cum nu primeam salariu, și cum, prin urmare, neînduratul *mister Jorkins* n-avea de ce să se supere, n-am întâmpinat nicio greutate. Am profitat de acest prilej și, cu glasul înecat și cu privirea încețoșată, i-am spus că nădăjduiam că *miss Spenlow* e bine, sănătoasă, la care *mister Spenlow* mi-a răspuns, cu o nepăsare de parcă ar fi vorbit de o făptură ca oricare alta, că e foarte bine și că-mi mulțumește de întrebare.

Noi, stagiarii, care urma să intrăm în ordinul privilegiat al *proctor*-ilor, eram tratați cu atâta considerație, încât puteam fi liberi oricând pofteam. Cum nu țineam să ajung la Highgate înainte de ceasurile 1 sau 2 după prânz, și cum în dimineața aceea aveam un mic proces de excomunicare, intitulat „Acțiune deschisă de judecător pe baza plângerii depuse de Tipkins împotriva lui Bullock pentru îndreptarea sufletului acestuia“, am mai petrecut în chip foarte plăcut un ceas sau două cu *mister Spenlow* la tribunal. Pricina se iscuse dintr-o încăierare între doi epitropi, dintre care unul era învinuit că-l îmbrâncise pe celălalt, pocnindu-l de o cișmea; mânerul cișmelei fiind lângă clădirea unei școli, aflată sub colțul acoperișului unei biserici, brânciul devenise

un delict cu caracter bisericesc. Era un proces amuzant, și în drum spre Highgate, stând sus pe imperiala poștalionului, m-am gândit la „Doctors' Commons“ și la afirmația lui *mister* Spenlow că de s-ar atinge cineva de „Doctors' Commons“, s-ar duce țara de râpă.

Atât *missis* Steerforth, cât și Rosa Dartle s-au bucurat când m-au văzut. Am fost plăcut surprins când am băgat de seamă că Littimer lipsea și că în locul lui servea o slujnică tânără, care purta o bonetă cu panglici albastre și avea ochi a căror privire, când, din întâmplare, o întâlneai, era mai plăcută și te puneă mai puțin în încurcătură decât aceea a respectabilului Littimer. Dar n-a trecut nicio jumătate de ceas de când sosisem, și am observat că *miss* Dartle mă urmărea îndeaproape și cu luare-aminte și că, pe furiș, compara fizionomia mea cu aceea a lui Steerforth, și pe aceea a lui Steerforth cu a mea, gata să surprindă orice schimbare de expresie. De câte ori mă uitam la ea, îi vedeam fața încordată, cu sprâncenele încruntate, și ochii negri adânciți în orbite ațintiți asupra mea; sau trecând brusc de la mine la Steerforth; sau cercetându-ne pe amândoi deodată. Când își dădea seama că-i urmăresc căutătura ca de linx, nu se ferea deloc, ci, dimpotrivă, își ațintea privirea asupra mea cu o expresie și mai concentrată. Deși eram, și știam că sunt, nevinovat de orice rele m-ar fi putut bănuși, am șovăit în fața ochilor ei ciudați, neputând suporta strălucirea lor nesățioasă.

Toată ziua a fost parcă prezentă în toate colțurile casei în același timp. Când am stat de vorbă cu Steerforth în odaia lui, am auzit foșnetul rochiei ei pe mica galerie exterioară. Când m-am dus cu Steerforth pe pajiștea din dosul casei, să ne jucăm, ca odinioară, i-am zărit fața trecând de la o fereastră la alta, ca o lumină rătăcitoare, până s-a oprit în dreptul uneia și ne-a iscodit. După prânz, când toți patru am pornit să ne plimbăm, mâna ei delicată m-a prins de braț ca un arc, ca să mă facă să rămân în urmă, până ce Steerforth și maică-sa s-au depărtat atât de mult, încât nu ne puteam auzi, și atunci mi-a spus:

— A trecut multă vreme de când n-ați mai dat pe aici. E oare atât de atrăgătoare și de interesantă profesia dumneavoastră încât vă absoarbe întreaga atenție? Vă întreb, pentru că ori de câte ori nu știu ceva, doresc să mă informez. Spuneți, așa e?

I-am răspuns că noua mea profesie îmi place destul de mult, dar că n-aș putea spune că mă absoarbe în așa măsură.

— O! Mă bucur, pentru că totdeauna îmi place să mi se atragă atenția când greșesc. Vreți să spuneți că e cam searbădă?

— Da, i-am răspuns, poate că e puțin cam searbădă.

— O! Așa se explică de ce aveți nevoie de recreație, de schimbare, de distracții și așa mai departe! mi-a zis. Ah! Foarte adevărat! Dar nu e nițel cam... nu-i așa... pentru el? Nu pentru dumneavoastră.

O privire fugitivă către locul unde Steerforth se plimba la braț cu maică-sa m-a lămurit la cine se referea; dar afară de asta, n-am priceput nimic. Și, fără nicio îndoială, acest lucru mi se citea pe față.

— Și nu cumva... nu vreau să spun că *ar fi* așa, dar aș vrea să știu... nu cumva îi impune un efort prea mare? Nu cumva îl face să fie, poate, mai lăsător ca de obicei în privința vizitelor ce i le face... dânei, care-i poartă o dragoste oarbă... nu?

Și rostind aceste cuvinte, a aruncat din nou o privire fugară spre el, după care s-a uitat la mine, de parcă ar fi vrut să-mi pătrundă gândurile cele mai ascunse.

— *Miss* Dartle, i-am spus, vă rog să nu credeți...

— Nu cred nimic! Vai, Doamne, să nu vă închipuiți c-aș crede ceva! Nu-s bănuitoare. Întreb numai. Nu exprim o părere! Vreau să-mi formeze una din ceea ce îmi veți spune. Atunci, nu e așa? Perfect! Sunt cât se poate de fericită să știu acest lucru.

— Nu încape îndoială, i-am spus cam buimăcit, că nu pot fi ținut răspunzător de faptul că Steerforth a lipsit de acasă mai mult ca de obicei... dacă într-adevăr a lipsit, fapt de care n-am cunoștință afară doar din spusesele dumneavoastră. Până aseară nu

I-am văzut în acest lung interval.

— Nu?

— Vă asigur că nu, *miss Dartle*!

De astă dată, când m-a privit în față, am văzut cum obrazul ei a devenit mai ascuțit și a pălit, cum semnul vechii răni s-a lungit, întinzându-se peste buza deformată și peste cea de jos, de-a curmezișul bărbiei. Mi s-a părut sinistră această transfigurare, precum și licărirea din ochii ei în clipa când, fixându-mă, m-a întrebat:

— Atunci, ce face?

Am repetat aceste cuvinte mai mult pentru mine decât pentru ea, de buimăcit ce eram.

— Atunci, ce face? m-a întrebat, consumată de curiozitatea care o mistuia ca o văpaie. Ce urzește cu individul acela, care niciodată nu se uită la mine fără o impenetrabilă perfidie în ochi? Nu vă cer să vă trădați prietenul dacă sunteți cinstit și credincios. Vă întreb numai ce îl mână: ciuda, ura, mândria, neliniștea, o idee năstrușnică, sau dragostea? *Ce anume?*

— *Miss Dartle*, i-am răspuns, cum aș putea să vă conving că nu știu despre Steerforth nimic mai mult decât știam când am venit întâia oară aici? N-am idee. Cred că nu-i nimic la mijloc. Aproape că nici nu înțeleg ce vreți să spuneți.

Se uita fix la mine, când deodată crâncena cicatrice a fost străbătută de un fior, de o tresărire ce mi s-a părut că nu putea fi pricinuită decât de o durere; un fior care a făcut să i se ridice un colț al buzei într-o strâmbătură de dezgust sau de milă, amestecate cu dispreț. Și-a dus însă iute mâna la gură – o mână atât de firavă și delicată încât altă dată, când o ridicase ca să-și ferească fața de dogoarea focului, o comparasem în gând cu un porțelan fin – și precipitat, cu o inflexiune aspră, pătimașă, mi-a spus doar atât:

— Vă conjur, nu spuneți nimănui niciun cuvânt!

Missis Steerforth părea cât se poate de fericită lângă fiul ei, iar Steerforth de astă dată s-a arătat deosebit de drăguț și de respectuos. Pentru mine era foarte interesant să-i văd împreună, nu numai pentru că se iubeau reciproc, ci și pentru motivul că semănau foarte mult, semeția și impulsivitatea fiului, temperate de feminitate și vârstă, preschimbându-se la dânsa într-o demnitate plină de grație. Și nu o dată m-am gândit că era o fericire că nu s-a ivit niciodată vreo neînțelegere adâncă între ei; căci două firi atât de asemănătoare – aș spune mai degrabă două nuanțe ale aceleiași firi – ar fi mai greu de împăcat decât cele mai opuse caractere din lume. Trebuie să mărturisesc însă că izvorul acestei observații nu se afla în discernământul meu, ci în cuvintele Rosei Dartle.

La cină *miss Dartle* a zis:

— O, vă rog, spuneți-mi, careva un lucru la care m-am gândit toată ziua și aș vrea să-l știu.

— Ce ai vrea să știi, Rosa? a întrebat-o *missis Steerforth*. Zău, nu fi misterioasă.

— Misterioasă! O! Într-adevăr? Mă socotești misterioasă?

— Nu te-am rugat de nenumărate ori, i-a răspuns *missis Steerforth*, să te exprimi deslușit și firesc?

— O! Va să zică *nu* m-am exprimat în mod firesc? s-a mirat *miss Dartle*. Te rog să fii îngăduitoare cu mine, căci nu întreb decât ca să mă lămuresc. Nu suntem în stare să ne cunoaștem pe noi înșine.

— La tine asta a devenit un fel de a doua natură, a observat fără supărare *missis Steerforth*. Dar țin minte, și desigur că nici tu n-ai uitat, Rosa, că a fost o vreme când te purtai altfel, nu te fereai atât și erai mai încrezătoare.

— Ai desigur dreptate, așa se întâmplă că te trezești cu deprinderi proaste! Chiar așa? Să mă feresc mai puțin și să fiu mai încrezătoare? Mă întreb, oare cum a fost cu *putință* să mă schimb așa pe nesimțite? Da, e cât se poate de ciudat! Trebuie să-mi dau silința s-ajung cum am fost altădată.

— Aș dori să ți-o dai, i-a spus zâmbind *missis* Steerforth.

— Vai! Într-adevăr, am să mi-o dau, să știi! Am să învăț să fiu sinceră de la... să văd... de la James.

— Nici că ai putea găsi un profesor mai bun, Rosa! i-a replicat *missis* Steerforth înțepată, căci era o urmă de sarcasm în orice spunea Rosa Dartle, deși vorbea întotdeauna cum vorbise și de astă dată, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

— De asta sunt sigură! a întărit Rosa cu neobișnuită căldură. Dacă există vreun lucru de care să fiu sigură, apoi să știi că asta e.

Am avut impresia că *missis* Steerforth regreta că se formalizase, căci i-a spus amabil:

— Bine, dragă Rosa, dar tot nu ne-ai spus ce ai vrea să știi!

— Ce aș vrea să știu? a repetat dânsa cu o răceală sfidătoare. Vai! Aș vrea să știu doar dacă oamenii care au aceeași structură morală... e corectă expresia?

— Tot atât de corectă ca oricare alta, a asigurat-o Steerforth.

— Mulțumesc... dacă oamenii care au aceeași structură morală riscă, atunci când între ei se ivește o neînțelegere gravă, să ajungă la o ruptură mai adâncă decât ceilalți.

— Cred că da, i-a răspuns Steerforth.

— Așa crezi? Vai, Doamne! Să presupunem, de pildă, deși această ipoteză e puțin probabilă, că s-ar isca o ceartă serioasă între tine și mama.

— Rosa dragă, a intervenit *missis* Steerforth râzând, pune o altă ipoteză! James și cu mine, slavă Domnului, ne cunoaștem îndatoririle reciproce.

— Vai! a făcut *miss* Dartle, dând din cap și căzând pe gânduri. Desigur. Asta ar împiedica ruptura? Da, firește c-ar putea. Exact. Îmi pare bine că în prostia mea am pus această ipoteză, căci sunt încântată să aflu că îndatoririle ce le aveți unul față de altul ar împiedica o ruptură! Vă mulțumesc foarte mult.

Nu se cade să trec cu vederea o altă întâmplare mărunță în legătură cu *miss* Dartle; căci de ea am avut motive să-mi aduc aminte mai târziu, când trecutul ireversibil a ieșit la iveală în întregimea lui. În tot restul zilei, și mai ales după acest episod, Steerforth s-a străduit, cu toată iscusința lui și cu o perfectă naturalețe, s-o vrăjească pe această făptură ciudată și s-o preschimbe într-o interlocutoare agreabilă. Pentru mine n-a fost de mirare c-a izbutit. De asemenea, nu m-a surprins faptul că dânsa a încercat să reziste înrâuririi minunate a fermecătoarei lui măiestrii – a firii lui fermecătoare, cum credeam eu atunci – căci știam că era uneori urâcioasă și afurisită. Am văzut cum i s-au schimbat cu încetul trăsăturile și atitudinea; am văzut-o privindu-l cu admirație crescândă; am văzut-o cum, tot mai slab – dar permanent în ciudată, de parc-ar fi condamnat propria ei slăbiciune – încerca să țină piept puterii farmecului său; și, în cele din urmă, am văzut privirea-i severă îmblânzindu-se, iar zâmbetul ei devenind blajin, și am încetat să mă mai tem de ea, cum mă temusem tot restul zilei, și am stat cu toții în preajma căminului, pălăvrăgind și făcând haz ca niște copii.

După plecarea ei, n-am mai rămas în sufragerie nici cinci minute; nu știu dacă asta se datora împrejurării că zăbovisem cam mult acolo sau faptului că Steerforth își pusese în gând să exploateze avantajul dobândit.

— Cântă la harpă, mi-a șoptit Steerforth, oprindu-se în dreptul ușii salonului, și cred că, în ultimii trei ani, nimeni, afară de mama, n-a auzit-o cântând.

A rostit aceste cuvinte cu un zâmbet ciudat, care s-a risipit îndată, și am intrat în salon, unde am găsit-o singură.

— Nu, nu te ridica, Rosa dragă, a rugat-o Steerforth (deși dânsa se și sculase). Fii și tu drăguță o dată și cântă-ne un cântec irlandez.

— Ce nevoie ai tocmai de un cântec irlandez? l-a întrebat.

— Mare! Mult mai mare nevoie decât de orice alt cântec. Uite, și Daisy iubește muzica din tot sufletul. Cântă-ne un cântec irlandez, Rosa, și lasă-mă să stau jos și să te ascult ca altădată.

Nu s-a atins de ea, nici de scaunul de pe care se ridicase, ci s-a așezat lângă harpă. Dânsa a rămas câtva timp lângă harpă, trecându-și în chip straniu mâna dreaptă peste strune fără a le atinge. În cele din urmă, s-a așezat, a tras brusc harpa mai aproape și a început să cânte, acompaniindu-se din gură.

Era ceva – nu știu ce – în tușul ei sau în timbrul ei care imprima acestui cântec o notă eterică; niciodată în viața mea n-am auzit și nici nu pot să-mi închipui ceva asemănător. Cântecele era de o autenticitate cutremurătoare. Părea că nu fusese scris sau pus pe note nicicând, ci țâșnea din patima-i launtrică; patimă ce-și găsea expresia cea mai potrivită în sunetele grave ale glasului ei și care se ascundea când se așternea tăcerea. Am rămas incremenit când am văzut-o aplecându-se din nou asupra harpei și trecându-și dreapta peste strune, fără a cânta.

N-a trecut niciun minut, și am fost trezit din visare: Steerforth se ridicase de pe scaun, se apropiase de ea și o cuprinsese cu brațul, spunându-i:

— De aci înainte, Rosa, ne vom iubi foarte mult!

Dar dânsa îl lovise și, îndepărtându-l cu furia unei pisici sălbătice, dăduse buzna afară din salon.

— Ce s-a întâmplat cu Rosa? a întrebat *missis* Steerforth intrând.

— S-a purtat ca un înger, mamă, i-a răspuns Steerforth, iar peste o clipă, drept compensare, a trecut la extrema cealaltă.

— Bagă de seamă, n-o scoate din sărite, James. Nu uita c-a devenit cam arțăgoasă și că-i mai sănătos să nu fie zgândărită.

Rosa nu s-a mai întors; și numele ei n-a mai fost pomenit până ce-am intrat în odaia lui Steerforth, ca să-i spun noapte bună. Atunci a început să râdă pe socoteala ei și m-a întrebat dacă-mi fusese dat să văd vreodată o ființă mai sălbatică și mai de neînțeles.

I-am mărturisit că eram uluit peste măsură și l-am întrebat dacă bănuiește ce anume o supărase așa de tare.

— Dumnezeu știe, mi-a răspuns Steerforth. Orice, sau nimic! Ți-am mai spus că trage pe tocilă și ascute fiecă lucră, chiar și pe sine însăși. E un instrument tăios, și se cade să fie mănuită cu mare băgare de seamă. E întotdeauna periculoasă. Noapte bună!

— Noapte bună, Steerforth dragă! i-am zis. Plec mâine în zori, înainte ca să te trezești. Noapte bună!

Nu m-a lăsat să mă duc la culcare, și punându-și mâinile pe umerii mei, m-a ținut în fața lui cum făcuse și când fusese la mine.

— Daisy, mi-a spus zâmbind, deși nașii și nașele tale nu ți-au dat acest nume, mie așa-mi place să-ți spun... și tare-aș vrea... aș vrea... aș vrea să poți și tu să-mi spui la fel.

— Pot să-ți spun, dacă vreau, i-am răspuns.

— Daisy, dacă vreodată se va ivi ceva care să ne despartă, să-ți amintești numai de părțile mele bune, băiete. Hai să cădem la această învoială. Dacă împrejurările ne vor despărți vreodată, adu-ți aminte de părțile mele bune.

— Steerforth, în ochii mei n-ai părți bune și părți rele. În inima mea te iubesc și te prețuiesc deopotrivă întotdeauna.

Am încercat atunci remușcări atât de adânci că l-am nedreptățit cândva, fie numai cu umbra unei bănuieli, încât am fost gata-gata să-i mărturisesc. Numai temerea ca nu cumva s-o trădez pe Agnes și nehotărârea cum să ating acest subiect fără a comite vreo indiscreție m-au oprit înainte ca dânsul să-mi fi spus:

— Dumnezeu să te ajute, Daisy, și noapte bună!

Numai datorită acestor ezitări *nu* i-am mărturisit; apoi ne-am dat mâna și ne-am despărțit.

A doua zi m-am sculat în zori, și după ce m-am îmbrăcat fără zgomot, am aruncat o privire în odaia lui. Dormea un somn adânc; cu capul pe braț, așa cum adesea îl

văzusem dormind la școală.

Și foarte curând a venit vremea să mă minunez cum de nu-i tulbura nimic somnul atunci când l-am privit. Dormea – îl văd și acum – așa cum adesea îl văzusem dormind la școală; și astfel, în ceasul acela tăcut, l-am părăsit.

Vai, niciodată, Dumnezeu să te ierte, Steerforth, niciodată nu-mi va mai fi dat să-ți ating cu dragoste și prietenie mâna inertă. Niciodată, niciodată!

CAPITOLUL XXX

O JALE

Am ajuns seara la Yarmouth și am tras la han. Știam că odaia de musafiri a lui Peggotty – odaia mea – va fi ocupată probabil peste scurt timp, dacă nu cumva Marele Oaspete, în fața căruia fiecare muritor trebuie să se dea la o parte, se și instalase în casă; așadar, m-am dus la han, unde am mâncat și mi-am oprit loc pentru noapte.

Era 10 când am ieșit. Multe prăvălii erau închise, iar orașul părea somnoros. Când am ajuns la prăvălia firmei Omer și Joram, am găsit obloanele puse, dar ușa era deschisă. Zărindu-l pe *mister* Omer, care trăgea din lulea, așezat în pragul salonașului, am intrat și l-am întrebat cum o mai duce.

— Ei, Doamne-Dumnezeule, ia te uită! a exclamat *mister* Omer. Dar dumneata ce mai faci? Ia loc. Sper că nu te supără fumul?

— Cătuși de puțin, i-am răspuns. Chiar îmi place... din luleaua altuia.

— Va să zică, în luleaua dumitale, nu? a spus *mister* Omer râzând. Cu atât mai bine, *sir*. Prost nărav la cei tineri. Ia loc. Eu fumez, că-mi face bine la astm.

Mister Omer mi-a făcut loc și mi-a adus un scaun. Apoi s-a așezat la loc, gâfâind și trăgând cu nesăț din lulea, ca și cum în ea s-ar fi aflat provizia de aer fără de care ar fi pierit.

— Sunt măhnit de știrile proaste pe care le am despre *mister* Barkis, i-am zis.

Mister Omer s-a uitat la mine grav și a clătinat din cap.

— Știți cumva cum se simte astă-seară! am întrebat.

— Tocmai asta voiam să vă întreb și eu, *sir*, dar n-am îndrăznit, mi-a răspuns *mister* Omer. E unul din neajunsurile branșei. Când cineva-i bolnav, *nu putem* să ne interesăm de mersul bolii.

Nu mă gândisem la acest neajuns; e drept, însă, că, înainte de a intra, mi-a fost teamă că voi auzi iar vechea melodie. Când a pomenit de acest neajuns, am recunoscut că așa stăteau lucrurile și am și spus-o.

— Da, da, mă-nțelegeți, a urmat *mister* Omer clătinând din cap. Nu îndrăznim s-o facem, Dragă Doamne, dacă le-am trimite vorbă: „Firma «Omer și Joram» vă prezintă omagii și întreabă cum vă simțiți în dimineța asta“, sau în după-amiaza asta, după cum ar fi cazul, asta ar fi o lovitură care pe mulți i-ar da gata.

Atât eu cât și *mister* Omer, am dat din cap, iar *mister* Omer s-a folosit de lulea pentru a se alimenta cu aer.

— E una dintre considerațiunile care impun membrilor branșei să se abțină de la actele de curtoazie pe care am dori adesea să le facem, mi-a zis *mister* Omer. Să luăm cazul meu. Îl cunosc pe *mister* Barkis de patruzeci de ani. Dar nu pot să mă duc săntreb: „Cum îi mai merge?“

Mi-am dat seama că asta nu putea să-i vină ușor și i-am spus-o.

— Vreau să sper că nu-s mai interesat decât oricare altul, mi-a zis *mister* Omer. Uitați-vă la mine! Pot să-mi dau ultima suflare în orice clipă, și, pe cât îmi dau seama, în această situație e puțin probabil c-aș mai putea fi interesat. E puțin probabil să fie un om care știe că-și poate da în orice clipă ultima suflare, așa ca foalele când se taie

burduful; mai ales când omul acela e și bunic.

— Firește că nu, am încuviințat,

— Nu că m-aș plânge de meseria mea, a urmat *mister* Omer. Nu, nicidecum. Fiecare meserie are, firește, părți bune și rele. Aș dori numai ca oamenii să nu se piardă atât de lesne cu firea.

Cu un aer blajin și îndatoritor, *mister* Omer a tras de câteva ori din lulea, fără a spune niciun cuvânt; apoi, reluând prima idee, a zis:

— De aceea, ca s-aflăm cum o mai duce Barkis, suntem siliți să ne mărginim la Em'ly. Știe ea prea bine ce gânduri nutrim și n-are, în privința noastră, mai multe temeri sau bănuieli decât dac-am fi niște mieluși. Minnie și Joram tocmai s-au dus la Barkis acasă (unde, după închidere, Em'ly se duce să-i dea o mână de ajutor mătușii), ca să-ntrebe cum îi mai merge în astă seara; dac-ați binevoi s-așteptați până se întorc, ați afla de la ei toate amănuntele. N-ați vrea să luați ceva? Un grog, cu puțină apă? Când fumez, mai beau din când în când și câte un grog, mi-a zis *mister* Omer, ridicând paharul, fiindcă se spune că moaie înghițitoarea prin care se face păcătoasa asta de respirație a mea. Dar, slavă Domnului, nu înghițitoarea-i bolnavă, a adăugat *mister* Omer, răgușit. Mereu îi zic fiicei mele Minnie: „Respirația să fie cum trebuie, că de înghițitoare n-am eu grijă!“

Într-adevăr, respira foarte greu și era îngrijorător să-l vezi râzând. Când și-a revenit, i-am mulțumit pentru grogul oferit, dar am refuzat, întrucât tocmai cinasem; i-am spus însă că, de vreme ce mă poftise, voi aștepta până s-or întoarce fiica și ginerele lui, și l-am întrebat ce mai făcea micuța Em'ly.

— Să vă spun drept, *sir*, mi-a zis *mister* Omer, scoțând luleaua din gură, ca să-și poată freca bărbia, am să fiu bucuros după ce am s-o văd măritată.

— De ce? l-am întrebat.

— Nu prea e în apele ei deocamdată, mi-a explicat *mister* Omer. Nu că n-ar fi la fel de frumoasă ca totdeauna, căci e mai frumoasă, vă asigur că e mai frumoasă. Nu că n-ar lucra la fel de bine ca totdeauna, căci lucrează. Lucra cât șase, și acum tot cât șase lucrează. Dar îi lipsește tragerea de inimă, mi-a zis *mister* Omer, și după ce și-a mai frecat puțin bărbia și a mai tras un fum, a adăugat: Nu știu dacă veți înțelege ce vreau să spun: „Trageți strașnic, nu vă încurcați, trageți cu sete, trageți toți o dată, băieți, ura!“ Vedeți, *asta* mi se pare că-i lipsește lui Em'ly.

Chipul și gesturile lui *mister* Omer erau atât de expresive, încât, cu drept cuvânt, i-am putut face semn cu capul că-i înțelesesem gândul. Faptul c-am priceput atât de repede i-a făcut plăcere, pare-mi-se, și a urmat:

— Eu, unul, socot că asta se datorește mai ales faptului că-i nehotărâtă. Am stat eu mult de vorbă cu unchiul ei, și cu logodnicul ei, seara, după lăsatul lucrului; și socot că asta se datorește faptului că-i nehotărâtă. Nu trebuie să uitați nicio clipă, a urmat *mister* Omer, clătînând binișor din cap, că Em'ly e o ființă nemaipomenit de iubitoare. Vorba ceea: „Din coadă de câine nu mă faci sită de mătase“. La asta nu mă pricep. Dar cred că totu-i cu puțință dacă începi din vreme. A fost ea în stare, *sir*, ca din barcazul acela vechi să facă o locuință pe care nicio clădire din piatră și marmură n-o întrece!

— Într-adevăr, a făcut! am adevărit.

— Face să vezi cum se ține fetița asta drăguță de unchiul ei, cum se agață de el și cum se alintă tot mai mult pe zi ce trece. Asta înseamnă că se dă o luptă în sufletul ei. Ce rost are s-o lungească mai mult decât trebuie?

L-am ascultat cu luare-aminte pe acest bătrân cumsecade și i-am dat dreptate din toată inima.

— De aceea le-am și spus-o, a urmat *mister* Omer pe un ton domol. Le-am spus: „Să nu credeți că Em'ly trebuie să rămână aici până se-mplinește sorocul uceniciei. O lăsăm să plece oricând poftiți. A lucrat mai bine decât mă așteptam; a învățat mai repede decât credeam: «Omer și Joram» pot să renunțe dintr-o trăsătură de condei la

răstimpul ce a mai rămas; e liberă să plece când doriți. Și dacă vrea, după aceea, să lucreze pentru noi la domiciliu, cu atât mai bine. Dacă nu, tot bine. În niciun caz nu ne păgubește“. Căci, vedeți dumneavoastră, mi-a zis *mister* Omer, atingându-mă cu pipa. S-ar putea oare ca un om suferind de astm ca mine; și care pe deasupra mai e și bunic, să-i facă greutatea unei floricele cu ochi albaștri, ca dânsa?

— Nicidecum, i-am zis.

— Nicidecum! Aveți dreptate! mi-a zis *mister* Omer. Bine, *sir*, vărul ei... știți că se mărită cu un văr al ei?

— Da, știu, i-am răspuns. Îl cunosc bine.

— Desigur că-l cunoașteți, a spus *mister* Omer. Bine, *sir*! Vărul ei, care, pare-se, e om cu stare și are mult de lucru, mi-a mulțumit cât se poate de frumos (s-a purtat, trebuie să mărturisesc într-un fel care mi-a făcut o impresie excelentă) și s-a dus și a închiriat o căsuță, așa cum ne-am dori fiecare dintre noi. Căsuța e acum gata mobilată în întregime și e frumoasă ca o casă de păpuși. Dacă nu s-ar fi întâmplat necazul acesta cu agravarea bolii bietului *mister* Barkis, azi ar fi fost gata căsătoriți, pot spune. Dar așa, au trebuit să mai amâne nunta.

— Și Em'ly, *mister* Omer? l-am întrebat. Em'ly s-a mai liniștit?

— Ei, la asta nu ne prea putem aștepta, mi-a răspuns, mângâindu-și gușa. Despărțirea și toate schimbările aș putea spune, i se par în același timp și, apropiate și foarte depărtate. Moartea lui Barkis n-ar trebui să le întârzie cununia prea mult, dar dacă s-o mai chinui bietul om, s-ar putea să se târăgăneze lucrurile. În orice caz, precum vedeți, e o situație destul de nesigură.

— Văd, i-am zis.

— Prin urmare, a spus mai departe *mister* Omer, Em'ly e cam abătută, și cam neliniștită, poate mai mult chiar decât înainte. Pe zi ce trece pare mai legată de unchiul ei și-i vine mai greu să se despartă de noi toți. Când îi spun o vorbă bună, o podidesc lacrimile, și dacă ai vedea-o când e împreună cu fetița fiicei mele Minnie, n-ai mai uita-o niciodată; O, Doamne; cât de mult o iubește pe fetița asta! a încheiat *mister* Omer, îngândurat.

Având un prilej atât de bun, m-am grăbit să-l întreb pe *mister* Omer, înainte ca discuția noastră să fie întreruptă de înapoierea fiicei și a ginerelei său, dacă mai știa ceva despre Martha.

— Vai! mi-a răspuns, clătînând din cap și părând foarte mâhnit. Nimic bun. Oricum ați lua-o, *sir*, e o poveste tare tristă. Niciodată n-am crezut că fata asta ar fi o stricată. N-aș vrea să spun lucrul ăsta de față cu fiica mea, Minnie, fiindcă s-ar supăra, dar, zău, niciodată n-am crezut. Niciunul dintre noi n-a crezut.

Mister Omer, auzind pașii fiicei sale înaintea mea. M-a atins cu pipa și mi-a făcut semn cu ochiul, ca să-mi dea de veste. Imediat după aceea, Minnie a sosit împreună cu bărbatul ei.

Ne-au spus că starea lui *mister* Barkis era „cât se poate de proastă“ că și-a pierdut cunoștința și că în bucătărie, în clipa când să plece, *mister* Chillip le spusese, foarte mâhnit, că nici chiar dacă la căpătâiul lui s-ar întruni Colegiul medicilor, Colegiul chirurgilor și toți membrii Asociației farmaciștilor, tot nu i-ar mai putea ajuta cu nimic. Pentru cele două colegii, precisase *mister* Chillip, era prea târziu, iar asociația n-ar fi putut face altceva decât să-i dea otravă.

Auzind aceste vești, și aflând totodată că *mister* Peggotty se găsea acolo, am hotărât să mă duc și eu numaidecât. Le-am spus noapte bună lui *mister* Omer și soților Joram și, stăpânit de un simțământ de jale care făcea ca *mister* Barkis să-mi pară o ființă cu totul nouă și deosebită, mi-am îndreptat pașii într-acolo.

Am bătut încetșor la ușă și mi-a deschis *mister* Peggotty. Acesta, când m-a văzut, nu s-a arătat nici pe departe atât de surprins cât m-aș fi așteptat. Am băgat de seamă același lucru și la Peggotty când a coborât; și de atunci am mai avut prilejul să-l observ și în alte împrejurări; și cred că în preajma cutremurătorului deznodământ,

toate celelalte schimbări și surprize pierd orice însemnătate.

I-am strâns mâna lui *mister* Peggotty și am intrat în bucătărie, el închizând încet ușa după mine. Micuța Em'ly ședea lângă foc, acoperindu-și fața cu mâinile. În picioare, lângă dânsa, stătea Ham.

Am vorbit în șoaptă, ascultând din când în când dacă nu se aude vreun zgomot din odaia de sus. Cu prilejul ultimei mele vizite, nici că băgasem de seamă acest amănunt, dar de astă dată mi s-a părut ciudat că *mister* Barkis lipsea din bucătărie!

— Foarte frumos din partea 'neavoastră, *mas'r* Davy, mi-a spus *mister* Peggotty.

— Com nu se poate mai frumos! a întărit Ham.

— Em'ly, draga mea! a exclamat *mister* Peggotty. Ete-te! A venit *mas'r* Davy. Hai, capul sus, frumoaso? Nu-i spui niciun cuvânt lui *mas'r* Davy?

Văd și acum cum a tresărit, străbătută de un fior. Și parcă mai simt și astăzi ce rece îi era mâna când i-am strâns-o. Unicul semn de viață a fost că s-a tras înapoi; apoi s-a ridicat binișor de pe scaun și, tremurând toată și fără a spune niciun cuvânt, s-a strecurat lângă unchiul ei și și-a lăsat capul pe pieptul lui.

— Are o inimă atât de bună, a zis *mister* Peggotty, netezindu-i părul bogat cu mâna lui mare și aspră, încât nu poate-ndura durerea asta. E și firesc, *mas'r* Davy, la tineri nedepriși cu încercările de acest fel și care sunt și sfielnici ca păsărică mea... E firesc!

Dânsa s-a ghemuit mai tare lângă el, tăcută și fără a-și ridica privirea.

— Se face târziu, draga mea, i-a spus *mister* Peggotty, și a venit Ham să te ia acasă. Hai! Du-te cu el, c-are suflet tot atât de bun ca tine! Ce-i, Em'ly? Ce-i, frumoaso?

Glasul ei n-a răzbătut până la mine, dar *mister* Peggotty își plecase capul într-o parte și părea s-o asculte, și apoi i-a zis:

— Să stai cu unchiul? Nu, nu se cade să-mi ceri una ca asta! Să stai cu unchiul, fetița mea, când acela care-n curând îți va fi soț a venit să te petreacă acasă? Ei, e de necrezut cât ține mititica asta la un bătrân lup-de-mare ca mine! a declarat *mister* Peggotty, uitându-se la noi cu nespūsă mândrie. Dar nu-i atâta sare în apa mării câtă dragoste-i poartă ea unchiului ei... prostuța asta de Em'ly!

— Are dreptate Em'ly, *mas'r* Davy! a spus Ham. Dac-așa vrea ea și dacă-i îngrijorată și speriată pe deasupra, o las aici până dimineață. Și rămân și eu!

— Nu, nu, s-a împotrivit *mister* Peggotty. Nu se cade, un bărbat însurat ca tine – sau aproape însurat – să-și irosească o zi de lucru. Și nici să veghezi noaptea și să muncești ziua nu se cade. Asta nu merge! Du-te acasă și te culcă! Teamă că n-o s-avem destulă grijă de Em'ly știu că nu-ți e!

În fața acestor argumente, Ham a cedat și și-a luat pălăria, dând să plece. Dar chiar și când a sărutat-o – și trebuie să spun că niciodată nu l-am văzut apropiindu-se de dânsa fără să-mi zic în gând că fusese dăruit din naștere cu un suflet de *gentleman* – Em'ly mi s-a părut că se lipește mai tare de unchiul ei, ferindu-se parcă de Ham. Am închis ușa după el, pentru ca nimic să nu tulbure liniștea ce domnea în casă; iar când m-am întors, l-am găsit pe *mister* Peggotty vorbindu-i mai departe micuței Em'ly.

— Acu mă duc sus, să-i spun mătușii c-a venit *mas'r* Davy; asta o s-o mai lumineze puținel. Pân' mă-ntorc, șezi colo lângă foc, dragă, și încălzește-ți mâinile, că-s înghețate. Nu se cade să fii atât de speriată și să pui totul la inimă. Cum? Vrei să vii cu mine? Bine vino cu mine, hai! Sunt sigur, *mas'r* Davy, că fata asta nu și-ar părăsi unchiul nici chiar dac-ar fi izgonit din casă și ar fi nevoit să se culce pe dig, mi-a spus *mister* Peggotty, tot atât de mândru ca și înainte. Dar foarte curând o să vină rândul altuia, Em'ly foarte curând o să vină rândul altuia!

Mai târziu când, urcând scara, am trecut, prin fața ușii odăiței mele, în care era întuneric, ; mi s-a părut că dânsa era acolo, că o zăresc întinsă pe podea. Dar dacă într-adevăr ea a fost, sau n-a fost decât o iluzie pricinuită de umbrele din odaie, nici acum nu știu.

Cât am stat în bucătărie, în fața focului, am avut răgaz să reflectez asupra spaimei

față de moarte pe care o resimțea micuța Em'ly, care, adăugată celor spuse de *mister* Omer, mi s-a părut că ar fi pricina schimbării ei, și până ce a coborât Peggotty, am avut răgaz, numărând bătăile pendulei și pătrunzându-mă de reculegerea din jur, să privesc mai cu îngăduință aceste slăbiciuni ale ei. Peggotty m-a îmbrățișat, m-a binecuvântat și n-a mai conținut să-mi mulțumească pentru mângâierea ce i-o aduceam (acestea au fost cuvintele ei) în această restriște. M-a rugat apoi să vin sus, spunându-mi printre suspine că *mister* Barkis m-a iubit și m-a admirat întotdeauna; că deseori îi vorbise de mine înainte de a-și pierde cunoștința; și că era încredințată că dacă și-ar recăpăta-o, s-ar bucura să mă vadă, dacă mai există ceva care să-l poată bucura pe lumea asta.

Când l-am văzut, mi s-a părut foarte puțin probabil că s-ar mai putea bucura de ceva. Zăcea cu capul și umerii afară din pat, într-o poziție incomodă, rezemat pe jumătate de lădița care-l costase atâtea oboseli și griji. Am aflat apoi că, din clipa când nu s-a mai putut târi din pat ca s-o deschidă și n-a mai fost în stare să se încredințeze cu ajutorul bățului miraculos, că lădița se afla în siguranță, a cerut să fie așezată pe un scaun lângă pat, și că de atunci, zi și noapte, nu-și mai ridicase mâna de pe ea. Și acum își ținea brațul pe lădiță. Nu-și mai dădea seama de vreme și de oameni, dar lădița o păstra lângă el; și ultimele cuvinte pe care le rostise (în chip de explicație) fuseseră: „Haine vechi!”

— Barkis dragă! i-a zis Peggotty aproape voioasă, aplecându-se asupra lui, în timp ce fratele ei și cu mine stăteam la celălalt capăt al patului. Uite, a venit băiatul meu scump, băiatul meu drag, *master* Davy, prin care m-ai pețit, Barkis! Știi tu, acela prin care mi-ai trimis răvașe! Nu vrei să-i spui nimic lui *master* Davy?

A rămas mut și țeapăn, ca lădița de la care chipul lui împrumutase singura expresie ce o avea.

— O să se ducă o dată cu apele, mi-a zis *mister* Peggotty, ducând mâna la gură.

Ochii îmi erau înecați în lacrimi, și la fel erau aceia ai lui *mister* Peggotty; dar am repetat în șoaptă:

— Cu apele?

— Pe litoral oamenii nu pot trece din viață, mi-a zis *mister* Peggotty, decât când apele coboară. Și nu se nasc decât când se ridică... nu vin pe lume, până nu-ncepe fluxul. Da, o să se ducă o dată cu apele. La trei juma se isprăvește refluxul, iar fluxul nu pornește decât după vreo juma de ceas. De apucă să trăiască pân' ce-ncepe fluxul, supraviețuiește până trece, și nu se duce decât o dată cu marea următoare.

Am rămas acolo, veghindu-l multă vreme... ceasuri întregi. Ce tainică înrâurire a avut prezența mea asupra lui, în starea în care se afla, n-am să mă încumet a spune; fapt e că atunci când, într-un târziu, a început să aiureze, a îngăimat ceva despre vremea când mă ducea la școală.

— Își revine! a exclamat Peggotty.

Mister Peggotty m-a atins și mi-a șoptit cu spaimă și reculegere:

— Se duce și el, și se duc și apele.

— Barkis, dragul meu... l-a îmbiat Peggotty.

— C. P. Barkis... a exclamat el cu glas stins. Femeie mai de treabă ca dânsa nici că mai e pe lume...

— Ia te uită! A venit *master* Davy! i-a zis Peggotty, căci deschisese ochii.

Eram cât pe-aci să-l întreb dacă mă recunoaște, când dânsul a dat să-mi întindă mâna și, zâmbind prietenos, mi-a zis deslușit:

— Barkis ar vrea...

Și, fiind ceasul refluxului, s-a dus o dată cu apele.

CAPITOLUL XXXI

O ȘI MAI CUMPLITĂ JALE

Nu mi-a venit greu să iau hotărârea ca, la cererea lui Peggotty, să rămân la ea până ce rămășițele pământești ale bietului harabagiu vor fi făcut ultimul drum la Blunderstone. Cumpărase de mult, din propriile ei economii, un locșor în vechiul nostru cimitir, lângă mormântul „fetei ei scumpe“, cum îi spusese întotdeauna mamei; și acolo urmau să se odihnească amândoi.

Este și astăzi o mângâiere pentru mine gândul că, ținându-i de urât lui Peggotty și făcând pentru dânsa tot ce-mi stătea în putință (prea puțin, din păcate), mi-am manifestat din plin recunoștința. Cred însă că cea mai mare satisfacție de ordin personal și profesional am încercat-o când am luat asupra mea deschiderea testamentului lui *mister* Barkis.

Îmi revine meritul de a fi dat ideea să se caute testamentul în lădiță. După oarecare cercetare a fost descoperit în lădiță, pe fundul unei traiste, unde (pe lângă resturi de paie) s-au mai găsit și un vechi ceas de aur, cu lanț și brelocuri, pe care *mister* Barkis îl purtase la nunta sa și pe care nu-l mai văzuse nimeni nici mai înainte, nici după acest eveniment; o garnitură de accesorii pentru pipă din argint, având forma unui picior; o cutie în formă de lămâie, plină cu cești și farfurioare minuscule, cumpărată, bănuiesc, de *mister* Barkis ca să mi-o dăruiască încă pe vremea când eram copil, dar de care nu se îndurase să se despartă; optzeci și șapte de guinee și jumătate, în monede de câte o guinee și de câte o jumătate de guinee; două sute zece lire, în bancnote noi-nouțe; chitanța pentru plăți efectuate în contul unor acțiuni ale Băncii Angliei; o potcoavă veche, un șiling falsificat, o bucată de camfor și o scoică. Din faptul că în interior aceasta din urmă era foarte lustruită și avea luciri multicolore, am dedus că *mister* Barkis avusese unele idei confuze despre perle, dar că nu reușise să și le limpezească.

Ani de-a rândul, *mister* Barkis cărase cu el lădița, zilnic, în cursele ce le făcea. Ca să nu bată la ochi, inventase o poveste cum că lădița aparținea lui „*mister* Blackboy“, și că urma să rămână în păstrarea lui Barkis până i-o va cere; iar povestea asta o scrisese pe capacul lădiței cu litere care acum abia se mai puteau descifra.

În toți acești ani tezurizase, urmărind scopuri laudabile. Avera lui în numerar se ridica la aproape trei mii de lire. Uzufructul unui capital de o mie de lire îl lăsa lui *mister* Peggotty, pe tot timpul vieții, urmând ca după moartea acestuia, suma să fie împărțită în cote egale între Peggotty, micuța Em'ly și mine, sau aceleia sau aceluia dintre noi care-ar supraviețui. Tot restul averii lui îl lăsa Clarei Peggotty, pe care o numea legatară universală și executoare testamentară.

Când am dat citire cu glas tare și cu solemnitatea cuvenită acestui document, explicându-le celor de față clauzele care-i priveau, m-am simțit ca un *proctor* în toată puterea cuvântului. Și am început să cred că a lucra la „Doctors' Commons era o cinste mult mai mare decât bănuisem până atunci. După ce am cercetat cu luare-aminte testamentul, am declarat că e perfect valabil din toate punctele de vedere și am făcut câteva însemnări marginale cu creionul, mirându-mă singur de întinderea cunoștințelor mele.

Săptămâna care a precedat înmormântarea am petrecut-o absorbit de aceste îndeletniciri abstrase, întocmind pentru Peggotty un inventar al bunurilor succesoriale, punând în ordine toate socotelile și slujindu-i, spre mulțumirea ei și a mea, de sfetnic și îndrumător în toate privințele. În tot acest răstimp n-am văzut-o niciodată pe micuța Em'ly, dar mi s-a spus că urma să se căsătorească, fără niciun alai, peste două săptămâni.

N-am luat parte la înmormântare în ținută de rigoare, dacă mă pot exprima astfel.

Vreau să spun că nu m-am îmbrăcat în haine negre și cu crep, ca o sperietoare de ciori; devreme, dimineată, m-am dus pe jos la Blunderstone și am așteptat în cimitir sosirea sicriului, care a fost urmat numai de Peggotty și de fratele ei. *Gentleman-ul* cel nebun privea pe fereastra odăiței mele; copilul lui *mister* Chillip își clătina capul mare și își rotea ochii bulbucați, ca să se uite la pastor peste umărul dădacei; *mister* Omer sufla din greu, undeva în arierplan; nu mai era nimeni altcineva de față, și totul s-a petrecut în liniște. După ce înmormântarea a luat sfârșit, ne-am plimbat vreun ceas prin cimitir și am smuls câteva frunze tinere din copacul ce străjuia mormântul mamei.

Aici mă cuprinde groaza. Un nor se lasă asupra orașului situat în depărtare, spre care-mi îndrept iar pașii singuratici. Mă tem să mă apropii de el. Îmi este insuportabilă amintirea celor întâmplare în acea noapte de pomină, amintirea întâmplărilor pe care le voi retrăi dacă-mi urmez povestirea.

De înrăutățit; nu se vor înrăutăți lucrurile dacă voi scrie despre ele. Dar nici de îmbunătățit nu se vor îmbunătăți. Dacă voi lăsa din mână condeiul șovăitor. Faptele sunt consumate; nimic nu le mai poate schimba.

A doua zi, bătrâna mea dădacă urma să plece cu mine la Londra, pentru validarea testamentului. Micuța Emily se afla la *mister* Omer. Seara urma să ne întâlnim cu toții la locuința amenajată în vechiul barcaz. Ham avea s-o aducă pe Emily la ora obișnuită. Eu urma să mă întorc singur. *Mister* Peggotty și soră-sa aveau să se înapoieze împreună, așa cum veniseră, și să ne aștepte pe înserat lângă focul din cămin.

M-am despărțit de ei în dreptul porțiței unde odinioară vizionarul Strap se odihniase cu traista lui Roderick Random; în loc s-o pornesc de-a dreptul spre casă, am mers o bucată pe drumul ce ducea spre Lowestoft. Apoi m-am întors și m-am îndreptat către Yarmouth. Am poposit la un han curățel, la vreo milă sau două depărtare de podul umblător de care am mai amintit, și am stat la masă; astfel a trecut ziua, iar când am ajuns la bac, se înnoptase. Ploua cu găleata și bătea un vânt cumplit, dar luna se afla în dosul norilor, așa că nu era întuneric.

Curând am zărit casa lui *mister* Peggotty și lumina care licărea prin geam. Pășind de-a dreptul peste nisipurile în care piciorul se înfunda la fiecare pas, am ajuns la ușă și am intrat.

Înăuntru domnea o atmosferă foarte plăcută. *Mister* Peggotty isprăvisese de fumat luleaua de seară, și se făceau pregătiri pentru cină. Focul ardea vesel, cenușa fusese strânsă, iar lădiță o aștepta pe micuța Emily la locul știut. Peggotty ședea la locul ei de altădată, și (dacă n-ar fi purtat altă rochie) ai fi zis că nici nu-l părăsise vreodată, își reluase cutia de lucru, cu poza catedralei Sfântul Paul pe capac, cu ruleta ca o colibă, în care era înfășurat iardul, și cu mucul de lumânare; și totul era neschimbat. În colțul știut, *missis* Gumidge părea că se frământă, așa că avea aerul ei obișnuit.

— Ați venit cel dintâi, *mas'r* Davy! m-a întâmpinat *mister* Peggotty radios. Scoateți-vă haina, *sir*, dacă-i udă.

— Mulțumesc, *mister* Peggotty, i-am răspuns, dându-i mantaua să mi-o atârne. Nu s-a udat.

— Aveți dreptate, mi-a zis, pipăind-o la umeri. E uscată ca iasca! Stați jos, *sir*. Nu-i nevoie să vă mai spun bun venit, căci la noi sunteți binevenit oricând, v-o spun din toată inima!

— Mulțumesc, *mister* Peggotty, de asta sunt încredințat. Ei, Peggotty, i-am spus apoi dădacei sărutându-o, ce mai faci, bătrânico?

— Ha, ha! a râs *mister* Peggotty, luând loc lângă noi și frecându-și mâinile, ușurat de apăsarea din ultima vreme și sincer bucuros. Nu se află femeie pe lume, *sir* – cum i-am și zis – care să aibă cugetul mai împăcat. Și-a făcut datoria față de răposatu, și răposatu a știut treaba asta; și răposatu s-a purtat cuviincios cu ea, așa cum și dânsa s-a purtat cuviincios cu răposatu; și... și... *totu-i* în ordine!

Missis Gummidge a gemut.

— Sus inima, mămuco! a îndemnat-o *mister Peggotty* (dar ne-a făcut semn cu capul că recentele întâmplări erau firește făcute să-i trezească amintirea bătrânului). Nu fi abătută! Hai, curaj, numai puținel curaj, și, ai să vezi, restul o să vină de la sine.

— Nu, Dan'l, nu pentru, mine, i-a întors *missis Gummidge*. Așa mi-e scris, să rămân orfană și oropsită.

— Nu, nu-i deloc așa, a contrazis-o *mister Peggotty*, căutând să-i risipească jalea.

— Ba da, ba da, așa-i, Dan'l, a stăruit *missis Gummidge*. Nu mi-e scris mie să trăiesc între oameni care au moștenit atâția bani. Toate-mi merg anapoda. Mai bine ar fi să scăpați de mine.

— Ei, dar com așa putea să cheltuiesc eu banii ăia fără matală? a muștrătat-o *mister Peggotty*. Ce-s vorbele astea? Nu-ți dai seama c-am nevoie de'neata acuma mai mult ca oricând?

— Știam eu și nainte că n-are nimeni nevoie de mine, a izbucnit *missis Gummidge* cu mare jale, și acum iată că mi-o și spuneți! Cum m-aș fi putut aștepta să aibă cineva nevoie de mine, când nu-s decât o biată făptură orfană și oropsită, căreia toate-i merg anapoda?!

Mister Peggotty s-a cutremurat când a băgat de seamă că rostise cuvinte susceptibile să fie astfel răstălmăcite, dar *Peggotty* l-a oprit să răspundă, clătănând din cap și trăgându-l de mânecă. După ce, cu mâhnire adâncă, privind-o pe *missis Gummidge* timp de câteva clipe, *mister Peggotty* s-a uitat la pendula nemțească, s-a ridicat, a scurtat mucul lumânării, și a așezat-o în fața ferestrei.

— Așa! a zis mulțumit. Așa, *missis Gummidge*! (*Missis Gummidge* a gemut ușor. Fereastră luminată, ca de obicei! Vă-ntrebați, desigur, pen'ce, *sir*? Păi, pentru micuța noastră *Em'ly*! Vedeți 'neavoastră, poteca-i cam întunecoasă și singuratică după căderea nopții; de aceea, dacă-s acasă la ceasul cincii obișnuiește să se întoarcă pon întotdeauna lumânarea în fereastră. Asta, vedeți 'neavoastră, a adăugat *mister Peggotty*, aplecându-se vesel spre mine, are două rosturi. „Îs acas'!“ zice ea, adică zice *Em'ly*. De asemenea, *Em'ly* își zice: „E și unchiu acas'!“ Căci dacă nu-s acasă nu se pone lumina.

— Ce copil ești! i-a spus *Peggotty*, căreia îi era cu atât mai drag din această pricină.

— Drept să spun, a răspuns *mister Peggotty*, stând cu picioarele răsghinate și frecându-le mulțumit cu mâinile și privind când spre noi, când spre foc, nu-mi vine a crede. Nu prea am mutră de copil.

— Nn tocmai, a încuviințat *Peggotty*.

— Nu, a repetat *mister Peggotty* râzând, ; n-am mutră de copil, dar știi, dacă mă gândesc bine... Puțin' îmi pasă! Ascultă ce-ți spun. Când mă duc să văd căsuța aia frumușică a micuței *Em'ly*, ce să spun, sunt... sunt ca vrăjit, a declarat *mister Peggotty*, apăsând subit asupra acestor cuvinte. Iac-așa! Ce să spun, o regăsesc parcă pe *Em'ly* în lucrurile cele mai mărunte. Le iau în mână, le las jos și le ating cu aceeași băgare de seamă cu care aş atinge-o pe *Em'ly*. La fel și cu bonetele ei, și cu toate celelalte. Pentru nimic în lume n-aș suferi să le boțescă cineva. Se prea poate să ai dreptate, în ochii tăi nu-s decât un copil, cu toată înfățișarea mea de arici-de-mare, a încheiat *mister Peggotty*, râzând cu hohote.

Am râs și eu și *Peggotty*, dar mai puțin zgomotos.

— Vezi, a urmat *mister Peggotty*, după ce și-a mai frecat picioarele o bucată de vreme, asta se datorește, cred, faptului că pe vremea când nu-mi ajungea nici până la genunchi, m-am jucat atât de mult cu ea de-a turcii, de-a franțujii, de-a rechinii și de-a, tot felul de venetici... ei, Doamne, așa-i... și de-a leii, și balenele, și de-a mai știu eu ce... Și, vezi, așa m-am deprins. Uite-acum, la lumânarea asta, a zis *mister Peggotty*, arătând vesel cu mâna înspre, fereastră, știu prea bine că, după ce s-o mărita și ne-o părăsi, o s-o pun mereu în același loc. Știu prea bine că seara, ori de câte ori voi fi aici (și, Doamne, chiar dac-aș ajunge nespuse de bogat, unde în altă parte aş putea să mă

duc?) și dânsa n-o să fie aici, am să pon lumânarea în fereastră și am să mă așez în fața căminului, ca și cum aș aștepta-o, cum aștept acum. Ai dreptate, a recunoscut *mister Peggotty* râzând din nou cu hohote, nu-s decât un copil cu înfățișare de arici-de-mare! Și chiar în clipa asta, când văd lumânarea aprinsă, îmi zic: „Em'ly o vede! Em'ly vine!“ Ai dreptate, nu-s decât un copil cu înfățișare de arici-de-mare! Ai perfectă dreptate, a încheiat *mister Peggotty*, întrerupându-și hohotele de râs și bătând din palme, căci, iat-o!

Dar nu era decât Ham. Pare-se că ploaia se întetise de când venisem, căci Ham își trăsese pe ochi pălăria cernită de marinar.

— Unde-i Em'ly? l-a întrebat *mister Peggotty*,

Ham a făcut un semn din cap, vrând parcă să arate că era afară. *Mister Peggotty* a luat lumânarea din fereastră, i-a tăiat mukul, a pus-o pe masă și s-a apucat să ațâțe focul, când Ham, care nu se mișcase, a spus:

— *Mas'r Davy*, n-ați vrea să veniți puțin afară, să vedeți ce vrem să vă arătăm Em'ly și cu mine?

Am ieșit împreună. La ușă, când am trecut pe lângă el, am băgat de seamă cu spaimă și mirare că era palid ca un mort. M-a împins repede afară și a tras ușa după noi. Numai după noi.

— Ham, ce s-a întâmplat?

— *Mas'r Davy*...

Vai nenorocitul, amarnic a mai început să plângă!

Am înlemnit în fața acestei izbucniri de jale. Nu mai știu ce mi-am închipuit sau ce anume presimțiri am avut. N-am putut decât să stau și să mă uit la el.

— Ham! Bunul și sârmanul meu prieten! Pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi, ce s-a întâmplat?

— *Mas'r Davy*, dragostea mea – mândria și nădejdea inimii mele – pentru care mi-aș fi dat și viața și mi-aș mai da-o încă... a fugit!

— A fugit!

— Em'ly a fugit! Vai, *mas'r Davy*, închipuiți-vă numai com a fugit, dacă eu (care o iubesc mai presus de orice) mă rog bunului și milostivului Dumnezeu mai degrabă să-i ia viața decât s-o lase să se afunde în mocirlă și să se acopere de rușine!

Până în clipa de față căutătura ochilor săi ridicați către cerul întunecat, tremurul mâinilor sale împreunate, durerea ce i se citea pe față au rămas legate în mintea mea de acele țărături pustii. Pentru mine sunt pe veci cufundate în beznă, și dânsul este singur în mijlocul scenei.

— Nevoastră sunteți om învățat, mi-a zis apoi cu glas precipitat și știți ce-i mai bine și mai potrivit. Ce să le spun celor din casă? Cum să-i dau lui vestea asta cumplită, *mas'r Davy*?

Am văzut ușa mișcându-se și am încercat, instinctiv, să țin clanța dinafară, ca să mai câștig o clipă. Era însă prea târziu. *Mister Peggotty* a scos capul pe ușă, și niciodată nu voi uita cum s-a schimbat la față când ne-a văzut, nici de mi-ar fi dat să trăiesc cinci sute de ani.

Îmi amintesc un geamăt și un țipăt sfâșietor, și femeile îmbulzindu-se în jurul lui, și noi toți ceilalți în picioare în odaie; eu ținând în mână o hârtie ce mi-o dăduse Ham; iar *mister Peggotty*, cu haina descheiată, cu părul răvășit, cu fața și buzele foarte albe și cu un fir de sânge ce i se prelingea pe piept (cred că-i țâșnise pe gură), se uita ținută la mine.

— Citiți-o, *sir* mi-a șoptit el cu glas tremurător. Dar încet, vă rog. Nu știu dac-o să pot înțelege.

În mijlocul unei tăceri mormântale, am citit de pe fila pătată de lacrimi:

Când voi, care mă iubiți mult mai mult decât aș fi meritat vreodată, chiar și când aveam cugetul curat, o să citiți aceste rânduri, eu am să fiu departe...

— „Am să fiu departe“... a îngânat dânsul. Stați! Em'ly departe. Citiți înainte!

Mâine în zori am să părăsesc căminul meu drag, dragul meu cămin... vai, căminul meu drag...

Scrisoarea era datată din ajun.

... Și n-am să mă mai întorc niciodată, afară numai dacă dânsul mă va aduce înapoi o lady. Diseară, multe ceasuri după ce voi fi plecat, veți găsi această scrisoare în locul meu. Vai, de-ați ști cum mi se rupe inima! Dacă ai ști cât sufăr măcar tu, căruia i-am făcut atâta rău și care niciodată nu mă vei putea ierta! Prea sunt păcătoasă ca să-ți scriu despre mine! Vai, caută mângâiere în gândul că sunt atât de dezământată. Pentru numele lui Dumnezeu, te rog spune-i unchiului că mai mult ca acuma nu l-am iubit niciodată! Dați uitării cât de buni și prietenoși ați fost voi toți cu mine – dă uitării faptul că trebuia să ne căsătorim – și încercați de vă gândiți la mine ca și cum aș fi murit de mică și aș fi înmormântată departe. Roagă-te cerului, de care mă despart acum, să aibă milă de unchiul! Spune-i că mai mult ca acum nu l-am iubit niciodată. Fii mângâierea lui! Îndrăgostește-te de o fată bună, care pentru unchiul să fie ceea ce am fost eu cândva, care să-ți fie credincioasă și să fie vrednică de tine, și să nu ai parte în viață de altă rușine decât aceea pe care eu ți-am adus-o. Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți! Mă voi ruga deseori, în genunchi, pentru voi. Dacă dânsul nu mă va aduce înapoi o lady și nu voi mai cuteza să mă rog pentru mine, mă voi ruga pentru voi toți. Spune-i unchiului toată dragostea mea, acum când mă despart de el. Ultimele lacrimi și ultimele mulțumiri sunt pentru unchiu!

Asta era tot.

Multă vreme după ce sfârșisem de citit, a rămas cu ochii ațintiți asupra mea. În cele din urmă m-am încumetat să-i întind mâna și să-l rog, așa cum m-am priceput, să se stăpânească.

— Mulțumesc, *sir*, mulțumesc, mi-a răspuns, fără nicio schimbare în expresie.

I-a vorbit și Ham. *Mister Peggotty* a luat parte în așa măsură la durerea lui, încât i-a strâns mâna; dar a rămas neclintit, și nimeni n-a îndrăznit să-l tulbure.

În cele din urmă, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis urât, *mister Peggotty* și-a întors încet privirea de la mine și s-a uitat de jur împrejur prin odaie. Apoi a întrebă cu glas scăzut:

— Cine-i? Vreau să-i știu numele.

Ham mi-a aruncat o privire și brusc m-am cutremurat.

— Este de presupus că-i un bărbat la mijloc, a insistat *mister Peggotty*. Cine-i?

— *Mas'r Davy!* s-a rugat Ham. Ieșiți puțin și lăsați-mă să-i spun. Nu-i nevoie s-auziți ce-i spun, *sir*.

M-am cutremurat din nou. M-am prăbușit pe un scaun și am încercat, să-i răspund; dar limba mi se împleticea în gură și ochii îmi erau împăienjeniți.

— Vreau să-i știu numele! l-am auzit spunând din nou.

— În vremea din urmă, a zis Ham șovăind, un servitor a fost văzut dând târcoale pe aici. A fost văzut și un *gen'lm'n*. Țineau unul de altul.

Mister Peggotty asculta nemișcat ca și înainte, cu singura deosebire că acum își ațintise privirea asupra lui.

— Noaptea trecută, servitorul, a urmat Ham, a fost văzut împreună cu biata noastră fetiță. De o săptămână și mai bine se afla ascuns undeva pe aici. Se zicea că ar fi plecat, dar el se ascundea. Zău, ieșiți puțin, *mas'r Davy*, ieșiți!

Am simțit brațul lui *Peggotty* în jurul gâtului, dar nu m-aș fi putut urni din loc nici dacă s-ar fi prăbușit casa peste mine.

— Afară din oraș, pe șoseaua ce duce la Norwich, azi în zori a fost văzută o trăsură necunoscută, cu cai înhâmați, a urmat Ham. Servitorul acela ba venea, ba pleca și iar venea la trăsură. Când a venit ultima oară, Em'ly era cu el. Celălalt era înăuntru. Asta-i vinovatul.

— Doamne-Dumnezeule! a izbucnit *mister* Peggotty, trăgându-se înapoi și ridicând mâna, de parcă ar fi vrut să se ferească de o vedenie îngrozitoare. Să nu-mi spui că se numește Steerforth!

— *Mas'r* Davy, a exclamat Ham cu vocea, sugrumată, nu-i vina 'nevoastră, departe de mine gândul de a vă face vreo vină, dar numele lui e Steerforth, și-i un ticălos afurisit!

Mister Peggotty n-a scos niciun cuvânt, n-a vărsat nicio lacrimă, n-a făcut nicio mișcare, până ce, parcă trezindu-se subit, și-a smuls din cui scurta cea groasă.

— Ajutați-mă s-o îmbrac! Sunt ca trăsniță și nu pot singur, a zis nerăbdător. Ajutați-mă s-o îmbrac. Așa! a zis după ce cineva l-a ajutat să îmbrace scurta. Acum dați-mi și pălăria de colo!

Ham l-a întrebat unde voia să se ducă.

— Mă duc să-mi caut nepoata. Mă duc după Em'ly a mea. Mai întâi mă duc să sparg barca aceea și s-o dau la fund, așa cum mă jur pe viața mea că l-aș fi înecat și pe *el* dac-aș fi avut cea mai mică bănuială de ce dospea în mintea lui! Să mă bată Dumnezeu, a urmat el mânios, cu pumnul drept încleștat, dacă nu l-aș fi înecat, așa cum ședea înaintea mea. Cum stăteam față în față, și dacă n-aș fi avut cugetul împăcat! Mă duc să-mi caut nepoata.

— Unde? a strigat Ham, tăindu-i drumul spre ușă.

— Pretutindenii! O să-mi caut nepoata în lumea întreagă. Am s-o găsec pe biata mea nepoată batjocorită și am s-o aduc înapoi! Nimeni să nu-ncerce a mă opri! Îți spun că mă duc să-mi caut nepoata!

— Nu, nu! a strigat *missis* Gummidge, apucată de un acces de plâns, despărțindu-i. Nu, nu, Dan'l, nu-n halul în care te află acum, ! Ai să pleci s-o cauți nițel mai târziu, bietul, bietul meu Dan'l, și o să fie bine! Da' nu-n halul asta! Șezi jos și iartă-mă, Dan'l, dacă ți-am pricinuit necazuri! Ce sunt toate supărările *mele* față de asta? Și hai să ne amintim de vremurile când dânsa nu era decât o orfană, și Ham la fel, când eu nu eram decât o văduvă săracă, și m-ai luat în casa ta. Asta o să-ți mai aline inima, Dan'l, a urmat dânsa, lăsându-și capul pe umărul lui, și ai să-nduri mai bine durerea, căci, doar știi făgăduiala, Dan'l: „Ori de câte ori ați făcut aceste lucruri unuia dintre acești foarte neînsemnați frați ai mei, mie mi le-ați făcut“; și aceste cuvinte nu pot să nu se adeverească sub acest acoperiș, care ne-a fost adăpost atâția, atâția ani de-a rândul!

Se liniștise aproape; și când l-am auzit plângând, pornirea ce simțeam să cad în genunchi, să le cer iertare pentru năpasta ce-o adusesem asupra casei lor și să-l blestem pe Steerforth a făcut loc unei porniri mai sănătoase. Inima-mi atât de împovărată a aflat aceeași ușurare și am plâns și eu.

CAPITOLUL XXXII

PRIMII PAȘI ÎNTR-O LUNGĂ CĂLĂTORIE

Ceea ce-mi pare mie firesc cred că trebuie să pară firesc și altora, și de aceea nu mă sfiesc să spun că niciodată nu l-am iubit mai mult pe Steerforth decât în clipa în care legăturile care ne uneau au fost rupte. În momentele de adâncă amărăciune, după ce a ieșit la iveală ticăloșia lui, am prețuit mai mult ca oricând strălucitele sale aptitudini, m-am înduioșat mai tare gândindu-mă la părțile lui bune și am recunoscut

mai nepărtinitor acele însușiri care i-ar fi îngăduit să ajungă un om plin de noblețe și să-și făurească un nume mare. Cu toate că îmi dădeam prea bine seama de rolul pe care, fără voie, îl jucasem în profanarea unui cămin nepătat, cred că dacă întâmplarea mi l-ar fi scos în cale, n-aș fi fost în stare să-i fac nicio muștrare. Deși încetase să mă mai fascineze, l-aș fi iubit mai departe și aș fi păstrat cu atâta duioșie amintirea vechii mele afecțiuni pentru dânsul, încât cred că m-aș fi purtat ca un copil slab la minte, asta în toate privințele, afară de una, și anume: în privința gândului că am mai putea fi vreodată prieteni. Iluzia asta n-am mai nutrit-o nicicând. Simțeam așa cum simțise și el, de altfel, că între noi totul era sfârșit. N-am aflat niciodată ce amintiri avea despre mine – pesemne că vor fi fost fugare, lesne de alungat – eu însumi îmi aminteam de el ca despre un prieten scump care a murit.

Da, Steerforth, de mult ai părăsit scena acestei jalnice povestiri! S-ar putea ca, fără voie, la scaunul Judecății de Apoi, durerea mea să fie socotită drept mărturie împotriva ta; știi însă că niciodată gândurile sau reproșurile mele amare nu te vor învinui!

Vestea acestei întâmplări s-a răspândit atât de iute în oraș, încât a doua zi dimineață, când am trecut pe străzi, am auzit oamenii vorbind de ea pe la porți. Mulți erau severi cu dânsa, iar câțiva, puțini la număr, dădeau vino pe el, dar în ceea ce-i privea pe tatăl adoptiv și pe logodnic toți erau de aceeași părere. Oamenii de toate categoriile le arătau un respect plin de bunăvoință și delicatețe. Dis-de-dimineață, când i-au văzut pe amândoi trecând cu pași rari pe plajă, marinarii s-au ținut deoparte, și pâlcuri-pâlcuri au vorbit între ei, compătimindu-i.

I-am întâlnit și eu pe plajă, chiar la marginea apei. Aș fi văzut cât de colo că nu închiseseră ochii toată noaptea, chiar și dacă Peggotty nu mi-ar fi spus că rămăsese rămpășă, așa cum îi lăsasem, până s-a luminat de ziuă. Păreau vlăguit; și mi s-a părut că într-o singură noapte capul lui *mister* Peggotty se plecase mai mult decât în toți anii de când îl cunoșteam. Dar amândoi erau dârzi și întunecați ca marea, care, în clipa aceea, se întindea calmă, fără valuri, sub cerul plumburiu, legănată însă la intervale regulate de o hulă puternică – întocmai ca o făptură ce răsufală în somn – tivită la orizont cu o geană de lumină argintie, dăruiată de soarele nevăzut.

— Am chibzuit o mulțime despre ce s-ar cuveni și despre ce nu s-ar cuveni să facem, mi-a spus *mister* Peggotty, după ce am făcut împreună vreo câțiva pași în tăcere. Dar acum știm ce cale trebuie s-apucăm.

Uitându-mă la Ham, care tocmai privea în larg, la acea geană de lumină depărtată, mi-a trecut deodată prin minte un gând înfricoșător – cu toate că fața-i era calmă, cu toate că pe față nu i se citea altceva decât o hotărâre de neclintit – și anume gândul că de l-ar întâlni pe Steerforth, l-ar ucide.

— Aici mi-am făcut datoria, *sir*, a zis *mister* Peggotty. Acum trebuie să mă duc s-o caut... S-a oprit o clipă, și apoi a urmat cu glas mai hotărât: Mă duc s-o caut. Asta mi-e datoria de acum înainte.

Când i-am cerut să-mi spună unde avea de gând s-o caute, a clătinat din cap și m-a întrebat dacă hotărâsem să plec la Londra a doua zi. I-am răspuns că anume nu plecasem azi, pentru a-i putea fi de folos, dar că eram gata de plecare oricând ar fi dorit.

— Măine plec cu 'neavoastră, *sir*, dacă nu vă e cu supărare, mi-a zis.

Am mai mers o bucată de vreme împreună, în tăcere.

— Ham o să-și vadă mai departe de lucrul lui, a reluat el, și o să locuiască la sora-me. Cât despre vechiul barcaz...

— Aveți de gând să-l părăsiți, *mister* Peggotty? I-am întrebat cu glas scăzut.

— Locul meu, *mas'r* Davy, nu mai e aici, mi-a răspuns. Dacă vreodată de când este întunec deasupra adâncului s-a scufundat o ambarcațiune, nu-ncape îndoială că barcazul a naufragiat. Dar nu, *sir* nu; asta nu-nseamnă c-aș avea de gând să-l las în părăsire. Departe de mine.

Am mai mers o bucată ca mai înainte, până ce a început să-mi explice:

— Dorința mea, *sir*, e ca zi și noapte, iarna și vara, s-arate așa cum a arătat întotdeauna, de când l-a văzut ea întâia oară. Dacă s-ar întâmpla vreodată să vină-napoi, n-aș vrea ca vechiul cămin să-i pară neprimitor, ci, dimpotrivă, înțelegeți 'neavoastră, aș vrea s-o atragă, s-o îmbie, ca, înfruntând ploaia și vântul, să se apropie ca o nălucă de ferestruică și s-arunce o privire înăuntru, să revadă colțișorul de lângă foc. S-ar putea ca atunci, *mas'r Davy*, văzând-o numai pe *missis Gummidge*, să prindă curaj și să intre tremurând; s-ar putea chiar să se culce în patul ei și să-și odihnească din nou capul zbuciumat acolo unde fusese atât de veselă altădată.

N-am fost în stare să-i răspund, cu toate c-am încercat.

— În fiecare noapte, a urmat *mister Peggotty*, îndată ce se lasă întunericul, lumânarea va fi așezată la locul ei obișnuit, lângă geam pentru ca, de-ar zări-o cumva, să-i spună parcă: „Vino-napoi, fetiço, vino-napoi!“ Dacă pe-nserate ai s-auzi vreodată ciocănind la ușa mătușii, să nu te duci să deschizi, Ham, mai ales de vei auzi ciocănind ușor. Mai bine ea – nu tu – s-o întâmpine pe copila mea pierdută!

Ne-a luat-o puțin înainte și a mers singur câteva minute. M-am uitat iar la Ham în acest interval, și văzând că avea aceeași expresie ațintită asupra luminii aceleia depărtate, i-am atins brațul.

De două ori a trebuit să-l strig pe nume, cum strigi ca să trezești din somn pe cineva, înainte ca să mă bage în seamă. Când, în cele din urmă, l-am întrebat la ce se gândea, mi-a răspuns:

— La ce-mi stă în față, *mas'r Davy*, și la ce-i colo.

— Vrei să spui la viața ce-ți stă înainte? l-am întrebat, căci, zăpăcit, arătase către larg.

— Da, *mas'r Davy*. Nu prea știu com se face, dar de colo mi s-a părut c-o să vină sfârșitul, mi-a răspuns privind-mă, ca și cum abia s-ar fi dezmeticit, dar cu aceeași expresie hotărâtă.

— Ce sfârșit? l-am descusut, stăpânit de gândul care mă înfricoșase înainte.

— Nu știu, mi-a spus îngândurat; îmi aduceam aminte că totul a început aici... și apoi a venit sfârșitul. Dar a trecut! *Mas'r Davy*, a adăugat el apoi, răspunzând, cred, privirii mele. Nu trebuie să vă temeți de mine; sunt puțin cam fâstăcit; nu mă dumiresc defel.

Ceea ce însemna, de fapt, că nu mai era stăpân pe sine și că se simțea cu totul buimac.

Mister Peggotty oprindu-se ca să-l ajungem din urmă, ne-am apropiat și n-am mai scos niciun cuvânt. Și până la deznodământul inevitabil, care s-a produs la timpul său, nu o dată mi-am adus aminte de scena asta și de gândul de mai nainte.

Fără a băga de seamă, ne apropiasem de vechiul barcaz și am intrat. *Missis Gummidge* nu ședea morocănoasă în colțul ei, ci pregătea de zor gustarea de dimineață. A luat pălăria lui *mister Peggotty*, i-a tras scaunul mai aproape și i-a vorbit cu atâta blândețe și duioșie, că n-am mai recunoscut-o.

— Dan'l dragă, i-a zis, trebuie să bei și să mănânci, și să-ți ții puterile, căci altfel n-ai să fii în stare să faci nimic. Încearcă, dragule! Și dacă te plictisesc cu zornăiala, voia să spună cu pălăvrăgeala, spune-mi, Dan'l, și am să-ți dau pace!

După ce' ne-a servit pe toți, s-a retras lângă fereastră și a început a cârpi cu mare sânguință cămăși și alte rufe de-ale lui *mister Peggotty*, împăturindu-le apoi frumos și așezându-le într-un sac marinăresc de pânză impermeabilă. Și în același timp a continuat să vorbească domol:

— Să știi, Dan'l, și zi și noapte, vara și iarna, totdeauna am să fiu aici și totul o să fie rânduit cum dorești. Nu prea am învățat carte, dar am să-ți scriu din când în când, cât o să lipsești, și o să-ți trimit scrisorile la *mas'r Davy*. Poate că, din când în când, ai să-mi scrii și tu, Dan'l, cum îți merge în aste singuraticе ș-amarnice călătorii.

— Teamă mi-e c-ai să te simți tare stingheră pe-aici! i-a zis *mister Peggotty*.

— Nu, nu, Dan'l, i-a răspuns, câtuși de puțin. Nu purta tu grija mea. O s-am destulă treabă ca să țin ogeacul (*miss Gummidge* voia să spună casa) până te-i înapoia, un ogeac pentru oricine s-ar întâmpla să vină înapoi, Dan'l. Când o fi vreme frumoasă, o să stau în fața ușii, așa ca altădată. Că de s-ar întâmpla să vină cineva, de departe s-o vadă pe bătrâna văduvă că-l așteaptă credincioasă.

Cât de mult se schimbase *missis Gummidge* într-un răstimp atât de scurt! Era alt om. Se arăta atât de devotată, pricepea atât de repede ce trebuia spus și ce trebuia trecut sub tăcere; nu se mai gândea la sine și ținea atât de grijuliu seama de durerile celorlalți, că mă uitam la ea cu un fel de venerație, Cât a mai muncit în ziua aceea! Erau nenumărate lucruri care trebuiau aduse de pe plajă și închise în șopron – vâsle, năvoade, vele, saule, vergi, catarge, oale pentru homari, saci cu nisip și câte altele! Și cu toate că s-ar fi găsit mulți care să dea o mână de ajutor, căci nu se afla om pe plajă să nu fi fost bucuros să lucreze din răspuțeri pentru *mister Peggotty*, numai să-l fi poftit cineva, ea totuși nu s-a lăsat și a trudit ziua întreagă, cărând poveri peste puterile ei și alergând de colo-colo, făcând fel de fel de drumuri inutile. Cât despre necazurile ei, nu se mai plângea deloc, de ai fi zis că uitase cu desăvârșire de ele. Faptul că, pe lângă simpatia arătată celor din jur, își păstra tot timpul voia bună nu era desigur cea mai neînsemnată dintre schimbările ce se petrecuseră în purtarea ei. Nu mai era defel plângăreață. Toată ziua, de dimineață până seara, n-am băgat de seamă să-i fi tremurat glasul măcar o dată sau să-i dea o singură lacrimă. Când am rămas singuri – *mister Peggotty*, ea și cu mine – și când, istovit, *mister Peggotty* a căzut într-un somn adânc, *missis Gummidge* a izbucnit într-un plâns cu sughițuri abia înăbușite și trăgându-mă spre ușă, mi-a spus:

— Domnul să te binecuvânteze, *mas'r Davy*, să-i rămâi totdeauna prieten bietului de el!

Apoi a dat buzna afară, să se spele pe față, ca să poată șede liniștită lângă el și s-o găsească lucrând atunci când s-o trezi. Într-un cuvânt, până seara, când am plecat, *missis Gummidge* devenise sprijinul cel mai de nădejde al lui *mister Peggotty* în durerea lui; și lecția oferită de *missis Gummidge* și noua experiență ce mi-o prilejuise mi-au dat mult de gândit.

Pe la ceasurile 9 sau 10, străbătând trist ulițele orașului, am ajuns la ușa prăvăliei lui *mister Omer*. Fiica lui mi-a spus că *mister Omer* pusese atât de mult la inimă cele petrecute, încât toată ziua se simțise rău și se dusese la culcare fără a-și fuma luleaua.

— O fățarnică și-o ticăloasă! mi-a zis *missis Joram*, Niciodată n-a fost ceva de capul ei!

— Nu vorbiți așa! am protestat. Nici dumneavoastră nu credeți acest lucru.

— Ba cred! a exclamat *missis Joram*, pornită.

— Nu, nu, nu cred!

Missis Joram a scuturat din cap, silindu-se să-și dea un aer sever și neîndurat; dar nu și-a putut stăpâni firea duioasă și a zâmbit în plus. Eram încă tânăr, desigur; dar am prețuit această explozie de compătimire și mi s-a părut că-i stătea bine, chiar foarte bine, în calitatea ei de soție și mamă devotată.

— Ce-o să facă? a bolborosit *Minnie*. Unde o să se ducă? Ce-o să se aleagă de ea? O, cum de a putut dovedi atâta cruzime față de sine însăși și față de dansul?

Mi-am amintit de vremea când *Minnie* era o fată tânără și drăguță; și m-a bucurat faptul că și ea își amintea cu atâta emoție de acele zile.

— Micuța mea *Minnie*, a zis *missis Joram*, s-a dus adineauri la culcare. Și chiar în somn suspina după *Em'ly*. Toată ziua *Minnie* a plâns după ea și mereu m-a întrebat dacă într-adevăr *Em'ly* e rea. Ce pot să-i spun, când, mai deunăzi seara, când a fost la noi ultima oară, *Em'ly* a luat panglica ce-o purta la gât și a legat-o în jurul gâtului lui *Minnie*, și și-a pus capul pe pernă lângă ea, și a stat așa, până ce a adormit micuța?! Panglica aceea *Minnie* o mai poartă la gât și acum. Poate că nu s-ar cuveni, dar ce să

fac? Em'ly e foarte rea, dar se iubeau atât de mult! Și fetița nu știe nimic!

Missis Joram era atât de necăjită, încât bărbatul ei a ieșit ca s-o liniștească. Lăsându-i împreună, am pornit-o spre casa lui *Peggotty*, mai mâhnit încă decât înainte.

Făptura asta atât de bună – adică *Peggotty* – uitând recentele încercări prin care trecuse și nopțile nedormite, rămăsese la fratele ei, unde avea de gând să stea până dimineața. Afară de mine, în casă nu se afla decât o bătrână, tocmită să se ocupe de gospodărie cu câteva săptămâni înainte, când *Peggotty* n-a mai prididit să vadă de treburile casnice. Neavând nevoie de ea, am trimis-o la culcare, spre mulțumirea ei; după care m-am așezat în bucătărie în fața vetrei, ca să mai chibzuiesc la cele întâmplare.

Toate acestea le pritoceam în mintea mea, împreună cu scena morții lui *mister Barkis*, îndreptându-mă, purtat de apele refluxului, către depărtările asupra cărora dimineața *Ham* își ațintise atât de ciudat privirile, când deodată am fost trezit din această rătăcire de un ciocănit la ușă. Era un ciocănel la intrare dar zgomotul nu de la el venea. Bătuse cineva cu mâna, și anume în partea de jos a canatului – poate un copil.

Am tresărit cum ar tresări o persoană de vază dacă i-ar ciocăni la ușă un valet. Am deschis ușa și, în primul moment, spre marea mea uimire, n-am văzut decât o umbrelă mare, ce parcă umbla, singură. Dar peste o clipă am descoperit-o sub umbrelă pe *miss Mowcher*.

Poate că nu i-aș fi făcut o primire tocmai călduroasă dacă, în clipa când a dat la o parte umbrela, pe care, cu toate eforturile depuse, n-a fost în stare s-o închidă aș fi citit pe fața ei acea expresie „zănatică“, de care fusesem atât de impresionat cu prilejul primei și unicei noastre întâliri. Când și-a ridicat însă fața spre mine, am văzut că era foarte serioasă, iar când am descotorosit-o de umbrelă (o umbrelă care l-ar fi stânjenit și pe uriașul irlandez), și-a frânt mânuțele cu atâta mâhnire, încât am simțit oarecare simpatie pentru dânsa.

— *Miss Mowcher!* am exclamat, după ce m-am uitat în sus și în jos pe ulița pustie, fără a ști prea bine ce mă așteptam să văd. Ce vă aduce aici? Ce s-a întâmplat?

Mi-a făcut semn cu mâna dreaptă să-i închid umbrela și, strecurându-se iute pe lângă mine, a intrat în bucătărie. După ce am închis ușa, am intrat și eu cu umbrela în mână și am găsit-o așezată pe un colț al galeriei din fața vetrei – era o galerie de fier nu prea înaltă, care avea sus două bare plate pe care se puneau farfuriile – la umbra căldării cu apă fiartă, hâțându-se și frecându-și genunchii cu mâinile, ca și cum ar fi avut dureri.

Destul de neliniștit la gândul că eram singurul beneficiar al acestei vizite insolite și singurul spectator al acestor purtări ciudate, am exclamat din nou:

— Vă rog, *miss Mowcher*, spuneți-mi, ce s-a întâmplat? Vă doare ceva?

— Dragul meu prieten, mi-a răspuns *miss Mowcher*, ducându-și amândouă mâinile la piept. Aici mă doare, mă doare foarte tare. Mă chinuiește gândul că de-aș fi știut, poate mi-ar fi stat în putere să împiedic tot ce s-a întâmplat, dacă n-aș fi fost o smintită și-o nebună!

Din nou boneta ei mare (mult prea mare pentru statura ei) a prins a se clătina înainte și înapoi, o dată cu trupul, care se hâțana, în vreme ce pe perete o bonetă uriașă se legăna în tact cu ea.

— Mă mir, i-am spus, să vă văd atât de posomorâtă și atât de tulburată... dar mi-a curmat vorba.

— Da, așa se întâmplă totdeauna! Când văd că există simțăminte omenești într-o stârpitură ca mine, tinerii ăștia fără minte, care au crescut mari și chipeși, se miră cu toții! Se joacă, petrec cu mine, și apoi, când s-au săturat, mă aruncă și se minunează că sunt mai simțitoare decât un cal de lemn sau soldat de plumb! – Da, da, așa se întâmplă. Vechea poveste!

— Așa o fi cu alții, i-am răspuns, dar nu cu mine, vă rog să mă credeți. Poate că n-ar fi trebuit să mă mir văzându-vă în starea asta, căci vă cunosc prea puțin. V-am spus, fără a cumpăni, ce am gândit.

— Ce pot face? mi-a zis pitica, ridicându-se și întinzând brațele ca s-o văd. Uite! Așa cum sunt eu a fost și tata; așa-i și sora; așa-i și fratele. De mulți ani muncesc pentru sora și pentru fratele, muncesc din greu, *mister* Copperfield, toată ziua muncesc. Trebuie să trăiesc. Nu fac rău nimănui. Dacă există oameni atât de nechibzuiți și atât de cruzi încât să rădă de mine, ce-mi rămâne altceva de făcut decât să-mi bat și eu joc de mine, de ei, de toate? Și dacă fac acest lucru, a cui e vina? A mea?

Nu. Mi-am dat seama că nu era vina ei.

— Dacă fățarnicului dumneavoastră prieten i-aș fi arătat că sunt o pitică simțitoare, a urmat ea, dând din cap și privind-mă cu un aer grav și muștrător, credeți că mi-ar fi dat vreun, sprijin sau mi-ar fi arătat bunăvoință? Dacă micuța Mowcher (care n-are nicio vină că-i așa cum o vezi, tinere *gentleman*) s-ar fi plâns lui sau altuia ca el, povestindu-i necazurile ei, crezi că i-ar fi ascultat cineva păsul? Micuța Mowcher tot ar trebui să trăiască, chiar dacă ar fi cea mai slută și mai proastă dintre pigmei, dar n-ar avea cu ce. Nu, n-ar avea. Ar putea să tot alerge după o bucățică de pâine cu unt, și tot hrănindu-se cu aer, ar ajunge să-și dea duhul!

Miss Mowcher s-a cocoțat la loc pe galerie, și-a scos batista și și-a șters ochii.

— Dac-aveți inimă, și cred c-aveți, a urmat ea, ar trebui să-mi mulțumiți, pentru că, deși știu prea bine cum sunt, mai pot fi veselă și îndura toate. În orice caz, sunt mulțumită că mi-am putut croi și eu un drumuleț în viață, fără să dătez nimănui nimic, și că, în schimbul celor ce mi se dau, din prostie sau din vanitate, pot să zvârl și eu baloane de săpun. Că nu mă plâng de tot ce-mi lipsește, e cu atât mai bine pentru mine și nu aduce pagubă nimănui. Dacă-s o jucărie pentru voi, uriașii, fiți cel puțin îngăduitori cu mine!

Miss Mowcher și-a pus batista la loc în buzunar și a urmat, uitându-se tot timpul țintă la mine:

— Tocmai v-am zărit pe stradă. Vă dați seama, cred, că, având picioare și răsufare scurtă, nu-s în stare să merg la fel de repede ca dumneavoastră, așa că nu v-am putut ajunge din urmă, dar am bănuț unde vă duceți și am venit după dumneavoastră. Am mai fost o dată pe aici azi, dar femeia nu era acasă.

— O cunoașteți? am întrebat-o.

— Am auzit vorbindu-se de ea și despre ea la „Omer și Joram“, mi-a răspuns *miss Mowcher*. Am fost la ei azi-dimineață pe la șapte. Vă mai aduceți aminte ce mi-a spus *Steerforth* despre biata fată când v-am întâlnit pe amândoi la han?

Când mi-a pus această întrebare, boneta ei a început din nou a se legăna în tact cu umbra bonetei care juca pe perete.

Îmi aminteam foarte bine cuvintele la care făcea aluzie, căci în ziua aceea îmi reveniseră în minte de mai multe ori. Și i-am spus acest lucru.

— Arde-l-ar focul! a zis pitica, ridicând degetul arătător în dreptul ochilor ei scâpărători. Iar servitorul acela afurisit să aibă parte înzecită de toate necazurile iadului! Am crezut că *dumneavoastră* sunteți îndrăgostit de ea?

— Eu?

— Ce copil, ce copil sunteți! Pentru numele lui Dumnezeu, a exclamat *miss Mowcher*, frângându-și mâinile, în timp ce umbla încolo și înapoi pe galerie, de ce ați laudat-o atâta și v-ați tulburat și ați roșit când ați vorbit de ea?!

Nu puteam tăgădui că tot ce spunea era adevărat, cu toate că pricina comportării mele fusese alta decât cea presupusă de ea.

— De unde era să știu? a urmat *miss Mowcher*, scoțând din nou batista și bătând cu piciorul ori de câte ori o ducea la ochi cu amândouă mâinile deodată, ceea ce se întâmpla la intervale destul de scurte. Am văzut că vă cicălea și vă alinta; am văzut că erați ca o bucată de ceară în mâinile ei. Abia ieșisem din odaie, când iată că servitorul

lui mi-a spus că „Mielușelul cel tânăr“ (așa vă zicea, și cât veți trăi ar trebui să nu-i dați alt nume decât acela de „Lepădătură bătrână“) e tare îndrăgostit de ea, și ea îl iubește ca o nebună, dar că stăpânul lui – mai mult spre binele dumneavoastră decât spre al ei – și-a pus în gând ca această dragoste să nu aibă urmări grave și că de aceea se și aflau ei aici. Cum aș fi putut să *nu-i* dau crezare? L-am văzut pe Steerforth cum o lăuda, ca să vă facă plăcere și să vă încânte. Dumneavoastră ați fost cel dintâi care mi-ați pomenit numele ei. Ați recunoscut că aveți față de dânsa o veche admirație. Când v-am vorbit de ea, v-ați făcut fețe-fețe mai întâi, v-ați roșit și apoi ați pălit. Puteam oare să-mi închipui – și mi-am închipuit oare – altceva decât că erați un tânăr pierde-vară fără experiență, căzut pe mâinile unuia care avea destulă, și care (dacă ar fi vrut) ar fi putut să vă îndrumeze, spre binele dumneavoastră? Vai! Vai! Vai! Le era teamă să nu aflu cumva adevărul – a exclamat *miss Mowcher*, ridicându-se de pe galerie și plimbându-se cu pași mărunți prin bucătărie, înălțând brațele ei scurte către cer – pentru că sunt și eu isteată, altfel nici n-aș putea să mă descurc pe lumea asta! Dar m-au îmbrobodit cu desăvârșire și i-am dus nefericitei o scrisoare, care a fost, sunt convinsă, temeiul primei convorbiri ce-a avut-o cu Littimer, care anume pentru asta a rămas aici!

Uluit de această perfidie, m-am uitat la *miss Mowcher*, care s-a plimbat în lung și în lat prin bucătărie, până ce, obosind, s-a așezat la loc pe galerie și, ștergându-și fața cu batista, a clătinat din cap o bună bucată de vreme, fără a face nicio altă mișcare și fără a scoate o vorbă.

— Alaltăieri seara, una dintre deplasările mele m-a dus la Norwich. Acolo am aflat din întâmplare că veneau și plecau din localitate pe ascuns, fără dumneata, și lucrul ăsta, care mi s-a părut ciudat, m-a pus pe gânduri. Aseară la Norwich m-am suit în diligența care venea din Londra și am ajuns aici azi-dimineață. Dar vai, vai, vai! Am ajuns prea târziu!

După atâta plânset și frământare, pe biata *Mowcher* a luat-o cu frig, și ca să se mai încălzească, s-a întors cu fața la foc și și-a pus piciorușele ude în cenușă; și a stat nemișcată, cu ochii la flăcări, ca o păpușă dolofană. Ședeam pe un scaun la celălalt capăt al vetrei, asaltat de gânduri negre, și mă uitam și eu la foc, și din când în când îmi aruncam privirile asupra ei.

— Trebuie să plec, mi-a spus *miss Mowcher*, ridicându-se după un timp. E târziu. Aveți încredere în mine?

În clipa aceea, întâlnind privirea-i ascuțită, care, când mi-a pus întrebarea, era mai ascuțită ca oricând, zău că nu i-am putut răspunde că n-aveam.

— Asta-i, mi-a zis, luându-mi mâna ce i-o întinsesem, spre a o ajuta să încalcece galeria, și privindu-mă întrebătoare. Știți prea bine că de-aș fi mare, ca toate celelalte, nu v-ați pierde încrederea în mine!

Mi-am dat seama c-avea dreptate; și mi-a fost rușine.

— Sunteți încă tânăr, mi-a zis ea dând din cap. Ascultați-mi sfatul, cu toate că nu mă sor mai mult de trei picioare. Nu faceți legătură între cusururile trupești și cele sufletești decât dac-aveți temeiuri puternice.

Izbutise să treacă peste galerie, iar eu, să trec peste bănuielile ce nutream. I-am spus că eram incredințat că-mi spusese adevărul în ce o privește și că nu fusesem amândoi decât niște unelte oarbe în mâinile unor ticăloși. Dânsa mi-a mulțumit și mi-a zis că eram băiat bun.

— Ia stați! a exclamat întorcându-se de la ușă, cu degetul arătător ridicat și cu o privire șireată. Din câte am auzit – sunt mereu cu urechile ciulite, fiindcă nu-mi dă mâna să stau gură-cască – am motive să presupun c-au fugit în străinătate. Dacă amândoi sau măcar unul din ei se va înapoia cândva, mai mult ca sigur că cea dintâi care va afla eu voi fi, deoarece mai tot timpul sunt pe drumuri. Și am să vă împărtășesc orice știre voi culege. Afară de asta, dacă vreodată îmi va sta în putere să-i fiu de ajutor acestei biete fete ademenite, să știți că nu voi pregeta nicio clipă, așa să-

mi ajute Dumnezeu! Cât despre Littimer, mai bine i-ar merge cu un copoi pe urmele lui decât cu mica Mowcher!

Văzând cum îi luceau ochii, am dat deplină crezare acestei ultime afirmații.

— Puteți avea tot atâta încredere în mine câtă aveți într-o femeie de statură normală, a adăugat mititica, apucându-mă de mână cu un aer rugător. Și dacă s-ar întâmpla să mă mai vedeți vreodată purtându-mă altfel decât m-am purtat astăzi, de pildă așa cum m-am purtat când m-ați întâlnit prima dată, cercetați în ce companie mă aflu. Amintiți-vă că nu-s decât o biată făptură neajutorată și fără apărare. Gândiți-vă că zilnic, după ce-mi sfârșesc munca, mă întorc acasă lângă frate-meu și lângă soră-meă, care și ei sunt ca mine. Atunci poate că mă veți judeca cu îngăduință și nu veți mai fi mirat văzându-mă uneori abătută și posomorâtă. Noapte bună!

Având acuma cu totul altă părere despre ea decât avusesem, i-am întins mâna și i-am deschis ușa. N-a fost lesne să deschid umbrela cea mare și să i-o dau în mână în așa fel încât să stea în echilibru; dar în cele din urmă am scos-o la capăt și am stat de am urmărit-o cum se depărta ținându-se prin ploaie, ca și cum nu s-ar fi aflat nimeni dedesubt, afară doar când un val de apă, revărsat, din vreo streășină, o înclina într-o parte, scoțând-o la iveală pe *miss Mowcher*, care se lupta din răputeri s-o îndrepte. Am sărit în câteva rânduri ca să-i vin în ajutor, dar fără folos, căci, înainte de a ajunge la ea, umbrela sălta înainte ca o pasăre uriașă; după aceea am intrat în casă, m-am culcat și am dormit până a doua zi.

Dimineață, devreme, *mister Peggotty* și iubita mea dădacă au venit să mă ia și am plecat împreună la stația diligențelor, unde ne așteptau *missis Gummidge* și Ham, ca să-și ia rămas bun de la noi.

— *Mas'r Davy*, mi-a șoptit Ham, luându-mă deoparte, în timp ce *mister Peggotty* își așeza sacul printre celelalte bagaje, praful s-a ales de viața lui. Nu știe încotro merge: nu știe ce-l așteaptă; pornește într-o călătorie care, afară doar de-ar regăsi-o, are să dureze câte zile o mai trăi, credeți-mă ce vă spun. Nu mă-ndoiesc că 'neavoastră, *mas'r Davy*, îi veți rămâne prieten!

— Fii pe pace, i-am răspuns foarte grav, strângându-i mâna.

— Mulțumesc. Mulțumesc, sunteți prea bun, *sir*. Și încă ceva. Știți, *mas'r Davy*, am o slujbă bună și acuma n-am pe ce cheltui tot ce câștig. Nu-mi trebuie bani decât pentru trai. Dacă 'neavoastră i-ați putea folosi pentru dânsul, aș munci cu mai multă trageră de inimă. Și să n-aveți grijă, *sir*, a încheiat domol, dar ferm, am să lucrez tot timpul bărbătește și am să fac tot ce-mi va sta în putință!

I-am spus că eram convins de asta; și mi-am exprimat speranța că va veni poate și vremea când va renunța la viața singuratică spre care înclina, firește, în acel moment.

— Nu, *sir*, mi-a răspuns clătănând din cap. Eu, unul, am încheiat cu toate astea, *sir*. Niciodată nimeni n-o să umple golul ăsta. N-o să uitați ce v-am spus despre bani? În orice moment o să am ceva deoparte pentru el.

I-am făgăduit că n-am să uit, dar i-am amintit că *mister Peggotty* avea un venit sigur, deși destul de modest, din legatul lăsat de cumnatu-su. Apoi ne-am luat rămas bun. Și nici acuma nu mă pot despărți de el fără să-mi amintesc cu strângere de inimă de bărbăția de care a dat dovadă și de marea lui durere.

Nu mă încumet să descriu nici cum *missis Gummidge* a alergat pe uliță după diligență, văzându-l – printre lacrimile pe care încerca să le oprească – numai pe *mister Peggotty*, care sta așezat sus pe imperială, nici cum s-a ciocnit de trecătorii care veneau din partea opusă, căci asta ar fi o treabă deosebit de grea. De aceea prefer s-o las acolo, pe treptele brutăriei, gâfâind, cu boneta căzută, după ce-și pierduse un pantof, care se zărea departe, în urmă, pe trotuar.

Când am ajuns la destinație, prima noastră grijă a fost să căutăm o cămăruță pentru Peggotty, unde să poată dormi și fratele ei. Am avut noroc și am găsit una foarte curată și ieftină, situată deasupra unei băcănii, pe o stradă la două rânduri de case de locuința mea. După ce am ocupat camera, am cumpărat friptură rece la un

birt și i-am poftit pe tovarășii mei de călătorie să ia ceaiul la mine, ceea ce, spre marea mea părere de rău, nu i-a făcut plăcere lui *missis* Crupp, ci dimpotrivă. Ca să lămuresc starea ei de spirit, trebuie să spun că s-a simțit adânc jignită când, la vreo zece minute după ce venise, Peggotty și-a sumes rochia de doliu și s-a aplicat să șteargă praful în dormitor. *Missis* Crupp a considerat asta drept o obrăznicie și mi-a spus că dânsa nu rabdă pentru nimic în lume obrăznicile.

În drum spre Londra, *mister* Peggotty îmi împărtășise o dorință pe care mă așteptam s-o exprime. Voia să aibă o întrevvedere cu *missis* Steerforth. Simțindu-mă dator să asist la această întrevvedere și să mijlocesc între ei, ca să cruț pe cât cu putință simțămintele mamei lui Steerforth, m-am grăbit să-i scriu chiar în seara aceea. I-am adus la cunoștință, într-o formă cât se poate de atenuată, nelegiuirea fiului ei și partea mea de vină în fapta lui. Spunându-i că *mister* Peggotty era un om simplu de felul lui, dar bun și drept, am îndrăznit să-mi exprim nădejdea că nu va refuza să-l vadă, în marea lui nenorocire, și totodată am anunțat-o că vom veni după-amiază la 2, și am expediat chiar eu scrisoarea, cu prima cursă de dimineață a poștalionului.

La ceasul hotărât ne aflam la poartă – la poarta casei în care cu puține zile înainte fusesem atât de fericit, unde dădusem frâu liber încrederii și căldurii inimii mele tinere, la poarta unei case care de aci înainte avea să-mi fie închisă pentru totdeauna și care pentru mine nu mai însemna decât ruină și jale.

Nici urmă de Littimer. Chipul plăcut care-i luase locul cu prilejul ultimei mele vizite a venit să ne deschidă și ne-a poftit în salon. Acolo am găsit-o pe *missis* Steerforth. Când am intrat, dintr-un colț al odăii a apărut și Rosa Dartle, care s-a postat în spatele jilțului ei.

După chipul mamei, am văzut îndată că aflase chiar de la fiul ei cele petrecute. Fața-i era palidă și purta urmele unei emoții mult mai adânci decât aceea pe care i-ar fi putut-o trezi scrisoarea mea, căci sentimentele ei materne firește că ar fi făcut-o să pună la îndoială cele arătate de mine. Mi s-a părut că asemănarea cu fiul ei era mai puternică decât oricând; și am intuit, mai degrabă decât am văzut, că nici lui *mister* Peggotty nu i-a scăpat această asemănare.

Ședea dreaptă și neclintită în jilțul ei, cu un aer solemn și impasibil, pe care ai fi zis că nimic nu l-ar putea tulbura. S-a uitat stăruitor la *mister* Peggotty când acesta s-a oprit în fața ei, iar el a fixat-o tot atât de stăruitor. Între timp, privirile pătrunzătoare ale Rosei Dartle ne supravegheau pe toți. Câteva clipe nimeni n-a scos o vorbă. *Missis* Steerforth i-a făcut lui *mister* Peggotty semn să ia loc. Dânsul i-a răspuns cu glas scăzut:

— Cred, *ma'am*, că nu se cade să iau loc în casa asta. Prefer să stau în picioare.

Apoi a urmat din nou o tăcere, pe care *missis* Steerforth a întrerupt-o spunând:

— Știu ce v-a adus aici și-mi pare rău din tot sufletul. Ce doriți de la mine? Ce-mi cereți să fac?

Mister Peggotty și-a pus pălăria sub braț, a căutat în buzunarul de la piept scrisoarea lăsată de Em'ly, a scos-o, a despăturit-o și i-a dat-o.

— Vă rog s-o citiți, *ma'am*. E scrisă de mâna nepoatei.

A parcurs-o cu același aer solemn și impasibil – și, după cât mi-am dat seama, cuprinsul n-a mișcat-o câtuși de puțin – apoi i-a înapoiat-o.

— „Afară numai dacă dânsul mă va aduce înapoi o *lady*“, a citit *mister* Peggotty, arătând cu degetul acele rânduri din scrisoare. Am venit să vă-ntreb, *ma'am*, dac-are să se țină de cuvânt.

— Nu, i-a răspuns *missis* Steerforth.

— De ce nu? a întrebat *mister* Peggotty.

— Pentru că e cu neputință. S-ar nenoroci. Trebuie să vă dați singuri seama că fata-i mult mai prejos decât el.

— N-aveți decât s-o ridicați! i-a spus *mister* Peggotty.

— E lipsită de creștere și învățatură.

— Poate că nu-i chiar așa; poate c-o fi, a zis *mister Peggotty*. Eu, *ma'am*, sunt de altă părere, dar nu-s în măsură să judec asemenea lucruri. Învățați-o 'neavoastră mai bine!

— Fiindcă mă siliți să vorbesc deschis, ceea ce fac acum, călcându-mi pe inimă, trebuie să vă spun că de n-ar fi decât neamurile ei sărace, și încă lucrul acesta ar fi cu neputință.

— Ascultați-mă, *ma'am*, i-a replicat calm și fără grabă. 'Neavoastră știți prea bine ce-nseamnă să-ți iubești copilul. La fel și eu. Nici de-ar fi nu o dată, ci de o sută de ori copilul meu, tot n-aș iubi-o mai mult. 'Neavoastră nu știți însă ce-nseamnă a-ți pierde copilul. Dar eu știu. Toate comorile din lume (de-ar fi ale mele) le-aș da ca s-o răscumpăr! Izbăviți-o de rușine, și niciodată niciunul din noi n-are s-o mai stânjenească prin prezența lui. Niciunul din noi, cei în mijlocul cărora a crescut, niciunul din noi, cei alături de care a trăit și pentru care mulți ani de-a rândul dânsa a însemnat totul, nu-i va mai vedea fața drăgălașă! O să fim bucuroși s-o lăsăm în pace; o să fim bucuroși să ne închipuim că se află undeva departe, sub alt cer și sub alt soare, o să fim bucuroși s-o lăsăm în grija bărbatului ei, poate și-a copilașilor ei, și să așteptăm clipa când cu toții vom fi deopotrivă înaintea lui Dumnezeu!

Elocința lui, cam ursuză, n-a rămas cu totul fără răsunet. Cu toate că și-a păstrat neschimbată atitudinea semeață, când i-a răspuns, tonul ei a fost ceva mai blând:

— Nu vreau să scuz pe nimeni. Nici nu vreau să învinuiesc pe nimeni. Dar îmi pare rău că trebuie să repet: e cu neputință. O asemenea căsătorie ar compromite în mod iremediabil cariera fiului, meu și i-ar zădărnici perspectivele. Nu încapе îndoială că această căsătorie nu se poate încheia și nu se va încheia niciodată. Dacă ar exista vreo altă posibilitate de a compensa...

— Obrazul ce-mi stă acum în față, i-a tăiat vorba *mister Peggotty*, privind-o cu ochi ficși, dar injectați, e aidoma celui, care, în casa mea, în fața focului meu, în baraca mea – mă-ntreb unde nu? – mă privea zâmbitor și prietenos, în vreme ce pune la cale o trădare, și asta mă face să turbez când îmi aduc aminte. Dacă obrazul ăsta, care seamănă atât de mult cu celălalt, nu roșește ca focul la gândul de a-mi oferi bani ca să despăgubească rușinea și nenorocirea copilului meu, înseamnă desigur că e la fel de rău ca și el. Și nu știu dacă nu-i și mai rău, căci e al unei *lady*!

Într-o clipită *missis Steerforth* s-a schimbat la față. Un val de sânge i-a năvălit în obraz și, încheștându-și mâinile pe brațele jilțului, a pronunțat cu un aer trufaș, sfidător următoarele cuvinte:

— Dar dumneavoastră ce despăgubire înțelegeți să-mi oferiți pentru faptul că ați deschis o prăpastie atât de adâncă între mine și fiul meu? Ce înseamnă iubirea dumneavoastră în comparație cu a mea? Ce înseamnă despărțirea dumneavoastră în comparație cu a noastră?

Miss Dartle a atins-o ușor și și-a plecat capul ca să-i spună ceva la ureche, dar *missis Steerforth* nici n-a vrut s-o audă.

— Nu, Rosa, niciun cuvânt! S-asculte tot ce am de zis! Fiul meu – care mi-a fost singurul țel în viață, căruia i-am închinat toate gândurile mele, căruia, de copil, i-am îndeplinit orice dorință, de care, de când s-a născut, nu m-am despărțit niciodată – fiul meu, să se îndrăgostească, așa, din senin, de o calică și să se ascundă de mine! Să răsplătească încrederea mea mințindu-mă sistematic și părăsindu-mă de dragul ei! Să pună el acest capriciu trecător mai presus de drepturile la dragostea, la respectul și la recunoștința lui pe care le are maică-sa, mai presus de acele drepturi pe care fiecare zi și fiecare ceas din viața lui ar fi trebuit să le întărească și să le transforme într-o legătură indestructibilă? Oare asta nu înseamnă o jignire?

Din nou Rosa Dartle a încercat s-o potolească; dar din nou încercarea s-a dovedit zadarnică.

— Ți-am mai spus, Rosa, niciun cuvânt! Dacă dânsul e în stare să riște totul pentru

o toană nenorocită, atunci pot și eu să mizez totul pentru a atinge un scop mai înalt. N-are decât să se ducă unde pofteste, cu banii pe care, în dragostea mea, i-am pus la dispoziție! Își închipuie oare că printr-o lipsă îndelungată o să izbutească să mă înfrângă? Dacă-și închipuie una ca asta, înseamnă că își cunoaște foarte puțin mama! Să renunțe imediat la acest capriciu, și îl primesc cu brațele deschise! Altfel, atât timp cât voi trăi și voi fi în stare să-l opresc, cu niciun preț nu-i voi îngădui să se apropie de mine, afară numai dacă, părăsind-o pentru totdeauna, va veni să-mi ceară, plecat, iertare! E dreptul meu. Și țin ca acest drept să-mi fie recunoscut. Iată ce ne desparte! Apoi, uitându-se la *mister* Peggotty cu același aer semeț și neînduplecat cu care i se adresase de la început, a adăugat: Și oare asta nu înseamnă o jignire?

Ascultând-o și văzând-o pe mamă cum a rostit aceste cuvinte, mi s-a părut că-l ascult și-l văd, pe fiu înfruntându-i pe toți. Regăseam de astă dată la ea îndărătnicia și încăpățânarea lui. Tot ce știam acum despre energia lui, pusă în slujba unor scopuri josnice, îmi îngăduia să înțeleg mai bine firea mamei și să-mi dau seama că resorturile cele mai puternice ale acesteia dominau și caracterul fiului.

Redobândindu-și apoi stăpânirea de sine, mi-a spus cu glas tare că socotea că ar fi inutil să mai asculte sau să mai adauge ceva, și că ne ruga să punem capăt întrevederii. Tocmai se ridicase, foarte înțepată, gata să părăsească odaia, când *mister* Peggotty i-a spus că nu era nevoie să-și dea această osteneală.

— Nu vă fie frică, *ma'am*, nu vă mai stingheresc, nu mai am nimic a vă spune, i-a zis îndreptându-se spre ușă. Am venit aici fără nicio speranță și plec așijderea fără speranță. Am făcut ce-am socotit că-s dator să fac, cu toate că nicio clipă n-am crezut că venind aici am să fac vreo scofală. Familia 'nevoastră prea ne-a cășunat multe mie și alor mei pentru ca un om sănătos la cap să se poată aștepta la altceva.

După aceea, am părăsit împreună odaia, lăsând-o pe *missis* Steerforth în picioare, lângă jilțul ei; un model de prestanță și un chip deosebit de frumos.

În drum spre ieșire, am străbătut un coridor pardosit cu dale de piatră, cu luminator și pereți de sticlă, peste care creștea vița-de-vie. Frunzele și lăstarii erau verzi și, fiind o zi însorită, ușa cu două canaturi, care dădea în grădină, era larg deschisă. Când am ajuns în dreptul acestei uși, Rosa Dartle, care a intrat cu pas ușor, mi-a zis:

— Bună idee ați mai avut să-l aduceți aici pe individul ăsta!

Atâta mânie și atâta dispreț scăpărau din ochii ei negri ca abanosul, încât nu-mi venea a crede că era cu putință, nici chiar din partea ei. Ca întotdeauna când se mânia, cicatricea lăsată de ciocan era mai pronunțată. Și când, sub ochii mei, cicatricea a fost străbătută de acel fior, de acea tresărire de altădată, și-a ridicat mâna și s-a lovit peste cicatrice.

— Țasta-i om pentru care să vă puneți dumneavoastră și pe care să-l aduceți aici? Frumos prieten ne ești, n-am ce zice!

— Miss Dartle, i-am răspuns, sunt convins că nu puteți fi atât de nedreaptă încât tot pe *mine* să mă scoateți vinovat.

— De ce mai băgați zăzanie între acești doi turbați? Nu știți că sunt amândoi nebunește de mândri și îndărătnici?

— E vina mea? am întrebat-o.

— Mai întrebați dacă-i vina dumneavoastră! mi-a răspuns. De-ce l-ați adus pe omul acesta?

— Pentru că este greu încercat, *miss* Dartle. Poate că n-o știți.

— Știu că James Steerforth are un suflet fățarnic și rău și știu că-i un ticălos, a zis ducându-și mâna la inimă, pentru a înăbuși parcă ecourile furtunii dezlănțuite în pieptul ei. Dar ce nevoie am să mă sinchisesc de soarta acestui individ și a stricatei ăleia de nepoată-sa?

— *Miss* Dartle, i-am răspuns, nu faceți altceva decât să agravați jignirea. Și este destul de gravă și așa. Acum, la despărțire, trebuie să vă spun că-i faceți o mare

nedreptate.

— Nu-i fac nicio nedreptate. O familie de stricați și de nemernici, asta sunt! Cât despre ea, aș pune s-o bată cu biciul!

Mister Peggotty a trecut înainte, fără a scoate niciun cuvânt, și a ieșit pe ușă.

— Vai, rușine, *miss Dartle*! Rușine! am exclamat indignat. Cum vă rabdă inima să călcați în picioare jalea ce s-a abătut din senin asupra lui?

— Pe toți i-aș călca în picioare! mi-a răspuns. Casa lui aș șterge-o de pe suprafața pământului. Iar pe dânsa aș vrea s-o văd însemnată cu fierul roșu, îmbrăcată în zdrențe, azvârlită pe drumuri, muritoare de foame! Dacă mi-ar sta în putere s-o judec, asta ar fi osânda ce-aș stărui să i se dea. Aș stărui să i se dea! Nu, i-aș aplica-o chiar eu! O urâsc! Dacă s-ar ivi vreodată un prilej să-i vestejesc ticăloșia, m-aș duce până la capătul pământului pentru acest lucru! Dacă aș putea s-o bag în mormânt, așa face-o! Și dacă în clipa când va fi pe patul de moarte aș ști că nu i-ar putea aduce mângâiere și ușurare decât un singur cuvânt pe care numai eu l-aș cunoaște, nu l-aș rosti nici de-aș fi sigură că mă va costa viața!

Îmi dau seama că vehemența cuvintelor nu poate, nici pe departe, să redea furia de care era stăpânită și care era exprimată de întreaga-i comportare, deși, în loc să-și ridice glasul, îl coborâse mai jos ca de obicei. Zadarnic aș încerca s-o descriu cum mi-a rămas întipărită în amintire, sau cum s-a lăsat pradă pornirii ei. Mi-a fost dat să văd patimile manifestându-se în fel și chip, dar așa nu le-am văzut niciodată.

L-am ajuns din urmă pe *mister Peggotty*, care, îngândurat, cobora cu pas rar panta. Îndată ce l-am ajuns, mi-a spus că, având conștiința împăcată că-și făcuse datoria la Londra, „voia să pornească în călătorie“ chiar în după-amiaza aceea. L-am întrebat atunci unde intenționa să se ducă. Mi-a răspuns doar atât:

— Mă duc să-mi caut nepoata, *sir*!

Ne-am întors în cămăruța situată deasupra băcăniei și am profitat de un moment potrivit ca să-i repet lui *Peggotty* spusele fratelui ei. Dânsa mi-a zis că și ei îi împărtășise aceleași planuri dimineată. Ca și mine, nu știa încotro avea de gând s-o apuce, dar bănuia că-și întocmise el un itinerar.

N-am vrut să-i las singuri și am luat masa împreună, mâncând plăcintă cu tocătură de *beefsteak* – una din numeroasele specialități culinare pentru care *Peggotty* era renumită – și-mi aduc aminte foarte limpede că în seara aceea, datorită mirosurilor de ceai, de cafea, de unt, de slănină, de brânză, de pâine proaspătă, de surcele, de lumânări și sos picant, care se ridicau neconținut din dugheana de dedesubt, plăcinta a avut un gust ciudat. După masă am stat toți trei un ceas și mai bine lângă fereastră, fără a vorbi prea mult. După aceea *mister Peggotty* s-a ridicat, și-a adus toiagul și sacul de pânză impermeabilă și le-a pus pe masă.

Din banii gheață aduși de soru-sa a acceptat să ia, în contul moștenirii ce i se cuvenea, o sumă modestă, care, după părerea mea, abia avea să-i ajungă pentru o lună. A făgăduit că-mi va da de știre ori de câte ori i se va întâmpla ceva de seamă; și după ce a aruncat sacul pe umăr, și-a luat pălăria și toiagul și și-a luat rămas bun de la noi.

— Numai bine îți doresc, scumpa mea, în zis îmbrățișându-o pe *Peggotty*, și 'neavoastră, *mas'r Davy*, la fel! a adăugat, strângându-mi mâna. Mă duc s-o caut și-n cruciș și-n curmeziș. De s-ar întoarce cumva în lipsa mea – dar vai, una ca asta nu prea cred că se poate! – sau de-aș izbuti eu s-o aduc înapoi, mă gândesc să ne mutăm și să trăim, câte zile om mai avea, într-un loc unde nimeni să nu-i facă vreo mustrare. Dacă mi s-ar întâmpla vreo nenorocire, nu uitați să-i spuneți că i-am lăsat vorbă așa: „Port aceeași dragoste fetiței mele iubite și o iert!“

Aceste cuvinte le-a rostit solemn, cu capul descoperit; apoi, punându-și pălăria, a coborât scările și a plecat. L-am petrecut până la poartă. Amurgul era cald și aerul era încărcat de praf, și era tocmai ceasul când pe artera în care dădea ulița aceea zgomotul necurmat al pașilor pe trotuare slăbește vremelnice, iar soarele strălucea

roșu-aprins. Când a întors colțul uliței noastre cufundate în umbră, a intrat într-o văpaie de lumină și nu l-am mai văzut.

Rareori când se apropie ceasul înserării, rareori când mă trezesc noaptea și rareori când îmi înalț privirile spre lună sau spre stele sau când mă uit cum cad picăturile de ploaie sau ascult șuierul vântului, să nu văd depărtându-se silueta lui singuratică de biet pelerin și să nu-mi răsune în auz cuvintele lui:

„Mă duc s-o caut și-n cruciș și-n curmeziș. Dacă mi s-ar întâmpla vreo nenorocire, nu uitați să-i spuneți că i-am lăsat vorbă așa: «Port aceeași dragoste fetei mele iubite și o iert!»“

CAPITOLUL XXXIII

DEPLIN FERICIT

În tot timpul acesta am continuat s-o iubesc pe Dora mai mult ca oricând. Gândul la dânsa era un liman de adăpost ori de câte ori încercam o dezamăgire sau eram cuprins de disperare, și-mi oferea oarecare consolare chiar și pentru pierderea prietenului. Cu cât mai mult mă înduioșam de soarta mea sau a altora, cu atât mai des căutam mângâiere la imaginea Dorei, cu cât era mai multă perfidie și mai multă jale pe lume, cu atât mai luminoasă și mai curată strălucea deasupra lumii steaua Dorei. O idee prea limpede despre obârșia Dorei, sau în ce măsură era înrudită cu anume ființe superioare nu cred că aveam, dar sunt sigur că așa fi înălțat cu indignare orice afirmație că ar putea fi o simplă muritoare, ca oricare alta.

Dacă mă pot exprima astfel, eram impregnat de Dora. Nu numai că eram îndrăgostit de ea până peste urechi, dar eram plin ochi de acest sentiment. Aș putea spune, folosind o metaforă, că s-ar fi putut stoarce din mine atâta dragoste încât s-ar fi putut îneca un om în ea; și încă mi-ar mai fi rămas destulă pentru toată viața.

După ce m-am înapoiat, primul lucru pe care l-am făcut a fost o plimbare nocturnă la Norwood, unde, ca în vechea ghicitoare pe care o știam de pe vremea copilăriei, am „dat târcoale casei, fără a o atinge“, gândindu-mă la Dora tot timpul. Cred că în cimilitura ceea era vorba de lună. Dar chiar dacă n-o fi fost vorba de lună, fapt este că eu, lunaticul rob al Dorei, m-am învățat vreo două ceasuri în jurul casei și grădinii, m-am tot uitat prin crăpăturile dintre uluci, și după multe eforturi mi-am înălțat bărbia peste țepile ruginite din vârful zăplazului, trimițând nenumărate bezele spre ferestrele luminate și adresând nopții, în răstimpuri, romantice rugăminți ca s-o apere pe Dora – de cine, nu știu precis, dar presupun că de foc. Sau poate de șoareci, față de care avea repulsie.

Atât eram de obsedat de dragostea ce i-o purtam, și atât eram de deprins să mă destăinuiesc lui Peggotty, încât într-o seară, când, înarmată cu vechiul tacâm de cusut, s-a așezat lângă mine și s-a apucat să-mi revizuiască întreaga garderobă, i-am împărtășit pe ocolite marele meu secret. Peggotty m-a ascultat cu viu interes, dar n-a fost chip s-o fac să adopte punctul meu de vedere. Avea idei preconcepute în favoarea mea și era absolut incapabilă să priceapă de ce așa avea îndoieli sau așa fi abătut.

— Tânăra ar trebui să fie bucuroasă să aibă un curtezan ca tine, mi-a zis. Cât despre taică-su, Doamne-Dumnezeule, oare ce mai așteaptă?

Am băgat totuși de seamă că roba de *proctor* și cravata scrobită a lui *mister* Spenlow au impresionat-o întrucâtva pe Peggotty, făcând-o să poarte mai mult respect acestui om, care, din zi în zi, mi se părea mai eteric și care la tribunal, când stătea țepăn, înconjurat de documente, radia lumină, ca un far peste o mare de hârțoage. Și-mi aduc aminte că, încetul cu încetul, stând și eu la tribunal, am ajuns să cred c-ar fi fost foarte nefiresc ca judecătorii și doctorii aceia bătrâni și plicticoși să n-o placă pe

Dora dacă ar cunoaște-o; sau, că nu și-ar fi ieșit din minți de bucurie dacă li s-ar propune s-o ia în căsătorie pe Dora; și că Dora ar fi putut să cânte din gură și din ghitară ei divină până ce *pe mine* m-ar fi înnebunit de-a binelea, fără ca să izbutească, vai, ca pe vreunul dintre acești mototoli să-l abată măcar atâtica din calea sa!

Îi disprețuiam pe toți. Aveam un dinte împotriva tuturor acestor grădinari înghețați ai răzoarelor inimii. În ochii mei, judecătorii nu erau decât niște încurcă-lume fără suflet. Iar bara nu avea mai mult farmec sau mai multă poezie decât tejgheaua unei cârciumi ordinare.

Luând asupra mea, nu fără oarecare mândrie, apărarea intereselor lui Peggotty, am obținut omologarea testamentului și am ajuns la o înțelegere cu Serviciul taxelor succesoriale, după care am dus-o la Banca Angliei, și în scurt timp am izbutit să îndeplinesc toate formalitățile. Spre a evita monotonia, alternam aceste demersuri judiciare cu vizitarea colecției de figuri de ceară ale panopticului din Fleet Street (care nădăjduiesc că s-a topit în cei douăzeci de ani ce au trecut de atunci); sau cu cercetarea expoziției unei oarecare miss Linwood, care, după câte îmi amintesc, era un mausoleu al lucrului de mână, prielnic examenelor de conștiință și pocăinței; sau cu o raită pe la Turnul Londrei; sau cu o ascensiune în vârful cupolei catedralei Sfântului Paul. Toate aceste minunății i-au făcut plăcere lui Peggotty în măsura posibilă în împrejurările respective, cu excepția catedralei Sfântul Paul, care i-a plăcut ceva mai puțin, cred, pentru că rivaliza cu poza de pe capacul cutiei de lucru și pentru că, în anumite privințe, o socotea mai prejos decât această operă de artă.

După ce am rezolvat cazul Peggotty, care se înscria în categoria „formalităților uzuale”, cum le ziceam noi, cei de la „Doctors' Commons” (foarte ușoare și bănoase erau aceste formalități uzuale), am dus-o pe Peggotty într-o dimineață la birou, ca să achite nota de onorariu. Bătrânul Tiffey ne-a spus că *mister* Spenlow tocmai ieșise cu un *gentleman* care trebuia să dea o declarație sub prestare de jurământ în vederea eliberării unei autorizații de căsătorie; știind însă că nu va zăbovi, căci biroul nostru se afla la doi pași de acela al vicarului general și de acela al locțiitorului acestuia, i-am zis lui Peggotty să aștepte.

Când era vorba de succesiune, noi, cei de la „Doctors' Commons”, ne comportam ca antreprenorii de pompe funebre, adoptând o mutră de înmormântare ori de câte ori aveam de-a face cu clienți în doliu. Același sentiment de delicatețe ne dicta să ne arătăm totdeauna fericiți și bine dispuși față de clienții veniți după autorizații de căsătorie. De aceea am prevenit-o pe Peggotty că *mister* Spenlow se mai consolase de moartea lui *mister* Barkis; și într-adevăr, când s-a întors, *mister* Spenlow arăta ca un mire.

Dar nici Peggotty, nici eu nu ne-am mai uitat la *mister* Spenlow când am băgat de seamă că era însoțit de *mister* Murdstone. Era foarte puțin schimbat. Avea părul tot atât de des și tot atât de negru ca altădată; și o căutătură care inspira tot atât de puțină încredere ca pe vremuri.

— Ah, Copperfield! mi-a spus *mister* Spenlow. Pare-mi-se că-l cunoști pe acest *gentleman*?

L-am salutat foarte rece pe *mister* Murdstone, iar Peggotty nici că s-a uitat le el. Văzându-ne împreună, a părut cam încurcat în prima clipă; dar a hotărât imediat ce atitudine să ia și s-a apropiat de mine.

— Nădăjduiesc că ești sănătos, mi-a zis.

— Îmi vine greu să cred că v-ar putea interesa, i-am răspuns. Dar dacă țineți să știți, sunt sănătos.

Ne-am uitat lung unul la altul, după care dânsul s-a întors către Peggotty:

— Și dumneata? Îmi pare rău, bag de seamă că ți-ai pierdut soțul.

— Nu e cea dintâi pierdere pe care am suferit-o în viață, *mister* Murdstone, i-a răspuns Peggotty, tremurând din cap până în picioare. Sunt bucuroasă să pot spune că de această pierdere nu-i vinovat nimeni că nimeni nu poartă vreo răspundere

pentru ea.

— Așa e! a exclamat el. Asta-i desigur o consolare. Vrei să spui că ți-ai făcut datoria?

— Slavă Domnului, n-am scos sufletul nimănui! i-a spus Peggotty. Nu, *mister* Murdstone, eu, una, n-am chinuit, n-am terorizat și n-am băgat în mormânt înainte de vreme nicio ființă dragă!

O clipă a privit-o posomorit, cu o muștrare de cuget parcă; apoi, întorcându-se către mine, dar cu ochii ațintiți nu asupra feței, ci asupra picioarelor mele, mi-a zis:

— Nu ne vom revedea prea curând, cred; și asta, fără îndoială, ne va face plăcere amândurora, căci asemenea întâlniri nu pot fi plăcute niciodată. După ce te-ai răzvrătit întotdeauna împotriva autorității mele legitime, exercitată spre folosul și îndreptarea ta, nu mă pot aștepta să-mi arăți prietenie și bunăvoință, între noi există o antipatie...

— Destul de veche, pare-mi-se? i-am tăiat vorba.

A zâmbit și m-a săgetat cu o privire cât se poate de dușmănoasă a ochilor săi întunecați.

— O antipatie care ți-a ros inima de când erai copil, mi-a zis. Care a otrăvit zilele bieteii tale mame. Ai dreptate, sper că te vei mai schimba; sper c-ai să te îndrepti.

Și cu asta a încheiat acest dialog purtat pe șoptite, într-un colț al cancelariei, și, trecând în biroul lui *mister* Spenlow, a spus cu glas tare, dar cât se poate de mios:

— Cei ce exercită aceeași profesiune ca *mister* Spenlow sunt deprinși cu conflictele de familie și știu cât de încurcate și de spinoase sunt totdeauna!

Rostind aceste cuvinte, a plătit onorariul convenit pentru autorizația de căsătorie, și după ce *mister* Spenlow i-a predat-o frumos împăturită, strângându-i mâna și urându-i foarte politicos fericire lui și soției, a părăsit biroul.

Mi-ar fi venit poate mai greu să mă stăpânesc și să tac dacă n-aș fi avut atâta de furcă cu Peggotty (care, biata de ea, nu se înfuriase decât de dragul meu) ca s-o conving că nu era locul potrivit pentru răfuială și să-și țină firea. Era atât de mânioasă, încât am fost mulțumit să scap cu o afectuoasă îmbrățișare, ocazionată de amintirea suferințelor noastre de odinioară, înfruntând cum am putut mai bine privirile lui *mister* Spenlow și a copiștilor.

Mister Spenlow nu știa, pare-se, ce legătură aveam cu *mister* Murdstone; și eram mulțumit că nu știa, căci amintindu-mi de suferințele îndurate de biata mama, nici în gând nu puteam suporta să recunosc că-mi fusese rudă. *Mister* Spenlow părea să creadă – dacă credea ceva în această privință – că în familia noastră exista un partid aflat la putere, în fruntea căruia se afla mătușa, și un partid rebel, condus de altcineva, cel puțin așa am dedus din cele spuse în timp ce așteptam ca *mister* Tiffey să întocmească nota lui Peggotty.

— *Miss* Trotwood, mi-a zis dânsul, e fără îndoială cât se poate de fermă și n-aș zice că-i omul să cedeze când întâmpină opoziție. Îi admir caracterul și te felicit, Copperfield, că ești de partea celor aflați la putere. Certurile între rude sunt regretabile, dar nu-i mai puțin adevărat că sunt foarte răspândite, și totul e să fii de partea celor aflați la putere (voind să spună, presupun eu, de partea celor cu bani). Cred că face o partidă bună, a adăugat *mister* Spenlow.

I-am spus că habar n-aveam de nimic.

— Nu încape îndoială! Judecând după puținele cuvinte scăpate de *mister* Murdstone – în asemenea prilejuri oamenilor le mai scapă câte un cuvântel – și din ceea ce mi-a dat a înțelege *miss* Murdstone, cred că face o partidă bună.

— Vreți să spuneți că sunt bani la mijloc, *sir*?

— Da, a încuviințat *mister* Spenlow. Are și bani. Dar e și frumoasă, după câte mi s-a spus.

— Așa! Și e tânără noua lui soție?

— Abia de curând a devenit majoră, a zis *mister* Spenlow. Atât de curând, încât cred

că numai asta au așteptat.

— Dumnezeu s-o aibă în paza lui! a izbucnit Peggotty, cu atâta emoție și atât de neașteptat, încât toți trei am rămas descumpăniți până a venit Tiffey cu nota.

Bătrânul Tiffey a venit cu nota și i-a înmănat-o lui *mister* Spenlow spre verificare. *Mister* Spenlow și-a înfundat bărbia în cravată și, frecând-o încet, a examinat fiecare post în parte cu un aer nemulțumit – ca și cum totul ar fi fost din vina lui Jorkins – și apoi, oftând ușor, i-a înapoiat-o lui Tiffey.

— Da, a zis. E corectă. E foarte corectă. Aș fi fost cât se poate de fericit, Copperfield, dacă aș fi putut pune la socoteală numai cheltuielile, dar, din nefericire, în viața mea profesională nu sunt liber să fac ce poftesc. Am un asociat... pe *mister* Jorkins.

După ce a rostit aceste cuvinte, cu o atât de delicată mâhnire încât ai fi putut crede că era gata să nu ia niciun ban, i-am mulțumit în numele lui Peggotty și am numărat bancnotele în mâna lui Tiffey. Peggotty s-a dus acasă, iar eu l-am însoțit pe *mister* Spenlow la tribunal, unde aveam un proces de divorț intentat pe baza unei legi foarte ingenioase (cred c-a fost abrogată între timp, dar mi-a fost dat să văd vreo câteva căsătorii anulate pe temeiul ei), proces în care faptele erau următoarele: soțul, un anume Thomas Benjamin, scosese autorizația de căsătorie numai pe numele de Thomas, omițându-l pe acela de Benjamin pentru eventualitatea că nu ar fi atât de fericit pe cât se aștepta. Nefiind atât de fericit pe cât se aștepta sau plictisindu-se puțin de nevastă-sa, după un an sau doi de căsnicie, bietul de el a sesizat tribunalul prin intermediul unui prieten, arătând că numele său adevărat era Thomas Benjamin și că prin urmare, căsătoria nu era valabilă. Teză pe care, spre marea lui mulțumire, tribunalul și-a însușit-o.

Trebuie să mărturisesc că aveam anumite îndoieli în privința temeiniciei acestei soluții, pe care n-a izbutit să le risipească nici *bushel*-ul de grâu, căruia îi mergea vestea că-i în stare să aplaneze toate anomaliile din lume.

Dar *mister* Spenlow s-a apucat să discute problema. Mi-a zis: „Privește lumea, are și părți bune și rele; privește legile ecleziastice, au și *ele* părți bune și rele. Fac parte dintr-un sistem. Foarte bine. Asta e!”

N-am avut îndrăzneala să-i spun tatălui Dorei că poate am izbutit să îmbunătățim puțin această lume dacă ne-am scula dis-de-diminează și ne-am apuca de treabă cu mânecele suflecate; i-am mărturisit însă că eram de părere c-am putea îndrepta unele lucruri la „Doctors' Commons”. *Mister* Spenlow m-a sfătuit să-mi scot din cap această idee, fiind nevrednică de un *gentleman* ca mine; dar a adăugat c-ar fi bucuros să-audă ce anume îmbunătățiri socot că s-ar putea opera la „Doctors' Commons”.

Am început cu acea parte care se afla în fața noastră – căci, după ce căsătoria clientului nostru a fost anulată, părăsisem pretoriul și tocmai treceam pe lângă localul Curții prerogativelor – și i-am spus că, după părerea mea, această Curte a prerogativelor era o instituție cu deprinderi cam ciudate. „În ce privință?” m-a întrebat *mister* Spenlow. Cu tot respectul datorat experienței sale (dar și cu mai mult respect, cred, pentru motivul că era tatăl Dorei), i-am răspuns că mi se părea cam absurd ca arhiva acestei curți – în care erau păstrate originalele testamentelor tuturor locuitorilor din întinsa eparhie de Canterbury, care de trei veacuri încoace au murit lăsând moștenire felurite bunuri – să fie instalată într-o clădire aleasă la întâmplare, nepotrivită pentru acest scop, luată în chirie de conservatorii arhivei numai și numai spre a realiza profituri, într-o clădire șubredă, în care nici măcar nu fuseseră luate măsuri de prevenire a incendiilor, literalmente înșesată de sus și până jos cu asemenea documente prețioase, și că asta nu reprezintă altceva decât o speculă nerușinată din partea conservatorilor care percepeau taxe exorbitante și înghesuiau testamentele oriunde și oricum, fără a urmări alt scop decât să se descotorosească de ele fără prea mare cheltuială. Că mi se părea cam nefiresc ca acești indivizi, care realizau venituri de opt până la nouă mii de lire pe an (fără a pune la socoteală veniturile ajutorilor lor și ale șefilor de mese), să nu fie obligați să cheltuiască măcar o

părticică din aceste sume spre a găsi un adăpost relativ sigur pentru importantele documente pe care, cu sau fără voie, cetățenii de toate categoriile erau siliți să le dea în mâinile lor. Că era, poate, cam nedrept ca, în vreme ce toate posturile importante ale acestei instituții de seamă constituiau niște foarte grase sinecure, nefericiții copiiști, care trudeau în cămăruțele neîncălzite și întunecoase de la mansardă, aducând însemnate servicii cetățenilor, să se numere printre cei mai prost plătiți și cei mai desconsiderați slujbași, londonezi. Că, poate, era cam imoral ca directorul, căruia îi revenea datoria să asigure publicului, ce se îmbulzea toată ziua în birourile arhivelor, înlesnirile necesare, să fie un sinecurist nemaipomenit (și pe deasupra o față bisericească, un canonic capitular sau mai știu eu ce, care deținea nenumărate funcțiuni), în timp ce în fiecare după-amiază, când birourile sunt ticsite, împricinații sufereau neajunsuri despre care știm că sunt de-a dreptul de nedescris. Că, într-un cuvânt, Curtea prerogativelor a eparhiei de Canterbury era atât de anacronica și atât de absurdă, încât, de n-ar fi fost pitită pe St. Paul's Churchyard, într-un ungher pe care puțină lume îl știa, de mult ar fi fost bine scuturată și zgâlțâită și răsturnată cu fundul în sus.

Când m-am înfierbântat pe această temă, *mister* Spenlow a zâmbit și apoi s-a apucat să prezinte contraargumente, cum făcuse și în cazul precedent. La urma urmelor, la ce se rezuma totul? La o chestiune de opinie. Dacă cetățenii erau de părere că testamentele se află în siguranță și că instituția nu poate fi îmbunătățită, suferă cineva vreo pagubă? Nimeni. Avea cineva ceva de câștigat? Toți sinecuriștii. Foarte bine. Atunci însemna că binele predomină. Se prea poate că sistemul e imperfect; nimic nu este perfect pe lumea asta; dar dânsul nu era de acord să i se aducă nicio atingere. De când ființează Curtea prerogativelor, țara a fost totdeauna prosperă. Dacă vom clinti ceva în organizarea Curții, prerogativelor, țara va înceta să mai fie prosperă. După părerea lui, datoria unui *gentleman* era să ia lucrurile așa cum sunt; și, personal, n-avea nici cea mai mică îndoială că această curte ne va supraviețui. Deși aveam mari îndoieli, m-am plecat în fața părerii sale. Constat, însă, că a avut dreptate; căci instituția nu numai că funcționează și astăzi, dar funcționează în pofida unui voluminos raport parlamentar întocmit (nu tocmai de bunăvoie) acum optsprezece ani, în care toate aceste critici erau expuse pe larg și care apreciasse că n-ar mai exista spațiu de înmagazinare decât pentru vreo doi ani și jumătate. Ce s-o fi făcut cu testamentele de atunci încoace? Nu știu dacă nu cumva au fost pierdute multe testamente sau dacă nu cumva, din când în când, arhiva nu le vinde cu toptanul negustorilor de brânzeturi. Fapt este că sunt mulțumit că testamentul meu n-a ajuns în mâinile lor și trag nădejde că până a ajunge acolo, va mai trece încă multă vreme.

Am consemnat toate astea în acest capitol consacrat fericirii pentru că aici le e locul firesc. După ce am legat această conversație, *mister* Spenlow și cu mine ne-am întins la vorbă plimbându-ne în sus și în jos, până ce am trecut la subiecte generale. Și așa s-a întâmplat că, la urmă, *mister* Spenlow mi-a spus că peste o săptămână va fi ziua de naștere a Dorei și că i-ar face plăcere dac-am să vin și eu la picnicul pus la cale cu acest prilej. De bucurie, am simțit că-mi ies din minți, iar a doua zi, după ce am primit un răvaș, cu marginile dantelate, pe care scria: „Nu uita invitația tatii!”, m-am fâstâcit de-a binelea; și am rămas aiurit toată săptămână.

Pregătindu-mă în vederea aceluși eveniment binecuvântat, am săvârșit, cred, toate prostiile cu putință. Mi se aprind obrazii când îmi amintesc de cravata pe care am cumpărat-o. Cizmele mele ar putea figura în orice colecție de instrumente de tortură. În ajun am cumpărat și am trimis la Norwood, cu poștalionul, un coșuleț elegant, care, după părerea mea, aproape că echivala cu o declarație de dragoste. Acesta era plin cu bomboane și cu cele mai duioase inscripții ce se găseau pe piață. La 6 dimineața am fost în Covent Garden, să cumpăr flori pentru Dora. La 10 am încălecat (închiriasem un splendid cal sur pentru această ocazie) și am pornit în trap către

Norwood, cu buchetelul în pălărie, ca să rămână proaspăt.

Presupun că atunci când, după ce am zărit-o pe Dora în grădină, m-am prefăcut că n-am văzut-o și am trecut prin fața casei prefăcându-mă că o caut de zor, am comis, desigur, două prostii pe care le-ar fi putut comite și alți tineri în locul meu, căci le-am comis foarte spontan. Dar, vai! După ce, în sfârșit, am găsit casa și am descălecat la poarta grădinii și mi-am târât cizmele acelea înfiorătoare de-a curmezișul pajiștii, îndreptându-mă spre Dora, care ședea pe o bancă, sub un liliac, ce tablou încântător mi s-a arătat ochilor când am zărit-o printre fluturi, în dimineața aceea minunată, purtând o pălărieuță de pai alb și o rochie albastră ca cerul!

Era cu o tânără *lady* – comparativ cam bătrână – care avea aproape 20 de ani, cred. Se numea *miss Mills*, iar Dora îi zicea: Julia mea“. Era cea mai bună prietenă a Dorei. Fericită *miss Mills*!

Era și Jip cu ele, și Jip, ca de obicei, a lătrat din nou la mine. Când i-am dat Dorei buchetul, Jip a scrâșnit de gelozie. Avea și motive. De-ar fi bănuț de puțin cum o adorăm pe stăpâna sa, ar fi avut de ce!

— Vai, vă mulțumesc, *mister Copperfield*! Ce flori frumoase! a exclamat Dora.

Avusesem de gând să-i spun (căutasem și cuvintele cele mai potrivite de-a lungul a trei mile de drum) că și mie îmi păruseră frumoase atâta vreme cât nu le văzusem lângă *dânsa*. Dar n-am fost în stare să deschid gura. Prea era tulburătoare. Când am văzut că-și apleacă bărbia cu gropiță spre buchetul de flori, am pierdut uzul rațiunii, n-am mai putut scoate o vorbă și am căzut în extaz. Mă mir că n-am spus: „Ucideți-mă, *miss Mills*, fie-vă milă de mine! Lăsați-mă să mor aici!“

După aceea Dora i-a dat și lui Jip să miroasă florile. Jip a mârâit și n-a vrut să le miroasă. Dora a râs și, ca să-l silească, i le-a vârât în bot. Jip a apucat cu dinții un fir de mușcată și l-a sfâșiat de parcă ar fi fost o pisică. Atunci Dora l-a bătut și, bosumflată, s-a văitat!

— Bietele mele flori!

Cu atâta jale s-a văitat, încât aș fi zis că Jip pe mine mă mușcase. Și aș fi dorit ca într-adevăr să mă fi mușcat!

— O să vă facă desigur plăcere, *mister Copperfield*, să aflați că urâcioasa aceea de *miss Murdstone* nu-i aici, mi-a zis Dora. S-a dus la nunta fratelui ei și o să lipsească vreo trei săptămâni. Nu-i o adevărată încântare?

I-am spus că trebuie să fie desigur o încântare pentru ea, și că orice o încântă pe ea mă încântă și pe mine. *Miss Mills* a zâmbit cu un aer de superioară înțelepciune și îngăduință.

— E cea mai neplăcută ființă pe care am văzut-o vreodată, a zis Dora. Nu-ți poți închipui, Julia, cât este de arțăgoasă și de pisăloagă.

— Ba pot, draga mea! a răspuns Julia.

— Tu, iubito, într-adevăr ai putea, a încuviințat Dora, luând-o de mână. Iartă-mă, dragă, dar nu m-am gândit.

Am dedus de aici că *miss Mills* trecuse prin multe încercări și-avusese o existență destul de zbuciumată, și acestora le-am atribuit purtarea-i pătrunsă de acea înțeleaptă bunăvoință pe care o și observasem. Chiar în cursul acelei zile am constatat că așa stăteau lucrurile: *miss Mills* avusese de suferit din pricina unei iubiri nefericite, și în urma acestei foarte dureroase experiențe se retrăsese din lume, continuând însă a nutri interes și simpatie pentru visurile și iubirile curate ale tinereții.

Taman atunci *mister Spenslow* a ieșit din casă, și Dora l-a întâmpinat, spunându-i:

— Ia te uită, papa, ce flori frumoase!

Miss Mills a zâmbit îngândurată, ca și cum ar fi vrut să spună: „Biete efemere, bucurați-vă de scurta voastră strălucire în aceste zori însorite ale vieții!“ Și cu toți împreună am pornit peste pajiște, spre trăsura care aștepta.

Cât voi trăi n-am să mai fac o plimbare ca aceea. Și nici n-am mai făcut. În faeton n-au luat loc decât ei trei și, alături de ei, coșul lor cu merinde, coșulețul meu și cutia

cu ghitara; firește, coșul faetonului era lăsat; eu călăream în urma lui, iar Dora, așezată cu spatele la cai, mă privea. Ținea buchetul pe pernă, lângă ea, și de teamă ca nu cumva să i-l strivească, nu-l lăsase pe Jip să stea în partea aceea. Lua deseori buchetul în mână și-i sorbea mireasma. Și deseori privirile noastre se întâlneau; și nu pot înțelege defel cum de n-am sărit în faeton, peste capul surului meu.

Cred că pe drum era praf. Chiar foarte mult praf, cred. Parcă-mi aduc aminte ca prin vis că *mister* Spenlow mi-a făcut observație să nu călăresc în praf; dar nici că m-am sinchisit. Nu vedeam nimic altceva decât un vâl de dragoste și de frumusețe în jurul Dorei. *Mister* Spenlow s-a ridicat de câteva ori în picioare și m-a întrebat cum îmi plăcea priveliștea. I-ara răspuns că era încântătoare, și îndrăznesc să afirm că într-adevăr era: n-o vedeam decât pe Dora. Soarele strălucea în cinstea Dorei, păsările cântau pentru Dora. Vântul de miazăzi adia ușor de dragul Dorei, iar toate florile sălbatice ce smâlțuiau gardurile vii, toate florile, până la cel din urmă bobocel, se deschideau pentru Dora. Unica mea mângâiere este că *miss* Mills m-a înțeles. Căci singură *miss* Mills era în stare să-mi pătrundă sentimentele.

Nu știu de cât timp mergeam, și nu știu nici până în ziua de azi unde am ajuns. Poate undeva prin preajma Guildfordului. Sau poate că locul acela a fost chemat la viață pentru o zi de vreun vrăjitor din *O mie și una de nopți*, care apoi, după ce am plecat, l-a șters de pe fața pământului pentru totdeauna. Era o pajiște verde pe un deal acoperit cu iarbă moale. Se aflau acolo câțiva copaci umbroși și arbuști de iarbă-neagră, iar jur împrejur, cât cuprindeai cu ochiul, se desfășura o priveliște încântătoare.

Când am ajuns, am fost dezamăgit să găsesc lume care ne aștepta; iar gelozia mea, chiar în privința cucoanelor, n-a cunoscut margini. Cât privește toți bărbații – și mai ales unul, un impostor, cu trei-patru ani mai mare ca mine, cu niște barbete roșcovane, de care se arăta insuportabil de mândru – erau dușmanii mei de moarte.

Am desfăcut cu toții coșurile și ne-am apucat să pregătim prânzul. Barbă Roșie a pretins că ar ști să prepare salata (ceea ce eu, unul, nu cred) și s-a pus în proțap. Câteva dintre tinerele de față au spălat lăptucile, după care le-au tăiat potrivit indicațiilor lui. Printre ele era și Dora. Mi s-a părut că soarta mi-l hărăzise de dușman și că unul dintre noi doi trebuia să dispară.

Barbă-Roșie a preparat salata (mă mir cum de au putut s-o mănânce, căci eu, unul, pentru nimic în lume nu m-aș fi atins de ea!), și apoi, cu de la sine putere, și-a luat sarcina de a veghea asupra pivniței de vinuri, pe care, fiind priceput, ticălosul, a amenajat-o în scorbura unui copac. Iar ceva mai încolo, l-am văzut cu o bucată mare de homar în farfurie, mâncând la picioarele Dorei!

Nu țin prea bine minte ce s-a petrecut după ce mi-a fost dat să văd această scenă respingătoare. Știu doar c-am fost foarte vesel; dar veselia mea era silită. M-am apropiat de o tânără cu ochii mici, îmbrăcată în roz, și i-am făcut curte cu frenezie. Tânăra a primit cu bunăvoință atențiile mele, dar n-aș putea spune dacă a făcut-o numai de dragul meu, sau pentru că avea ceva planuri în privința lui Barbă-Roșie. S-a închinat în sănătatea Dorei. Și când am închinat și eu, m-am prefăcut c-am întrerupt conversația anume pentru acest motiv, ca apoi s-o reiau imediat. Când m-am înclinat către Dora, i-am întâlnit privirea și mi s-a părut că deslușesc în ea o expresie rugătoare. Dar s-a uitat la mine peste capul lui Barbă-Roșie, și am rămas neînduplecat.

Tânăra în roz avea o mamă care purta o rochie verde; și aceasta cred c-a găsit cu cale să ne despartă mai ales pentru considerațiuni politice superioare. Între timp, masa fiind terminată, se strângeau resturile, și mesenii începuseră să se risipească; iar eu, plin de mânie și remușcări, am luat-o razna printre copaci. Tocmai mă întrebam dacă n-ar fi nimerit să pretind că nu mă simt bine și, încălecând pe surul meu, să fug – nici eu nu știu încotro – când mi-au ieșit înaintea Dora și *miss* Mills.

— Sunteți posomorât, *mister* Copperfield, mi-a zis *miss* Mills.

Să avem iertare. Nu eram deloc posomorât.

— Dora, și *tu* ești posomorâtă, a observat *miss Mills*.

— Nu, dragă! Nicidecum.

— Ascultați-mă, și dumneavoastră, *mister Copperfield*, și tu, Dora, a urmat *miss Mills* cu un aer aproape venerabil. Ajunge. Nu lăsați o neînțelegere mărunță să nimicească florile primăverii, care, o dată ce-au apucat să se deschidă, dacă au fost atinse de brumă, nu mai pot înflori. Vă vorbesc din experiență, din experiența unui trecut îndepărtat, ireversibil. Nu se cade ca izvoarele ce țâșnesc scânteind în lumina soarelui să fie oprite de un simplu capriciu; nu se cade ca oazele din pustiul Saharei să fie pustiite fără rost.

Nici nu mai știu ce-am făcut, căci m-am înfierbântat foarte tare; știu doar c-am apucat mânuța Dorei și am sărutat-o, și că dânsa nu s-a împotrivit. I-am sărutat mâna și lui *miss Mills*; și mi s-a părut că fără întârziere ne vom înălța cu toții în al șaptelea cer.

N-am mai coborât. Am rămas acolo sus toată după-amiaza. La început am rătăcit încoace și încolo printre copaci, eu cu brațul timid al Dorei petrecut sub brațul meu, și martor mi-e Dumnezeu că, deși de la început până la sfârșit, totul n-a fost decât o copilărie, dulce mi-ar mai fi fost soarta dacă, însuflețit de acele simțăminte copilărești, m-ar fi trecut în nemurire și m-ar fi lăsat de-a pururi să rătăcesc printre copaci!

Dar mult prea curând i-am auzit pe ceilalți râzând, vorbind și strigând: „Dora unde-i?” Așadar, ne-am întors, și invitații i-au cerut Dorei să cânte. Barbă-Roșie a vrut să se repeadă să aducă cutia cu ghitara, dar Dora i-a spus că, afară de mine, nimeni nu știa unde se află. Așa că Barbă-Roșie a rămas cu buza umflată; și *eu* am adus-o, *eu* am deschis-o, *eu* am scos ghitara, *eu* m-am așezat lângă dânsa, *eu* i-am ținut batista și mânușile, *eu* am sorbit fiecare sunet al glasului ei atât de dulce, și dânsa mi-a cântat *mie*, care o iubeam, și toți ceilalți n-aveau decât s-o aplaude cât poșteau, cu ei n-aveam nici în clin, nici în mânecă!

Eram beat de bucurie. Mă temeam că era prea frumos ca să fie adevărat și că acuși-acuși am să mă trezesc în Buckingham Street și am s-o aud pe *missis Crupp* zornăind ceștile și pregătindu-mi gustarea de dimineață. Dar Dora a cântat, și altele au cântat și *miss Mills* a cântat – despre, somnoroasele ecouri din peșterile Amintirii, ca și cum ar fi avut 100 de ani – și s-a lăsat amurgul; și-am băut ceai, fiert țigănește, pe crăcană; și am continuat să fiu fericit ca niciodată.

Am fost încă și mai fericit când toată lumea, inclusiv Barbă-Roșie, pe care-l biruisem, și ceilalți oaspeți, au plecat, fiecare apucând pe drumul lui, iar noi, pe al nostru, prin liniștea serii, în lumina asfințitului, înconjurați de dulci miresme. *Mister Spenlow*, fiind cam mahmur din pricina șampaniei – slavă țărânei din care a crescut vița, și strugurilor din care s-a făcut vinul, și soarelui care i-a pârguit, și negustorului care l-a falsificat! – a adormit buștean într-un colț al faetonului, iar eu călătoream, ținându-mă pe lângă trăsura, și vorbeam cu Dora. I-a plăcut surul meu și l-a mângâiat – cât de gingașă părea mânuța ei pe grumazul calului! – și cum șalul ei aluneca mereu, din când în când i l-am așezat pe umeri cu mâna mea. Mi s-a părut chiar că Jip începuse să înțeleagă cum stăteau lucrurile și să-și dea seama că trebuia să se împrietenească cu mine.

Și pătrunzătoarea *miss Mills*, această schimnică binevoitoare, în ciuda dezamăgirilor suferite, înțeleaptă ca un patriarh, cu toate că nu împlinise nici 20 de ani, și care o rupsesse cu lumea și nu voia cu niciun preț să trezească somnoroasele ecouri din peșterile Amintirii, ce faptă bună a făcut!

— *Mister Copperfield*, mi-a zis *miss Mills*, dacă aveți un moment liber, treceți o clipă în partea asta a trăsurii. Vreau să vă spun ceva.

Iată-mă pe surul meu cel mândru, inclinându-mă lângă *miss Mills*, cu mâna pe portiera faetonului.

— Dora are să vină să stea la mine câtva timp. Plecăm împreună poimăine. Dacă

are să vă facă plăcere să ne vizitați, sunt sigur că tata va fi încântat să vă cunoască.

Ce altceva aş fi putut face decât s-o binecuvântează în gând pe *miss Mills* şi să păstrez adresa locuinţei ei în ungherul cel mai ferit al memoriei? Ce altceva aş fi putut face decât s-o asigur pe *miss Mills*, cu priviri pline de recunoştinţă şi cu cuvinte înflăcărate, cât preţuiam bunăvoinţa şi prietenia ce mi le arăta?

După care, plină de bunăvoinţă, *miss Mills* m-a concediat, spunându-mi;

— Acum duceţi-vă înapoi la Dora!

M-am dus, şi Dora s-a aplecat în afară ca să-mi vorbească, şi am sporovăit tot restul drumului; şi mi-am împins surul atât de aproape de roată, că s-a lovit, la piciorul din faţă şi „s-a jupuit, cum mi-a zis proprietarul lui, de trei lire şi şapte“, sumă pe care am plătit-o, socotind că era un preţ cât se poate de modest pentru o asemenea bucurie. Între timp, *miss Mills*, cu ochii la lună, murmură versuri, amintindu-şi, bănuiesc, de zilele de altădată, când încă nu o rupsesse cu lumea pământescă.

Norwood mi s-a părut că era cu multe mile prea aproape şi am găsit că am ajuns cu multe ceasuri prea devreme; dar puţin înainte de a ajunge, *mister Spenslow* s-a trezit şi mi-a spus:

— Trebuie să intri puţin, Copperfield, să te mai odihneşti!

Bineînţeles, am primit şi ni s-au servit sandvişuri şi vin îndoit cu apă. La lumina candelabrelor, Dora, îmbujorată la faţă, era atât de drăgălaşă încât nu m-am putut hotărî să mă urnesc, şi am stat nemişcat ca într-o transă, cu privirile aţintite asupra ei, până ce sforăielile lui *mister Spenslow* m-au făcut să-mi dau seama că era vremea să mă retrag. Aşadar, ne-am luat rămas bun; şi tot lungul drumului până la Londra am simţit uşoara strângere de mână a Dorei la despărţire şi mi-am amintit de mii de ori fiecare cuvânt şi fiecare întâmplare; şi când, în cele din urmă, m-am culcat în patul meu, am stat în extaz, ca un biet nătărău, căruia dragostea i-a răpit uzul celor cinci simţuri.

A doua zi dimineaţă, când m-am trezit, am hotărât să-i spun Dorei că o iubesc, pentru a-mi cunoaşte soarta. Fericire sau jale? Asta era întrebarea care mă frământa acum. Pentru mine alte probleme nu mai existau pe lume, şi la această întrebare numai Dora putea să răspundă. Trei zile am trăit un zbucium cumplit, chinându-mă şi punând toate ipotezele cu putinţă pentru interpretarea în sens defavorabil a fiecărui episod al relaţiilor dintre mine şi Dora. În cele din urmă, dichisit cu mare cheltuială în vederea evenimentului, m-am îndreptat spre locuinţa familiei Mills, cu declaraţia de dragoste gata.

Acuma n-ar avea niciun rost să povestesc de câte ori m-am plimbat în susul şi în josul străzii, de câte ori am făcut înconjurul piaţetei – dându-mi seama cu părere de rău că la vechea ghicitoare afluam un răspuns mult mai bun decât cel cunoscut – până m-am decis să urc scara şi să bat la uşă. Chiar după ce bătusem, în timp ce aşteptam să mi se deschidă, mi-a venit subit ideea să întreb (inspirat de bietul Barkis) dacă nu locuia acolo *mister Blackboy*, să cer iertare şi să mă retrag. Dar nu m-am urnit din loc.

Mister Mills nu era acasă. Nici nu mă aşteptam să-l găsesc. N-aveam nicio nevoie de el. *Miss Mills* era acasă. *Miss Mills* mi-era de ajuns.

Am fost poftit într-o odaie la catul de sus, unde se aflau *miss Mills* şi Dora. Era şi Jip acolo. *Miss Mills* copia nişte note (îmi amintesc că era un cântec nou, intitulat *Bocet pentru o dragoste defunctă*), iar Dora picta nişte flori. Ce simţăminte am încercat când mi-am recunoscut florile! Erau florile cumpărate de mine la Covent Garden. Nu pot afirma că erau chiar identice sau că semănau cu orice alte flori ce-mi fusese dat să văd până atunci; dar mi-am dat seama de intenţia compoziţiei după hârtia în care erau învelite, căci fusese reproduasă întocmai.

Miss Mills s-a bucurat când m-a văzut şi mi-a spus că-i părea foarte rău că tatăl ei nu era acasă; cred însă că i-am suportat foarte bine lipsa. Timp de câteva minute *miss*

Mills a susținut toată conversația, apoi a lăsat condeiul pe fila pe care copia *Bocetul pentru o dragoste defunctă*, s-a ridicat și a părăsit odaia.

Am început să mă gândesc s-o las pe a doua zi.

— Sper că bietul dumatule cal nu era tare obosit când a ajuns seara acasă, mi-a zis Dora, ridicându-și ochii încântători. A făcut un drum destul de lung.

Am început să mă gândesc că totuși ar fi mai bine s-o fac încă în ziua aceea.

— I s-o fi părut lung *lui*, căci n-a avut nimic care să-l susțină în timpul drumului.

— Nu i s-a dat nutreț bietului de el? a întrebat Dora.

Am început să mă gândesc s-o las pe a doua zi.

— Ba i s-a dat, am răspuns, a fost cât se poate de bine hrănit. Voiam să spun că nu s-a bucurat de marea fericire de care am avut eu parte, fiind atât de aproape de dumneavoastră.

Dora și-a plecat capul asupra desenului și, după un scurt răstimp – în care am așteptat foarte înfrigurat, cu picioarele țepene – mi-a zis:

— La un moment dat mi s-a părut că nici dumneavoastră nu v-ați bucurat de această fericire.

Mi-am dat seama că nu mai aveam scăpare și că trebuia s-o fac pe loc.

— Cât ați stat lângă *miss Kitt* nu prea v-ați sinchisit de această fericire, a urmat Dora, ridicând ușor sprâncenele și clătînând din cap.

Trebuie să spun că acesta era numele tinerei cu ochii mici și îmbrăcată în roz.

— De altfel, nici nu știu de ce v-ați fi sinchisit sau de ce socotiți că este o fericire, a zis Dora. Dar, firește, nici nu credeți cele ce mi-ați spus. Și, afară de asta, nu încapе îndoială că sunteți liber să faceți ce vă place. Jip, nesuferitule, vin-aici!

Nu știu cum am făcut. Totul s-a petrecut într-o clipă. I-am tăiat drumul lui Jip. M-am trezit c-o țineam pe Dora în brațe. Eram cât se poate de elocvent. Nu m-am poticnit nici o singură dată. I-am spus cât o iubeam. I-am spus că fără ea aș muri. I-am spus că o idolatrizez și o ador. Și în tot acest timp Jip a lătrat ca un turbat.

Când Dora și-a plecat capul și a început să tremure și să plângă, am devenit încă și mai elocvent. Dacă dorea să-mi dau viața pentru ea, n-avea decât să mi-o spună, căci eram gata. Viața fără dragostea Dorei n-avea niciun sens. N-aș putea și nici n-aș vrea s-o suport. Din clipa când am văzut-o întâia dată, am iubit-o zi și noapte neîncetat. O iubeam și acum la nebunie. O voi iubi mereu, clipă de clipă, la nebunie. Au mai fost și alții îndrăgostiți înainte și vor mai fi și de acum înainte, dar niciun îndrăgostit n-a iubit, nu va putea, nu va fi în stare și nu va izbuti vreodată să iubească așa cum o iubeam eu pe Dora.

Cu cât turuiam mai patetic, cu atât Jip lătra mai tare. Și, treptat, fiecare din noi – în felul lui – se arăta tot mai înverșunat.

Ceva mai târziu, Dora și cu mine ședeam destul de liniștiți pe sofa, iar Jip, culcat în poala ei, mă privea clipind pașnic. Mi se luase o piatră de pe inimă. Eram nebun de fericire. Dora și cu mine eram logodiți.

Cred că amândoi aveam o vagă idee că totul se va încheia printr-o căsătorie. Trebuie să fi avut, fiindcă Dora mi-a spus că nu ne vom căsători fără consimțământul tatălui ei. Dar, în extazul nostru tineresc, cred că nu priveam nici înainte, nici înapoi, și n-aveam nicio năzuință care să fi depășit candoarea prezentului. Am hotărât să nu-i dezvăluim taina noastră lui *mister Spenlow*; sunt sigur, însă, că nici prin gând nu mi-a trecut că ar fi ceva necinstit în asta.

Când s-a întors în odaie, adusă de Dora, *miss Mills* mi-a părut mai îngândurată ca de obicei; presupun că cele întâmplare i-au trezit somnoroasele ecouri din peșterile Amintirii. Dar ne-a dat binecuvântarea, ne-a încredințat de nestrămutata ei prietenie și ne-a vorbit, în general, așa cum se cuvenea să vorbească un Glas de la Mănăstire.

Ce senine vremuri! Ce plăcute, ce fericite, ce nebunatice vremuri!

Vremurile când i-am luat Dorei măsura pentru un inel de nu-mă-uita, și când giuvaerghiul, căruia i-am dus măsura, a ghicit totul și a pufnit în răs, aplecându-se

peste registrul său de comenzi, și mi-a luat cât a poftit pentru jucărioara aceea frumoasă, cu pietre albastre, care, în mintea mea, a rămas atât de strâns legată de mâna Dorei, încât ieri, când, din întâmplare, am văzut un inel asemănător pe mâna fiicei mele, am simțit brusc o tresărire dureroasă în inimă.

Vremuri când mă plimbam foarte exaltat de secretul meu și plin de propria mea importanță și atât de mândru de iubirea ce i-o purtam Dorei și de faptul că dragostea mea era împărtășită, încât nici de-aș fi plutit în văzduh, n-aș fi fost mai deasupra celorlalți oameni care se târau pe pământ.

Acele vremuri când ne întâlneam în grădina piațetei și stam împreună în chioșcul acela colbuit și eram atât de fericit, încât până în ziua de azi îmi sunt dragi vrăbiile Londrei numai și numai pentru acest motiv și văd în penajul lor fumuriu coloritul bogat al păsărilor de la Tropicel!

Vremurile când (la o săptămână după logodnă) ne-am certat întâia dată și când Dora mi-a trimis înapoi inelul într-un bilețel disperat, împăturit în chip de tricorn, în care a folosit înfricoșătoarea formulă „dragostea noastră, s-a înfiripat dintr-o prostie și s-a încheiat într-un acces de nebunie“, cuvinte teribile, care m-au făcut să-mi smulg părul din cap și să plâng, socotind că totul s-a sfârșit.

Vremurile când, la adăpostul întunericului, am dat fuga la *miss Mills*, pe care am văzut-o pe ascuns în bucătărioara, din dos, unde se afla un mângălău, și am implorat-o să ne împace și să evite nebunia. Vremurile când *miss Mills* a acceptat această sarcină și, înapoindu-se cu Dora, ne-a îndemnat, de la înălțimea amvonului tineretii ei încercate, să fim îngăduitori unul față de celălalt și să ne ferim de pustiurile Saharei!

Vremurile când am plâns și ne-am împăcat și ne-am simțit din nou atât de fericiți, încât bucătărioara din dos, cu mângălău cu tot, s-a prefăcut într-un templu al iubirii, și când ne-am învoit să corespondăm prin mijlocirea lui *miss Mills*, urmând să ne scriem zilnic cel puțin câte o scrisoare fiecare!

Ce senine vremuri! Ce plăcute, ce fericite, ce nebunaticе vremuri! Din toate perioadele vieții mele, care au încăput în gheara Timpului, niciuna nu-mi aduce, mai mult ca aceasta, zâmbetul pe buze și de niciuna nu-mi amintesc cu atâta duioșie ca de aceasta.

CAPITOLUL XXXIV

MĂTUȘA ÎMI FACE O SURPRIZA

Îndată după ce m-am logodit cu Dora, i-am scris lui Agnes. I-am scris o scrisoare lungă, în care am încercat să-i explic cât de fericit eram și cât de fermecătoare era Dora. Am rugat-o foarte stăruitor pe Agnes să nu creadă că ar fi vorba de o pornire nechibzuită, care va face loc alteia, sau că ar avea ceva comun cu acele avânturi copilărești de care obișnuiam să râdem altădată. Am asigurat-o că era vorba de un sentiment nespus de adânc și mi-am exprimat părerea că o iubire ca aceasta nici că se mai pomenise.

Și pe când îi scriam în amurgul încântător, în fața ferestrei deschise, amintirea ochilor ei limpezi și senini și a chipului ei blând m-a învăluit pe nesimțite și a revărsat atâta pace și liniște asupra freamătului și fierberii din ultima vreme de care fericirea mea era impregnată într-o anumită măsură, încât m-am simțit înduioșat până la lacrimi. Mi-aduc aminte că, pe la jumătatea scrisorii, am stat cu fruntea în palmă, închipuindu-mi că Agnes făcea, firește, parte din căminul meu; că în casa binecuvântată de prezența ei, Dora și cu mine am putea fi mai fericiți ca oriunde; că, stăpânită de dragoste și bucurie, de jale și de speranță, sau de dezamăgire, de orice emoție puternică, inima mea se îndrepta spontan către dânsa, ca la un liman de adăpost și la cel mai bun prieten.

De Steerforth nu i-am pomenit niciun cuvânt. I-am scris doar că fuga bietei Em'ly pricinuisse cumplită durere la Yarmouth, și că eu, din pricina împrejurărilor în care se petrecuse, suferisem îndoit. Știam bine cât de lesne descoperea adevărul și că dânsa nu va mai pomeni niciodată numele lui.

Am primit răspuns la această scrisoare cu întoarcerea poștei. Citindu-l, am avut impresia că o auzeam pe Agnes vorbindu-mi. Parcă-mi răsuna în urechi glasul ei prietenos. Ce aş putea spune mai mult?

În timpul recente mele absențe, Traddles mă căutase de două-trei ori. Găsind-o pe Peggotty acasă, și ea spunându-i că-mi fusese dădacă (era totdeauna gata să împărtășească această informație oricui stătea s-o asculte), legase prietenie cu dânsa și întârziase ca să vorbească despre mine. Cel puțin așa mi-a spus Peggotty; dar mă tem că vorbise numai ea și se întinsese peste măsură, căci Dumnezeu s-o aibă în paza lui, când începea să povestească despre mine, nu era chip s-o oprești.

Asta-mi aduce aminte nu numai de faptul că urma să-l aștept pe Traddles într-o după-amiază de el hotărâtă, dar și de împrejurarea că *missis* Crupp renunțase la toate drepturile și obligațiile ce-i reveneau (cu excepția salariului) atâta vreme cât Peggotty mai călca pe la mine. După ce, de mai multe ori, a discutat, în gura mare, pe scară despre Peggotty – adresându-se pesemne vreunui spirit, căci în fapt era cu desăvârșire singură – *missis* Crupp mi-a trimis o scrisoare, în care-și expunea punctul de vedere. Scrisoarea începea cu acea declarație universal valabilă, care se potrivea în orice moment al vieții ei, anume cu declarația că și ea era mamă, pentru a mă informa apoi că deși apucase și vremuri mai bune, nutrise întotdeauna, în toate etapele existenței, o dușmănie innăscută față de iscoade, de intruși și de denunțatori. N-avea de gând să pronunțe niciun nume, spunea ea în scrisoare; se știe el bine cine e cu musca pe căciulă; dar întotdeauna disprețuise iscoadele, intrușii și denunțatorii, mai ales deghizați ca văduve (aceste cuvinte erau subliniate). Dacă unui oarecare *gentleman*, spunea ea în continuare (tot fără a da nume), îi făcea plăcere să fie victima iscoadelor, a intrușilor și a denunțatorilor, asta-l privea. E dreptul lui să se distreze cum pofteste; tot ce cerea ea, *missis* Crupp, era să nu fie silită „să vie în *contact*“ cu asemenea persoane. De aceea ruga să fie scutită de a mai servi în apartamentul de la catul de sus până ce lucrurile vor fi repuse în starea în care se aflau mai înainte și cum ar fi de dorit să fie; mai departe mă vestește că în fiecare sâmbătă dimineață caietul cu socoteli va fi depus pe masă, o dată cu gustarea, și că insistă să i se achite imediat tot ce i se datora, în dorința de a evita neplăceri și „neajunsuri“ părților interesate.

Ulterior, *missis* Crupp s-a mărginit să așeze fel de fel de piedici pe scară, mai ales ulcioare, și s-o ispitească pe Peggotty să-și rupă picioarele. Starea de asediu în care mă aflam mi s-a părut exasperantă, dar fiindu-mi tare frică de *missis* Crupp, n-am putut găsi nicio ieșire din această situație.

— Ce mai faci, dragă Copperfield? a strigat Traddles, care, în după-amiaza cu pricina, biruind toate piedicile, s-a ivit la ușa mea exact la ora hotărâtă.

— Dragă Traddles, i-am răspuns, mă bucur că te văd și eu în sfârșit și îmi pare foarte rău că n-am fost acasă când m-ai căutat. Dar sunt atât de prins...

— Da, da, știi, firește, m-a întrerupt Traddles. A ta mi se pare că locuiește în Londra.

— Ce vrei să spui?

— Dânsa... adică... iartă-mă... *miss* D., știi, a dat să-mi explice Traddles, roșindu-se, locuiește la Londra, pare-mi-se?

— O, da... în apropiere de Londra.

— A mea, poate îți mai aduci aminte, mi-a zis Traddles grav, locuiește în Devonshire... sunt zece copii la părinți... de aceea nu-s chiar atât de prins ca tine.

— Mă mir cum suportă s-o vezi atât de rar, am răspuns.

— Hm... a mormăit Traddles îngândurat. Pare de mirare. Îmi închipui că și este de mirare, dar n-am încotro, Copperfield.

— Așa îmi închipui și eu, am încuviințat zâmbind, nu fără a roși. Și apoi tu, dragă Traddles, ai atâta răbdare și ești atâta de statornic!

— Vai, Doamne! a exclamat Traddles, reflectând. Așa mă vezi tu, Copperfield? Îți mărturisesc, nu știu dacă sunt. Dar ea e o fată atât de extraordinar de drăguță, încât se prea poate să-mi fi transmis și mie ceva din însușirile ei. Acuma, că mi-ai spus-o, Copperfield, nu mă mai miră deloc. Te rog să mă crezi că niciodată nu se gândește la sine și că tot timpul le poartă de grijă celorlalți nouă.

— E cea mai mare? l-am întrebat.

— Vai, Doamne, nu! Cea mai mare e o adevărată frumusețe.

A băgat de seamă, cred, că nu m-am putut stăpâni să nu zâmbesc de naivitatea acestui răspuns; de aceea, zâmbind și el a adăugat:

— Firește, asta nu înseamnă că Sophy a mea... Frumos nume, ce zici, Copperfield?

— Foarte frumos!

— Firește, asta nu înseamnă că Sophy n-ar fi și ea frumoasă în ochii mei și că, după părerea mea, n-ar fi cea mai drăguță fată din lume, în mod absolut. Dar când îți spun că cea mare e o frumusețe, să știi că într-adevăr este... mi-a zis gesticulând cu amândouă mâinile, voind parcă să evoce niște nori care pluteau în jurul lui. Știi, o splendoare! a încheiat Traddles, foarte energic.

— Adevărat?

— O, te asigur, m-a încredințat Traddles, e într-adevăr neasemuit de frumoasă! Dar știi, fiind crescută ca să trăiască în lume și să fie admirată, și neputând să se bucure prea mult de viața de societate din pricină că sunt săraci, firește că uneori e cam susceptibilă și cam pretențioasă. Dar Sophy știe să-i alunge supărarea!

— Sophy e cea mai mică dintre fete? l-am întrebat.

— Vai, Doamne, nu! mi-a răspuns Traddles, frecându-și bărbia. Cele mai mici abia au nouă și zece ani. Le crește Sophy.

— E a doua poate?

— Nu. A doua e Sarah. Biata Sarah are ceva la șira spinării. Doctorii spun c-o să-i treacă cu timpul, dar deocamdată trebuie să stea în pat vreo douăsprezece luni. O îngrijește Sophy. Sophy e a patra.

— Mama trăiește?

— Da, trăiește! E o femeie cu totul superioară, dar nu-i priește umezeala din partea locului și... de fapt nu-și mai poate mișca mădulele.

— Vai de mine! am exclamat.

— Foarte trist, nu-i așa? Dar din punctul de vedere al gospodăriei, lucrurile merg mai bine decât ar fi de așteptat, pentru că Sophy îi ține locul. E ca o mamă, atât pentru maică-sa, cât și pentru ceilalți nouă copii.

Pătruns de cea mai mare admirație în fața însușirilor acestei tinere și mânat de dorința sinceră de a face tot ce-mi stătea în putință pentru ca nu cumva, abuzând de bunătatea lui Traddles, perspectivele lor de viitor să fie prejudiciate, l-am întrebat cum o mai ducea *mister* Micawber.

— Mulțumesc, Copperfield, e foarte bine, mi-a zis Traddles. Dar nu mai locuiesc cu el.

— Nu?

— Nu. Vezi, adevărul e, a urmat Traddles în șoaptă, că din pricina unor vremelnice încurcături bănești, și-a schimbat numele, adoptându-l pe acela de Mortimer, și nu iese din casă decât după căderea întunericului, și atunci numai cu ochelari. Au venit să-i scoată lucrurile în vânzare pentru neplata chiriei. *Missis* Micawber a fost atât de deznădăjduită, încât, te rog să mă crezi, n-am putut rezista și mi-am pus semnătura și pe cea de-a doua poliță de care am vorbit când am fost aici rândul trecut. Poți să-ți închipui, Copperfield, cât de mulțumit am fost când am văzut că în felul acesta lucrurile s-au aplanat și că *missis* Micawber s-a liniștit.

— Hâm! am făcut eu.

— Fericirea n-a durat însă cine știe ce, a urmat Traddles, căci, din păcate, peste o săptămână au venit să-i pună un alt sechestru. Și praf s-a ales de întreaga gospodărie. De atunci eu locuiesc într-o odaie mobilată, iar Mortimerii s-au dat la fund. Sper, Copperfield, că n-ai să crezi că-s egoist dacă-ți voi spune că măsuța rotundă cu placă de marmură, precum și vasul de flori și postamentul au ajuns într-un magazin de vechituri.

— Ce neomenie! am exclamat indignat.

— A fost... a fost tare greu! a spus Traddles, strâmbându-se ca de obicei când folosea această formulă. Pomenesc acestea nu așa, ca să mă plâng, ci cu un scop anume. N-am putut răscumpăra obiectele când au fost sechestrate, în primul rând, pentru că, văzând cât de mult țineam la ele, telalul a ridicat prețul în mod exorbitant; și în al doilea rând, pentru că... n-aveam bani. De atunci sunt cu ochii pe prăvălia negustorului de vechituri, care se află la capătul lui Tottenham Court Road, mi-a zis Traddles, foarte încântat că știa acest lucru, iar azi, în sfârșit, le-am văzut! expuse spre vânzare. Le-am zărit de peste drum, căci dacă m-ar vedea pe *mine*, negustorul, Dumnezeu știe ce preț ar fi în stare să ceară. Acum, c-am strâns banii, mi-a dat în gând că poate nu vei avea nimic împotriva dacă am s-o rog pe dădaca asta a ta să meargă cu mine la prăvălia aceea – pe care pot să i-o arăt din colțul străzii – și să caute să le cumpere cât mai ieftin posibil, ca pentru ea!

Entuziasmul cu care Traddles mi-a împărtășit acest plan, și convingerea lui că era un plan deosebit de isteț se numără printre amintirile mele cele mai vii.

L-am asigurat că dădaca mea va fi fericită să-i poată da o mână de ajutor și i-am spus că ne vom transporta toți trei la fața locului, dar cu o singură condiție. Anume cu condiția să-mi făgăduiască solemn că de aici înainte nu-i va mai împrumuta lui *mister* Micawber nici numele, nici orice alt lucru.

— Dragă Copperfield, mi-a mărturisit Traddles, această hotărâre am și luat-o, pentru că îmi dau seama că n-am fost numai nesocotit, dar că am greșit față de Sophy. De vreme ce am făcut acest legământ cu mine însumi, nu mai ai niciun motiv de îngrijorare, dar bucuros îți fac această promisiune. Pe cea dintâi dintre blestematele, acelea de polițe am și achitat-o. Nu mă îndoiesc că *mister* Micawber, dacă ar fi putut, ar fi achitat-o, dar n-a putut. Trebuie să mai amintesc un lucru care-mi place la *mister* Micawber, dragă Copperfield. Ceva relativ la cea de-a doua poliță, care nu este scadentă. Nu-mi zice că acoperirea e asigurată, dar mă asigură că *va fi*. Găsesc că asta-i foarte frumos și cinstit din partea lui!

Nevrând să zdruncin încrederea bunului meu prieten, am încuviințat. După ce am stat puțin de vorbă, am pornit împreună spre băcănie, ca s-o mobilizăm pe Peggotty; Traddles nevrând să rămână seara la mine, pentru că-i era teamă c-ar putea cineva să cumpere lucrurile acelea înainte de a ajunge să le răscumpere el, precum și pentru motivul că era tocmai seara rezervată totdeauna corespondenței cu cea mai drăguță fată din lume.

Nu voi uita niciodată nici cum stătea în colț la Tottenham Court Road și trăgea cu ochiul, în timp ce Peggotty se tocmea pentru lucrurile acelea atât de prețioase, nici surescitarea de care a fost cuprins când a văzut-o pe Peggotty înapoindu-se cu mâna goală, după ce îi oferise un preț, nici când negustorul, răzgândindu-se, a strigat-o, și dansa s-a întors. Sfârșitul a fost că Peggotty a răscumpărat lucrurile la un preț destul de ieftin, iar Traddles a fost încântat.

— Vă sunt foarte îndatorat amândurora, mi-a spus Traddles, aflând că lucrurile aveau să-i fie trimise acasă chiar în seara aceea. N-o să-mi luați în nume de rău, dragă Copperfield, dacă am să vă mai fac o rugămintă?

Fără a întreba despre ce e vorba, l-am asigurat că nu.

— Atunci, dacă ați vrea să fiți atât de bună, s-a adresat Traddles lui Peggotty, v-aș ruga să luați vasul de flori chiar acum căci mare plăcere mi-ar face să-l duc acasă, căci, știi, Copperfield, e al lui Sophy!

Peggotty s-a dus bucuroasă să i-l aducă, iar Traddles, după ce a copleșit-o cu mulțumiri, a luat-o înainte pe Tottenham Court Road, cu vasul de flori în brațe și fericit cum rar mi-a fost dat să văd.

Apoi Peggotty și cu mine am apucat-o spre casă. Întrucât asupra lui Peggotty vitrinele prăvăliilor exercitau o atracție cum nu exercitau asupra nimănui altuia, am mers agale, făcând haz de felul cum se uita la vitrine și așteptând-o de câte ori se oprea. De aceea a durat cam mult până am ajuns la „Adelphi“.

Când am suit scările, i-am atras atenția lui Peggotty asupra faptului că piedicile așezate de *missis* Crupp dispăruseră de parcă le-ar fi înghițit pământul și că se vedeau urme proaspete de pași. Când am ajuns sus, am fost amândoi foarte mirați găsind deschisă ușa (pe care o încuiasem) și auzind glasuri în apartament.

Nedumeriți, ne-am uitat unul la altul și am intrat în salonaș, unde, spre marea-mi uimire, am dat peste mătușa și peste *mister* Dick! Mătușa, cu cei doi canari ai ei în față și cu pisica pe genunchi ca un Robinson Crusoe feminin, ședea pe o grămadă de bagaje și bea ceai. *Mister* Dick, înconjurat de bagaje, cufundat în gânduri, se rezema de un zmeu mare, asemănător cu acelea pe care adeseori le înălțasem împreună.

— Scumpă mătușică! am exclamat. Ce plăcere neașteptată!

Ne-am îmbrățișat cu dragoste, apoi *mister* Dick și cu mine ne-am strâns mâna cu căldură, iar *missis* Crupp, care, ocupată fiind cu pregătirea ceaiului, nu prea putea urmări totul, a declarat foarte prietenoasă că a știut ea că *mister* Copperfield va fi încântat când își va vedea rudele dragi.

— Ho! a zis mătușa către Peggotty, care tremura în fața ei. Ce mai faci?

— Nu-ți aduci aminte de mătușa mea, Peggotty? am intervenit eu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, a izbucnit mătușa, n-o mai striga pe numele ăsta, cules undeva de pe vreo insulă din Mările Sudului! Dacă a scăpat de el prin măritiș – și bine a făcut – de ce să-i răpești foloasele acestei schimbări? Cum te numești acum... Pe...? a întrebat-o mătușa, recurgând la un compromis ca să nu rostească numele care nu-i era pe plac.

— Barkis, *ma'am*, i-a răspuns Peggotty, făcându-i o plecăciune.

— Bine! Țasta-i un nume mai omenesc, a spus mătușa. Nu cere neapărat un misionar. Ce mai faci, Barkis? Nădăjduiesc că ești bine sănătoasă.

Încurajată de aceste cuvinte amabile și văzând că mătușa îi întindea mâna, Barkis a făcut un pas înainte, i-a strâns-o și, ca să-i mulțumească, i-a făcut o reverență.

— Precum văd, am mai îmbătrânit, a zis mătușa. După câte îți amintești, nu ne-am întâlnit decât o singură dată. Și frumoasă ispravă am mai făcut atunci! Trot, dragă, mai toarnă-mi o ceașcă!

Foarte cuviincios, i-am întins o ceașcă mătușii, care stătea țeapănă ca de obicei, și m-am încumetat s-o cert pentru că ședea pe o ladă.

— Dă-mi voie, mătușică, să trag sofaua sau un fotoliu, i-am spus. De ce să stai incomod?

— Îți mulțumesc, Trot, mi-a răspuns. Îmi place să șed pe lucrurile mele.

Apoi i-a aruncat o privire cumplită lui *missis* Crupp și i-a zis:

— Nu mai e nevoie să vă obosiți, *ma'am*!

— Să nu mai pun puțină apă în ceainic înainte de a pleca, *ma'am*? a întrebat *missis* Crupp.

— Nu, mulțumesc, *ma'am*, i-a răspuns mătușa.

— Vreți să vă mai aduc puțin unt, *ma'am*? a stăruiț *missis* Crupp. Sau poate doriți un ou proaspăt? Sau să vă frig o felie de slănină? N-aș putea face nimic pentru scumpa dumitale mătușă, *mister* Copperfield?

— Nimic, *ma'am*! i-a rețezat-o mătușa. Am să mă servesc și singură, mulțumesc.

Missis Crupp, care tot timpul zâmbise, ca să-și arate firea duioasă, și ținuse capul puțin aplecat într-o parte, ca să învedereze cât de plăpândă era, și neîncetat își frecase mâinile, spre a demonstra dorința ei de a-i sluji pe toți în orice privință, treptat, tot

zâmbind și tot aplecându-se într-o parte și tot frecându-și mâinile, a ieșit din odaie.

— Dick! a grăit mătușa mea. Îți mai aduci aminte despre cei ce se dau după vreme și despre cei ce se ploconesc în fața bogăției?

Mister Dick – cu o privire speriată, de parcă ar fi uitat cu desăvârșire – s-a grăbit să răspundă afirmativ.

— Ei bine, *missis Crupp* să știi că se numără printre ei! a spus mătușa. *Barkis*, te rog vezi de ceai și mai dă-mi o ceașcă, că nu-mi place cum toarnă femeia aceea.

O cunoșteam destul de bine pe mătușa ca să ghicesc îndată că va fi având vreo problemă importantă și că sosirea ei neașteptată avea un tâlc mult mai grav decât ar fi putut bănui un străin. Am băgat de seamă că își ațintea privirea asupra mea ori de câte ori i se părea că atenția îmi era îndreptată în altă parte; și că, deși își păstra înfățișarea țeapănă și stăpânită, înăuntrul sufletului ei se dădea o ciudată bătălie împotriva nehotărârii. Am început să mă întreb dacă nu cumva o jignisem, și cugetul mă muștra că încă nu-i pomenisem de *Dora*. Mă întrebam dacă nu cumva n-o fi doar asta pricina.

Știind că tot n-are să-mi spună nimic până nu va socoti că-i momentul potrivit, m-am așezat lângă ea și am vorbit cu canarii și m-am jucat cu pisica, purtându-mă cât mai degajat cu puțință. Dar eram departe de a fi într-adevăr liniștit; aș fi fost poate liniștit dacă *mister Dick*, care stătea în spatele mătușii, rezemat de zmeul cel mare, n-ar fi profitat de fiecă prilej ca să clatine din cap, cu o mutră sumbră, și să-mi facă semne, arătând către ea.

— Trot... mi-a zis în cele din urmă mătușa, după ce, isprăvind de băut ceaiul, și-a șters buzele și și-a netezit rochia. Poți să rămâi, *Barkis*... Spune-mi, Trot, ai dobândit vlagă și încredere în puterile tale?

— Sper că da, mătușico.

— Și chiar crezi asta? a stăruit ea.

— Cred, mătușico.

— Atunci, dragule, mi-a zis, mătușa, privindu-mă cu un aer foarte grav, de ce-ți închipui că țin cu tot dinadinsul să șed pe lucrurile astea ale mele astă-seară?

Am clătinat din cap, căci nu știam de ce.

— Pentru că reprezintă tot ce mi-a rămas. Pentru că am ajuns la sapă de lemn, dragul meu!

Nici de s-ar fi prăvălit în *Tamisa* clădirea, împreună cu noi toți cei de față, cred că n-aș fi rămas mai uluit.

— Dick știe, a urmat mătușa, punându-mi liniștită mâna pe umăr. Am ajuns la sapă de lemn, dragul meu Trot! Tot ce mi-a rămas pe lume se află aici în odaia asta, afară de căsuța pe care *Janet* a rămas acolo ca s-o închirieze. *Barkis*, aș vrea ca pentru *gentleman-ul* acesta să găsim un pat pentru la noapte. Ca să facem economie, poate că reușiți să-mi înjghebați mie un culcuș aici. Mă mulțumesc cu orice. Numai pentru astă noapte. Măine vom sta de vorbă despre treburile astea!

Nu m-am trezit din stupoare și din marea neliniște ce o încercam în privința ei – numai în privința ei, sunt sigur – decât în clipa când m-a îmbrățișat o clipă, lăcrimând și spunând că nu-i părea rău decât pentru mine. Dar peste o clipă și-a stăpânit emoția cu un aer mai degrabă triumfător decât abătut, mi-a zis:

— Trebuie să înfruntăm bărbătește loviturile sorții, nu se cade să ne lăsăm intimidati de ele, dragul meu! Trebuie să jucăm jocul până la capăt! Trebuie să biruim vitregia sorții, Trot!

CAPITOLUL XXXV

DESCURAJARE

De îndată ce mi-am venit puțin în fire, căci mă pierdusem cu totul în prima clipă, sub cumplita lovitură a veștilor date de mătușa, l-am poftit pe *mister* Dick să mergem împreună la băcănioara cu pricina, ca să ia în primire patul pe care nu demult îl părăsise *mister* Peggotty. Băcănia se afla în Hungerford Market, iar Hungerford Market fiind pe atunci foarte diferit de cum e astăzi, în fața ușii se afla un pridvor susținut de stâlpi scunzi de lemn (care semăna cu acela dinaintea casei în care locuiau piticul și pitica din vechiul barometru), care lui *mister* Dick i-a plăcut nespus de mult. Iar plăcerea de a locui deasupra acestui pridvor cred că l-ar fi putut despăgubi de multe neajunsuri, dar în afară de buchetul de miroasuri de care am mai pomenit și poate în afară de lipsa de spațiu, neajunsurile nu erau prea numeroase, și *mister* Dick a fost absolut încântat de noua sa locuință. *Missis* Crupp, foarte revoltată, îl încredințase că abia va avea loc unde să se învârtească, dar cu drept cuvânt mi-a spus *mister* Dick, așezându-se la capătul de jos al patului și frecându-și piciorul:

— Știi, Trotwood, eu, unul, nici nu am de gând să mă învârtesc! Niciodată nu mă învârtesc. Prin urmare, *mie* de asta puțin îmi pasă!

Am încercat să aflu dacă *mister* Dick știa ceva despre pricinile marii și subitei schimbări intervenite în situația mătușii. Cum era și de așteptat, habar n-avea. Nu mi-a putut povesti decât că alaltăieri mătușa îi spusese: „Ei, Dick, acum să te văd dacă ești într-adevăr un filosof așa cum te-am socotit întotdeauna!“ Și că el îi răspunsese: „Sper că da“. Că apoi mătușa îi făcuse destăinuirea: „Dick, sunt ruinată!“ Și că el exclamase: „Da, așa-i!“ Apoi mătușa îl ridicase în slăvi și dânsul a fost foarte fericit. Și că după aceea veniseră încoace, și că pe drum băuseră bere și mâncaseră sandvișuri.

Stând pe marginea patului și frecându-și piciorul, *mister* Dick mi-a povestit toate acestea cu un aer atât de încântat, cu ochii mari deschiși și cu un zâmbet mirat, încât îmi pare rău, dar nu m-am putut opri să-i dau explicații că ruina însemna sărăcie, lipsă, foame; dar foarte curând m-am căit amarnic de această cruzime, pentru că deodată a pălit și au început să-i curgă lacrimi și mi-a aruncat o privire atât de îndurerată, încât ar fi muiat și o inimă mai tare ca a mea. Ca să-l îmbărbătez, a fost nevoie să-mi dau mult mai multă osteneală decât îmi dădusem spre a-l demoraliza; și am înțeles atunci (ceea ce ar fi trebuit să știu din capul locului) că toată liniștea lui se datorase temeiului ce-l pune pe cuvântul celei mai înțelepte și mai minunate femei din lume și neștrămutatei lui încrederi în resursele mele intelectuale. Pe acestea din urmă le socotea, cred, în măsură să îndeparteze orice primejdii, afară de cele absolut mortale.

— Ce-i de făcut, Trotwood? m-a întrebat *mister* Dick. Știi, memoriul...

— Știu, i-am zis. Dar singurul lucru ce-l putem face deocamdată e să ne păstrăm un aer cât mai voios, ca nici să nu vadă mătușa că ne sinchisim de treaba asta.

Mister Dick s-a declarat de acord fără nicio rezervă; și m-a rugat ca, ori de câte ori voi băga de seamă că se abate măcar atâtica de la această înțeleaptă linie de conduită, să-i atrag luarea-aminte prin vreuna din iscusitele metode ce-mi stăteau la îndemână. Dar, îmi pare rău s-o spun, spaima ce i-o vârașem în suflet prea era mare ca să și-o poată ascunde. Toata seara s-a uitat pe furiș la chipul mătușii, cu o expresie de consternare adâncă, de parcă s-ar fi topit sub ochii lui. Dându-și seama de acest lucru, s-a silit să nu mai miște capul; dar stând cu capul nemișcat, tot timpul își rotea mașinal ochii, așa că zadarnică i-a fost toată strădania. La cină l-am văzut cum se uita la pâinea de pe masă (care, din întâmplare, era mică), de parc-ar fi fost singura care ne mai despărțea de foamete; iar când mătușa l-a îndemnat să mănânce, ca de obicei, am băgat de seamă că-și strecura în buzunar firimituri de pâine și de brânză: și n-am nicio îndoială că făcea acest lucru cu gândul de a ne hrăni cu aceste rezerve când vom fi ajuns în ultimul hal de inaniție.

Mătușa, dimpotrivă, s-a arătat foarte calmă, atitudinea ei fiind o pildă pentru noi

toți, și mai ales pentru mine. Cu Peggotty a fost cât se poate de amabilă, cu excepția momentelor când, din greșeală, rosteam acest nume; și cu toate că știam cât se simțea de străină la Londra, părea la largul ei. Urma să doarmă în patul meu, iar eu să mă culc în salonaș, ca s-o păzesc. Era foarte bucuroasă că ne aflam atât de aproape de Tamisa, care ne putea fi de folos în caz de incendiu, și presupun că pentru ea această împrejurare a constituit într-adevăr o oarecare mângâiere.

— Trot, dragă, mi-a zis mătușa când a văzut că voiam să-i pregătesc băutura pe care obișnuia s-o ia în fiecare seară. Nu!

— Chiar nimic, mătușico?

— Fără vin, dragul meu. Cu bere!

— Dar avem vin, mătușico. Și niciodată nu ți-am preparat băutura asta fără vin.

— Păstrează-l pentru cazuri de boală, mi-a zis. Nu se cade să-l risipim. Trot, să-mi pui bere. Jumătate de cană.

Mister Dick era cât pe-acți să leșine. Dar cum mătușa vorbea foarte categoric, m-am dus să cumpăr bere.

Întrucât se făcuse târziu, Peggotty și *mister Dick* au plecat și ei, ca să facem împreună drumul până la băcănie.

M-am despărțit de bietul om la colțul străzii și l-am urmărit cu privirea cum se depărta cu zmeul acela mare în spinare, ca o adevărată întruchipare a mizeriei umane.

Când m-am înapoiat, am găsit-o pe mătușa măsurând în lung și în lat odaia și încrețind cu degetele marginile scufiei ei de noapte. Am încălzit berea și i-am pregătit pâinea prăjită după vechile principii infailibile. Când totul a fost gata, mătușa era și ea gata, cu scufia ei de noapte și cu poala rochiei trasă pe genunchi.

— Dragul meu, mi-a zis mătușa după ce a sorbit o linguriță, e mult mai bună așa decât cu vin. Nu-i atât de vătămătoare.

Presupun că mi-a citit neîncrederea pe față, căci a adăugat:

— Ei, ei, băiețuș... Dacă n-o s-avem alte ne cazuri decât asta cu berea, atunci o să ne meargă bine.

— Și eu, mătușico, aș fi de aceeași părere, i-am zis.

— Și atunci, de ce, mă rog, nu ești de aceeași părere? m-a întrebat mătușa.

— Fiindcă suntem firi foarte deosebite, i-am răspuns.

— Prostii și mofturi, Trot! mi-a zis mătușa.

Și cu o plăcere calmă, care nu era deloc simulată, și-a băut mai departe berea fierbinte, cu lingurița, muind în ea bucățele de pâine prăjită.

— Trot, mi-a zis, de obicei, nu-mi prea plac oamenii străini, dar Barkis asta a ta să știi că-mi place!

— Să te aud spunând acest lucru îmi face mai multă plăcere decât mi-ar face o sută de lire! i-am răspuns.

— Ciudată mai e și lumea! a urmat mătușa, frecându-și nasul. Nu pot pricepe cum de a putut să trăiască femeia asta cu un asemenea nume. Îți vine mult mai ușor, cred, când la naștere primești numele de Jackson, sau alt nume de felul ăsta.

— Poate că e și ea de aceeași părere; nu-i vina ei, i-am spus.

— Că nu-i vina ei, le cred, mi-a răspuns mătușa, șovăind parcă să recunoască acest lucru, dar totuși nu e mai puțin supărător. Oricum, azi o cheamă Barkis. Și asta-i ceva. Barkis asta ține foarte mult la tine, Trot.

— Ar fi în stare de orice ca s-o dovedească, am încuviințat eu.

— De orice, într-adevăr! a întărit mătușa. Adineauri m-a rugat și m-a conjurat să primesc o parte din banii ei... cică are prea mulți! Ce toantă!

Lacrimile de duioșie ale mătușii picurau în berea fierbinte.

— E cea mai caraghioasă ființă din câte s-au văzut vreodată pe lume, a urmat mătușa. Din clipa când am văzut-o cum se purta cu scumpa și sârmana ta mamă, mi-am dat seama că e o caraghioasă fără pereche. Dar Barkis asta are și părți bune!

S-a prefăcut că râde, pentru a-și duce mâna la ochi, și după aceea a reînceput să mănânce pâine prăjită și a reluat discuția:

— Vai, vai, Dumnezeu să ne binecuvânteze... a suspinat mătușa. Știu tot ce s-a întâmplat, Trot! Am stat de vorbă cu Barkis cât timp ai fost plecat împreună cu Dick. Știu tot. Nu pot pricepe unde vor să ajungă fetele astea nenorocite! Mă mir cum nu se dau cu capul de... de consola căminului, a încheiat mătușa, uitându-se la căminul meu, care se vede că-i inspirase această idee.

— Săraca Emily! am zis.

— Lasă, n-o mai compătimi așa, săraca, mi-a întors vorba mătușa. N-avea decât să se gândească înainte de a pricinui atâta durere! Îmbrățișează-mă, Trot. Îmi pare rău că atât de timpuriu ai avut parte de o asemenea încercare.

Când m-am aplecat înainte, mi-a pus paharul pe genunchi, ca să mă mai rețină, și mi-a spus:

— Oh, Trot, Trot! Așadar, îți închipui că ești îndrăgostit! Adevărat?

— Să-mi închipui, mătușico?! am strigat, roșind până în vârful urechilor. Eu o iubesc din tot sufletul!

— Pe Dora! Vrei să spui, presupun, că mititica e fermecătoare, nu-i așa?

— Scumpă mătușică, e de neînchipuit ce fermecătoare e! i-am zis.

— Și nu-i prostuță? m-a întrebat mătușa.

— Prostuță, mătușico?

Sunt incredințat că niciodată nu-mi trecuse prin minte să mă pronunț dacă era sau nu prostuță. Firește, întrebarea m-a supărat; deși, într-un fel, m-a impresionat, fiind cu totul nouă.

— Nu-i cam flușturistică? m-a întrebat mătușa.

— Flușturistică, mătușico?

N-am fost în stare decât să repet această ipoteză temerară, cu sentimentul cu care repetasem și întrebarea dintâi.

— Bine, bine! mi-a zis mătușa. Pun doar o întrebare. N-o defăimez. Ce pereche! Așadar, credeți că sunteți sortiți unul altuia, și că de aci înainte o să trăiți ca două drăguțe păpuși de zahăr o viață care să fie un lanț de petreceri, nu-i așa, Trot?

Mi-a pus această întrebare cu atâta blândețe, pe un ton pe jumătate glumeț, jumătate trist, cu un aer atât de binevoitor, încât m-a mișcat.

— Știu că suntem tineri și lipsiți de experiență, mătușico, i-am răspuns, și presupun că multe din câte spunem și gândim sunt prostii. Dar sunt sigur că ne iubim cu adevărat. Nu știu ce m-aș face dacă aș admite gândul că Dora ar putea iubi vreodată pe un altul, sau c-ar putea înceta să mă mai iubească, sau gândul că eu aș putea vreodată să iubesc o alta, sau să încetez s-o iubesc pe ea... Cred c-aș înnebuni!

— Vai, Trot! a zis mătușa zâmbind grav și clătînând din cap. Orb, orb, orb!

Și după o scurtă pauză, a urmat:

— Cunosc o persoană, Trot, care, cu toate că are o fire docilă, e însuflețită de o dragoste care îmi amintește de biata maică-ta. Ceea ce trebuie să caute persoana aceea, Trot, este seriozitatea, care să-i fie un reazem și un îndemn. O adâncă, sinceră și neștrămutată seriozitate.

— Dacă ai ști, mătușă cât de serioasă e Dora! am exclamat eu.

— Vai, Trot! a repetat mătușa. Orb, orb!

Și fără a ști de ce, m-am simțit învăluit ca de un nor de simțământul nedeslușit c-am încercat o pierdere dureroasă sau că-mi lipsește ceva.

— Totuși, nu vreau, a adăugat mătușa, să fac ca doua ființe tinere să-și piardă iluziile sau să fie nefericite. Cu toate că nu-i vorba decât de o dragoste nestatornică între un băiat și o fată, iar de cele mai multe ori – vezi, nu spun întotdeauna! – asemenea dragoste nu duce la nimic până la urmă, o vom trata cu toată seriozitatea, nădăjduind că se va sfârși cu bine într-o bună zi. Vreme e berechet, ca lucrurile să se desfășoare în orice fel.

Asta nu prea dădea curaj unui îndrăgostit exaltat; eram însă fericit că mă destăinuisem mătușii, și mi-am adus aminte că era foarte ostenită. Așadar, i-am mulțumit călduros pentru această dovadă de afecțiune și pentru toate celelalte mărturii de bunăvoință față de mine; și după ce, foarte tandru, ne-am urat noapte bună, mătușa și-a luat scufia și s-a retras în dormitorul meu.

Cât de nefericit am fost după ce m-am culcat! M-a frământat și iar m-a frământat gândul că de acum înainte aveam să fiu un sărac în ochii lui *mister* Spenlow; că nu mai eram ceea ce credeam că sunt în clipa când îi cerusem Dorei să se mărite cu mine; că era o datorie de onoare să-i spun Dorei adevărul în privința stării mele materiale și s-o dezleg, dacă va găsi de cuviință, de făgăduiala dată; că nu voi avea de unde trăi tot timpul lungii perioade de ucenicie, în care nu voi câștiga niciun ban; că se cădea să întreprind ceva ca s-o ajut pe mătușa, și nu întrevedeam nicio posibilitate; că voi ajunge să nu am niciun ban în buzunar, că voi ajunge să port haine ponosite, că nu voi mai fi în stare să-i duc Dorei niciun dar, că nu voi mai putea încăleca falnici armăsari suri și că nu voi mai putea să mă prezint într-o lumină convenabilă! Deși știam că toate acestea erau gânduri meschine și egoiste, și fiindcă îmi dădeam seama de acest lucru, ele constituiau o tortură pentru mine, dar o iubeam atât de mult pe Dora, încât nu izbuteam să mă descotorosesc de ele. Știam că s-ar fi convenit să mă gândesc mai puțin la mine și mai mult la mătușa; dar deocamdată egoismul meu nu putea fi despărțit de Dora, și pentru nimic în lume n-aș fi fost în stare s-o las deoparte de dragul vreunui alt muritor. Cât de nefericit m-am simțit în noaptea aceea!

Cât privește somnul meu, am visat fel de fel de întruchipări ale sărăciei, dar pare-mi-se că am visat fără ca să fi adormit în prealabil. Ba se făcea că eram în zdrențe, oferindu-i chibrituri Dorei, șase cutiuțe pentru o jumătate de *penny*; ba că mă aflam la birou, în halat de casă și încălțat cu cizme, și că *mister* Spenlow mă dojenea pentru că mă arătasem într-o ținută atât de năstrușnică în fața clienților; ba că mă aplecam să culeg cu lăcomie firimiturile biscuiților pe care Tiffey îi mânca totdeauna când orologiul catedralei Sfântul Paul bătea ceasurile 1; ba că mă străduiam zadarnic să obțin autorizația ca să mă cunun cu Dora, neavând nimic altceva de oferit decât una dintre mănușile lui Uriah Heep, pe care toți cei de la „Doctors' Commons“ o refuzau; și între timp, mai mult sau mai puțin conștient că mă aflam în odaia mea, mă legănam ca o corabie în primejdie pe o mare de cearceafuri.

Nici mătușa nu s-a putut odihni, căci de mai multe ori am auzit-o plimbându-se de colo până colo. De vreo două sau trei ori în cursul nopții a dat buzna în odaia mea, ca o stafie stărnită din adăpostul ei, înveșmântată într-un lung halat de flanelă, în care părea înaltă de șapte picioare, și s-a apropiat de sofa pe care eram culcat. Prima dată am sărit speriat, și dânsa mi-a spus că, judecând după o lumină neobișnuită de pe cer, bănuia că Westminster Abbey a luat foc și m-a întrebat dacă nu cumva s-ar putea aprinde și casele de pe Buckingham Street de s-ar schimba vântul. După aceea m-am trezit că ședea lângă mine pe scaun și murmura: „Bietul băiat!“ Și faptul că ea se gândea la mine cu atâta altruism, în vreme ce eu, egoist, mă gândeam numai la mine, m-a făcut să mă simt de douăzeci de ori mai nefericit.

Îmi venea greu să cred că o noapte care mie mi se părea atât de lungă ar putea fi scurtă pentru alții. Asta m-a făcut să mă gândesc la o serbare imaginară, la care invitații dansau ceasuri de-a rândul, și până la urmă acest gând s-a prefăcut și el într-un vis, și se făcea că aud orchestra cântând mereu una și aceeași melodie și că o văd pe Dora dansând unul și același dans, fără a-mi acorda nici cea mai mică atenție. Cel care toată noaptea cântase la harpă tocmai încerca zadarnic s-acopere harpa cu o scufie de dimensiuni obișnuite, când m-am trezit; sau, mai bine zis, când am renunțat să mai încerc să mai adorm și în sfârșit am văzut soarele strălucind la fereastră.

Pe vremea aceea, la capătul uneia din ulițele ce se desprindeau din Strand, se aflau niște vechi terme romane – s-ar putea să mai existe și în ziua de azi – unde mă duceam deseori să mă arunc în apa rece. M-am îmbrăcat, fără zgomot, și, lăsând-o pe

Peggotty să aibă grijă de mătușa, m-am dus să fac o baie, după care am pornit să fac o plimbare până la Hampstead. Nădărduiam că acest tratament energic ar putea să-mi răcorească puțin mintea; și cred că mi-a făcut bine, căci foarte curând am ajuns la concluzia că primul lucru ce trebuie făcut era să văd dacă nu s-ar putea desface angajamentul meu și recupera banii plătiți. Am îmbucacat ceva la Hampstead Heath și, preocupat de această primă încercare de a face față noii noastre situații, m-am întors pe jos la „Doctors' Commons“ de-a lungul străzilor proaspăt stropite, îmbătat de mireasma plăcută a florilor de vară din grădini sau din coșurile pe care precupeții le duceau la oraș, purtându-le pe cap.

Cu toate acestea, am ajuns la birou atât de devreme, încât a trebuit să mă învărtesc vreo jumătate de ceas în jurul lui „Doctors' Commons“ până ce Tiffey, care totdeauna venea cel dintâi, și-a făcut apariția cu cheile.

M-am așezat în colțul meu întunecos și am stat și am privit coșurile caselor de peste drum în bătaia soarelui și m-am gândit la Dora, până ce a venit *mister* Spenlow, gătit și buclat.

— Ce mai faci, Copperfield? m-a întrebat. Ce dimineată minunată!

— Foarte frumoasă, *sir*, i-am răspuns. Aș putea să vă vorbesc înainte să plecați la tribunal?

— Cum să nu! mi-a zis. Poftește la mine în birou.

L-am urmat în biroul lui, unde a început să-și pună roba, privindu-se într-o oglinjoară ce o ținea atârnată într-un dulap pe partea dinăuntru a ușii.

— Îmi pare rău că trebuie să vă spun, am început, dar am primit vești proaste de la mătușa.

— Ei tac! Doamne-Dumnezeule! Sper că n-a paralizat!

— Nu-s în privința sănătății ei, *sir*. A suferit grele pierderi bănești. Nu i-a mai rămas aproape nimic.

— Sunt con-ster-nat, Copperfield! a exclamat *mister* Spenlow.

Am clătinat din cap.

— Da, *sir*, i-am zis, starea ei materială s-a schimbat într-atât, încât aș fi vrut să vă întreb dacă n-ar fi cu putință – renunțând, firește, la o parte din suma plătită, am adăugat spontan, văzând expresia absentă ce i se ivise pe față – să desfacem angajamentul meu pentru practică.

Nimeni nu-și poate închipui cât de greu mi-a venit să fac această propunere. Era ca și cum aș fi cerut, ca o favoare, să fiu pe veci surghiunit de lângă Dora.

— Să desfacem angajamentul, Copperfield? Să-l desfacem?

I-am explicat, cu destulă fermitate, că nemaiavând de unde căpăta mijloace de trai, nu-mi rămânea decât să-mi câștig singur existența. De viitor i-am zis că nu-mi era teamă, și am subliniat acest lucru, vrând să-i dau a înțelege că mai devreme sau mai târziu tot voi putea deveni ginerele său, dar deocamdată nu avem alte resurse decât cele proprii.

— Sunt foarte mâhnit de toate astea, Copperfield, mi-a zis *mister* Spenlow. Cât se poate de mâhnit. Nu obișnuim să desfacem angajamentele pentru asemenea motive. Nu intră în tradițiile profesiei noastre. Și un asemenea precedent n-ar fi deloc avantajos. Dimpotrivă. Totuși...

— Sunteți foarte bun, *sir*... am bolborosit eu, anticipând o concesie.

— Cătuși de puțin. Nu e cazul, mi-a zis *mister* Spenlow. Totuși, cum îți spuneam, dacă n-aș fi încătușat... dacă n-aș avea un asociat, știi, pe *mister* Jorkins...

Într-o clipă, speranțele mele s-au spulberat, dar am mai făcut încă un efort.

— Credeți, *sir*, i-am zis, dac-aș vorbi cu *mister* Jorkins...

Mister Spenlow a clătinat din cap, ca să mă descurajeze.

— Ferească Dumnezeu, n-aș vrea să nedreptățesc pe nimeni, Copperfield, mi-a răspuns, cu atât mai puțin pe *mister* Jorkins! Dar îmi cunosc asociatul, Copperfield. *Mister* Jorkins nu e omul să accepte o propunere atât de neobișnuită. Pe *mister*

Jorkins e foarte greu să-l scoți din făgașul lui. Doar îl cunoști și dumneata!

Nu știam despre el nimic altceva în afară de faptul că la început fusese unicul proprietar al firmei și că acum trăia singur într-o casă lângă Montagu Square, care de mult nu mai fusese spoită; că venea la birou foarte târziu și pleca foarte devreme; după cât știam, nu i se cerea părerea niciodată în nicio privință; că avea o cămăruță întunecoasă la catul de sus, unde nu se discuta niciun proces, și că pe masa lui se afla o hârtie sugativă veche, îngălbenită, care niciodată nu fusese murdărită cu cerneală și despre care se spunea c-ar avea douăzeci de ani.

— Ați avea ceva împotriva dacă i-aș vorbi, *sir*? am întrebat.

— Nicidecum, mi-a răspuns *mister* Spenlow. Dar îl cunosc bine pe *mister* Jorkins, *Copperfield*. Aș vrea să mă înșel, căci aș fi încântat să-ți pot fi de folos în toate privințele. N-am nimic împotriva să-i vorbești lui *mister* Jorkins, dacă socotești că merită să încerci.

După ce, cu o caldă strângere de mână, mi-a dat învoirea lui, am stat visând la *Dora* și urmărind cum de pe coșurile casei de peste drum razele de soare au coborât încetișor în josul zidurilor și am așteptat până a sosit *mister* Jorkins. M-am dus apoi sus la *mister* Jorkins, care, firește, a fost foarte surprins când m-a văzut că vin la el.

— Poftiți, *mister* *Copperfield*, mi-a spus. Poftiți!

Am intrat și m-am așezat; și i-am expus lui *mister* Jorkins situația cam în același fel cum i-o înfățișasem lui *mister* Spenlow. *Mister* Jorkins nu era nici pe departe un om nesuferit, cum te-ai fi putut aștepta, ci un bărbat da vreo 60 de ani, înalt, blând, cu fața rasă, care priza atât de mult tabac, încât la „Doctors' Commons“ mergea vorba că s-ar hrăni doar cu tutun, nemaivând loc pentru alte alimente.

— I-ați expus situația și lui *mister* Spenlow, nu-i așa? m-a întrebat *mister* Jorkins după ce m-a ascultat foarte neliniștit până la capăt.

I-am răspuns că da și l-am informat că *mister* Spenlow mă îndrumase la el.

— A spus că aș putea să nu fiu de acord? m-a iscodit *mister* Jorkins.

Am fost silit să mărturisesc că *mister* Spenlow socotea posibil acest lucru.

— Îmi pare rău, *mister* *Copperfield*, dar nu vă pot ajuta cu nimic, mi-a zis *mister* Jorkins, indispus. De fapt... dar am o întâlnire la bancă, așa că vă rog să mă iertați.

După care s-a sculat grăbit de pe scaun, și tocmai era gata să plece, când mi-am luat inima în dinți și i-am spus că, pare-mi-se, nu aveam nicio șansă.

— Niciuna! mi-a zis *mister* Jorkins, oprindu-se în ușă și clătinând din cap. Nu, niciuna! Știți, eu, unul, nu sunt de acord, a adăugat foarte repede și a dat să iasă. Și uitându-se încă o dată înapoi din ușă, mi-a mai zis: Trebuie să înțelegeți, *mister* *Copperfield*, că dacă *mister* Spenlow nu este de acord...

— Personal, însă, n-are nimic împotriva, *sir*, am precizat eu.

— Personal! a repetat *mister* Jorkins, pierzându-și răbdarea. Vă asigur că are ceva împotriva, *mister* *Copperfield*. E inutil! Ceea ce doriți dumneavoastră nu se poate. Am... am o întâlnire la bancă.

Și rostind aceste cuvinte, a luat-o la fugă, iar după știința mea, trei zile n-a mai călcat pe la „Doctors' Commons“.

Fiind hotărât să fac tot ce-mi sta în putință, am așteptat până s-a întors *mister* Spenlow și i-am relatat cele întâmplate, dându-i a înțelege că mai trăgeam nădejde că dânsul, dacă ar binevoi să încerce, ar putea să împlânzească el sufletul de piatră al lui *mister* Jorkins.

— *Copperfield*, mi-a răspuns *mister* Spenlow cu un surâs binevoitor, îl cunosc pe *mister* Jorkins, asociatul meu, de mai multă vreme decât dumneata. Departe de mine gândul să-l învinuiesc pe *mister* Jorkins de viclenie sau prefăcătorie. Dar *mister* Jorkins are un fel anume de a refuza, care adesea poate să înșele. Nu, *Copperfield*! a încheiat el clătinând din cap. Crede-mă, *mister* Jorkins nu poate fi clintit din hotărârea sa!

Am rămas cu totul nedumerit, nemaștiind care din doi se împotriva de fapt, *mister*

Spenlow sau *mister* Jorkins; mi-am dat seama destul de limpede, însă, că dintre membrii firmei careva avea inima împietrită și că nici vorbă nu putea fi să recapăt cele o mie de lire sterline ale mătușii. Am părăsit biroul cuprins de o disperare de care nu mi pot aminti fără amărăciune, căci îmi dau seama că izvora dintr-un sentiment egoist (deși avea strânsă legătură cu Dora), și m-am îndreptat spre casă.

Tocmai căutam să mă deprind în gând cu perspectivele cele mai sumbre și să trec în revistă măsurile cele mai drastice pe care vom fi nevoiți să le luăm în viitor, când deodată o birjă ce venea din urmă s-a oprit drept în fața mea și m-a făcut să ridic privirea. Prin portieră s-a întins spre mine o mână albă și mi-a surâs un chip pe care niciodată – din clipa când pe scara cea veche de stejar cu balustrada lată s-a întors către mine întâia oară și i-am asemuit frumusețea delicată cu aceea a vitraliilor din biserică – niciodată nu l-am văzut fără a încerca un sentiment de înseninare și bucurie.

— Agnes! am strigat încântat. O, draga mea Agnes, ce plăcere să te întâlnesc!

— Zău, chiar așa? m-a întâmpinat cu vocea-i caldă, prietenoasă.

— Am mare nevoie să-ți vorbesc! i-am răspuns. Numai că te-am văzut, și, iată, mă simt ușurat! Dacă-ai fi avut o baghetă magică, cea dintâi pe care ai fi chemat-o tu ai fi fost!

— Cum adică? s-a mirat Agnes.

— Iartă-mă! Poate că mai întâi ai fi chemat-o pe Dora, am mărturisit, roșind.

— Desigur, cred și eu că pe Dora mai întâi, a încuviințat Agnes râzând.

— Dar după dansa, pe tine te-ai fi chemat! i-am spus. Încotro?

Se ducea la mine acasă, să-i facă o vizită mătușii.

Fiind vreme foarte frumoasă, Agnes a coborât cu plăcere din birja care mirosea (cât durase conversația vârașem capul înăuntru de mai multe ori) cum miroase gunoiul în răsadniță. Am plătit birjarul, Agnes m-a luat la braț și am pornit împreună. În ochii mei dansa era ca o întruchipare a Nădejzii. Având-o pe Agnes lângă mine, într-o clipită m-am simțit alt om!

Mătușa îi trimisese unul din acele ciudate și lapidare răvașe, puțin mai lungi decât o bancnotă, la care se mărgineau de obicei tentativele ei în genul epistolar. Îi arăta în acest răvaș că ajunsese la sapă de lemn și că părăsise pentru totdeauna Doverul, dar că era împăcată cu soarta și se simțea atât de bine, încât nimeni n-avea de ce să fie îngrijorat din pricina ei. Agnes venise la Londra s-o vadă pe mătușa, căci de mulți ani le lega o simpatie reciprocă; o simpatie care data de pe vremea când am fost primit în gazdă la *mister* Wickfield. Mi-a zis că nu venise singură, ci împreună cu tatăl ei și cu Uriah Heep.

— Sunt asociați acum? am întrebat-o eu. Fir-ar afurisit să fie!

— Da, mi-a răspuns Agnes. Au ceva treburi pe aici, și am folosit prilejul ca să vin și eu. Să nu îți închipui, Trotwood, că-ai fi venit numai din prietenie și cu totul dezinteresat, căci – deși se prea poate să fiu cumplit de nedreaptă – nu-mi place să-l las pe tata singur cu el.

— Spune-mi, Agnes, continuă să exercite aceeași înrâurire asupra lui *mister* Wickfield?

Agnes a clătinat din cap.

— S-au petrecut atâtea schimbări acasă, încât abia ai mai recunoaște vechiul nostru cămin. Știi că locuiesc la noi?

— Cine? am întrebat-o,

— *Mister* Heep și maică-sa. El ocupă odaia ta, mi-a răspuns Agnes privindu-mă în față.

— Tare-ai vrea să fiu stăpânul visurilor lui! i-am zis. Că n-ar mai rămâne el multă vreme acolo!

— Eu, mi-am păstrat odăița unde-mi făceam lecțiile, a urmat Agnes. Cum trece vremea! Îți mai aduci aminte? Odăița aceea cu lambriuri, care dă în salonaș.

— Dacă-mi mai aduc aminte, Agnes? Oare nu în ușa ei te-ai ivit când te-am văzut întâia oară, cu punguța pentru chei atârnată la șold?

— A rămas neschimbată, mi-a răspuns Agnes zâmbind. Mă bucur că-i porți o amintire atât de plăcută. Ce fericiți eram...

— Într-adevăr, eram fericiți.

— Mi-am păstrat odăița aceea; dar, știi, uneori nu pot să scap de *missis* Heep. Mă simt obligată să-i țin de urât, a urmat Agnes liniștită, când, de fapt, aș prefera să rămân singură. Dar n-am de ce să mă plâng de ea. Că uneori mă obosește cu laudele ce i le aduce fiului ei, e de înțeles din partea unei mame. E un fiu foarte bun...

M-am uitat la Agnes când a rostit aceste cuvinte, dar n-am deslușit pe fața ei niciun semn că ar bănuî gândurile lui Uriah. Ochii ei blânzi și gravi, care s-au încrucișat cu ai mei, m-au privit cu aceeași sinceritate cuceritoare, și n-am observat nicio schimbare pe chipul ei gingaș.

— Principala neplăcere pricinuită de prezența lor în casă e că nu mai pot fi atât de aproape de tata cum aș dori – căci Uriah Heep mereu se vâără între noi – și nu pot să veghez asupra lui – sper că nu-i o îndrăzneală prea mare să mă exprim astfel – așa cum aș vrea. Dar chiar de s-ar pune la cale vreo înșelăciune sau vreo trădare împotriva lui, nădăjduiesc că dragostea sinceră și devotamentul vor izbândi până la urmă. Nădăjduiesc că dragostea sinceră și devotamentul se vor dovedi mai tari decât răutatea și nenorocirile.

Dar acel surâs luminos, pe care niciodată nu-l văzusem înflorind pe vreun alt chip, s-a risipit chiar în clipa când reflectam cât de binefăcător era și cum eram de deprins cu el altădată, și cu o expresie brusc schimbată, căci tocmai ne apropiam de casă, dânsa m-a întrebat dacă știam în ce împrejurări își pierduse mătușa mea averea. Când i-am răspuns că nu știam, fiindcă mătușa nu-mi povestise încă nimic, Agnes a căzut pe gânduri, și mi s-a părut că mâna ei, care-mi ținea brațul, tremura.

Am găsit-o pe mătușa singură acasă, dar foarte agitată. Avusese un diferend cu *missis* Crupp în privința unei chestiuni de principiu (dacă este sau nu indicat ca o reprezentantă a sexului slab să locuiască în apartamentul meu), și mătușa privind cu indiferență spasmele de care se plângea *missis* Crupp, retezase firul controversei, spunându-i că mirosea de parcă ar fi băut din coniacul meu, și o poftise să iasă afară. *Missis* Crupp socotise că amândouă aceste afirmații erau calomnioase și exprimasă intenția s-o cheme să dea socoteală în fața unui „Judy“ britanic, înțelegând pesemne prin asta bastionul libertăților noastre naționale.

Întrucât avusese timp să se răcorească, de când Peggotty plecase cu *mister* Dick să-i arate ceremonia de la „Horse Guards“, și fiind foarte bucuroasă s-o vadă pe Agnes, mătușa, care, departe de a regreta incidentul, se fălea cu el, ne-a primit cu voioșie. Când Agnes și-a pus boneta pe masă și s-a așezat lângă mătușa, i-am întâlnit privirea blândă și i-am văzut fruntea luminată, și fără să vreau m-am gândit că locul ei firesc era printre noi. Deși Agnes era tânără și lipsită de experiență, cu câtă încredere i se destăinuia mătușa; ce tărie îi dădeau, într-adevăr, dragostea sinceră și devotamentul!

Am început să vorbim despre pierderile suferite de mătușa și le-am povestit demersurile pe care le făcusem în cursul dimineții.

— Deși ai avut intenții bune, rău ai făcut, Trot, mi-a zis mătușa. Ești un băiat – acum cred că s-ar cuveni să spun un tânăr – inimos, și sunt mândră de tine, dragul meu. Nimic de zis. Acuma, însă, Trot și Agnes, haideți să privim în față situația lui Betsey Trotwood și să vedem cum se prezintă.

Am băgat de seamă că Agnes a pălit în timp ce se uita cu luare-aminte la mătușa. Iar mătușa, mângâindu-și pisica, o privea cu luare-aminte pe Agnes.

— Betsey Trotwood, a început mătușa, care niciodată până atunci nu pomenise de treburile ei bănești – nu e vorba de sora ta, dragă Trot, ci de mine – Betsey Trotwood avea oarecare avere. Cât de mare, n-are importanță; destul ca să poată trăi. Mai mult chiar, căci mai pusese ceva deoparte și o mai rotunjise puțin. Un timp, Betsey și-a

investit banii în rente, și apoi, după sfatul omului ei de încredere, i-a plasat pe ipotecă. Totul a mers foarte bine, și banii aduceau o dobândă frumoasă, până ce lui Betsey i-au fost restituite sumele date cu împrumut. Vorbesc de Betsey ca și cum ar fi vorba de o corabie de război. Foarte bine! Atunci Betsey s-a văzut nevoită să caute un alt plasament. Și crezându-se mai deșteaptă decât omul ei de încredere, care acum nu mai era atât de iscusit ca odinioară – e vorba de tatăl tău, Agnes – s-a apucat să-și plaseze singură banii. Și așa, vorba ceea, și-a dus porcii la alt iarmaroc, care s-a dovedit destul de prost. Mai întâi a pierdut ceva bani în întreprinderile miniere, apoi în niște întreprinderi pescărești, care voiau să scoată la suprafață comori sau alte năzbâtii de-ale lui alde Tom Tidler, ne-a explicat mătușa, frecându-și nasul, iar după aceea a mai pierdut un rând la întreprinderile miniere, și în cele din urmă, ca să dreagă lucrurile, a pierdut în sectorul bancar. Nu știu ce curs au avut acțiunile băncii câțva timp, a urmat mătușa; cred că s-au menținut la valoarea nominală; dar banca se afla la celălalt capăt al pământului, și după câte știu, s-a prăbușit, s-a dus dracului și n-o să mai poată plăti nimic; iar toți banii lui Betsey erau investiți în banca aceea, așa că s-a zis cu ei. Și cu plânsul nu se-nvie morții.

Mătușa și-a încheiat această filosofică dare de seamă ațintindu-și cu un aer triumfător ochii asupra lui Agnes, căreia i-au revenit treptat culorile în obraji.

— Asta-i toată povestea, *miss Trotwood*? a întrebat Agnes.

— Sper că-i destul, fetițo, i-a zis mătușa. Dacă ar mai fi fost și alți bani de pierdut, m-aș încumeta să spun că s-ar fi lungit povestea. Fără îndoială că Betsey i-ar fi aruncat și pe aceștia după ceilalți, adăugând astfel încă un capitol. Dar n-au mai fost bani, așa că povestea s-a încheiat.

La început Agnes ascultase cu sufletul la gură. Acum tot mai pălea și se roșea la față, dar răsufla mai ușor. Mi se părea că știam din ce pricină. Credeam că se temuse că nefericitul ei tată ar fi purtat vreo vină pentru cele întâmplate. Mătușa i-a luat mâna și a râs.

— Asta-i toată povestea? a repetat mătușa. Firește, asta-i toată povestea, cu excepția sfârșitului: „După aceea a trăit fericită în vecii vecilor“. Cine știe, poate că într-a bună zi voi putea spune aceste cuvinte și despre Betsey. Și acum, Agnes, ești o fată înțeleaptă. Și tu, Trot, în anumite privințe, ai o minte ageră, deși nu totdeauna îți pot aduce laude. Și rostind aceste cuvinte, mătușa a clătinat din cap către mine cu obișnuita-i energie. Ce-i de făcut? Avem căsuța, care poate aduce, una peste alta, vreo șaptezeci de lire pe an. Cred că pe această sumă putem conta. Foarte bine! Asta-i tot ce avem, a zis mătușa, care, ca și unii cai, avea năravul de a se opri pe neașteptate, tocmai atunci când ai fi zis că se pornise pe vorbă lungă.

După o scurtă pauză, mătușa a adăugat:

— Și apoi mai e și Dick. Are o sută de lire venit pe an, dar banii aceștia, firește, trebuie să fie folosiți pentru acoperirea nevoilor sale. Deși știu că nimeni, în afară de mine, nu-l prețuiește, mai degrabă l-aș îndepărta decât să mă ating de banii lui. Cum ne-am putea descurca, eu și Trot, cu ce ne-a rămas? Ce părere ai, Agnes?

— Părerea mea, mătușico, m-am amestecat eu în vorbă, este că trebuie să întreprind ceva.

— N-ai cumva de gând să te înrolezi în armată? m-a întrebat mătușa speriată. Sau în marină? Să nu aud de așa ceva! Trebuie să ajungi *proctor*! În familia noastră, *sir*, nu admitem oameni care umblă să-și piardă viața!

Tocmai voiam să-i explic mătușii că n-aveam de gând să introduc asemenea procedee în familie, când Agnes a întrebat dacă apartamentul meu era închiriat pe termen mai îndelungat.

— Ai atins problema principală, draga mea, i-a răspuns mătușa. Afară de cazul când am izbuti să-l subînchiriem, ceea ce nu cred, nu ne vom putea descotorosi de el cel puțin încă șase luni. Ultimul locatar a murit aici. Și, fără îndoială, cinci din șase chiriași ar păți la fel din pricina femeii cu jacheta de nanchin și cu fusta de flanelă.

Mai am ceva bani peșin și sunt de aceeași părere cu tine că trebuie să locuim aici până la expirarea contractului și să-i găsim lui *mister* Dick o odaie prin apropiere.

Am socotit de datoria mea să atrag atenția cât de neplăcut îi va fi mătușii să ducă un permanent război de guerilă cu *missis* Crupp; dar dânsa a înlăturat pe loc această obiecție, declarând că era gata ca la primul act de vrăjmășie să-i dea o lecție pe care *missis* Crupp s-o țină minte tot restul vieții.

— Mă gândeam, Trotwood, a zis Agnes șovăind, că dacă ai avea timp...

— Timp am destul, Agnes. De la patru sau cinci după-amiază sunt liber totdeauna, iar dimineața, devreme, de asemenea. Într-un fel sau altul am timp berechet, i-am zis, simțind că roșesc amintindu-mi de ceasurile irosite colindând prin oraș, fie bătând drumul până la Norwood Road.

— Sunt convinsă că n-ai avea nimic împotriva să îndeplinești funcția de secretar, mi-a spus Agnes, apropiindu-se și vorbindu-mi cu glas scăzut, dar cu atâta simpatie și sollicitudine, încât parcă o mai aud și acum.

— Cum aș putea să am ceva împotriva, scumpa mea Agnes?

— Doctorul Strong, a urmat Agnes, și-a înfăptuit hotărârea de a se retrage și s-a mutat la Londra; știu că l-a rugat pe tata să-i recomande un secretar. Nu crezi că ar prefera să aibă pe lângă el pe fostul lui elev favorit decât pe oricine altul?

— Agnes dragă! am exclamat. Ce m-aș face fără tine? Ești întotdeauna geniul meu bun! Ți-am mai spus-o. Și mereu te văd în aceeași lumină.

Cu râsul ei drăgălaș, Agnes mi-a răspuns că un singur geniu bun (făcea aluzie la Dora) era de ajuns, și apoi mi-a amintit că doctorul obișnuia să lucreze devreme dimineața și pe seară, astfel încât orele mele libere s-ar potrivi foarte bine cu nevoile lui. Nu știam de ce să mă bucur mai mult: de perspectiva de a-mi câștiga singur existența, sau de nădejdea de a lucra cu vechiul meu profesor? Pe scurt, urmând sfatul lui Agnes, m-am așezat și am întocmit o scrisoare către doctorul Strong, arătându-i că doream să mă angajez ca secretar și cerându-i să mă primească în dimineața zilei următoare la ceasurile 10. I-am adresat scrisoarea la Highgate – căci acolo locuia, în acest cartier de care se legau atâtea amintiri – și fără a pierde o clipă, m-am dus singur să pun scrisoarea la poștă.

Agnes, oriunde se afla, lăsa amprenta unei prezențe plăcute, liniștitoare. Când m-am întors, am găsit colivia cu păsărelele mătușii atârnată întocmai cum atârname vreme îndelungată la fereastra salonașului de la Dover; iar jilțul meu, care era mult mai puțin comod decât cel al mătușii, se afla la locul potrivit, în fața ferestrei deschise; și până și ecranul verde, pe care mătușa îl adusesese cu ea, era fixat cu șuruburi în pervazul ferestrei. Știam cine îngrijise de toate aceste lucruri, care parcă se făcuseră de la sine; și aș fi ghicit într-o clipită cine-mi rânduise cărțile răvășite, ca pe vremea când mergeam la școală, chiar dac-aș fi presupus că Agnes s-ar fi aflat la multe mile depărtare și dacă n-aș fi văzut-o cum le aranja de zor și cum zâmbea constatând dezordinea în care se aflau.

Mătușa avea cuvinte de laudă pentru Tamisa (care, deși nu se putea asemui cu marea din fața căsuței de la Dover, era într-adevăr foarte frumoasă, cu apele ei strălucind în bătaia soarelui), dar nu se putea împăca deloc cu fumul Londrei, care, precum spunea ea, „presăra totul“. În vederea apărării împotriva acestei „năpaste“, se desfășura în fiecare ungher al locuinței mele o adevărată revoluție, în care Peggotty juca un rol de seamă; și tocmai mă uitam în jur, reflectând cât de puțină treabă făcea Peggotty cu multă zarvă, și cât de multă făcea Agnes pe tăcute, când deodată am auzit o ciocănitură.

— Cred că trebuie să fie tata, a zis Agnes pälind. Mi-a făgăduit că va veni.

Am deschis ușa, dând drumul înăuntru nu numai lui *mister* Wickfield, ci și lui Uriah Heep. Nu-l văzusem pe *mister* Wickfield de mai multă vreme. După câte auzisem de la Agnes, mă așteptam să-l găsesc tare schimbat, dar am fost de-a dreptul cutremurat de comportarea lui.

Nu pentru că, deși îmbrăcat cu aceeași grijă ca și odinioară, arăta cu mulți ani mai bătrân; sau pentru că fața-i era roșie, congestionată; sau pentru că ochii îi erau umflați și injectați; sau pentru că mâinile-i tremurau nervos, dintr-o pricină ce-mi era binecunoscută și pe care ani de-a rândul o urmărisem cum îl destrăma. Nu pentru că ar fi pierdut înfățișarea chipeșă sau ținuta lui demnă de *gentleman* – aceasta și-o mai păstra – ci, de fapt, ce m-a izbit cel mai mult a fost împrejurarea că deși semnele superiorității sale înnăscute erau încă vădite, se pleca în fața acelei respingătoare întruchipări a josniciei care era Uriah Heep. Răsturnarea situației firești a acestor două fapte, Uriah jucând rolul dominant, iar *mister* Wickfield acela al subordonatului, era pentru mine un spectacol prea dureros pentru a-l exprima în cuvinte. Nici dacă aș fi văzut o maimuță poruncind unui om, cred că nu mi s-ar fi părut un spectacol mai înjositor.

Părea să-și dea prea bine seama de această anomalie. Când a intrat, s-a oprit cu privirea plecată, ca și cum ar fi simțit-o. Dar asta n-a ținut decât o clipă, căci Agnes i-a spus cu blândețe:

— Iat-o pe *miss* Trotwood, tată, și iată-l și pe Trotwood, pe care de mult nu l-ai mai văzut.

După aceea s-a apropiat și, cam stingherit, a dat mâna cu mătușa, iar mie mi-a strâns mâna cu mai multă, căldură. În amintita pauză de o clipă am văzut chipul lui Uriah contractându-se într-un surâs sinistru. Cred că l-a văzut și Agnes, căci am băgat de seamă că s-a dat înapoi.

Dacă mătușa a văzut sau nu ceva din această scenă, cred că nici fizionomiștii cei mai savanți n-ar fi putut stabili fără concursul ei. În orice caz, părerea și convingerea mea e că nimeni pe lume nu-i în stare să-și facă o mască mai de nepătruns ca mătușa, când vrea acest lucru. Și în această împrejurare, chipul ei mut și inexpresiv ca un zid nu trăda nimic; până ce, în cele din urmă, a curmat tăcerea cu obișnuita-i bruschețe:

— Ei, Wickfield! i-a zis mătușa, și atunci pentru prima oară dânsul și-a ridicat privirea asupra ei. Tocmai îi povesteam fiicei dumitale cât de bine mi-am plasat singură banii, nemaivând încredere în dumneata, pentru că mi s-a părut că în privința afacerilor ai idei cam ruginite. M-am sfătuit cu ea și, ținând seama de împrejurări, cred c-am ajuns la rezultate foarte bune. După părerea mea, Agnes are mai multă minte decât toată firma.

— Dacă mi-e îngăduit să-mi exprim și eu neînsemnata mea părere, a zis Uriah Heep, contorsionându-se, sunt întru totul de acord cu *miss* Betsey Trotwood și aș fi foarte încântat s-o luăm pe *miss* Agnes părtașă în firmă.

— Ați ajuns părtaș în firmă, i-a întors mătușa, și cred că asta ar trebui să vă fie de ajuns. Și altfel ce mai faceți, *sir*?

La această întrebare, pusă cât se poate de tăios, *mister* Heep, strângând fâstâcit servieta albastră pe care o purta, i-a mulțumit și i-a răspuns mătușii că o ducea foarte bine și că nădăjduia că și mătușa o ducea la fel.

— Și dumneavoastră, *master*... vreau să spun, *mister* Copperfield, a urmat Uriah, nădăjduiesc că vă simțiți bine. Mă bucur să vă văd, *mister* Copperfield, chiar în aceste împrejurări.

Cred și eu că se bucura; părea chiar foarte încântat de cele întâmplate.

— Împrejurările de față, *mister* Copperfield, nu se potrivesc, desigur, celor pe care vi le doresc prietenii dumneavoastră, dar omul face banii, nu banii pe om, ci... nu-s în stare, cu neînsemnatele mele puteri, să mă exprim. Și făcându-mi mieros o plecăciune, Uriah a încheiat: În orice caz, nu banii sunt totul!

Rostind aceste cuvinte, mi-a strâns mâna, dar nu ca de obicei, ci a rămas la o anumită depărtare, de parcă s-ar fi temut să se apropie, și mi-a tras-o în sus și în jos, cum se manevrează mânerul unei pompe.

— Și pe noi cum ne găsiți, *master* Copperfield... iertați-mă, n-ar fi trebuit să vă

spun, *mister*? m-a întrebat mios Uriah. Nu găsiți că *mister* Wickfield arată înfloritor? În firma noastră anii nu prea lasă urme, *master* Copperfield, afară doar că-i ridică pe cei umili și neînsemnați, și anume pe maică-mea și pe mine... și că-i înfrumusețează, a adăugat el după aceea, pe cei frumoși, și anume pe *miss* Agnes.

După acest compliment, s-a contorsionat în chip atât de respingător, încât mătușa, care-l urmărise cu luare-aminte, și-a pierdut răbdarea.

— Dracu să-l ia p-ăsta! a exclamat mătușa. Ce l-a apucat? Doar nu sunteți galvanizat, *sir*!

— Vă rog să mă iertați, *miss* Trotwood, îmi dau seama că sunteți prost dispusă.

— Lăsați-mă în pace, *sir*! l-a repezit mătușa, departe de a se potoli. Cum vă permiteți să faceți o asemenea afirmație? Nu sunt deloc prost dispusă. Dacă sunteți țipar, *sir*, purtați-vă în consecință. Dar dacă sunteți om, stăpâniți-vă membrele, *sir*! Doamne-Dumnezeule! a exclamat mătușa în culmea indignării. N-am niciun chef să mă scoată din sărite cu mișcări d-astea șerpuite și în tirbușon!

Pe *mister* Heep această izbucnire l-a cam uluit, cum ar fi uluit pe oricine în locul lui; cu atât mai mult cu cât după aceea mătușa s-a mișcat indignată în jilțul ei și a început să dea din cap, ca și cum ar fi vrut să sară la el sau să-l muște. Totuși, cu glasul scăzut, Uriah mi-a spus:

— Îmi dau foarte bine seama, *master* Copperfield, că *miss* Trotwood, deși e o persoană cât se poate de distinsă, e cam iute din fire (cred c-am avut plăcerea s-o cunosc înaintea dumneavoastră, *master* Copperfield, pe vremea când nu eram decât un neînsemnat copist), și e firesc, desigur, că împrejurările de față au făcut-o și mai iute. E de mirare că n-au afectat-o mult mai rău. N-am venit aici decât ca să vă spun că, dacă în aceste împrejurări, am putea să vă fim cu ceva de folos, atât mama, cât și eu, sau firma „Wickfield and Heep“, am fi fericiți s-o facem. Pot cuteza să spun acest lucru? a întrebat Uriah, zâmbindu-i acru asociatului său.

— Uriah Heep e plin de inițiativă, Trotwood, a intervenit *mister* Wickfield, vorbind stins și oarecum în silă. Sunt de acord cu tot ce a spus. Știi că țin la tine mai demult. Și afară de asta, sunt cu totul de acord cu ce a spus Uriah!

— Vai, ce fericire-i să te bucuri de atâta încredere! a exclamat Uriah, smucindu-și piciorul, cu riscul de a se alege cu o nouă săpuneală din partea mătușii. Nădăjduiesc, însă, *master* Copperfield, c-am să fiu în stare să-l ușurez întrucâtva de oboselile biroului!

— Uriah Heep mi-e de mare ajutor, a întărit *mister* Wickfield, cu glasul la fel de stins. E o mare ușurare, Trotwood, să ai un asemenea asociat.

De bună seamă că vulpoiul cel roșcat îl instruiseră să spună toate acestea ca să mi se înfățișeze în ipostaza pe care o anticipase în noaptea când mi-a otrăvit somnul. Pe chipul lui s-a ivit din nou acel zâmbet sinistru și am observat că mă urmărea cu privirea.

— Nu cumva ai de gând să pleci, tată? a întrebat Agnes, neliniștită. Nu vrei să te întorci pe jos acasă cu mine și cu Trotwood?

S-ar fi uitat, desigur, la Uriah înainte de a răspunde, dacă acesta nu i-ar fi luat-o înainte.

— Am o întâlnire de afaceri, a zis Uriah, altfel aș fi fost fericit să rămân împreună cu prietenii mei. Dar am să-l las pe asociatul meu să reprezinte firma. *Miss* Agnes, preaplecătul dumneavoastră servitor! La revedere, *master* Copperfield, și vă rog să-i prezentați umilele mele omagii lui *miss* Betsey Trotwood.

Rostind aceste cuvinte, s-a retras, trimițându-ne bezele cu mâna lui uriașă și privindu-ne chiorăș, ca și cum ar fi purtat o mască.

Am zăbovit vreun ceas sau două, amintindu-ne de zilele plăcute petrecute cândva la Canterbury. Îndată după ce a rămas în seama lui Agnes, *mister* Wickfield a redevenit cel de altădată, deși îl apăsă o mâhnire de care nu se putea scutura. Cu toate acestea, s-a luminat la față; și a ascultat cu multă plăcere cum evocam mici întâmplări din

viața noastră de odinioară, amintindu-și foarte bine de multe din ele. Ne-a spus că stând cu Agnes și cu mine parcă retrăia vremurile acelea și ar fi dorit din tot sufletul ca lucrurile să fi rămas neschimbate. Sunt sigur că Agnes, cu fața ei liniștită și cu felul ei de a-i atinge brațul cu mâna, exercita o înrâurire minunată asupra lui.

Mătușa (care mai tot timpul avusese treabă în cealaltă odaie cu Peggotty) n-a vrut să-i însoțească până acolo unde locuiau, dar a stărui să merg cu ei, așa că am plecat. Am cinat împreună. După cină, Agnes s-a așezat lângă el, ca odinioară, și i-a turnat vin în pahar. N-a băut decât atât cât i-a dat dânsa, niciun strop mai mult – ca un copil – și am stat toți trei la fereastră, așteptând înserarea. Când s-a întunecat, dânsul s-a culcat pe o sofa, iar Agnes, după ce i-a potrivit perna sub cap, a rămas un timp aplecată asupra lui, iar când s-a întors la fereastră, nu era încă atât de întuneric încât să nu văd lacrimile ce-i scânteiau în ochi.

Mă rog cerului să nu uit niciodată dragostea sinceră și devotamentul arătat de Agnes în acel moment al vieții mele; căci dacă le-aș uita, ar însemna că mi se apropie sfârșitul, și tocmai atunci aș dori să-mi amintesc mai bine de ea! Mi-a închegat în suflet atâtea hotărâri salutare, mi-a întărit, prin pilda ei, firea-mi slabă și mi-a călăuzit – nu știu cum, căci era prea sfioasă și delicată pentru a-mi da sfaturi – cu atâta înțelepciune înflăcărea-mi nestatornică și țelurile-mi schimbătoare, încât cred cu adevărat că numai ei îi datoresc că am izbutit să fac puținul bine ce l-am făcut în viață și că m-am abținut de a săvârși tot răul ce aș fi putut săvârși.

Și cum, șezând la fereastră pe întuneric, mi-a vorbit de Dora; cum a ascultat laudele ce i le aduceam; cum a lăudat-o și ea; și cum a revărsat asupra micii mele zâne licăriri din propria-i lumină neprihănită, făcând-o să pară încă și mai neprețuită și mai nevinovată! O, Agnes, surioară a adolescenței mele, de-aș fi știut atunci ceea ce am aflat mult mai târziu!...

Când am plecat, pe stradă am dat peste un cerșetor. Și în timp ce-mi întorceam capul spre fereastra ei, gândindu-mă la ochii ei calmi, plini de o liniște serafică, cerșetorul m-a făcut să tresar, murmurând ca un ecou al celor petrecute în dimineața aceea:

— Orb! Orb! Orb!

CAPITOLUL XXXVI

ENTUZIASM

A doua zi dis-de-dimineată primul drum a fost la baia romană, și apoi am apucat-o spre Highgate. Nu mai eram descurajat. Nu-mi mai era teamă că voi fi silit să port haine ponosite, nu mai tânjeam după falnici cai suri. Priveam cu alți ochi nenorocirea ce se abătuse asupra noastră. Știam ce aveam de făcut: trebuia să-i dovedesc mătușii că bunăvoința ce mi-o arătase nu fusese irosită asupra unei făpturi nerecunoscătoare și lipsite de inimă. Trebuia să trag folos de pe urma amarnicei experiențe din zilele copilăriei și să mă pun pe lucru, hotărât și plin de curaj. Trebuia să iau securea și să-mi croiesc drum prin pădurea greutăților ce-mi stăteau în cale, doborând copacii, până voi ajunge la Dora. Și mergeam cu pași mari, ca și cum în felul acesta mi-aș fi putut atinge mai repede ținta.

Când am ajuns pe șoseaua ce duce la Highgate, urmărind un scop diferit de plăcerile de care era legată cândva în mintea mea șoseaua aceasta, mi s-a părut că în viața mea se petrecuse o schimbare radicală. Dar asta nu m-a descurajat. Viața nouă însemna țeluri noi, planuri noi. Mă aștepta o muncă grea; dar și o răsplată neprețuită. Răsplata era Dora, și Dora trebuia cucerită.

Am fost cuprins de un asemenea avânt, încât îmi părea rău că haina mea nu era

încă jerpelită. Doream să dobor copacii care alcătuiă pădurea greutateilor în împrejurări care să învedereze forța mea. M-a bătut gândul să-i cer unui moșneag cu ochelari legați cu sârmă, care spârgea piatră la marginea șoselei, să-mi împrumute puțin târnăcopul, ca să-mi croiesc în granit un drum către Dora. Într-atât m-am înfierbântat și mi-am pierdut răsuflarea, încât am avut impresia că și câștigasem nu știu câți bani. În această stare de spirit am vizitat o căsuță care era de închiriat și am cercetat-o îndeaproape, căci simțeam nevoia să mă arăt om practic. Ar fi fost cât se poate de potrivită pentru mine și pentru Dora: în față avea o grădiniță, unde Jip ar fi putut alerga și lătra în voie la precupeți, iar la catul de sus o odaie mare pentru mătușa. Apoi am pornit mai departe, mai înfierbântat și mai grăbit ca înainte, și atâta m-am zorit, încât am ajuns la Highgate cu un ceas înainte; de altfel, chiar dacă n-aș fi sosit prea devreme, tot ar fi trebuit neapărat să mă plimb puțin și s-aștept să mă răcoresc înainte ca să mă pot prezenta cât de cât cuviincios.

După ce am efectuat aceste pregătiri prealabile necesare, grija mea cea dintâi a fost să caut casa doctorului. Nu se afla în partea unde locuia *missis* Steerforth, ci tocmai la celălalt capăt al cartierului. După ce am descoperit-o, atras de o ispită irezistibilă, m-am întors și am apucat-o pe ulița de lângă casa familiei Steerforth, și am aruncat o privire peste zidul grădinii. Ferestrele odăii lui erau închise. Ușile serei erau date la perete, și Rosa Dartle, cu capul gol, se plimba în sus și în jos, cu pas iute, precipitat, de-a lungul gazonului, pe aleea așternută cu pietriș. Mi-a părut ca un animal captiv, care, chinuit de dor de-ducă, umblă înapoi și încolo, târându-și lanțul pe o potecă bătătorită.

Am părăsit tiptil punctul meu de observație și, ocolind casa și locurile de care-mi părea rău că mă apropiasem, am hoinărit până la 10. Biserița cu turnul zvelt, care acum se ridică în vârful dealului, încă nu exista pe vremea aceea, ca să-mi spună cât era ceasul. În locul ei se găsea o venerabilă reședință de cărămidă roșie, folosită drept școală; și pe cât îmi aduc aminte de ea, trebuie să fi fost foarte plăcut să înveți în casa aceea veche și frumoasă.

Când m-am apropiat de vila doctorului – o căsuță veche, frumușică, cu care pare-se că cheltuise ceva bani, judecând după reparațiile și îmbunătățirile proaspăt făcute – l-am zărit cum se plimba prin grădina din față casei cu vestitele lui jambiere și cu toate celelalte accesorii, ca și cum nu s-ar fi oprit nicio clipă, din vremea când îi eram elev. În juru-i se aflau vechii lui tovarăși, căci în apropiere erau numeroși arbori înalți, și de pe pajiște, două-trei ciori se uitau după el, de parcă ciorile din Canterbury le-ar fi scris despre el, și acum îi supravegheau îndeaproape.

Știind prea bine că zadarnic aș fi încercat să-i atrag luarea-aminte de la o asemenea depărtare, am îndrăznit să deschid poarta și m-am luat după el, ca să mă vadă când avea să se întorcă. Într-adevăr, când a pornit înapoi, apropiindu-se de mine, m-a privit îngândurat câteva clipe, cu gândul, firește, în altă parte; apoi, pe chipul lui blajin s-a ivit o expresie de nespusă bucurie și mi-a întins amândouă mâinile.

— Ei, dragul meu Copperfield, a exclamat doctorul, dar ești un bărbat în toată firea! Ce mai faci? Sunt încântat să te văd. Cum te-ai maturizat, dragul meu Copperfield! Ești aproape... da... Doamne!

Mi-am exprimat speranța că atât el, cât și *missis* Strong erau bine, sănătoși.

— Slavă Domnului! mi-a zis doctorul. Annie e bine și va fi încântată să te vadă. Ai fost întotdeauna preferatul ei, așa mi-a mărturisit aseară, când i-am arătat scrisoarea ta. Și... da, desigur... îți mai amintești de *mister* Jack Maldon, nu-i așa, Copperfield?

— Nici vorbă, *sir*!

— Bineînțeles. Natural. Și *el* o duce bine.

— S-a întors, *sir*? l-am întrebat.

— Din India? Da. *Mister* Jack Maldon n-a suportat clima, dragul meu. Dar pe *missis* Markleham... nici pe *missis* Markleham n-ai uitat-o?

S-o uit pe Cătana-Bătrână?! Atât de repede?!

— *Missis* Markleham, a urmat doctorul, era foarte îngrijorată din pricina lui, bietul băiat, așa că l-am adus înapoi și i-am cumpărat un post la Oficiul de brevete, care-i convine mult mai bine.

Îl cunoșteam destul pe *mister* Jack Maldon ca să pot ghici din cele spuse că era vorba de un post fără multă bătaie de cap și destul de bine plătit. Continuând să se plimbe în sus și în jos, cu mâna pe umărul meu și cu fața-i binevoitoare întoarsă către mine, pentru a-mi da curaj, doctorul mi-a zis:

— Ei, și acum, dragul meu Copperfield, să vorbim de oferta ta. Nu încape îndoială că mie îmi surâde și-mi face plăcere; dar ceva mai bun nu crezi c-ai putea găsi? Precum știi, pe vremea, când învățai la noi, te-ai distins în mod deosebit. Ești calificat să faci carieră frumoasă în multe direcții. Ai o bază pe care se poate ridica orice edificiu; n-ar fi păcat să-ți irosești primăvara vieții într-o slujbă minoră, cum e aceea pe care ți-o pot oferi?

M-am înflăcărat din nou și, exprimându-mă într-un stil cam rapsodic, pare-mi-se, mi-am susținut cu tărie cererea, atrăgând în același timp atenția doctorului asupra faptului că îmbrățișasem și o profesie.

— Da, da, e drept. Desigur, faptul că ți-ai ales o profesie și că studiezi mai departe schimbă situația. Dar, scumpe și tinere prietene, ce înseamnă șaptezeci de lire pe an?

— Ne dublează venitul, doctor Strong, i-am răspuns.

— Ei, Doamne! a exclamat doctorul. La asta nici nu m-am gândit! Nu vreau să spun că s-ar mărgini strict la șaptezeci de lire pe an, căci întotdeauna m-am gândit că am să-i dau o gratificație tânărului prieten pe care-l voi angaja. Fără îndoială, a urmat doctorul, silindu-mă să mă plimb cu el în sus și în jos și ținându-și mereu mâna pe umărul meu, întotdeauna am avut în vedere și o gratificație anuală.

— Iubitul meu profesor, i-am spus (sincer și fără nicio emfază de astă dată), dumneavoastră, față de care sunt dator cu mai multă recunoștință decât aș putea exprima vreodată...

— Nu, nu! mi-a tăiat vorba doctorul. Lasă asta!

— Nici nu vă pot spune ce serviciu mi-ați face dacă mi-ați îngădui să lucrez pentru dumneavoastră în orele libere, diminețile și serile, și dacă ați socoti că această muncă ar merita șaptezeci de lire pe an!

— Ei, Doamne! s-a minunat doctorul. Ești dispus pentru atât de puțin să faci o treabă atât de grea și importantă! Doamne! Doamne! Dar dacă vei găsi ceva mai bun, vei primi, nu-i așa? Îți dai cuvântul de onoare? m-a întrebat doctorul, care întotdeauna pusese un accent deosebit pe sentimentul de onoare al elevilor săi.

— Îmi dau cuvântul de onoare, *sir!* i-am răspuns, ca pe vremuri, la școală.

— Atunci, fie! mi-a spus doctorul, bătându-mă pe umăr și ținându-și mâna mai departe în același loc, în timp ce ne plimbam mereu în sus și în jos.

— Și am să fiu de douăzeci de ori mai fericit, *sir*, i-am declarat, măgulindu-l – fără gând rău – dacă o să mă puneți să lucrez la *Dicționar*.

Doctorul s-a oprit din nou, m-a bătut pe umăr zâmbind și, entuziasmat de parcă aș fi pătruns în cele mai adânci străfunduri ale înțelepciunii omenești, a exclamat:

— Scumpe și tinere prieten, ai nimerit-o. Chiar la *Dicționar* ai să lucrezi!

La altă treabă nici că s-ar fi putut să mă pună! Buzunarele, ca și mintea, îi erau doldora de materiale pentru *Dicționar*. Acestea parcă țâșneau din persoana lui și se avântau în toate direcțiile. Mi-a spus că, de când se retrăsese de la conducerea școlii, realizase progrese extraordinare, și că propunerea ca să lucrăm dimineața și seara îi convenea de minune, fiindcă peste zi era deprins să se plimbe și să chibzuiască asupra problemelor ivite. Însemnările lui se aflau în oarecare neorânduială, din pricină că *mister* Jack Maldon, care în ultima vreme își oferise în mai multe rânduri serviciile ca secretar, era nedeprins cu această îndeletnicire; dar foarte curând vom reuși să le punem în ordine, după care lucrurile vor merge ca pe apă. Mai târziu, când ne-am apucat de lucru, am constatat că roadele strădaniilor lui Jack Maldon mi-au

dat mai mult de furcă decât m-aș fi așteptat, căci nu se mărginise să facă numeroase greșeli, ci desenase atâția soldați și atâtea capete de femei pe manuscrisele doctorului, încât adesea mă trezeam pierdut în mijlocul unor labirinturi întunecate.

Doctorul s-a arătat foarte încântat că vom lucra împreună la acea operă minunată și ne-am înțeles să începem chiar de a doua zi dimineată, la orele 7. Urma să lucrăm două ceasuri în fiecare dimineată și două sau trei ceasuri în fiecare seară, în afară de sâmbăta, când urma să am repaos. Duminica, de asemenea, era zi de odihnă, așa încât condițiile de lucru mi s-au părut foarte avantajoase.

După ce ne-am fixat acest plan de acțiune, care ne mulțumea pe amândoi, m-a poftit în casă, spre a o saluta pe *missis* Strong, pe care am găsit-o în biroul cel nou al doctorului unde scutura praful de pe cărți – altcineva nu avea dreptul, să se atingă de aceste obiecte sacre, la care ținea mai mult ca la orice.

Anume pentru mine întârziaseră să ia gustarea de dimineată, astfel că am luat loc la masă împreună. N-a trecut mult, și am citit pe fața tinerei *missis* Strong că se apropia cineva, înainte ca să-i fi auzit pasul. Un *gentleman* călare s-a oprit în poartă, și-a dus apoi calul de căpăstru în curte, ca unul care cunoștea rosturile casei, l-a legat de un inel fixat în peretele grajdului gol și, în cele din urmă, și-a făcut apariția în sufragerie, cu cravașa în mână. Era *mister* Jack Maldon, și mi s-a părut că pe *mister* Jack Maldon călătoria în India nu-l schimbaseră deloc în bine. Eram însă pe atunci partizan feroce al virtuții și pornit împotriva tuturor tinerilor care nu doborau copacii din pădurea greutăților, așa că impresiile mele se cuvin primite cu oarecare rezervă.

Doctorul a făcut prezentările: – *Mister* Jack! *Mister* Copperfield!

Jack Maldon mi-a strâns mâna fără prea multă căldură, pare-mi-se, și cu un aer indiferent și superior care, deși n-am arătat-o, m-a supărat foarte tare. Indiferența lui era cu totul remarcabilă, afară doar când se adresa verișoarei sale, Annie.

— Ai luat gustarea, *mister* Jack? l-a întrebat doctorul.

— Nu prea mănânc dimineata, *sir*, i-a răspuns, lăsându-și capul pe speteza fotoliului. Mă plictisește.

— Ce mai noutăți azi? l-a întrebat doctorul.

— Nimic deosebit, *sir*, i-a răspuns *mister* Maldon. Un reportaj despre foametea și nemulțumirea locuitorilor din nordul țării, dar oameni flămânzi și nemulțumiți întotdeauna se găsesc pe undeva.

Doctorul l-a privit posomorât și, vrând parcă să schimbe vorba, a spus:

— Va să zică, noutăți nu-s; și, vorba ceea, lipsa de știri e și ea semn bun.

— Mai e în ziare un lung reportaj despre o crimă, *sir*, a adăugat *mister* Maldon. Dar mereu, se întâmplă să fie ucis câte cineva, așa că nu l-am citit.

Pe vremea aceea, nepăsarea pentru strădaniile și suferințele omenești încă nu era socotită o însușire atât de distinsă cum am băgat de seamă că e considerată în ziua de azi. Mi-a fost însă dat s-o văd ajunsă foarte la modă. Am apucat să văd demonstrații de nepăsare atât de izbutite, încât multor distinse doamne și multor *gentleman*-i pe care i-am cunoscut le-ar fi stat tot atât de bine dacă s-ar fi născut omizi. Se prea poate să mă fi impresionat ceva mai mult atunci, fiindcă era un lucru nou pentru mine, dar, în orice caz, nu m-a determinat să-mi fac o părere mai bună despre *mister* Jack Maldon, nici să am mai multă încredere în el.

— Am venit să întreb dacă Annie n-ar vrea să meargă diseară la Operă, a declarat *mister* Maldon, întorcându-se către ea. E ultimul spectacol mai bun al stagiunii, interpretează o cântăreață pe care ar merita s-o audă. E într-adevăr extraordinară. Și pe deasupra, e fermecător de urâtă, a încheiat *mister* Maldon, căzând iar în nepăsare.

Doctorul, căruia totdeauna îi făcea mare plăcere să-i poată oferi o distracție tinerei sale soții, spuse întorcându-se către ea:

— Trebuie să mergi, Annie, Trebuie să mergi.

— Nu m-aș duce, i-a răspuns ea. Aș prefera să stau acasă. Mai degrabă rămân acasă.

Apoi, fără a se uita la vărul ei, mi s-a adresat mie, întrebându-mă despre Agnes, dacă va avea prilejul s-o vadă și dacă nu avea cumva de gând să vină s-o viziteze în ziua aceea; și era atât de tulburată, încât m-am mirat cum de era cu puțință ca doctorul, care ungea liniștit niște unt pe o felie de pâine prăjită, să fie atât de orb încât să nu vadă ceea ce era atât de evident.

Dar n-a văzut nimic. I-a spus cu blândețe că era tânără și că trebuia să petreacă și să iasă în lume, nu să se acrească alături de un om bătrân și plicticos. Afară de asta, ar fi vrut s-o audă cântând noile arii ale primadonei aceleia; și cum are să-i poată face pe plac dacă nu se va duce s-o asculte? Doctorul a acceptat invitația în numele ei și s-a înțeles cu *mister* Jack Maldon ca după spectacol să vină să cineze împreună, la ei. După ce totul a fost pus la cale, *mister* Maldon a plecat la slujbă, la oficiul brevetelor, bănuiesc; în orice caz, a plecat călare, cu un aer foarte trândav.

A doua zi dimineată am fost curios să aflu dacă *missis* Strong se dusesese la Operă. Nu se dusesese, trimisese, însă, pe cineva la Londra să-l înștiințeze pe vărul ei că se răzgândise; în cursul după-amiezii se dusesese s-o viziteze pe Agnes, convingându-l și pe doctor s-o însoțească, și fiind o seară minunată, după cum mi-a povestit doctorul, se întorseseră împreună pe jos, peste câmp. M-am întrebat atunci dacă nu s-ar fi dus, totuși, în cazul când Agnes nu s-ar fi aflat în oraș, și dacă nu cumva Agnes exercită și asupra ei o influență salutară.

Nu părea cine știe ce fericită, după părerea mea; dar arăta bine, sau se pricepea să se prefacă strașnic. Mi-am aruncat deseori privirea spre ea, căci tot timpul cât am lucrat a stat în dreptul ferestrei și ne-a pregătit, o gustare, pe care am luat-o pe apucate, fără a întrerupe lucrul. La ceasurile 9, când am plecat, stătea în genunchi la picioarele doctorului, ajutându-i să se încalțe și să-și pună jambierele. Pe fața ei plutea o umbră ușoară, aruncată de frunzișul verde ce atârna peste fereastra deschisă a odăii scunde, și tot drumul până la „Doctors' Commons“ m-am gândit la noaptea când o văzusem privindu-l, în timp ce doctorul îi citea.

Acum eram un om ocupat; mă sculam la 5 dimineța și nu mă înapoiam decât pe la 9 sau 10 seara. Dar faptul că aveam atâta treabă îmi dădea o satisfacție nemărginită, nu mai umblam niciodată agale și, foarte entuziast, socoteam că cu cât mă osteneam mai mult, cu atât mai vrednic eram de Dora. Dorei încă nu-i dezvăluisem, schimbările petrecute în viața mea, căci peste câteva zile urma să vină în vizită la *miss* Mills, și lăsasem pentru atunci tot ce aveam să-i spun, mulțumindu-mă doar să-i dau de știre, în scrisorile mele (întreaga noastră corespondență era transmisă în ascuns prin mijlocirea amabilei *miss* Mills), că aveam multe de povestit. Între timp am redus consumul de pomadă, am renunțat cu desăvârșire la săpunurile parfumate și la apa de lavandă și, făcând o jertfă uriașă, am vândut trei vestoane, care-mi păreau prea luxoase pentru austera mea carieră.

Nemulțumit numai cu atât și arzând de nerăbdare de a face mai mult, m-am dus să-l văd pe Traddles, care acum locuia în mansarda unei clădiri din Castle Street, în Holborn. L-am luat cu mine și pe *mister* Dick, care mă însoțise de două ori la Highgate și reînnodase legăturile de prietenie cu doctorul Strong.

L-am luat cu mine pe *mister* Dick pentru că, fiind foarte sensibil la necazurile mătușii și sincer convins că nici ocnașii și nici robii la galere nu munceau cât mine, începuse să se frământa și să se amărăscă în așa măsură, încât, la gândul că nu putea fi și el de folos cu ceva, îi piereau cu desăvârșire buna dispoziție și pofta de mâncare. În această situație se simțea mai mult ca oricând incapabil să-și isprăvească memoriul; și cu cât se trudea mai mult, cu atât mai des se strecura în el nefericitul cap al regelui Carol I. Având temeri serioase că starea lui s-ar putea înrăutăți dacă nu vom recurge la vreun tertip nevinovat și nu vom izbuti să-l facem să creadă că era de folos, sau dacă nu-l vom pune în situația de a fi cu adevărat folositor (ceea ce ar fi fost mai bine), m-am hotărât să mă interesez dacă Traddles nu ne-ar putea da o mână de ajutor. Înainte de a ne duce la el, i-am scris lui Traddles toate câte se întâmplaseră,

iar Traddles mi-a răspuns, exprimându-și toată simpatia și prietenia într-o scrisoare admirabilă.

L-am găsit lucrând de zor, cu călimara și hârtiile în față, și prinzând puteri proaspete de la vasul de flori cu postament și de la măsuța rotundă, care se aflau într-un colț al micii sale locuințe. Ne-a primit cordial și îndată s-a împrietenit cu *mister Dick*. Acesta și-a exprimat convingerea că-l mai văzuse înainte, iar noi amândoi i-am spus: „Foarte probabil“.

Prima chestiune în privința căreia voiam să-i cer sfat lui Traddles era următoarea: auzisem că mulți oameni care s-au distins în diferite profesii debutaseră întocmind dări de seamă asupra dezbaterilor parlamentare. Întrucât Traddles îmi vorbise cândva de gazetărie, spunând că ea constituia una din speranțele sale, făcusem legătura, și în scrisoarea mea îi arătasem lui Traddles că eram doritor să știu cum aș putea ajunge să fac asemenea dări de seamă. Traddles, care se interesase între timp, m-a informat că, pentru a reuși în această carieră, nu era necesar, în afară de rare excepții, decât să-ți însușești în chip mecanic o stăpânire deplină și perfectă a tainelor stenografiei, atât ale scrisului cât și ale descifratului, ceea ce cerea eforturi la fel de mari cât învățarea a șase limbi străine; și că acest lucru putea fi obținut printr-o muncă stăruitoare de câțiva ani. Rezonabil cum era, Traddles crezuse că aceste explicații aveau să tranșeze problema; dar eu, simțind că aici mi se oferea prilejul de a doborî câțiva copaci mai înalți, pe loc m-am hotărât să-mi croiesc, cu securea în mână, drum către Dora prin acest desiş.

— Îți mulțumesc foarte mult, dragă Traddles! i-am spus. O să încep chiar mâine.

Traddles, firește, s-a uitat la mine foarte mirat; dar dânsul habar n-avea de exaltarea mea.

— O să-mi cumpăr o carte cuprinzând o bună metodă de a învăța aceasta artă, i-am zis. O s-o studiez la „Doctors' Commons“, unde nu prea am ce face, și ca să mă deprind, o să stenografiez pledoariile... Traddles, scumpule, o să-mi însușesc această artă!

— Doamne! a exclamat Traddles, holbându-se la mine. Nici n-aș fi visat că ai o fire atât de hotărâtă, Copperfield!

Nici n-avea cum să viseze, căci și pentru mine era o noutate. Am trecut peste asta și am atacat problema lui *mister Dick*.

— Vedeți, i-a spus *mister Dick* melancolic, dacă aș putea să fac și eu ceva, *mister*, Traddles... dacă aș putea să bat toba... sau să cânt și eu, colo, la un instrument de suflat!

Bietul de el! Nu mă îndoiesc că ar fi preferat o asemenea îndeletnicire oricărei alteia. Traddles, care pentru nimic în lume n-ar fi zâmbit, i-a răspuns foarte serios:

— Dar aveți un scris foarte frumos, *sir*. Parcă așa mi-ai spus, Copperfield?

— Superb! am întărit eu.

Într-adevăr, așa era. Avea un scris neobișnuit de frumos.

— Nu credeți, *sir*, c-ați putea copia documente dacă eu m-aș ocupa să găsesc de lucru pentru dumneavoastră?

Mister Dick s-a uitat întrebător la mine:

— Ce spui, Trotwood?

Am dat din cap. *Mister Dick* a dat și el din cap și a oftat.

— Povestește-i despre memorii, m-a îndemnat *mister Dick*.

I-am atras atenția lui Traddles că *mister Dick* întâmpina oarecare dificultăți cu Carol I, care se tot strecura în manuscrisele lui. În timp ce vorbeam *mister Dick* se uita foarte serios și deferent la Traddles și își sugea degetul mare.

— Trebuie să știți, însă, că documentele de care vorbeam sunt gata redactate și definitive, a spus Traddles după o scurtă chibzuire. Lui *mister Dick* nu-i rămâne nimic de făcut la ele. Nu crezi că faptul ăsta schimbă situația, Copperfield? Oricum n-ar fi bine să facem, o încercare?

Această observație ne-a dat noi speranțe. În vreme ce *mister Dick* ședea pe scaun și ne urmărea neliniștit, Traddles și cu mine ne-am sfătuit și am întocmit un plan, pe baza căruia chiar a doua zi l-am pus să lucreze, înregistrând un succes fără pereche.

În Buckingham Street, pe masa de lângă fereastră, i-am așezat lucrarea de care-i făcuse rost Traddles, care consta în a scoate nu mai țin minte câte copii de pe un act cu privire la un drept de trecere, iar pe o altă masă am întins ultima versiune neisprăvită a marelui memoriu. I-am dat instrucțiuni lui *mister Dick* să copieze întocmai, textul ce-l avea în față, fără să se depărteze câtuși de puțin de el, și că ori de câte ori va simți nevoia să facă cea mai mică aluzie la Carol I, să treacă neîntârziat la memoriu. L-am rugat stăruiitor să nu se abată de la acest sfat și am lăsat-o pe mătușa să-l supravegheze. Mătușa ne-a povestit mai târziu că, la început, *mister Dick*, cu atenția în permanență împărțită între cele două mese, era ca un toboșar care are în grijă două timpane; pe urmă, însă, găsind că asta îl zăpăcea și îl obosea, s-a concentrat asupra originalului pe care-l avea în față și, punându-se serios pe lucru, a lăsat memoriul pentru altă dată. Deși am avut mereu grijă să nu se surmeneze și deși nu începuse lucrul din prima zi a săptămânii, până sâmbătă seara a izbutit să câștige zece șilingi și nouă *pence*; și n-am să uit cât oi trăi cum a colindat prin toate prăvăliile din apropiere ca să-și schimbe comoara în monede de șase *pence* și cum, cu lacrimi de bucurie și de mândrie în ochi, i-a adus pe toți mătușii, pe o tavă frumos rânduiți în formă de inimă. Din clipa în care a început să facă o muncă folositoare, s-a schimbat ca sub înrâurirea unei vrăji. Și în acea sâmbătă seară nimeni pe lume n-a fost mai fericit decât această ființă recunoscătoare, care credea că mătușa era cea mai extraordinară femeie din lume, iar eu, cel mai extraordinar dintre tineri.

— Acum nu mai murim de foame. Trotwood, mi-a zis *mister Dick*, trăgându-mă într-un colț și strângându-mi mâna. O să am eu grijă de ea!

Și rostind aceste cuvinte, și-a fluturat în văzduh cele zece degete, ca și cum ar fi valorat cât zece bănci de emisiune.

Cu greu aș fi putut spune cine era mai încântat, eu sau Traddles.

— Toate astea m-au făcut să uit de *mister Micawber*! mi-a spus Traddles, scoțând pe neașteptate o scrisoare din buzunar.

Scrisoarea mi-era adresată (*mister Micawber* nu pierdea niciun prilej de a scrie o scrisoare). Purta pe plic mențiunea: Prin bunăvoința lui *mister T. Traddles, Esquire*, membru al asociației «Inner Temple», și avea următorul cuprins:

Scumpul meu Copperfield,

Vestea că s-a ivit ceva nu te va găsi poate nepregătit. Se prea poate să-ți fi pomenit mai înainte, cu alt prilej, că eram în așteptarea unui asemenea eveniment.

Sunt pe cale să mă stabilesc într-unul din orașele de provincie ale binecuvântatei noastre insule (despre a cărei populație s-ar putea spune că este un fericit amalgam de agricultori și clerici), unde voi avea strânse legături cu una din profesiunile libere. Missis Micawber și odraslele noastre mă vor însoți. Cândva, în vremurile viitoare, cenușa noastră poate că va fi găsită amestecată în țărâna cimitirului din preajma unui venerabil edificiu, datorită căruia locul amintit își va câștiga o faimă care mă pot oare încumeta a spune că se va întinde din China până în Peru?

Luându-ne rămas bun de la Babilonul modern, unde am îndurat, cu fruntea sus, cred, atâtea nenorociri, missis Micawber și cu mine nu putem să nu privim în față faptul că ne despărțim, poate, pentru mulți ani, poate pentru totdeauna, de un om legat prin indisolubile fire de altarul căsniciei noastre. Dacă, în ajunul plecării noastre, vei binevoi să-l însoțești pe prietenul nostru comun, mister Thomas Traddles, la actuala noastră locuință, pentru a schimba acolo urările firești într-o asemenea ocazie, vei face o deosebită cinste.

unuia

care
este
în veci
al dumitale

WILKINS MICAWBER

M-am bucurat să aflu că *mister* Micawber scăpase de neazuri și că, în sfârșit, i-a surâs și lui norocul. Când Traddles mi-a spus că invitația era chiar pentru seara aceea, am primit și am pornit împreună spre locuința pe care *mister* Micawber o ocupa sub numele de *mister* Mortimer și care se afla cam la capătul lui Gray's Inn Road.

Locuința era atât de mică, încât i-am găsit pe cei doi gemeni, care să fi avut acum vreo 8 sau 9 ani, pe un pat de companie în salonaș, unde *mister* Micawber preparase, într-o cană ce aparținea serviciului de toaletă, ceea ce dânsul numea o „porție“ din excelenta băutură care-i făurise o adevărată faimă. Am avut, cu acest prilej, plăcerea să reînnoiesc cunoștința cu *master* Micawber, un băiat de vreo 12 sau 13 ani, foarte promițător și foarte neastâmpărat, ceea ce nu-i un fenomen prea rar la tinerii de vârsta lui. De asemenea, am fost prezentat din nou surioarei sale, *miss* Micawber, „în care, după cum ne-a spus *mister* Micawber, maică-sa își retrăia tinerețea, ca pasărea Fenix“.

— Dragul meu Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, dumneata și *mister* Traddles ne-ați găsit în pragul pribegiei, așa că ne veți ierta micile neajunsuri decurgând din această împrejurare.

I-am răspuns după cuviință și, uitându-mă în jur, am băgat de seamă că, deși întreg avutul familiei era gata împachetat, bagajele nu erau prea numeroase. Am felicitat-o pe *missis* Micawber cu prilejul mutării iminente.

— Dragă *mister* Copperfield, mi-a spus *missis* Micawber, nu m-am îndoit niciodată de interesul pe care ni-l porți. Familia mea n-are decât să considere această mutare drept exil, dacă poftește; eu sunt însă mamă și soție și niciodată nu-l voi părăsi, pe *mister* Micawber.

Traddles, răspunzând unei priviri pe care i-o aruncase *missis* Micawber, a încuviințat mișcat.

— Cel puțin acesta e punctul meu de vedere dragă *mister* Copperfield și dragă *mister* Traddles, în ceea ce privește obligația pe care singură mi-am luat-o când am repetat acele cuvinte irevocabile: „Eu Emma, mă cunun cu tine, Wilkins“. Am recitat aseară, de la un capăt la altul, la lumina candelii, textul slujbei de nuntă, și am ajuns la încheierea că niciodată nu-l voi părăsi pe *mister* Micawber. Deși se prea poate să înțeleg greșit această ceremonie, a încheiat *missis* Micawber, dar niciodată nu-l voi părăsi!

— Scumpa mea, a spus *mister* Micawber, puțin cam impacientat, dar, după câte știu, nici nu-ți cere nimeni să faci acest lucru.

— Îmi dau seama, dragă *mister* Copperfield, a urmat *missis* Micawber, că de aici înainte am să-mi duc viața printre străini; și mai știu că diverși membri ai familiei mele, cărora *mister* Micawber le-a scris în termenii cei mai politicoși, vestindu-le această mutare, n-au dat nici cea mai mică atenție comunicării lui *mister* Micawber. Se prea poate să fiu superstițioasă, a zis *missis* Micawber, dar pare-mi-se că-i e scris lui *mister* Micawber să nu primească răspuns la cea mai mare parte din scrisorile pe care le trimite. Aș putea deduce din tăcerea familiei că dezaprobă hotărârea pe care am luat-o; dar nu voi îngădui nimănui, *mister* Copperfield, să mă abată de la datoria mea, nici chiar lui tăticu și mămişii, dacă ar mai fi în viață.

I-am spus că apucase pe calea cea bună.

— Poate că-i un sacrificiu să te îngropi într-un oraș-catedrală, mi-a zis *missis* Micawber; dar, desigur, *mister* Copperfield, dacă e un sacrificiu pentru mine, pentru un om cu însușirile lui *mister* Micawber înseamnă un sacrificiu încă și mai mare.

— O, vă mutați într-un oraș-catedrală? am întrebat.

Mister Micawber, care ne servise pe toți din cana ce aparținea serviciului de toaletă, mi-a răspuns:

— La Canterbury. De fapt, dragul meu Copperfield, am încheiat un contract prin care mi-am asumat obligația să-l ajut și să-l slujesc în calitate de secretar particular pe prietenul nostru Heep.

M-am uitat mirat la *mister* Micawber, care s-a bucurat foarte mult de uimirea mea.

— Trebuie să-ți spun, mi-a explicat el solemn, că pricepera în afaceri și bine chibzuitele sugestii făcute de *missis* Micawber au contribuit într-o mare măsură la acest rezultat. Mănușa, de care a pomenit *missis* Micawber într-o convorbire anterioară, aruncată sub forma unui anunț publicat în ziare, a fost ridicată de prietenul meu Heep, și am ajunsă să ne învoim. Despre prietenul meu Heep, care e un om de o perspicacitate remarcabilă, a urmat *mister* Micawber, aș vrea să vorbesc cu tot respectul. Prietenul meu Heep nu mi-a fixat o remunerație prea mare, dar scontând valoarea serviciilor ce-i voi aduce, a făcut mari eforturi ca să mă scape de sub apăsarea greutăților financiare în care mă aflam; de altfel, îmi pun nădejdea în valoarea acestor servicii. Puțina inteligență și puțina pricepere de care dispun, a zis *mister* Micawber, subapreciindu-se ostentativ, cu obișnuitul lui aer distins, vor fi în întregime în slujba prietenului meu Heep. Am câteva cunoștințe juridice – dobândite ca învinuit în procese de drept civile – și voi începe de îndată să studiez *Comentariile* unuia dintre cei mai eminenti și mai remarcabili juriști englezi. Cred că nu e nevoie să adaug că mă refer la *mister* Blackstone.

Această tiradă, ca, de altfel, mai toată conversația din seara aceea, a fost deseori întreruptă de observațiile adresate de *missis* Micawber lui *master* Micawber, ori de câte ori îl surprindea stând pe vine, sau ținându-și capul cu amândouă mâinile, sau lovindu-l, ca din întâmplare, cu piciorul pe sub masă pe Traddles, sau stând picior peste picior, sau depărtându-și atât de tare picioarele încât stătea într-o poziție cu totul nefirească, sau aplecându-se într-o parte, bălăcindu-și părul în paharele noastre, sau manifestându-și neastâmpărul în orice alt fel incompatibil cu interesele generale ale societății, precum și de reacțiile mânioase ale lui *mister* Micawber. Am rămas de-a dreptul uluit de revelația făcută de *mister* Micawber și am căutat să-i pătrund sensul, până ce *missis* Micawber a reluat firul conversației și mi-a trezit atenția.

— Ceea ce îi cer eu în mod special lui *mister* Micawber este să bage de seamă ca nu cumva, dedicându-se acestei ramuri subalterne a dreptului, să nu-și reteze, dragă *mister* Copperfield, posibilitatea de a se ridica, în cele din urmă, în vârful copacului. Sunt încredințată că, dându-și silința într-o muncă atât de potrivită cu însușirile sale, și cu volubilitatea sa, *mister* Micawber trebuie să se distingă. *Mister* Traddles, a spus cu un aer foarte profund *missis* Micawber, să luăm, de pildă, cazul magistraților, sau chiar, să zicem, al lordului-cancelar. Un om care primește o slujbă ca aceea pe care a acceptat-o *mister* Micawber oare nu-și închide drumul spre asemenea înalte funcții?

— Draga mea, a intervenit *mister* Micawber, cu toate că i-a aruncat și el o privire întrebătoare lui Traddles, mai avem destul timp înaintea noastră ca să reflectăm asupra acestor probleme.

— Nu, Micawber, nu! i-a răspuns ea. Greșeala ta în viață e că nu știi să privești destul de departe. Ești dator față de familia ta, dacă nu față de tine, să îmbrățișezi dintr-o singură privire cuprinzătoare și punctul cel mai depărtat al orizontului către care te-ar putea duce însușirile tale deosebite.

Mister Micawber a tușit și, cu un aer de extremă satisfacție, și-a băut *punch-ul*, continuând să-l privească pe Traddles, dorind parcă să-i afle părerea.

— Păi, a început Traddles, căutând în mod delicat să-i dezvăluie adevărul, realitatea în cazul acesta, *missis* Micawber, vreau să spun, știți, că faptul prozaic și real...

— Așa, scumpe *mister* Traddles, l-a încurajat *missis* Micawber. Într-o chestiune atât

de importantă aş vrea să fiu cât se poate de prozaică și realistă.

— ... este că în această ramură a dreptului, a urmat Traddles, chiar dacă *mister* Micawber ar fi un *solicitor* în toată regula...

— Foarte adevărat, a încuviințat *missis* Micawber. Wilkins, nu te mai uita șasiu, că o să rămâi așa!

— ... tot n-ar avea vocație la asemenea magistraturi, a urmat Traddles. În asemenea funcții nu sunt eligibili decât *barrister-ii*, iar *mister* Micawber, ca să ajungă *barrister*, ar trebui să studieze timp de cinci ani.

— Oare v-am înțeles bine? a întrebat *missis* Micawber, cu aerul cel mai îndatoritor. Din cele ce ați spus dumneavoastră, dragă *mister* Traddles, trebuie să trag concluzia că, la sfârșitul acestei perioade de studii, *mister* Micawber ar fi eligibil ca judecător sau cancelar?

— Ar fi *eligibil*, a răspuns Traddles, accentuând cu tărie cuvântul din urmă.

— Vă mulțumesc, i-a zis *missis* Micawber. Asta mi-e de ajuns. Dacă așa stau lucrurile și dacă *mister* Micawber, primind această slujbă, nu pierde niciun drept, nu mai am de ce să fiu neliniștită. Vorbesc, firește, ca o femeie, a urmat *missis* Micawber, dar întotdeauna am fost de părere că *mister* Micawber are, cum spunea tăticu meu, bietul de el, când eram acasă, spirit judiciar; și sper că *mister* Micawber pășește acum într-un domeniu de activitate unde își va dezvolta acest spirit judiciar și va ajunge la o situație înaltă.

Am avut impresia că *mister* Micawber, cu ochii minții sale, se și vedea tronând pe sacul cu lână. Mulțumit, și-a trecut mâna peste chelie și, cu resemnare ostentativă în glas, a zis:

— Draga mea, să nu anticipăm hotărârile destinului. Dacă mi-e scris să port peruca de magistrat, din punct de vedere exterior, cel puțin (făcea aluzie la chelie), sunt pregătit pentru această înaltă distincție. Nu-mi pare rău după părul pierdut și se prea poate că am fost lipsit de el într-un scop anumit. Nu știu. Am de gând, dragă Copperfield, să-l pregătesc pe fiul meu pentru o carieră bisericească; nu tăgăduiesc că aș fi bucuros să-l văd urcând treptele ierarhiei.

— Pentru o carieră bisericească? l-am întrebat, gândindu-mă tot timpul la Uriah Heep.

— Da, a întărit *mister* Micawber. Are o remarcabilă voce de tenor, și are să înceapă prin a cânta în cor. Faptul, că vom locui la Canterbury și relațiile ce le avem acolo îi vor îngădui, fără îndoială, să obțină primul loc vacant în corul catedralei.

Uitându-mă din nou la *master* Micawber, am băgat de seamă că avea căutătură și sprâncene de tenor, ceea ce s-a adeverit când (ca să nu fie silit să se ducă la culcare) ne-a cântat *Ciocănitoarea*. După ce l-am felicitat pentru interpretare, ne-am luat iar cu vorba, și fiindcă eram suprasaturat de hotărârile mele neclintite de a nu destăinui nimănui schimbarea intervenită în situația mea, am povestit totul lui *mister* Micawber și soției sale. Nici nu pot spune cât de întristați au fost amândoi aflând că mătușa avea greutăți și cât de prietenoși și de îndatoritori s-au arătat.

Când *punch-ul* fu pe sfârșite, m-am adresat lui Traddles, amintindu-i că nu ne putem despărți de prietenii noștri fără a le face cuvenitele urări de sănătate, fericire și succes în noua carieră. L-am rugat pe *mister* Micawber să ne umple paharele pline ochi și am închinat în cinstea lor, după cuviință; și, pentru a sărbători evenimentul, ne-am strâns mâinile peste masă și am sărutat-o pe *missis* Micawber. Primul gest Traddles l-a imitat, dar fiindcă nu se socotea destul de vechi prieten cu ei, nu s-a încumetat să-l imite și pe al doilea.

— Dragul meu, Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, ridicându-se și ținându-și degetele mari în buzunarele vestei, tovarășul meu din tinerețe, dacă îmi este îngăduit să te numesc astfel, și dumneata, preastimate prieten Traddles, dacă îmi dai voie să-ți spun așa, vă rog să-mi permiteți ca din partea lui *missis* Micawber, din partea mea și a odraslelor noastre să vă aducem cele mai călduroase și mai sincere mulțumiri

pentru bunele voastre urări. Este firesc ca în ajunul acestei călătorii, care ne va duce spre o existență cu totul nouă (*mister* Micawber vorbea ca și cum ar fi plecat la vreo cinci sute de mii de mile), să adresez câteva cuvinte de rămas bun celor doi prieteni atât de apropiați pe care-i am în față. Dar tot ceea ce aș fi avut de spus în această privință, am și spus. Oricare va fi situația pe care o voi dobândi în societate din profesiunea liberă al cărei membru nevrednic urmează să devin, mă voi sili să-i fac cinste, iar *missis* Micawber va fi cu siguranță o adevărată podoabă a acestei situații. Sub vremelnica povară a unor obligații bănești, făcute cu gândul de a le plăti neîntârziat, dar pe care nu le-am putut achita din pricina unui concurs de împrejurări, m-am văzut silit să adopt o mască ce repugnă instinctelor mele – mă refer la ochelari – și să folosesc un nume fals, la care nu am niciun drept. Tot ce pot spune în această privință e că norii s-au risipit de pe orizontul sumbru și că zeul luminii strălucește din nou pe crestele munților. Luni, când va sosi la Canterbury diligența de la ceasurile patru după-amiază, voi păși din nou pe pajiștile natale și-mi voi relua numele de Micawber!

Încheindu-și cuvântarea, *mister* Micawber s-a așezat la loc și, cu un aer grav, a băut unul după altul două pahare de *punch*. Apoi, cât se poate de solemn, a spus:

— Înainte de a ne despărți, îmi mai rămâne ceva de făcut, și anume un act de dreptate. De două ori, prietenul meu, *mister* Traddles, dacă mi-e îngăduit să întrebuițez o expresie vulgară, „și-a pus semnătura“ pe niște polițe emise de mine. În cazul celei dintâi, *mister* Thomas Traddles a rămas... să-mi fie iertat că mă exprim pe scurt, mofluz. Cea de-a doua încă n-a ajuns la scadență. Prima se cifra, aici *mister* Micawber a cercetat, cu grijă niște hârtii, pare-mi-se, la douăzeci și trei de lire, patru șilingi, nouă *pence* și jumătate; a doua, după cum rezultă din însemnările mele asupra acestei tranzacții, la optsprezece lire, șase șilingi și doi *pence*. Adunate, aceste sume dau, dacă am socotit bine, un total de patruzeci și una de lire, zece șilingi și unsprezece *pence* și jumătate. Poate că prietenul meu Copperfield va binevoi să-mi facă serviciul de a verifica totalul?

Am verificat și am găsit socoteala exactă.

— Dacă aș părăsi această metropolă, a urmat *mister* Micawber, și l-aș lăsa pe prietenul meu, *mister* Thomas Traddles, fără a mă achita de partea bănească a acestei datorii, m-ar apăsa pe suflet o povară de neîndurat. De aceea, am pregătit pentru prietenul meu, *mister* Thomas Traddles, un document, pe care-l țin acum în mână și care îndeplinește scopul urmărit. Îi cer prietenului meu, *mister* Thomas Traddles să-mi dea voie să-i înmănez această poliță în valoare de patruzeci și una de lire, zece șilingi și unsprezece *pence* și jumătate, și sunt bucuros că-mi recapăt astfel demnitatea morală și că din nou am dreptul să merg cu fruntea sus în fața semenilor mei!

După această introducere (care l-a emoționat foarte mult), *mister* Micawber i-a predat lui Traddles polița și i-a spus că îi urează numai bine în toate împrejurările vieții. Sunt încredințat nu numai că *mister* Micawber a socotit că asta echivala cu o plată în numerar, dar că nici Traddles nu s-a dumerit care era deosebirea între poliță, și bani gheață decât după ce a avut oarecare răgaz să chibzuiască.

Datorită acestui nobil act, când ne-a însoțit cu lumina pe scară ca să coborâm, *mister* Micawber s-a ținut atât de țațoș, încât mi-a părut mai spătos și mai impunător. Ne-am despărțit cu mărturii de mare afecțiune de amândouă părțile, și când, după ce l-am petrecut pe Traddles până la poarta casei sale, am pornit singur mai departe, pe lângă alte gânduri ciudate și contradictorii care mă frământau, mi-a dat în minte și acela că mie *mister* Micawber, așa ușuratic cum era, nu-mi ceruse să-i dau bani cu împrumut niciodată, pesemne pentru că își mai amintea cu înduioșare de băiețașul pe care-l primise în gazdă cândva. Desigur, nu m-ar fi lăsat inima să-l refuz dacă mi-ar fi cerut; și nu mă îndoiesc că știa acest lucru tot atât de bine ca și mine (ceea ce, spre cinstea lui, se cade să consemnez).

CAPITOLUL XXXVII

UN MIC DUȘ RECE

Începusem viața cea nouă de mai bine de o săptămână și eram mai dârz ca oricând în privința epocalelor hotărâri de ordin practic cerute, după părerea mea, de acele împrejurări critice. Continuam să umblu foarte iute și să fiu încredințat c-am s-o scot la capăt, îmi impuneam, ca regulă generală, să depun în orice muncă de care mă apucam toată energia de care eram capabil. Ajunsesem, în sensul cel mai exact al cuvântului, victima mea proprie. Mă bătea chiar gândul să trec la vegetarianism, nutrind o iluzie vagă că, devenind ierbivor, i-aș aduce un prinos Dorei.

Deocamdată, micuța Dora n-avea idee de fermitatea mea disperată decât în măsura în care-i vorbeam de ea în chip destul de nelămurit în scrisorile mele. Dar a sosit și sâmbăta, și sâmbăta după-amiază urma să vină în vizită la *miss* Mills; iar după ce *mister* Mills va fi plecat la club, să joace *whist* (fapt ce avea să-mi fie semnalizat pe stradă, punând colivia la fereastra din mijloc a sufrageriei), aveam să merg să iau ceaiul cu ele.

Între timp ne instalasem definitiv în Buckingham Street, unde *mister* Dick, în culmea fericirii, continua să copieze acte. Mătușa repurtase o strălucită victorie asupra lui *missis* Crupp, renunțând la serviciile ei, zvârlind pe fereastră prima cană cu apă pusă de ea pe scară, ca piedică, și apărând-o personal pe femeia de serviciu tocmită dinafară, pe care o escorta pe scări, și la venire și la plecare. Aceste vajnice măsuri au băgat-o în sperieți pe *missis* Crupp, care, socotind că mătușa-i nebună, s-a retras în bucătăria ei. Întrucât mătușii puțin îi păsa de părerile altora și de ale lui *missis* Crupp, și întrucât, departe de a căuta să dezmintă impresia ei, dimpotrivă, a întărit-o, *missis* Crupp, care până atunci era atât de îndrăzneată, a devenit în puține zile atât de timidă, încât decât să se întâlnească cu mătușa pe scară, prefera să se ascundă, pitindu-și voluminoasa făptură după vreo ușă – de unde tot se mai zărea un colț al fustei ei de flanelă – sau trăgându-se într-un ungher întunecat. Asta pentru mătușa era o satisfacție atât de mare, încât cred că numai de plăcere se plimba în sus și în jos pe scări, cu boneta pusă alandala pe vârful capului, în orele când știa că s-ar putea întâlni cu *missis* Crupp.

Ținând mult la curățenie și fiind foarte ingenioasă, mătușa a adus în gospodărie atât de multe ameliorări mărunte încât mi se părea că, în loc să fi sărăcit, m-aș fi îmbogățit. Printre altele, a transformat oficiul într-o debara pentru mine; și mi-a cumpărat un pat de lemn, care în timpul zilei aducea a bibliotecă, atât cât poate un pat de lemn să aducă a bibliotecă. Îmi purta de grijă tot timpul; și nici biata mama nu m-ar fi putut înconjura cu mai multă dragoste și nu s-ar fi putut frământa mai mult ca să mă facă fericit.

Peggotty s-a simțit foarte onorată că i s-a îngăduit să ia parte la toate aceste strădanii; deși mai păstra rămășițe din spaima pe care i-o insuflase mătușa odinioară, primise atâtea semne de încredere și de încurajare, încât acum erau prietene cum nu se poate mai bune. Dar a venit și ziua când Peggotty a trebuit să se întorcă acasă (și asta s-a întâmplat în sâmbăta când urma să iau ceaiul la *miss* Mills), pentru a îndeplini obligațiile asumate față de Ham.

— Du-te sănătoasă, Barkis, vezi-ți de sănătate i-a spus mătușa. N-aș fi crezut niciodată că o să-mi pară rău să mă despart de tine!

Am petrecut-o pe Peggotty la diligență și am stat cu ea până a plecat. A plâns la despărțire și, ca și Ham, m-a rugat să am grijă de fratele ei. De când pornise la drum în după-amiaza aceea însorită, nu primisem nicio veste de la el.

— Ascultă, scumpul meu Davy, mi-a zis Peggotty, dacă până termini stagiul s-ar întâmpla să ai nevoie de bani de cheltuială, sau dacă, după ce o să isprăvești stagiul, o să-ți trebuiască bani ca să te instalezi (și ar fi bine, iubitul meu, să ai nevoie de bani și pentru una și pentru alta, și chiar pentru amândouă), atunci cine mai mult decât bătrâna și proasta, care a slujit-o pe fetița dulce și dragă, ar avea dreptul să-ți ofere un împrumut?

Setea mea de independență era mare, totuși i-am răspuns că de voi avea nevoie vreodată să cer bani cu împrumut, la dânsa voi veni. Și cred că pe Peggotty nimic n-ar fi putut s-o bucure mai mult decât această promisiune, afară doar dacă pe loc i-aș fi cerut să-mi dea o însemnată sumă de bani.

— Și, scumpul meu, mi-a șoptit Peggotty, să-i spui îngerașului tău că tare aș fi vrut s-o văd, măcar pentru o clipă! Și să-i mai spui că, înainte de a se cununa ea cu băiețașul meu, dacă o să-mi dați voie, am să vin să vă împodobesc casa!

I-am fâgăduit că afară de ea n-am să las pe nimeni să se atingă de casa noastră; asta i-a umplut inima de fericire într-o asemenea măsură încât a plecat foarte bine dispusă.

Toată ziua m-am ostenit cât am putut la „Doctors' Commons“, făcând fel de fel de treburi, iar pe seară, la timpul hotărât, m-am postat pe strada pe care locuia *miss Mills*. *Mister Mills*, care avea nesuferitul obicei de a dormi după masă, nu plecase încă, așa încât colivia nu se afla în fereastra de la mijloc.

M-a făcut să aștept atât de mult, încât sper din toată inima că i se va aplica o amendă de întârziere. În cele din urmă a plecat; și după aceea am zărit-o pe scumpa mea Dora agățând colivia la fereastră și ieșind în balcon ca să mă caute, și când m-a văzut, a fugit înapoi în casă, dar Jip a rămas în urmă, ca să latre obraznic la un uriaș zăvod de măcelar din stradă, care l-ar fi putut înghiți ca pe un hap.

Dora m-a întâmpinat în ușa salonului; iar Jip a dat și el năvală, urlând și sărind la mine, căci credea că eram un bandit; apoi toți trei am intrat în casă cât se poate de fericiți și de duioși. Curând, însă, am vărsat cupa deznădejzii peste fericirea noastră – nu cu bună știință, ci numai pentru că eram obsedat de această problemă – punându-i pe neașteptate Dorei întrebarea dacă ar fi în stare să iubească un cerșetor.

Ce speriată a fost micuța și frumoasa Dora! În mintea ei, cuvântul acesta a evocat un chip gălbejit și un păhărel de băutură, sau o pereche de cărje, sau un picior de lemn, sau un câine cu o farfurioară în bot, sau altceva de același soi; de aceea s-a uitat la mine cu cea mai delicioasă uimire.

— Cum poți să-mi pui o asemenea întrebare prostească? s-a bosumflat Dora. Să iubesc un cerșetor!

— Dora, iubito! i-am spus. *Sunt* un cerșetor!

— Cum poți fi atât de caraghios, mi-a răspuns Dora, dându-mi peste mână, încât să-mi spui asemenea povești? Am să-l pun pe Jip să te muște!

Felul ei copilăresc de a se purta mi s-a părut de-a dreptul încântător, dar era necesar să limpezesc situația, și de aceea am repetat solemn:

— Dora, viața mea, sunt ruinat!

— Bagă de seamă, dacă nu te lași de prostii, am să-l pun pe Jip să te muște! m-a amenințat Dora, scuturându-și buclele.

Aveam însă un aer atât de serios, încât Dora a încetat să-și mai scuture buclele și, punând mânuța-i tremurândă pe umărul meu, mai întâi s-a uitat la mine speriată și neliniștită, și apoi a izbucnit în plâns. A fost îngrozitor. Am căzut în genunchi în fața sofalei, mângâind-o și implorând-o să nu-mi frângă inima; dar o bună bucată de vreme Dora n-a fost în stare să facă altceva decât să exclame: „Vai, Doamne! Vai, Doamne!“ Și vai, ce speriată era! Și unde-i Julia Mills! Și s-o duc la Julia Mills, și să plec, până ce aproape că mi-am ieșit din minți.

În cele din urmă, după frenetice rugăminți și explicații, am înduplecat-o pe Dora să se uite la mine, cu o căutătură îngrozită, pe care încetul cu încetul am izbutit s-o

îmbлъnzesc, până ce s-a preschimbat într-o expresie duioasă și până ce și-a lipit fața frumușică și catifelată de obrazul meu. Îmbrățîșând-o, i-am spus atunci cât de tare-tare o iubeam; că, pentru că sârăcisem, mă simțeam dator să-i ofer posibilitatea de a rupe logodna; că nimic pe lume nu mă va putea mângâia și niciodată nu-mi voi putea reveni dacă s-ar întâmpla cumva s-o pierd; că de sârăcie nu mi-ar fi teamă defel dacă ea nu s-ar teme, căci brațul îmi era oțelit, iar inima înflăcărată de dânsa; că și pornisem a munci cu un avânt de care numai îndrăgostiții sunt în stare; că începusem să dobândesc spirit practic și să privesc spre viitor; că o coajă de pâine agonisită în mod cinstit era mult mai dulce decât un ospăț din bani moșteniți; și multe alte lucruri de acest fel, debitate într-o explozie de elocvență pătimașe, care m-a mirat și pe mine, cu toate că, de când mătușa îmi făcuse surpriza, zi și noapte numai la asta mă gândisem.

— Inimioara ta îmi mai aparține, scumpă Dora? am întrebat-o, foarte exaltat, pentru că, după cum se ghemuia lângă mine, îmi dădeam seama că-mi mai aparține.

— Of, da! a exclamat Dora. Of, da, e numai a ta! Of, nu mai fi rău!

— *Eu, rău!* Cu Dora!

— Nu-mi mai spune c-ai sârăcit și că muncești din greu! mi-a zis Dora, lipindu-se și mai tare de mine. Of, nu, nu!

— Dragostea mea, i-am zis, o coajă de pâine agonisită în mod cinstit...

— Of, da! Să nu mai aud de coji de pâine! a zis Dora. Chiar și Jip are nevoie zilnic, la ceasurile douăsprezece, de un cotlet de berbec, că altfel se prăpădește!

Firea și farmecul ei copilăresc m-au vrăjit. I-am explicat, afectuos, Dorei că Jip va primi cotletul de berbec în mod regulat, ca de obicei. I-am zugrăvit modesta noastră gospodărie, care, prin munca mea, va fi de sine stătătoare, și i-am descris căsuța pe care o văzusem la Highgate, și odaia de sus, unde avea să locuiască mătușa.

— Nu-i așa, Dora, că nu mai sunt rău acum? am întrebat-o duios.

— Vai, nu, nu! Dar vreau să sper că mătușă-ta o să stea mai mult în odaia ei și că nu-i cumva o babă arțăgoasă!

De ar fi fost cu puțință s-o iubesc pe Dora mai mult ca oricând, sunt sigur că aș fi făcut-o. Simțeam însă că era cam îndărătnică. Și faptul că nu izbuteam să-i transmit înflăcărarea mea mi-a domolit acest entuziasm nou-născut. Am mai făcut însă o încercare. După ce și-a revenit cu totul, și când a început să se joace cu urechile lui Jip, care i se culcase în poală, mi-am luat un aer grav și i-am zis:

— Iubito! Pot să-ți mai spun ceva?

— Vai, te rog, să nu-mi mai vorbești de lucruri practice! mi-a răspuns alintându-se. Pentru că prea mă înspăimântă!

— Suflețelul meu, i-am zis, dar nu-i nimic de spaimă în tot ce ți-am spus! Aș vrea să vezi toate astea cu alți ochi. Aș vrea să-ți dea putere și avânt, Dora!

— O, dar sunt atât de respingătoare! a protestat Dora.

— Nu, iubito! Statornicia și forța de caracter ne vor îngădui să înfruntăm și greutăți mult mai mari.

— Dar n-am niciun pic de forță, mi-a răspuns Dora, scuturându-și buclele. Nu-i așa că n-am, Jip? Pupă-l pe Jip și fii drăguț!

Mi-a fost cu neputință să mă împotrivesc și să nu-l pup pe Jip când dânsa l-a ridicat anume pentru asta, țuguindu-și buzele trandafirii și dirijând întreaga operație, stăruind ca sărutarea să i-o dau chiar în vârful botului. M-am conformat întocmai – luându-mi apoi singur răsplata – și m-a vrăjit făcându-mă să uit pentru nu mai știu cât timp că aveam probleme grave.

— Dar, Dora, iubito, i-am zis în cele din urmă, reluând firul, voiam să-ți spun ceva.

Dacă ar fi văzut-o cum și-a împreunat mânuțele și le-a ridicat, rugându-mă și implorându-mă să nu mai fiu rău, chiar și judecătorul de la Curtea prerogativelor s-ar fi îndrăgostit de ea.

— Zău că n-am să fiu, dragă! am încredințat-o. Dar, Dora, iubito, dacă ai vrea

uneori să te gândești... fără întristare, știi, dimpotrivă... dacă ai vrea uneori să te gândești... tocmai pentru a prinde curaj... că ești logodită cu un om sărac.

— Nu, nu, lasă! Te rog, lasă! s-a răstit Dora la mine. E îngrozitor!

— Nicidecum, sufletelul meu! i-am răspuns voios. Dacă ai vrea uneori să te gândești la asta și, din când în când, dacă ai vrea să bagi de seamă cum e gospodărită casa tatălui tău, și dacă ți-ai da puțină osteneală să-ți însușești deprinderea... socotelilor, de pildă...

Biata Dora a întâmpinat această sugestie cu ceva care mi s-a părut jumătate suspin și jumătate țipăt.

— ... Asta ne-ar fi de mare folos mai târziu! am urmat și ne-ar prinde foarte bine amândurora dacă ai consimți să citești o carte de bucate, pe care voi avea grijă să ți-o trimit. Căci drumul nostru în viață, Dora, i-am zis, înfierbântându-mă din nou, e pietros și accidentat și depinde numai de noi să-l netezim. Trebuie să luptăm ca să ne croim drum. Trebuie să fim viteji. Avem piedici de înfruntat, și trebuie să le înfruntăm și să le biruim!

Am perorat în felul acesta mai departe, din ce în ce mai repede, cu pumnul încleștat și cu o gesticulație foarte avântată; dar n-a fost nevoie să continui. Vorbisem destul. Din nou depășisem măsura. Vai, ce înspăimântată era! Vai, dar Julia Mills unde o fi? Vai, s-o duc la Julia Mills și să plec! Așa că, pe scurt, mi-am pierdut mințile și am început să umblu de colo-colo prin salon și să divaghez.

Am crezut că de astă dată am răpus-o. Am stropit-o cu apă pe față. Am căzut în genunchi. Mi-am smuls părul din cap. M-am acuzat că sunt o brută lipsită de conștiință și o fiară care nu știe ce-i mila. Am implorat-o să mă ierte. Am conjurat-o să se uite la mine. Am răvășit coșulețul de lucru al Juliei Mills, în căutarea sticlutei cu săruri și, înnebunit, am apucat o cutioară de fildeș pentru ace și am răsturnat toate acele peste Dora. L-am amenințat cu pumnul pe Jip, care era tot atât de zăpăcit ca și mine. Epuizasem toate metodele, cu puțință și nu mai știam ce să încep, când, deodată, a intrat în odaie *miss Mills*.

— Cine a adus-o în halul ăsta? a exclamat *miss Mills*, sărind în ajutorul prietenei sale.

I-am răspuns:

— *Eu*, scumpă *miss Mills*! *Eu* sunt de vină! *Eu* sunt vandalul!

Sau poate i-am spus-o cu alte cuvinte, după care, ca că-mi feresc fața de lumină, mi-am îngropat-o în perna de pe sofa.

La început *miss Mills* a crezut că ne-am certat și că ne-am îndreptat pașii spre deșertul Saharei; dar foarte curând a aflat cum stăteau lucrurile, căci scumpa și micuța Dora, îmbrățișând-o, a început să strige că eram „un biet salahor“; apoi a lăcrimat de mila mea și m-a îmbrățișat și mi-a cerut voie să-mi dea în păstrare toți banii ei, iar după aceea s-a ghemuit lângă *miss Mills* și a plâns cu sughițuri, de parcă biata-i inimă i-ar fi fost sfâșiată.

Miss Mills n-a venit, cred, pe lume decât spre a fi binefăcătoarea noastră. S-a lămurit din câteva cuvinte spuse de mine asupra celor întâmplate, a liniștit-o pe Dora și, încetul cu încetul, a convins-o că nu eram salahor – după felul cum îi prezentasem lucrurile, cred că Dora ajunsese la concluzia că eram un fel de marinar și că toată ziulica mă legănam împingând în sus și în jos o roabă pe o pasarelă – și în felul acesta ne-a împăcat. După ce ne-am calmat cu totul și când Dora s-a dus să-și dea cu apă da trandafiri pe ochi, *miss Mills* a sunat să ne aducă ceaiul. În răstimpul ce a urmat am asigurat-o pe *miss Mills* că atâta vreme cât inima mea va continua să bată, nu voi uita compasiunea și simpatia arătate.

Apoi i-am explicat Juliei Mills ceea ce cu rezultate atât de triste încercasem să-i explic Dorei. *Miss Mills*, vorbind în general, mi-a răspuns că o modestă căsuță a fericirii este preferabilă unui palat al splendorii reci, și că iubirea e cea mai mare avuție.

I-am spus Juliei Mills că asta era foarte adevărat și că acest lucru nimeni nu-l știa mai bine decât mine, care o iubeam pe Dora cu o dragoste neîncercată încă de niciun alt muritor. *Miss Mills* observând cu melancolie că bine ar fi pentru unii dacă așa ar sta lucrurile cu adevărat, i-am cerut îngăduința de a limita câmpul de aplicațiune al observației ei la muritorii de sex masculin.

După aceea am întrebat-o pe *miss Mills* dacă socotește, da sau nu, că avusese vreun rost sugestia în privința socotelilor, a gospodăriei și a cărții de bucate.

După oarecare chibzuire, *miss Mills* mi-a răspuns astfel:

— *Mister Copperfield*, am să fiu sinceră. La unii oameni suferințele și încercările înlocuiesc numărul anilor, și am să-ți vorbesc deschis și fără înconjur, ca o stareță. Nu. Sugestia nu se potrivește Dorei. Scumpa noastră Dora e o răsfățată. E plăsmuită din lumină, din aer și bucurie. Recunosc fără șovăire că n-ar fi rău să se realizeze, dar...

Și *miss Mills* a clătinat din cap.

Încurajat de această mărturisire finală a Juliei Mills, m-am încumetat să întreb dacă, spre binele Dorei, n-ar fi de acord, în cazul că s-ar ivi prilej, să-i trezească atenția asupra pregătirilor cerute în vederea unei vieți serioase. *Miss Mills* a primit atât de bucuros această sarcină, încât am îndrăznit s-o întreb dacă n-ar vrea să păstreze *Cartea de bucate*; și am rugat-o, dacă vreodată ar avea puțința să i-o strecoare Dorei, fără a o speria, s-o facă, pentru că îmi va *face* un nemaipomenit serviciu. *Miss Mills* a acceptat și această sarcină de încredere; dar fără entuziasm.

Dora s-a întors atât de micuță și drăgălașă, încât am avut într-adevăr îndoieli dacă era admisibil să fie plictisită cu asemenea lucruri grosolane. Și mă iubea atât de mult, și era atât de fermecătoare (mai ales când l-a pus pe Jip să facă sluj pentru niște pâine prăjită și când, ca să-l pedepsească pentru că n-a vrut, s-a prefăcut că-i lipește botul de ceainicul fierbinte), încât la gândul că am speriat-o și am făcut-o să plângă m-am simțit ca un căpcăun care a dat buzna în lăcașul unei zâne.

După ceai, a apărut ghitara; și Dora ne-a cântat din nou vechile cântece franțuzești, care spuneau că-i imposibil să trăiești fără a dansa, „tralala, tralala“, până mi s-a părut că eram un căpcăun încă și mai urâcios.

Bucuria noastră n-a mai fost frânată decât o singură dată, și anume puțin înainte de plecarea mea, când *miss Mills*, făcând întâmplător o aluzie cu privire la dimineața următoare, am avut proasta inspirație să spun că, fiind nevoit să muncesc, urmează să mă scol la ceasurile 5. N-aș putea spune dacă nu cumva Dora și-a închipuit că m-am angajat paznic de noapte; dar a fost foarte impresionată și n-a mai cântat nici din ghitara, nici din gură.

Când mi-am luat rămas bun, tot mai era preocupată de această idee; alintându-mă, de parcă ar fi vorbit unei păpuși, mi-a zis:

— Ascultă, răule, nu te scula la cinci. N-are niciun rost.

— Iubito, i-am răspuns, am treabă.

— N-ai decât să n-o faci! mi-a răspuns Dora. De ce s-o faci?

Acestei fetițe dulci, cu chipul mirat, nu-i puteam spune decât, pe un ton glumeț și șăgalnic, că trebuie să muncim ca să putem trăi.

— Vai, ce prostie! a exclamat Dora,

— Altfel, cum am putea trăi, Dora?

— Cum? Oricum.

Părea să fie convinsă că tranșase problema, și atât de încântată părea de izbândă când mi-a dat acel sărut nevinovat, încât pentru nimic în lume n-aș fi consimțit să-i risipesc iluziile în privința răspunsului ei.

Da! O iubeam, și am continuat s-o iubesc din toată inima, fără nicio rezervă. Dar fără a conțeni să muncesc din greu, și străduindu-mă și mai departe să țin încinse toate fiarele ce pusesem pe foc, câteodată, seara, când ședeam cu mătușa, mă gândeam cum o speriasem pe Dora și mă întrebam cum mi-aș putea croi drum, cu

ghitara sub braț, prin pădurea greutăților ce-mi stăteau în cale, și mi se părea că încărungesc de-a binelea.

CAPITOLUL XXXVIII

DIZOLVAREA UNEI FIRME

N-am lăsat să se răcească hotărârea ce luasem cu privire la dezbaterile parlamentare. Era unul dintre fiarele puse de mine imediat pe foc, unul dintre fiarele pe care le-am ținut încinse și le-am bătut cu o perseverență de care, sincer vorbind, mă minunez. Am cumpărat un manual consacrat nobilei arte și misterelor stenografiei (care m-a costat zece șilingi și șase *pence*) și m-am afundat într-un ocean de enigme care, în câteva săptămâni, m-au dus la marginea nebuniei. Schimbările operate de puncte, care în cutare poziție aveau un înțeles iar în cutare altă poziție un altul, cu totul diferit; uimitoarele mutații antrenate de îmbinarea unor cercuri; incalculabilele consecințe ce decurgeau din semne asemănătoare cu piciorușele de muscă și efectele înfricoșătoare ale unei curbe greșit plasate nu numai că-mi tulburau ceasurile de veghe, dar și în somn jucau înaintea ochilor mei. După ce, pe dibuite, mi-am croit drum peste aceste obstacole și am ajuns să stăpânesc alfabetul, care el însuși reprezenta un templu egiptean, m-am lovit de un nou șir de grozăvii, numite semne convenționale, cele mai despotice semne din câte am cunoscut vreodată; de pildă, ceva ce aducea cu începutul unei pânze de păianjen însemna „așteptare“, iar un fel de rachetă trasată cu peniță și cerneală însemna „neprielnice“. Când toate aceste semne blestamate mi-au intrat în cap, am băgat de seamă că izgoniseră din minte tot restul; atunci am luat lucrurile de la început, și am uitat aceste semne; și în vreme ce încercam să le redobândesc, pierdeam celelalte elemente ale întregului; pe scurt, puțin a lipsit să mă dau bătut.

Și desigur că m-aș fi dat bătut de n-ar fi fost Dora, reazemul și ancora corăbiei mele bătute de furtună. Pentru mine, fiecare semn din manual reprezenta un stejar doborât în pădurea greutăților, și am mers înainte, doborându-i unul după altul cu atâta zel, încât după trei sau patru luni am fost în stare să dau o probă cu unul dintre cei mai strășnici oratori de la „Doctors' Commons“. N-o să uit niciodată cum chiar de la început acel strășnic orator mi-a luat-o înainte, lăsându-mi creionul să se poticnească, neputincios pe hârtie, ca apucat!

Era limpede că așa nu merge. Ținteam prea sus, și în felul acesta n-aveam să izbutesc niciodată. M-am dus la Traddles, să-i cer un sfat, și dânsul mi-a propus să-mi dicteze cuvântări, încet și făcând pauze, ținând seama de stângăcia mea. Foarte recunoscător pentru acest ajutor prietenesc, am acceptat propunerea; și vreme îndelungată, noapte de noapte, aproape în fiecare noapte când mă întorceam de la doctorul Strong, se întrunea în Buckingham Street un fel de parlament.

Mare plăcere mi-ar face să mai văd un asemenea parlament! Mătușa și *mister Dick* reprezentau guvernul sau opoziția (după cum era cazul), iar Traddles, cu ajutorul *Oratorului* lui Enfield sau al unui volum de cuvântări parlamentare, profesa cu glas tunător cele mai uimitoare invective la adresa lor! În picioare, lângă masă, și cu degetul pe text, ca să nu piardă șirul, și gesticulând cu mâna dreaptă deasupra capului, Traddles, în rolul lui *Pitt*, lui *Fox*, lui *Sheridan*, al lui *Burke*, al lordului *Castlereagh*, al vicontelui *Sidmouth* sau al lui *Canning*, se înfierbânta foarte tare și pronunța rechizitorii ucigătoare, denunțând corupția și extravaganta mătușii și a lui *mister Dick*; iară eu, așezat ceva mai încolo, cu caietul pe genunchi, mă străduiam din răsputeri să mă țin după el. Niciun politician adevărat nu l-ar fi putut întrece pe Traddles în ce privește inconsecvența și lipsa de scrupule. În cursul unei singure

săptămâni îmbrățișa linii politice de tot felul; arbora cele mai felurite pavilioane în vârful oricărui catarg. Țeapănă ca un inamovibil cancelar al Eșichierului, mătușa îl întrerupea uneori, exclamând, după cerințele textului: „Auziți!“ sau „Nu!“ sau: „Oh!“, ceea ce pentru *mister Dick* (prototipul perfectului *gentleman*) era un semnal să repete și el din toată inima același strigăt. Dar, de-a lungul carierei sale parlamentare, lui *mister Dick* i s-au adus atâtea învinuiri și a fost făcut răspunzător de fapte cu urmări atât de teribile, încât avea muștrări de conștiință. Cred că începuse chiar să-i fie teamă că într-adevăr săvârșise nu știu ce fapte pentru surparea constituției britanice și pentru destrămarea țării.

De multe ori continuam dezbaterile până ce pendula bătea miezul nopții, iar lumânările erau pe sfârșite. Rezultatul acestor excelente exerciții a fost că încetul cu încetul am început să țin destul de ușor pasul cu Traddles, și dac-aș fi fost în stare să și înțeleg notele mele, triumful ar fi fost deplin. Dar când era vorba de descifrarea notelor luate, pricepeam tot atât de puțin cât aș fi priceput dacă aș fi copiat inscripțiile chinezești de pe o imensă partida de lăzi de ceai sau literele de aur de pe toate flacoanele roșii și verzi din farmacie.

Nu-mi rămânea altceva de făcut decât să mă întorc și să iau totul de la început. Mi-a venit foarte greu, dar m-am întors, nu cu inima ușoară, și am început să parcurg în mod sistematic și cu multă sârguință, ca un melc, aceeași materie plicticoasă, oprindu-mă să studiez cu grijă, sub toate aspectele, fiecare amănunt și făcând eforturi disperate ca să recunosc de la prima vedere toate aceste semne tainice. Eram întotdeauna punctual la birou; de asemenea, și la doctorul Strong; și munceam într-adevăr, vorba ceea, ca un cal de povară.

Într-o bună zi, venind, ca de obicei, la „Doctors' Commons“, l-am zărit în ușa biroului pe *mister Spenlow*, cu un aer foarte grav și vorbind singur. Întrucât deseori se plângea de dureri de cap – avea gâtul scurt și cred cu tărie că purta gulere prea scrobite – în primul moment am fost alarmat la gândul că nu s-ar simți bine despre partea asta; dar foarte curând dânsul mi-a risipit îngrijorarea.

În loc să-mi răspundă binevoitor, ca de obicei, la „bună dimineața“, s-a uitat la mine cu un aer distant și ceremonios și pe un ton glacial m-a poftit să-l însoțesc la cafeneaua care pe acea vreme avea o ușă ce dădea spre „Doctors' Commons“, chiar lângă porțița care făcea legătura cu St. Paul's Churchyard. Foarte tulburat, simțeam înțepături fierbinți în tot corpul, ca și cum mugurii temerilor mele ar fi plesnit în toate direcțiile. Lăsându-l să treacă puțin înainte, pentru că ulicioara era îngustă, am băgat de seamă că-și purta capul cu un aer semeț, care nu prevestea nimic bun; și atunci mi-a dat în minte că va fi descoperit ceva în privința iubitei mele Dora.

Chiar de n-aș fi ghicit acest lucru în drum spre cafenea, tot aș fi înțeles despre ce era vorba în clipa când, urmându-l într-o cămăruță aflată la etaj, am dat ochii cu *miss Murdstone*, rezemată de un bufet, pe care erau înșirate câteva cupe cu fundul în sus și cu lămâi pe deasupra, precum și două din acele casete extraordinare, cu lăcașuri și jgheaburi, anume pentru fiecare cuțit și fiecare furculiță, care, din fericire pentru neamul omenesc, au ieșit din modă.

Miss Murdstone mi-a întins vârful degetelor ei înghețate și s-a așezat țeapănă și severă. *Mister Spenlow* a închis ușa, mi-a arătat un scaun și a rămas în picioare pe preșul din fața căminului.

— Aveți bunătatea să-i arătați lui *mister Copperfield* ce aveți în sacoșa dumneavoastră, *miss Murdstone*, a spus *mister Spenlow*.

Cred că sacoșa era una și aceeași cu vechea sacoșă cu fâlci de oțel, care se închidea ca o capcană, din zilele copilăriei mele. Strângând buzele, din simpatie pentru închizătoare, *miss Murdstone* a deschis sacoșa – întredeschizând gura, în același timp – și a scos ultima mea scrisoare către Dora, plină de cuvinte de dragoste inflăcărată.

— E, pare-mi-se, scrisul dumneavoastră, *mister Copperfield*, mi-a spus *mister Spenlow*.

Mi-era foarte cald și am auzit o voce care nu semăna deloc cu a mea spunând:

— Da, *sir*, e scrisul meu!

— Dacă nu mă înșel, a urmat *mister* Spenlow, în timp ce *miss* Murdstone scotea din sacoșă un pachet de scrisori, legat cu o delicioasă panglică albastră, și acestea tot de mâna dumneavoastră sunt scrise, *mister* Copperfield?

Cu adâncă jale le-am luat din mâna ei; și când mi-am aruncat ochii asupra unor începuturi de scrisori, ca: „Dora mea în veci iubită“, sau: „Îngerul meu iubit“, sau: „Dragostea mea binecuvântată“, și așa mai departe, mi-a năvălit sângele în obraz și am plecat capul.

Când, fără să vreau, i le-am întins ca să le ia, *mister* Spenlow mi-a spus foarte rece:

— Nu, mulțumesc! Nu vreau să vă lipsesc de ele. *Miss* Murdstone, fiți bună și continuați!

După ce o clipă a cercetat cu luare-aminte preșul, această delicată făptură i-a dat drumul pe un ton sec și mios în același timp:

— Trebuie să mărturisesc că de mai multă vreme nutream bănuiele în privința raporturilor dintre *miss* Spenlow și *mister* Copperfield. I-am observat pe *miss* Spenlow și *mister* Copperfield în ziua când s-au cunoscut, și n-am rămas cu o impresie bună. Stricăciunea inimii omenescă e atât de...

— V-aș rămâne îndatorat, *ma'am*, a întrerupt-o *mister* Spenlow, dacă v-ați mărgini numai la fapte.

Miss Murdstone a lăsat ochii în pământ, a clătinat din cap, protestând parcă împotriva acestei întreruperi nelalocul ei, și apoi, cu o demnitate jignită, a urmat:

— Fiindcă trebuie să mă mărginesc numai la fapte, le voi arăta cât mai simplu cu putință. Poate că se va găsi că acest fel de a proceda este mai nimerit. Am mai spus, *sir*, că de mai multă vreme nutream bănuiele în privința raporturilor dintre *miss* Spenlow și *mister* Copperfield. Am căutat în repetate rânduri să găsesc o mărturie covârșitoare, care să susțină aceste bănuiele, dar în zadar. De aceea m-am abținut să vorbesc despre ele tatălui lui *miss* Spenlow – și aici s-a uitat foarte aspru la el – știind că, în asemenea cazuri, oamenii nu prea sunt dispuși să răsplătească îndeplinirea conștiințioasă a datoriei.

Mister Spenlow a părut înfricoșat de austeritatea bărbătească de care dădea dovadă *miss* Murdstone și a încercat s-o mai îmbuneze, făcând un gest conciliant cu mâna.

— Când m-am înapoiat la Norwood, după absența prilejuită de căsătoria fratelui meu, a urmat *miss* Murdstone cu un glas disprețuitor, și când *miss* Spenlow s-a întors după vizita făcută prietenei sale, *miss* Mills, mi s-a părut că purtarea lui *miss* Spenlow îmi dă și mai mult de bănuie ca înainte. De aceea am supravegheat-o pe *miss* Spenlow îndeaproape.

Pe scumpa, micuța și biata Dora, care nu știa că o urmăreau acești ochi de zmeu.

— Totuși, până aseară, a urmat *miss* Murdstone, n-am găsit nicio dovadă. Mi se părea mie că *miss* Spenlow primea prea multe scrisori de la prietena ei, *miss* Mills; dar cum prietenia cu *miss* Mills era aprobată fără rezervă de tatăl lui *miss* Spenlow (asta reprezenta un usturător reproș la adresa lui *mister* Spenlow), n-aveam de ce să mă amestec. Dacă nu mi-e permis să amintesc despre stricăciunea sufletului omenesc, ar fi locul – ar trebui – cel puțin să mi se îngăduie să vorbesc de încrederea prost plasată.

Căutând să se scuze în șoaptă, *mister* Spenlow a încuviințat.

— Aseară, după ceai, a continuat *miss* Murdstone, am băgat de seamă cum cățelușul sărea și se tăvălea mărâind prin salon, jucându-se cu ceva. Am întrebat-o pe *miss* Spenlow: „Dora, ce ține cățelușul în bot? E o hârtie!“ *Miss* Spenlow și-a dus imediat mâna la bluză, a scos un țipăt și s-a repezit la câine. I-am tăiat calea și i-am spus: „Dora, draga mea, dă-mi voie!“

Vai, Jip, potaie ticăloasă, așadar, pocinogul tu l-ai făcut!

— *Miss* Spenlow, a spus Jane Murdstone, a încercat să mă mituiască sărutându-mă și oferindu-mi cutii de lucru și bijuterii mărunte, dar, firește, trec peste toate acestea.

Când m-am apropiat, cățelușul s-a ascuns sub sofa și nu l-am scos de acolo decât cu cleștele de cărbuni, după multă caznă. Chiar când a ieșit, tot mai ținea scrisoarea în bot; și când, cu riscul de a fi mușcată, am dat să i-o smulg, a ținut-o atât de tare cu dinții, încât, trăgând de document, l-am ridicat și l-am ținut suspendat în aer. În cele din urmă, am pus mâna pe el. După ce l-am cercetat, mi-am dat seama că *miss* Spenlow pesemne că mai avea multe alte asemenea scrisori; și în cele din urmă am obținut pachetul care se află acum în mâna lui David Copperfield.

Aici s-a oprit, apoi, închizând la loc sacoșa, și gura, a rămas neclintită cu aerul că decât să cedeze mai degrabă ar pieri.

— Ați auzit-o pe *miss* Murdstone, mi-a zis *mister* Spenlow, întorcându-se spre mine. Aș vrea să știu, *mister* Copperfield, aveți ceva de spus?

Imaginile odorului inimii mele, ce mi s-au perindat înaintea ochilor – dânsa plângând cu hohote noaptea întreagă; dânsa, singură, chinuită de groază și disperare; dânsa cerând și cerșind îndurare din partea femeii cu inima de piatră și zadarnic încercând s-o îmbuneze cu sărutări, cutii de lucru și brelocuri; dânsa, strivită sub apăsarea acestei cumplite nenorociri, și asta numai și numai din vina mea – toate aceste imagini, zic, au zdruncinat și acel rest de demnitate de care eram în stare. Cred că timp de câteva minute am tremurat de emoție, cu toate că m-am străduit din răspuțeri să mă stăpânesc.

— Nu, n-am nimic de spus, *sir*, i-am răspuns, afară de faptul că sunt singurul vinovat. Dora...

— *Miss* Spenlow, vă rog, m-a corectat tatăl ei, cu un gest maiestuos.

— ... a fost îndemnată și convinsă de mine, am urmat înghițind formula rece, „să consimtă a tăinui totul și acum regret amarnic acest lucru“.

— Sunteți cât se poate de condamnabil, mi-a zis *mister* Spenlow, plimbându-se în lung și în lat pe preșul din fața căminului și subliniind tot ce spunea cu mișcări ale întregului corp, nu numai ale capului, din pricină că șira spinării și cravata îi erau prea țepene. Ați săvârșit o faptă mârșavă și nepermisă, *mister* Copperfield. Când poftesc în casa mea un *gentleman*, indiferent dacă are nouăsprezece, douăzeci și nouă sau douăzeci de ani, înseamnă că îi acord toată încrederea. Și dacă mi-o înșală, săvârșește o faptă dezonorantă, *mister* Copperfield.

— Vă asigur că-mi dau seama, *sir*, i-am răspuns. Dar până acum nu mi-am dat seama niciodată. Vă spun sincer și cinstit, *mister* Spenlow, niciodată nu mi-am dat seama. O iubesc pe *miss* Spenlow atât de mult, încât...

— Mofturi! a spus *mister* Spenlow roșind. Vă rog, nu-mi spuneți în față că o iubiți pe fiica mea, *mister* Copperfield!

— Oare mi-aș putea justifica purtarea, *sir*, dacă n-ar fi așa? am întâmpinat, foarte umil.

— Vă închipuiți, *sir*, c-ați putea s-o justificați dacă ar fi așa? m-a interpelat *mister* Spenlow, oprindu-se brusc la mijlocul preșului. La vârsta dumneavoastră și la vârsta fiicei mele nu v-ați gândit, *mister* Copperfield? Nu v-ați dat seama că surpați încrederea care ar trebui să existe între mine și fiica mea? Nu v-ați gândit deloc la situația fiicei mele în lume, la proiectele pe care le am pentru a-i asigura un rang mai înalt, la intențiile testamentare pe care le-aș putea avea în privința ei? Nu v-ați gândit la nimic, *mister* Copperfield?

— Cred că prea puțin, *sir*, i-am răspuns, vorbindu-i cu tot respectul și cu toată amărăciunea de care eram năpădit. Dar vă rog să mă credeți că am ținut seama de faptul că aveam și eu o situație în societate. Când v-am dat acele explicații, eram gata logodiți...

— Vă ROG, *mister* Copperfield, să NU-mi spuneți mie, că sunteți logodiți! a spus *mister* Spenlow, lovindu-și energic palmele și semănând mai mult ca oricând cu Punch, ceea ce, cu toată deznădejdea mea, n-a putut să-mi scape.

Miss Murdstone, altminteri atât de impasibilă, a răs disprețuitoare, emițând un

sunet scurt, monosilabic.

— Când v-am povestit schimbarea intervenită în situația mea, sir, am urmat, înlocuind cu un alt termen expresia ce-i fusese atât de neplăcută, această tănuire, la care îmi pare atât de rău c-am îndemnat-o pe *miss Spenlow*, dând din cap de mai multe ori la rând și încruntându-se mi-am încordat toate puterile, n-am cruțat niciun efort ca s-o îmbunătățesc. Sunt sigur că voi izbuti, cu timpul. N-ați vrea să-mi acordați un răgaz... atâta cât veți găsi cu cale? Suntem atât de tineri amândoi, *sir*...

— Aveți dreptate, mi-a retezat vorba *mister Spenlow*, dând din cap de mai multe ori la rând și încruntându-se strașnic, sunteți foarte tineri amândoi. Toate astea-s mofturi! Și e timpul să se pună capăt mofturilor. Luați-vă înapoi scrisorile și puneți-le pe foc. Și dați-mi mie scrisorile primite de la *miss Spenlow*, ca să le pun pe foc. Vă dați seama că de aci înainte, raporturile noastre se vor desfășura numai aici, la „Doctors' Commons“, dar trebuie să cădem de acord să nu mai pomenim nimic de trecut. Ascultați-mă, *mister Copperfield*, căci nu sunteți lipsit de bun-simț; și asta e cea mai bună ieșire.

Nu. Nici prin gând nu-mi trecea să fiu de acord. Îmi părea foarte rău, dar era aici în joc ceva mai presus decât bunul-simț. Iubirea era mai presus de orice, considerațiuni lumești, și eu o idolatrizam pe Dora, iar Dora mă iubea. Nu m-am exprimat chiar așa; am îndulcit lucrurile cât am putut mai bine; dar i-am dat a înțelege că eram neînduplecat în această privință. Nu cred că m-am arătat prea caraghios, dar știu că am fost neînduplecat.

— Foarte bine, *mister Copperfield*, a zis *mister Spenlow*, nu-mi rămâne decât să încerc s-o influențez pe fiica mea.

Printr-un sunet expresiv, printr-o răsufare prelungă, care nu era nici oftat, nici geamăt, dar semăna cu amândouă, *miss Murdstone* i-a dat a înțelege că asta ar fi trebuit să facă de la bun început.

— Nu-mi rămâne decât să încerc s-o influențez pe fiica mea, a repetat *mister Spenlow*, încurajat de acest sprijin. Refuzați să luați înapoi aceste scrisori, *mister Copperfield*?

Căci le pusese pe masă.

Da. I-am spus că-l rog să nu mi-o ia în nume de rău, dar că-mi era cu neputință să le primesc de la *miss Murdstone*.

— Nici de la mine? a întrebat *mister Spenlow*.

Nu, i-am răspuns cu cel mai profund respect; nici de la el.

— Foarte bine! a zis *mister Spenlow*.

A urmat o lungă tăcere și am șovăit dacă să plec sau să rămân. În cele din urmă m-am îndreptat încet spre ușă, pregătindu-mă să-i spun că este, poate, cel mai potrivit să mă retrag; când, cu amândouă mâinile în buzunarele hainei (era singurul gest pe care-l putea face) și cu un aer pe care, în ultimă analiză, l-aș numi foarte evlavios, mi-a zis:

— Pesemne că știți, *mister Copperfield*, că nu sunt cu totul lipsit de avere și că fiica mea e ființa cea mai apropiată și mai dragă pe care o am pe lume.

M-am grăbit să-i răspund, exprimându-mi speranța că greșeala pe care dragostea mea disperată m-a mânat s-o săvârșesc nu-l va face să mă creadă și lacom de bani pe deasupra.

— Nu m-am gândit la asta, mi-a spus *mister Spenlow*. Ar fi mai bine, *mister Copperfield*, și pentru dumneavoastră și pentru noi toți, dacă ați fi lacom de bani, adică dacă ați avea mai mult discernământ și ați fi mai puțin influențat de toate mofturile astea tinerești. Nu. Voiam să știu, în cu totul altă ordine de idei, dacă vă dați seama că am oarecare avere, pe care aș putea s-o las copilului meu.

Firește, i-am spus că-mi dădeam seama.

— Având în vedere experiența lucrurilor ce le vedem zi de zi aici la „Doctors' Commons“, în legătură cu diferitele nesocotințe și scăpări cu totul inexplicabile

săvârșite de unii oameni în privința dispozițiilor testamentare – o materie care ne oferă, mai mult decât oricare alta, revelații dintre cele mai stranii asupra ușurinței omenești – sunteți desigur convins că am luat măsurile necesare în această direcție.

Am dat din cap.

— Nu voi îngădui, a urmat *mister* Spenlow cu o evlavie vădit sporită și clătînând ușor capul, în timp ce se legăna când pe vârfuri, când pe călcâie, ca dispozițiile mele testamentare în favoarea copilului meu să fie afectate de o aberație ca aceasta. E o curată aberație. Curată prostie. În scurt timp va cântări mai puțin decât un fulg. Dar dacă nu veți abandona cu totul această idee nesăbuită, într-un moment de supărare, aș putea... aș putea să fiu îndemnat s-o apăr pe fiica mea și să iau anumite măsuri care s-o ferească de urmările unui pas nebunesc în direcția unei căsătorii. De aceea, *mister* Copperfield, sper că nu mă veți sili să redeschid, fie numai chiar pentru un sfert de ceas, această pagină încheiată din cartea vieții mele și să schimb, măcar și pentru un sfert de ceas, rânduielele statornicite mai demult în privința acestor importante probleme.

Plutea în jurul lui o aură de liniște, de seninătate, o lumină transparentă, ca de amurg, care m-au mișcat adânc. Era atât de resemnat și de împăcat cu sine – evident că-și rânduisese perfect treburile pe care le pusese atât de metodic la cale, încât avea de ce să fie emoționat când se gândea la lucrurile astea. Cred chiar că am văzut că i-au dat și lacrimi, din pricina puternicului sentiment ce-l stăpânea.

Dar ce puteam face? Nu puteam să mă dezic de Dora și să înăbuș glasul inimii mele. Așadar, cum l-aș fi putut refuza când mi-a spus c-ar fi bine să mă mai gândesc o săptămână, dar în același timp cum aș fi putut să nu-mi dau seama că nicio infinitate de săptămâni n-ar izbuti să exercite vreo înrâurire asupra unei pasiuni, ca a mea?

— Mai sfătuiți-vă între timp cu *missis* Trotwood sau cu orice altă persoană care cunoaște viața, mi-a spus *mister* Spenlow, potrivindu-și cravata cu amândouă mâinile. Luați-vă o săptămână timp de gândire, *mister* Copperfield.

Am cedat; și cu o căutătură care dorea să exprime cât mai elocvent o statornicie mâhnită și disperată, am părăsit cămăruța. Sprâncenele stufoase ale fioroasei *miss* Murdstone m-au urmărit până la ușă – spun sprâncenele ei mai degrabă decât ochii, fiindcă ele îi dominau chipul – și mutra ei era atât de asemănătoare aceleia cu care obișnuia să mă privească odinioară, cam pe la ora aceea, dimineața, în salonașul nostru din Blunderstone, încât mi s-a părut că iar nu mi-am știut lecția și că greutatea ce o simțeam apăsându-mi creierul era acea îngrozitoare carte de citire cu gravuri în lemn, ovale, pe care copilăreasca mea imaginație le asemăna cu niște sticle de ochelari.

Când am ajuns la birou, mi-am acoperit fața cu palmele, ca să nu-l văd pe Tiffey, nici pe ceilalți, și m-am așezat la masa mea, în ungherul meu, unde, gândindu-mă la cutremurul întâmplat fără veste și blestemându-l amarnic pe Jip, am fost cuprins de o asemenea îngrijorare în privința Dorei, încât mă mir cum de nu mi-am luat pălăria și n-am pornit-o într-o goană nebunescă până la Norwood. Gândul că ar putea s-o terorizeze și s-o facă să plângă pe Dora, și că eu nu voi fi acolo pentru a-i da curaj, m-a torturat în așa măsură, încât m-am apucat să-i scriu lui *mister* Spenlow o scrisoare exaltată, rugându-l să nu abată asupra ei urmările groaznicei mele sorți. L-am implorat să-i cruțe firava făptură – să nu strivească o floare gingașă – și, după câte îmi amintesc, i-am scris ca și cum n-ar fi fost părintele ei, ci vreun căpcăun sau Balaurul din Wantley. Am pecetluit scrisoarea și am pus-o pe masa lui înainte de a se fi întors; și când a venit, l-am văzut, prin ușa pe jumătate întredeschisă a biroului, cum a luat-o și a citit-o.

N-a pomenit nimic de ea toată dimineața; dar după-amiază, înainte de a pleca, m-a chemat și mi-a spus că nu aveam niciun motiv să fiu neliniștit în ce privește sănătatea și fericirea fiicei sale. O încredințase, mi-a zis, că nu era decât o prostie; afară de asta

nu-i mai spusese nimic. Avea convingerea că dânsul era un tată indulgent (într-adevăr și era) și că m-aș putea dispensa de a-mi face griji în privința ei

— Dacă vă veți arăta îndărătnic sau zvăpăiat, mi-a zis, m-ați putea sili, *mister* Copperfield, să-mi trimit din nou fiica în străinătate pentru câțva timp; dar am o părere mai bună despre dumneavoastră. Sper că peste câteva zile veți fi mai înțelept. Cât despre *miss* Murdstone (căci în scrisoare pomenisem și de ea), prețuiesc vigilența de care a dat dovadă și îi sunt îndatorat; i-am dat însă instrucțiuni stricte să evite acest subiect. Tot ceea ce doresc, *mister* Copperfield, e să-l dăm uitării. Singurul lucru ce-l aveți de făcut, *mister* Copperfield, e să-l dați și dumneavoastră uitării.

Singurul lucru! În epistola pe care i-am scris-o Juliei Mills, am citat cu amărăciune această formulă. Singurul lucru ce-l aveam de făcut, i-am scris, cu un sarcasm întunecat, era s-o dau uitării pe Dora. Acesta era singurul lucru, dar ce însemna acest lucru? Am conjurat-o pe *miss* Mills să mă primească în seara aceea. În ipoteza că nu m-ar putea primi cu aprobarea și consimțământul lui *mister* Mills, îi solicitam o întrevvedere în bucătărioara din dos, unde se afla mângălăul. Am înștiințat-o că rațiunea începuse să mi se clatine pe înaltul ei scaun și că numai dânsa, *miss* Mills, ar putea preîntâmpina detronarea ei. Am semnat că rămân al ei, cu mintea rătăcită; și recitind epistola înainte de a o trimite cu un comisionar, mi-am dat seama că era scrisă în stilul lui *mister* Micawber.

Cu toate acestea, am expediat-o. Seara, m-am dus pe strada unde locuia *miss* Mills și m-am plimbat în sus și în jos până ce a venit servitoarea, care m-a luat și, pe furiș, prin spatele casei, m-a condus în bucătărioara din dos. De atunci încolo m-am convins că de fapt nu exista niciun motiv ca să nu intru pe ușa din față și să nu fiu primit în salon, afară doar de deosebita slăbiciune ce o avea *miss* Mills pentru tot ce era romantic și misterios.

În bucătărioara din fund m-am dezlănțuit după pofta inimii. Venisem cred, ca să mă dau în spectacol, și nu mai încapе îndoială că am izbutit. *Miss* Mills primise un bilețel scris în grabă de Dora, care-i spunea că totul ieșise la iveală și încheia astfel: „O, te rog, Julia, vino la mine, vino, vino!“ Dar *miss* Mills, socotind că prezența ei nu va fi pe placul autorităților superioare, nu se dusesse încă; astfel că ne aflam învăluți de tenebre în mijlocul deșertului Saharei.

Miss Mills avea un extraordinar debit verbal și îi plăcea să și-l reverse asupra mea. Cu toate că și-a amestecat lacrimile cu ale mele, n-am putut să nu bag de seamă că nenorocirile noastre îi ofereau o teribilă voluptate. Le alinta, dacă pot spune astfel, și le răsfăța. O prăpastie adâncă, mi-a spus, se căscase între mine și Dora, peste care numai Dragostea, cu curcubeul ei vor putea să dureze un pod. În această lume crudă, Dragostea e sortită să sufere; așa a fost de când e lumea, așa va fi în vecii vecilor. Dar n-are a face, mi-a zis *miss* Mills. În cele din urmă inimile încătușate în pânze de păianjen se vor elibera, și atunci Dragostea va fi răzbunată.

Pentru mine asta era o slabă mângâiere, însă *miss* Mills nu voia să aprindă nădejdi deșarte. M-a făcut să mă simt mult mai nenorocit decât înainte și mi-am dat seama (ceea ce i-am și spus, cu cea mai adâncă recunoștință) că-mi era o adevărată prietenă. Am hotărât împreună ca a doua zi dimineață să se ducă la Dora și să găsească mijlocul s-o încredințeze, fie prin priviri, fie prin cuvinte, de devotamentul și disperarea mea. Ne-am despărțit copleșiți de durere; și cred că *miss* Mills a avut de ce să se delecteze.

Când am ajuns acasă, i-am destăinuit totul mătușii și, în ciuda tuturor argumentelor ei, m-am culcat cu totul deznădăjduit. A doua zi m-am sculat deznădăjduit, și am plecat deznădăjduit. Era sâmbătă dimineața, și m-am dus de-a dreptul la „Doctors' Commons“.

Am fost surprins când, de departe, am văzut că în fața intrării biroului comisionarii stăteau și vorbeau între ei și că mai mulți trecători se opriseră în stradă și se uitau la ferestrele închise. Am grăbit pasul și, croindu-mi drum printre ei și întrebându-mă de

ce s-or fi uitând așa, am intrat repede în birou, întreg personalul era de față, dar nimeni nu lucra. Pentru prima oară în viața lui, Tiffey ședea pe alt scaun decât al lui și uitase să-și atârne pălăria în cuier.

— Groaznică nenorocire, *mister* Copperfield! mi-a zis când am intrat.

— Ce-i? am exclamat. Ce s-a întâmplat?

— Nu știți? s-a mirat Tiffey, și toți ceilalți s-au strâns grămadă în jurul meu.

— Nu! am răspuns, rotindu-mi privirea de la unul la altul.

— *Mister* Spenlow, a zis Tiffey.

— Ce-i cu el?

— A murit!

Când unul dintre funcționari m-a ținut să nu cad, am crezut că nu eu, ci biroul se clatină. M-au așezat pe un scaun, mi-au desfăcut gulerul și mi-au adus puținică apă. Nu știu dacă a durat mult sau puțin.

— A murit? am întrebat.

— Aseară a luat masa în oraș, mi-a zis Tiffey, și apoi, după ce a trimis vizitiul acasă cu diligența, așa cum știți că obișnuia uneori, a plecat singur cu faetonul...

— Și?

— Faetonul a ajuns acasă fără el. Caii s-au oprit la ușa grajdului. Vizitiul a ieșit cu o lanternă. În faeton nu eră nimeni.

— O luaseră razna cailor?

— Nu erau înfierbântați, a zis Tiffey, punându-și ochelarii. Vreau să spun că nu erau mai înfierbântați decât atunci când mergeau în trap, ca de obicei. Hățurile erau rupte, căci fuseseră târate pe jos. S-a ridicat toată casa, și trei dintre servitori au pornit să-l caute. L-au găsit la vreo milă depărtare.

— La mai mult de o milă, *mister* Tiffey, s-a amestecat un funcționar mai tânăr.

— Așa? Cred că ai dreptate, a zis Tiffey, la *mai mult* de o milă, nu departe de biserică... zăcea cu fața la pământ, cu trupul pe jumătate pe marginea șoselei, jumătate pe potecă. Dacă a căzut lovit de dambla, sau dacă a coborât când a simțit că-i vine rău, înainte de a-l fi lovit damblaua, sau dacă era mort când a căzut, deși nu încapă îndoială că-și pierduse cunoștința, asta pare-se că nimeni nu poate ști. Dacă poate mai răsufla când l-au găsit, sigur e că de vorbit nu mai putea. Cât de repede cu putință a fost adus un medic; dar totul a fost zadarnic.

Nu pot descrie în ce stare de spirit m-a cufundat această veste. E lesne de înțeles ce șoc a însemnat pentru mine acest accident atât de neașteptat întâmplat unui om cu care nu fusesem de acord în unele privințe, ce înspăimântător de pustiu mi s-a părut biroul pe care-l ocupase până mai adineauri, unde scaunul și masa lui de lucru parcă îl așteptau și unde actele scrise aseară de mâna lui mi se păreau niște strigoi, ce ciudată mi s-a părut neputința de a separa persoana lui de locurile acelea și de a nu aștepta că-l văd intrând ori de câte ori se deschidea ușa, ce impresie mi-a făcut tăcerea și somnolența ce domneau în birou, precum și interesul neobosit cu care colegii comentau cele petrecute, și acel du-te-vino al persoanelor care s-au perindat toată, ziua ca să se îndoape cu detalii despre accident. Nu pot însă descrie cum în adâncul inimii mele gelozia se îndrepta chiar și împotriva Morții. Cum am fost cuprins de temerea că îmi va răpi locul pe care-l ocupam în gândurile Dorei. Cum, într-un chip josnic, pentru care nu găsesc cuvinte, am ajuns să fiu gelos până și pe mâhnirea ei, cum mă neliniștea gândul că plânge de față cu alții și că va fi consolată de alții. Cum mă stăpânea o dorință lacomă și egoistă de a îndepărta pe toată lumea din preajmă-i, de a rămâne numai noi doi și de a fi pentru ea totul în acele clipe mai grele decât oricare.

În vârtoarea acelei tulburări sufletești – pe care sper că au încercat-o și alții – m-am dus în seara aceea la Norwood; și aflând de la un servitor, când m-am interesat la poartă, că *miss* Mills se afla acolo, am rugat-o pe mătușa să-i expedieze misiva pe care îndată i-am scris-o. În ea am deplâns din tot sufletul moartea pretimpurie a lui *mister*

Spenlow, vărsând lacrimi în timp ce-i scriam. Am rugat-o să-i spună Dorei, dacă Dora era în stare, s-o asculte, că mie dânsul îmi vorbise cu cea mai mare bunăvoință și stimă; și că numele ei îl rostise totdeauna cu dragoste, fără niciun cuvânt de dojană. Știu c-am făcut acest gest mânat de o pornire egoistă, vrând ca numele meu să fie pomenit în fața ei; dar am încercat să mă conving că săvârșisem un act de dreptate față de memoria răposatului. Se poate chiar să fi crezut acest lucru.

A doua zi mătușa a primit un răspuns de câteva rânduri; pe plic era scris numele mătușii, dar răvașul dinăuntru mi-era adresat mie. Dora era copleșită de durere; și când prietena ei o întrebuse dacă să-mi trimită un cuvânt de dragoste din partea ei, dânsa doar strigase printre lacrimi, cum striga tot timpul: „Vai, scumpul meu papa! Vai, bietul papa!“ Dar nu spusese Nu, și asta mi s-a părut mai important decât orice.

Câteva zile mai târziu, *mister Jorkins*, care, în urma accidentului, se deplasase la Norwood, a venit la birou. S-a retras cu Tiffey, și după ce au discutat câteva minute cu ușile închise, Tiffey a scos capul pe ușă și mi-a făcut semn să intru.

— O! mi-a zis *mister Jorkins*. *Mister Tiffey* și cu mine ne pregăteam să cercetăm birourile, sertarele și toate dulapurile și cutiile răposatului, ca să punem sub peceteți actele lui personale și să-i găsim testamentul. În altă parte n-am găsit nici urmă de testament, *mister Copperfield*. Ați putea să ne dați o mână de ajutor, dacă binevoiiți.

Ardeam de nerăbdare să aflu ce se va întâmpla cu Dora – cine avea să-i fie tutore și așa mai departe – și această propunere îmi oferea o posibilitate. Ne-am apucat să căutăm fără întârziere. *Mister Jorkins* descuria birourile și sertarele, iar noi scoteam toate hârtiile. Puneam de o parte hârtiile firmei, iar pe cele personale (care nu erau numeroase), de alta. Lucram cu un aer grav; și ori de câte ori dădeam peste un sigiliu, o cutie de creioane, un inel sau alte obiecte mărunte de acel fel folosite de răposatul, vorbeam cu glas scăzut.

Sigilasem mai multe pachete și lucram mai departe, tăcuți și prăfuiți, când deodată *mister Jorkins*, folosind exact cuvintele pe care răposatul său asociat le rostise pe socoteala lui, ne-a zis:

— Pe *mister Spenlow* era foarte greu să-l scoți din fâgașul lui. Doar l-ați cunoscut și dumneavoastră! Îmi vine a crede că n-a lăsat testament.

— O, știu precis că a lăsat! am spus.

S-au întrerupt amândoi și s-au uitat la mine.

— Mi-a spus acest lucru chiar în ziua când l-am văzut ultima oară, am urmat, și mi-a mai spus că de mult rânduise totul în privința averii sale.

Mister Jorkins și Tiffey au clătinat din cap ca un singur om.

— Asta nu mi se pare încurajator, a zis Tiffey.

— Deloc încurajator, a întărit *mister Jorkins*.

— Cred că nu puneți la îndoială... am început eu.

— Scumpe *mister Copperfield*, m-a întrerupt Tiffey, apucându-mă de braț și închizând amândoi ochii, în timp ce clătina din cap, dacă ați fi lucrat la „Doctors' Commons“ atâta amar de vreme ca mine, ați ști că nu există domeniu în care oamenii să se arate atât de inconsecvenți și atât de puțin vrednici de crezare.

— Doamne iartă-mă, același lucru mi l-a spus și el! am răspuns eu.

— Asta, a zis Tiffey, mi se pare că exclude orice umbră de îndoială. Părerea mea e: n-a lăsat niciun testament.

Mi s-a părut foarte straniu, dar până la urmă s-a dovedit că nu lăsase niciun testament. Judecând după hârtiile sale, s-ar fi putut crede că nici prin gând nu i-ar fi trecut vreodată să facă un testament, căci printre ele nu s-a găsit nicio însemnare, nicio ciornă, nicio scrisoare care să consemneze vreo intenție testamentară. Ceea ce mi s-a părut aproape tot atât de ciudat a fost faptul că socotelile sale erau în mare neorânduială. A fost cât se poate de greu, am auzit, să se alcătuiască o catagrafie a averii lui în momentul morții. Părea probabil că de ani de zile nu știuse nici el nimic precis în privința patrimoniului lui. Încetul cu încetul a ieșit la iveală că, în dorința de

a ține pasul în emulația frenetică privind luxul și eleganța ce avea loc pe atunci la „Doctors' Commons“, *mister Spenlow* cheltuiuse mai mult decât venitul ce-l realiza din profesie, care nu era cine știe ce mare, împutinându-și astfel considerabil mijloacele personale, dacă fuseseră vreodată mari (ceea ce era foarte îndoielnic). Mobilă de la Norwood a fost scoasă în vânzare, iar contractul de închiriere a fost cedat; și Tiffey mi-a spus, fără să bătuiască măcar cât mă interesau toate aceste amănunte, că, după ce vor fi achitate toate datoriile răposatului și după ce se va scădea cota respectivă din creanțele dubioase sau putrede ale firmei, abia dacă se vor alege vreo mie de lire din toată succesiunea.

Asta a ieșit la iveală după vreo șase săptămâni. Am suferit cumplit în tot acest răstimp și am fost într-adevăr cât pe-acți să-mi pun capăt vieții de fiecare dată când *miss Mills* îmi aducea la cunoștință că ori de câte ori se pomenea numele meu, biata Dora, cu inima zdrobită, nu spunea decât: „Vai, bietul papa! Vai, scumpul meu papa!“ Am mai aflat că nu avea alte rude decât două mătuși, surori nemăritate ale lui *mister Spenlow*, care locuiau la Putney, și de ani de zile nu se mai văzuseră decât accidental cu fratele lor. Nu se certaseră niciodată (mi-a povestit *miss Mills*), dar la botezul Dorei, fiind invitate la ceai, în loc să fie poftite, așa cum apreciau ele c-ar fi fost cazul, la o masă, trimiseseră o scrisoare, arătând că erau de părere că, „spre mulțumirea tuturor, ar fi mai bine“ să nu dea urmare invitației. Din ziua aceea își urmaseră drumul lor, iar *mister Spenlow* pe al său.

Aceste două doamne ieșiseră acum din rezerva lor și îi propuseseră Dorei să vină să locuiască cu ele, la Putney. Ghemuindu-se la pieptul lor și plângând, Dora exclamase:

— Vai, desigur, vă rog să mă luați la Putney, cu Julia Mills și cu Jip!

Și astfel, la scurt timp după înmormântare, au plecat împreună.

Cum am găsit timp să mă duc la Putney, nu știu; fapt e că, într-un fel sau altul, am izbutit destul de des să dau târcoale prin vecinătate. *Miss Mills*, ca să-și îndeplinească cât mai conștiincios obligațiile prietenești, s-a hotărât să țină un jurnal, și ne întâlneam uneori pe izlazul comunal, ca să-mi citească din el, sau (când n-avea timp să zăbovească) mi-l împrumuta. Dau aici câteva mostre de însemnări, pe care le-am păstrat ca pe niște adevărate comori!

„*Luni*. Scumpa mea D, e încă tare abătută. Dureri de cap. I-am atras luarea-aminte că J. are părul frumos. D. l-a mângâiat pe J. Amintirile pe care i le-a trezit i-au deschis zăgazurile durerii. Explozie de amărăciune. (Lacrimile nu sunt oare roua inimii? J.M.)

„*Marti*. D. slăbită și nervoasă. Frumoasă în paloarea ei. (Oare nu constatăm același lucru și în privința lunii? J. M.) D., J. M. și J. au ieșit cu trăsura să ia aer. J. s-a uitat pe portieră și a lătrat furios la un gunoier, ceea ce a adus un zâmbet pe fața bieteii D. (Din asemenea verigi mărunte e alcătuit lanțul vieții. J.M.)

„*Miercuri*. D., oarecum mai veselă. I-am cântat o melodie care i se potrivea, *Clopotele serii*. N-a liniștit-o, ci dimpotrivă. D. profund mișcată. Mai târziu am găsit-o în odaia ei, plângând. I-am recitat versurile despre dânsa și tânăra Gazelă. Niciun rezultat. I-am amintit și de imaginea-ndureratei resemnări. (Întrebare: de ce în fața mormântului? J. M.)

„*Joi*. D. simțitor mai bine. Noapte mai liniștită. Ușoare reflexe trandafirii îi colorează din nou obraji. M-am hotărât să pronunț numele lui D. C. L-am rostit cu grijă, pe când luam aer. D. imediat răscolită. «Vai, dragă Julia! Am fost un copil rău și neascultător!» Am consolat-o și am mângâiat-o. I-am zugrăvit o imagine ideală a lui D. C. ajuns în pragul morții. D. Din nou răscolită. «Vai, ce să fac, ce să fac? Du-mă de aici, du-mă oriunde!» Foarte alarmată, D. a leșinat. I-am adus un pahar cu apă de la cârciumă. (Imagine poetică. La ușa cârciumii, drept firmă o tablă de șah: o tablă de șah și viața omenească. Vai! J. M.)

„*Vineri*. Zi agitată. Un bărbat cu sac albastru se prezintă în bucătărie, «să ia ghetele cucoanei lăsate la tâlpuit». Bucătăreasa răspunde: «N-avem așa ceva» Bărbatul

stăruie. Bucătăreasa se duce să se intereseze, lăsându-l pe bărbat singur cu J. Când bucătăreasa se întoarce, bărbatul mai insistă, dar în cele din urmă pleacă. J. dispărut fără urmă. D. disperată. Plângere la poliție. Semnalmentele bărbatului: nas lătăreț și picioare cât niște stâlpi de pod. Se fac cercetări pretutindeni. J. nicăieri. D. plânge amarnic, nemângâiată. Din nou aluzie la tânăra Gazelă. Aluzie nimerită, dar zadarnică. Spre seară vine un băiat necunoscut. Adus în salon. Nas lătăreț, dar fără stâlpi de pod. Spune că cere o liră că să spună unde e câinele. Alte lămuriri refuză să dea, deși tare încolțit. D scoate o liră, bucătăreasa e condusă la o căsuță, unde-l găsește pe J. singur, legat de piciorul unei mese. D. dansează de bucurie, în timp ce J. mănâncă. Încurajată de această fericită schimbare, îi pomenesc de D. C. D. plânge din nou și strigă jalnic: «Vai, nu, nu, nu! Ar fi atât de urât să mă gândesc la altceva decât la bietul papa!» Îl sărută pe J. și suspină până ce adoarme. (Oare nu se cuvine ca D. C. să-și încredințeze soarta largilor aripi ale Timpului? J. M.) “

Singura mea mângâiere de-a lungul acestei perioade a fost *miss Mills*, cu jurnalul ei. Iar singurele mele bucurii au fost să mă întâlnesc cu dânsa, care cu câteva clipe mai înainte se despărțise de Dora, să desenez inițialele numelui Dorei pe paginile jurnalului cu însemnări atât de prietenești și să mă simt tot mai nefericit din pricina ei. Mi se părea că trăisem într-un castel clădit din cărți de joc, care se prăbușise, lăsându-ne numai pe mine și pe *miss Mills* printre ruine: mi se părea că un vrăjitor hain trăsesese un cerc magic în jurul nevinovatei zeițe a inimii mele și că înăuntrul acestuia nu voi fi în stare să pătrund decât cu ajutorul acelor aripi puternice care pe mulți oameni îi poartă peste atâtea piedici.

CAPITOLUL XXXIX

„WICKFIELD & HEEP“

Mătușa, începând să fie serios îngrijorată de apatia mea prelungită, a pretextat, presupun, că ținea neapărat să merg la Dover, să vizitez casa (care fusese dată cu chirie), să mă conving dacă totul era în bună ordine și să închei un contract pe termen mai lung cu actualul chiriaș. Janet intrase în serviciul doctorului Strong, unde o vedeam în fiecare zi. Înainte de a părăsi Doverul, stătuse la îndoială, dacă să dea sau nu lovitura de grație doctrinei renunțării la viața lumească, în spiritul căreia fusese educată, și să se mărite cu un pilot naval, dar până la urmă hotărâse să nu facă acest pas. Nu atât de dragul principiilor, cred, ci mai degrabă pentru că, din întâmplare, nu-i plăcea băiatul.

Deși îmi venea greu să mă despart de *miss Mills*, m-am învoit aproape cu plăcere să îndeplinesc pretinsa dorință a mătușii, care-mi oferea prilejul să petrec câteva ceasuri senine cu Agnes. I-am cerut bunului doctor părerea dac-aș putea lipsi trei zile; iar doctorul, fiind de acord că ar fi bine să mă odihnesc – m-a îndemnat chiar să-mi iau o vacanță mai lungă; dar n-aveam putere să suport mai mult – m-am hotărât să plec.

Cât despre îndatoririle mele la „Doctors' Commons“, n-aveam motive să mă sinchisesc cine, știe cât. La drept vorbind, firma noastră începuse să aibă nume nu prea bun în rândul *proctor*-ilor mai de seamă, și aluneca rapid în jos pe pantă către o situație îndoielnică. Afacerile nu fuseseră strălucite nici pe vremea lui *mister Jorkins*, înainte de venirea lui *mister Spenlow*; și deși se mai îmbunătățiseră datorită noului impuls și prestigiului lui *mister Spenlow*, totuși nu erau clădite pe o temelie destul de serioasă ca să nu se resimtă de lovitura neașteptată ce s-a abătut asupra ei prin pierderea conducătorului ei activ. Ele au scăzut simțitor. *Mister Jorkins*, în ciuda faimei de care se bucura în cadrul firmei, era un om comod, nu prea capabil, a cărui

reputație în lumea din afară nu era de natură să îmbunătățească situația. Lucram cu el acuma, și când îl vedeam cum priza tabac și lăsa treburile să meargă în voia lor, regretam mai amarnic decât oricând cele o mie de lire ale mătușii.

Dar nu asta era partea cea mai rea. La „Doctors’ Commons“ se învârteau o sumedenie de trepăduși și de lingăi care, fără a fi *proctor*-i, angajau tot felul de afaceri ce intrau în categoria formalităților uzuale pe care le treceau apoi adevăraților *proctor*-i, care-și împrumutau numele în schimbul unei cote din pradă. Și erau destui de soiul acesta. Întrucât firma avea nevoie de afaceri cu orice preț, am intrat și noi în această nobilă gașcă; am căutat să-i ademenim pe trepăduși și pe lingăi ca să ne aducă afaceri. Alergau cu toții mai ales după autorizații de căsătorie și după succesiuni mărunte, care aduceau câștig bun, și concurența pentru acest soi de afaceri era foarte mare. Pe toate ulițele care duceau la „Doctors’ Commons“ stăteau la pândă ademenitori de profesie, care aveau instrucțiuni să facă tot ce le stătea în putință ca să intercepteze toate persoanele în doliu, precum și pe toți *gentlemen*-ii mai timizi și să-i atragă în birourile firmelor de la care patronii lor căpătau comision; aceste instrucțiuni erau respectate cu atâta strășnicie, încât și pe mine, până au ajuns să mă știe din vedere, m-au umflat de două ori și m-au dus în birourile principalului nostru concurent. Interesele contradictorii ale acestor vânători de procese fiind de natură să le ațâțe pornirile, aveau loc încăierări; și toată lumea de la „Doctors’ Commons“ a fost scandalizată când principalul nostru agent (care lucrase mai întâi în negoțul de vinuri, iar apoi fusese telal) a umblat timp de câteva zile cu un ochi umflat. Niciunul dintre acești copoi nu se sfia, după ce ajuta politicos unei doamne bătrâne și cernite să coboare din trăsură, să-i spună că *proctor*-ul de care întreba se prăpădise, și informând-o că patronul său era succesorul și reprezentantul de drept al *proctorului* pe care-l căuta, o conducea pe bătrâna doamnă (uneori profund îndurerată) la biroul acestuia. Multe victime mi-au fost aduse chiar mie în chipul acesta, în ce privește autorizațiile de căsătorie, concurența devenise atât de aprigă, încât oricărui tânăr sfios, care avea nevoie de o autorizație, nu-i rămânea altceva de făcut decât să se dea pe mâna primului vânător de procese ce-i ieșea în cale sau să-i lase să se încaiere pentru el și să devină prada celui mai tare. Când aveau loc asemenea încăierări, unul dintre funcționarii noștri, recrutat dintre acești trepăduși, n-avea altă sarcină decât să stea cu pălăria pe cap, gata să conducă în grabă victima, care ar fi putut să ne pice în birou, înaintea vicarului spre a depune jurământul. Acest sistem de a prinde clienții cu arcanul mai dănuiește, pare-mi-se, și în ziua de azi. Ultima oară când am fost la „Doctors’ Commons“, un bărbat cuviincios, corpolent, cu un șorț alb, s-a repezit la mine din pragul unui gang, mi-a șoptit la ureche: „Autorizație de căsătorie“, și numai anevoie l-am împiedicat să nu mă ia pe sus și să nu mă depună în biroul unui *proctor*.

După această digresiune, fie-mi îngădui să mă deplasez la Dover.

Am găsit casa în bună stare; și am fost în măsură să-i fac mătușii plăcerea de a-i aduce la cunoștință că cel care o închiriasse preluase toate animozitățile ei și că ducea un război permanent împotriva măgarilor. După ce mi-am dus la bun sfârșit mandatul, am dormit acolo o noapte, iar a doua zi, dis-de-dimineată, am pornit-o pe jos la Canterbury. Venise din nou iarna; și vântul și vremea rece, precum și priveliștea dulce a dealurilor din partea locului mi-au mai dat nițeluș curaj.

Ajuns la Canterbury, am hoinărit pe bătrânele-i străzi cu o plăcere sobră, care mi-a liniștit gândurile și mi-a ușurat inima. În fața prăvăliilor am regăsit vechile firme și vechile nume, iar înăuntru serveau aceiași oameni ca altădată. Mi se părea că trecuse atâta vreme de când fusesem școlar aici, încât m-am mirat cum se face că orașul era așa de puțin schimbat, până ce mi-am dat seama cât de puțin schimbat eram și eu. Ar putea să pară straniu, dar fapt e că acea liniște, care în mintea mea era indisolubil legată de Agnes, parcă plutea și peste întreg orașul în care locuia. Venerabilele turnuri ale catedralei, pe care croncănitul bătrânelor ciori și stâncuțele le făceau să pară mai singuratică decât cea mai deplină tăcere; portalurile dărăpănate, care cândva fuseseră

împodobite cu statui de mult prăvălite și transformate în țărână, la fel ca și cucernicii pelerini care le admiraseră odinioară; ungherele retrase, unde iedera crescută de veacuri se cățara pe ziduri roase de vreme și pe acoperișuri țuguiate; vechile clădiri, priveliștile pastorale oferite de ogoare, de livezi și de grădini; pretutindeni – peste fiecare din ele – am simțit acea atmosferă senină, acel duh de blândețe și de chibzuință calmă.

La locuința lui *mister* Wickfield, în odăița de jos, de la parter, unde altădată lucra Uriah Heep, l-am găsit pe *mister* Micawber, care mânua de zor condeiul. Purta un costum negru, cum se cuvine să poarte un adevărat jurist, și în acea mică încăpere părea mare și voinic.

Mister Micawber a fost foarte bucuros când m-a văzut, dar și puțin cam stânjenit. A vrut să mă conducă îndată la Uriah Heep, dar am refuzat.

— Precum știți, cunosc casa de mult, i-am spus, și știu drumul sus. Cum vă împăcați cu profesiunea juridică, *mister* Micawber?

— Dragă Copperfield, mi-a răspuns, pentru un om înzestrat cu o fantezie deosebit de bogată, neajunsul pe care-l prezintă studiile juridice constă în mulțimea amănuntelor pe care le implică. Până și în corespondența noastră profesională, a adăugat *mister* Micawber, aruncând o privire asupra scrisorilor care le avea în față, mintea nu-i liberă să se avânte într-o formă de expresie mai elevată. Totuși, e o barieră strașnică! O carieră strașnică!

După aceea mi-a spus că locuia în fosta casă a lui Uriah Heep și că *missis* Micawber va fi încântată să mă primească sub acoperișul lor.

— E o casă umilă și neînsemnată, a zis *mister* Micawber, ca să folosesc vorba preferată a prietenului meu Heep; dar s-ar putea să se dovedească o trambulină către alte domiciliu mult mai luxoase.

L-am întrebat dacă era mulțumit de felul cum se purta prietenul meu Heep cu el. S-a dus să se încredințeze că ușa era închisă și apoi mi-a răspuns în șoaptă:

— Dragă Copperfield, un om care trăiește sub apăsarea nevoilor bănești se află într-o situație neprielnică în raport cu marea masă a oamenilor. Și când nevoile te silesc să ceri plata salariului înainte ca suma respectivă să fie datorată și exigibilă, această situație neprielnică nu este întru nimic ameliorată. Tot ce pot spune e că prietenul meu Heep a răspuns, într-un mod care face cinste deopotrivă minții și inimii sale, unor apeluri, în privința cărora nu-i nevoie să intru în amănunte.

— N-aș fi crezut că-i atât de larg când e vorba de bani, i-am spus eu.

— Iartă-mă, a spus *mister* Micawber cu un aer jenat, nu vorbesc de prietenul meu Heep decât așa cum îl cunosc pe baza experienței mele proprii.

— Mă bucur că-ați avut o experiență atât de fericită, i-am răspuns.

— Îți mulțumesc foarte mult, dragă Copperfield, mi-a zis *mister* Micawber, și a început să îngâne o melodie.

— Pe *mister* Wickfield îl vedeți des? l-am întrebat eu, ca să schimb vorba.

— Nu cine știe ce, a zis *mister* Micawber batjocoritor. Aș putea spune că *mister* Wickfield e un om cu excelente intenții, dar e... într-un cuvânt, e cam demodat.

— Presupun că așa caută să-l arate asociatul său, i-am zis.

— Dragă Copperfield, mi-a replicat *mister* Micawber, după ce, cam stingherit, s-a fosit de câteva ori pe scaun, dă-mi voie să fac o precizare! Îndeplinesc sarcini confidentiale. Dețin un post de încredere. De aceea socotesc că discutarea anumitor chestiuni, chiar și cu *missis* Micawber (care de atâta vreme împărtășește diferitele mele necazuri și care e o femeie de o luciditate remarcabilă), e incompatibilă cu atribuțiunile ce-mi incumbă. Iată de ce îndrăznesc să propun, ca în relațiile noastre prietenești – care nădăjduiesc că nu vor fi tulburate niciodată – să stabilim o linie de demarcație. De o parte a acestei linii, a spus *mister* Micawber așezând o riglă pe masă, se află tot ce poate atinge mintea omenească, cu o unică și neînsemnată excepție; de cealaltă parte, se află această excepție, adică afacerile firmei „Wickfield & Heep“, cu tot

ce ține de ele și cu tot ce le privește. Sper că nu aduc nicio jignire prietenului meu din tinerețe supunând această propunere judecății sale imparțiale.

Cu toate că am constatat la *mister* Micawber o schimbare, care nu-i venea bine, ca și cum noile sale îndatoriri ar fi fost incompatibile cu persoana lui, am găsit că n-aveam niciun drept să mă simt jignit. Când i-am spus acest lucru, mi s-a părut că a răsuflet ușurat; și mi-a strâns mâna.

— Te asigur, Copperfield, a spus *mister* Micawber, că sunt încântat de *miss* Wickfield. E o ființă superioară, cu însușiri, daruri și virtuți cu totul remarcabile. Pe cuvântul meu, îi prezint omagiile mele lui *miss* Wickfield! Hâm! a încheiat *mister* Micawber, sărutându-și mâna și făcând o plecăciune cu aerul lui cel mai galant.

— Cel puțin de asta mă bucur foarte mult, i-am spus.

— Dragă Copperfield. Dacă nu ne-ai fi povestit, în acea plăcută după-amiază pe care am avut plăcerea să o petrecem împreună, că litera dumată, preferată este D., fără îndoială aș fi presupus că este A., mi-a zis *mister* Micawber.

Cunoaștem cu toții întrucâtva o senzație care câteodată pune stăpânire pe noi, și anume senzația că facem și spunem lucruri pe care le-am mai făcut și le-am mai spus cândva; că aceiași oameni, aceleași lucruri și aceleași împrejurări ne-au mai înconjurat cândva în trecutul îndepărtat; că știm foarte precis ceea ce ni se va spune, ca și cum subit ne-am fi adus aminte! Nici când n-am încercat mai puternic această inexplicabilă impresie decât în clipa în care *mister* Micawber a rostit aceste cuvinte,

Mi-am luat rămas bun de la *mister* Micawber, rugându-l să transmită celor de acasă cele mai bune salutări. Când m-am depărtat, văzându-l cum s-a așezat la loc pe scaun, luând din nou condeiul în mână și potrivindu-și poziția capului astfel încât să poată scrie mai ușor, mi-am dat limpede seama că, de când își luase în primire noul post, intervenise ceva între noi care ne împiedica să vorbim deschis ca altădată, ceva care schimbase cu desăvârșire caracterul relațiilor noastre.

Nu era nimeni în vechiul salonaș, cu toate că am găsit semne ce arătau că nu demult *missis* Heep trecuse pe acolo. M-am uitat în odaia care și acum mai era ocupată de Agnes și am văzut-o șezând la o masă frumoasă, de modă veche, lângă cămin, și scriind.

Umbra mea a făcut-o să-și ridice privirea. Ce plăcere să bag de seamă că pot determina înseninarea chipului ei încordat și că sunt binevenit și întâmpinat cu bucurie!

— Vai, Agnes! i-am zis după ce ne-am așezat unul lângă altul. Mi-ai lipsit nespuse de mult în ultimul timp!

— Adevărat? Din nou! Și atât de repede?

Am clătinat din cap.

— Nu știu cum se face, Agnes; mi se pare că-mi lipsește o însușire a minții pe care ar trebui s-o am. În zilele fericite de odinioară erai atât de obișnuită să gândești pentru mine, și eu veneam să-ți cer sfat și sprijin în chip atât de firesc, încât cred că într-adevăr n-am reușit să dobândesc acea însușire!

— Și care e aia? m-a întrebat Agnes, veselă.

— Nu știu cum s-o numesc. Cred că serios și perseverent sunt, nu-i așa?

— Fără îndoială.

— Și răbdător, Agnes? am iscodit-o cu oarecare șovăială.

— Da, mi-a răspuns Agnes râzând. Destul.

— Și totuși mă simt atât de nefericit și de zbuciumat și sunt atât de schimbător și de nehotărât când e vorba să am încredere în mine, încât îmi dau seama că-mi lipsește, pesemne, ca să zic așa, nădejdea.

— Zi-i așa, dacă vrei, mi-a spus Agnes.

— Fie! Uite, să vezi! Când vii la Londra, mă bizui pe tine, și îndată am un țel și îmi aleg o cale. Când le pierd, vin aici, și într-o clipă mă simt alt om. Împrejurările din pricina cărora eram amărât nu s-au schimbat de când am intrat în această încăpere;

dar am și simțit, în acest scurt răstimp, o înrâurire care mă transformă, mă înviorează! Ce-o fi asta? Care-ți e secretul, Agnes?

Cu capul plecat, privea focul din cămin.

— E vechea poveste, am urmat. Să nu râzi când ți-oi spune că așa a fost întotdeauna, fie că era vorba de lucruri mici, fie că era vorba de lucruri mari. Necazurile mele de altădată erau niște fleacuri, acum însă sunt grave; de câte ori am plecat de la surioara mea adoptivă...

Agnes și-a ridicat capul – avea o căutătură de-a dreptul îngerească! – și mi-a întins mâna, pe care i-am sărutat-o.

— De câte ori n-ai fost lângă mine, Agnes, ca să mă sfătuiști și să încuviințezi un lucru de la început, am luat-o razna și m-am izbit de tot felul de greutateți. Și când, în cele din urmă, am venit la tine (cum am făcut mereu), am găsit liniștea și fericirea. M-am întors acum la tine, ca un călător ostenit, și simt cum coboară asupra mea o pace binecuvântată.

Atât de adânc simțite erau aceste cuvinte și eram atât de sincer mișcat, încât am amuțit și, acoperindu-mi fața cu mâna, am izbucnit în plâns. Nu scriu decât adevărul. Oricare vor fi fost contradicțiile și ezitățile care-mi sfâșiau sufletul, așa cum sfâșie sufletele multor alora; în orice privință voi fi fost poate altfel și mai bun decât alții; orice pas voi fi făcut, nesocotind în mod vinovat glasul inimii, am uitat cu desăvârșire în clipa aceea. Nu-mi dădeam seama decât că eram sigur că în preajma lui Agnes mă simțeam liniștit și la adăpost.

Purtându-se cu mine blând ca o soră, cu ochii ei radioși, cu vocea ei plăcută și cu acel calm și cu acea delicatețe care în ochii mei de multă vreme transformaseră casa ei într-un lăcaș sacru, a izbutit în curând să mă ridice deasupra acestei slăbiciuni și m-a îndemnat să-i povestesc tot ce se întâmplase de la ultima noastră întâlnire încoace.

Când am ajuns la capătul destăinuirilor, i-am zis:

— Nu mai am nimic de adăugat, Agnes. Și acum în tine mi-i nădejdea.

— Dar nu în mine ar trebui să-ți pui nădejdea, Trotwood, mi-a răspuns Agnes, zâmbind. În altcineva ar trebui să-ți o pui.

— În Dora?

— Desigur.

— Ah, nu ți-am spus, Agnes, i-am mărturisit puțin cam jenat, că Dora nu e omul pe care... n-aș vrea pentru nimic în lume să spun că e un om pe care nu te-ai putea bizui, căci este o întruchipare a nevinovăției și a devotamentului... dar e cam greu să... crede-mă, Agnes, nu găsesc cuvintele care să exprime ceea ce vreau să spun. E o ființă micuță, sfioasă, care se tulbură și se sperie lesne. Acum câțva timp, înainte de moartea tatălui ei, când am crezut că trebuie să-i aduc la cunoștință că... dar, dacă ai răbdare, am să-ți povestesc cum s-a întâmplat.

Așadar, i-am relatat lui Agnes cum îi adusesem la cunoștință Dorei că eram sărac, precum și conversația noastră despre cartea de bucate, despre ținerea socotelilor gospodăriei și toate celelalte.

— O, Trotwood! m-a dojenit ea, zâmbind. Ai rămas la fel de năvalnic! Poți foarte bine să-ți croiești drum în viață cu seriozitate și cu energie, fără să te porți atât de brutal cu o fată timidă, duioasă și lipsită de experiență. Biata Dora!

Niciodată nu mi-a fost dat să aud o voce în care să vibreze atâta bunătate și atâta înțelegere câtă a vibrat în vocea cu care mi-a dat acest răspuns. Am văzut-o parcă îmbrățișând-o cu căldură și admirație pe Dora și făcându-mi, prin ocrotirea ce i-o acorda, reproșuri tacite pentru maniera impulsivă, precipitată în care tulburasem biata-i inimioară. Am văzut-o parcă și pe Dora, cu naivitatea ei fermecătoare, mângâind-o pe Agnes și mulțumindu-i și plângându-se de mine, totodată iubindu-mă cu toată inocența sufletului ei copilăresc.

Cât de recunoscător i-am fost preabunei Agnes și cât de mult am admirat-o! Le vedeam împreună, într-o perspectivă luminoasă, legate printr-o strânsă prietenie și

înfrumusețându-se reciproc.

— Și atunci, ce ar trebui să fac, Agnes? am întrebat, după ce câtva timp am privit focul. Ce crezi c-ar fi nimerit să fac?

— S-ar cuveni, cred, să le scrii celor două doamne. Nu găsești că a umbla cu ascunzișuri e nedemn?

— Ba da. Dacă așa găsești *tu*, i-am zis.

— Nu prea sunt eu îndreptățită să mă pronunț în asemenea probleme, mi-a răspuns Agnes, modestă și șovăielnică, dar sunt convinsă, pe scurt, sunt sigură că este incompatibil cu tine însuși să te ascunzi și să faci lucrurile pe furiș.

— Cu alte cuvinte, incompatibil cu opinia exagerat de bună pe care o ai despre mine, dragă Agnes.

— Incompatibil cu firea ta cinstită, și de aceea, în locul tău, le-aș scrie celor două doamne. Le-aș relata cât mai pe larg și mai sincer cu putință tot ce s-a petrecut; și le-aș cere voie să vin, din când în când, în vizită la casa lor. Pentru că ești tânăr și pentru că lupți să-ți croiești un drum în viață, cred c-ar fi nimerit să le spui că ești gata să accepți orice condiții pe care ar dori să ți le impună. Le-aș ruga stăruitor să nu-mi respingă cererea înainte de a o consulta și pe Dora; și să discute cu ea această cerere când vor socoti potrivit. Nu m-aș arăta prea impetuos și nici n-aș face promisiuni prea mari, a adăugat blând Agnes. Aș avea încredere în propria mea statornicie și stăruință... și în Dora.

— Dar, Agnes, dacă, vorbindu-i, o voi speria din nou? Și dacă Dora va începe să plângă și nu va spune niciun cuvânt despre mine?

— E posibil? m-a întrebat Agnes, cu aceeași expresie blândă și înțelegătoare.

— Dumnezeu s-o aibă în paza lui, e sperioasă ca o păsărică. E posibil! Sau dacă s-ar întâmpla ca aceste două *miss* Spenlow (femeile mai în vârstă sunt cam ciudate din fire uneori) să nu fie persoanele nimerite cărora să mă adresez în felul acesta?

— Nu, Trotwood, asta cred că n-aș lua în considerație, mi-a răspuns Agnes, ridicându-și duios privirea. Poate că ar fi mai bine dacă te-ai mărgini să chibzuiești dacă-i just să procedezi astfel; și dacă este, s-o faci.

Nu mai aveam nicio îndoială în această privință. Cu inima ușoară, dar pătruns de importanța hotărâtoare a demersului, am închinat toată după-amiaza ciornei acestei scrisori; și pentru acest scop înalt Agnes mi-a pus la dispoziție biroul ei. Dar înainte de a mă apuca de această treabă, am coborât să-i văd pe *mister* Wickfield și pe Uriah Heep.

Pe Uriah l-am găsit instalat în biroul cel nou construit în grădină și care mai mirosea a tencuială; înconjurat de vrafuri de cărți și de hârtii, părea cât se poate de josnic. M-a primit cu slugărnicia lui obișnuită, prefăcându-se că n-ar fi aflat de la *mister* Micawber de sosirea mea; dar mi-am permis să nu-l cred. M-a condus în biroul ocupat de *mister* Wickfield, care nu mai era decât umbra biroului său de altădată – fel de fel de obiecte fuseseră scoase pentru a mobila cabinetul noului asociat – și a stat deoparte în fața căminului, încălzindu-și spatele și frecându-și bărbia cu mâna-i scheletică, în timp ce *mister* Wickfield și cu mine ne-am salutat călduros.

— N-ai vrea să locuiești la noi, Trotwood, cât timp vei rămâne la Canterbury? m-a întrebat *mister* Wickfield, nu fără a-i fi cerut din ochi încuviințare lui Uriah.

— Aveți loc și pentru mine? am întrebat.

— Desigur, *master* Copperfield, voiam să spun *mister*, dar îmi vine mai greu, a intervenit Uriah. Dacă vă face plăcere, bucuros vă cedez vechea dumneavoastră cameră.

— Nu, nu! a spus *mister* Wickfield. De ce te-am deranja? Mai este o odaie.

— Vai, dar știți că mi-ar face într-adevăr o deosebită plăcere? a protestat Uriah, rânjind.

Ca să scurtez discuția, am declarat că dacă nu-mi dau cealaltă odaie, renunț; și atunci s-a stabilit îndată că mi se va da cealaltă odaie; după care mi-am luat adio de

la cei doi asociați, până la cină, și m-am întors sus.

Nădărduiam că voi fi singur cu Agnes. Dar *missis* Heep ceruse voie să se instaleze acolo lângă cămin cu andrelele și cu lucrul ei, sub cuvânt că pentru reumatismul ei încăperea aceea e mai sănătoasă decât salonul sau, sufrageria, având în vedere cum bătea vântul, cu toate că fără nicio remușcare aș fi lăsat-o pradă vântului în vârful celui mai înalt turn al catedralei; totuși, am făcut haz de necaz și am salutat-o prietenos.

— Vă mulțumesc plecat, *sir*, mi-a zis *missis* Heep când am întrebat-o de sănătate, o duc binișor. N-am de ce să mă laud. Dacă l-aș vedea pe Uriah al meu că și-a făcut un rost în viață, cred că n-aș avea ce să-mi mai doresc. Cum găsiți că arată Ury al meu, *sir*?

Îl găseam mai nesuferit ca niciodată, dar i-am răspuns că nu mi se părea deloc schimbat.

— A, nu-l găsiți deloc schimbat? a zis *missis* Heep. În privința asta trebuie să vă cer voie să nu fiu de părerea dumneavoastră. N-ați băgat de seamă c-a slăbit?

— Nu-i mai slab ca de obicei! i-am răspuns.

— Așa, *nu* vi se pare! a exclamat *missis* Heep. Asta numai fiindcă dumneavoastră nu-l vedeți cu ochi de mamă!

Când i-am întâlnit privirea, am reflectat că ochii ei de mamă, oricât de afectuoși vor fi fost când priveau la el, cătau cam hain la tot restul omenirii; dar cred că țineau mult unul la altul. De la mine, ochii ei s-au întors către Agnes.

— Nu găsiți că scade și slăbește, *miss* Wickfield? a întrebat-o *missis* Heep.

— Nu, i-a răspuns Agnes văzându-și liniștită de lucrul ei. Îi purtați prea mult de grijă. Arată foarte bine.

Pufnind înciudată, *missis* Heep s-a apucat din nou de tricotate.

Nu s-a întrerupt niciodată și nu ne-a slăbit nici o singură clipă. Sosisem devreme dimineața și mai aveam încă vreo trei sau patru ceasuri până la cină, dar ea a stat tot timpul acolo, fluturându-și andrelele la fel de monoton cum se scurge nisipul dintr-o clepsidră. Ședea de o parte a căminului: eu lucram la masa de scris așezată în fața focului; iar ceva mai încolo, de cealaltă parte, ședea Agnes. Ori de câte ori îmi ridicam privirea de la scrisoarea pe care o ticluiam încetișor și dădeam peste fața gânditoare a lui Agnes, care se uita la mine cu o expresie angelică, insuflându-mi curaj, îndată simțeam ochiul cel hain al lui *missis* Heep oprindu-se o clipă asupra mea, apoi trecând la Agnes și întorcându-se iar la mine, pentru a coborî apoi, furiș, asupra lucrului. Nu știu ce anume tricota, căci nu cunoșteam acest meșteșug; dar aducea cu o plasă; și cum își flutura andrelele, care semănau cu bețișoarele folosite de chinezi la mâncat, părea, în lumina focului, ca o vrăjitoare urâtă, pe care radioasa întruchipare a bunătății, aliată în fața ei, o stânjenea, și care se pregătea să-și arunce plasa pentru a prinde prada.

La cină n-a conținut să ne vegheze cu aceeași privire neclintită. După masă, feciorul ei i-a luat locul; și când am rămas singuri, *mister* Wickfield, dânsul și cu mine, Uriah atâta m-a privit cu coada ochiului și atâta s-a răsucit, până am simțit că nu mai pot răbda. În salon am dat din nou peste maică-sa, care tricota și veghea. Cât timp Agnes a cântat la pian și din gură, nu s-a depărtat de pian. La un moment dat a rugat-o să cânte o baladă, care, a explicat ea, îi plăcea nespun lui Ury al ei (care căsca într-un fotoliu); din când în când se uita la el, pentru ca apoi să-i spună lui Agnes că era nebun după muzică. Rareori scotea o vorbă – mă întreb dacă se întâmpla să deschidă gura vreodată – fără să pomenească de el. Se vedea limpede că era o sarcină pe care dânsul i-o încredințase.

Asta a durat până ne-am dus la culcare. Viziunea că mama și fiul, ca doi lilioci uriași, pluteau deasupra întregii case, întunecând-o cu formele lor hidoase, m-a obsedat în așa măsură, încât aș fi preferat să fi rămas jos, în ciuda tricotatei și a tuturor celorlalte neajunsuri, decât să merg la culcare. N-am prea dormit. A doua zi,

tricotatul și pânda au început din nou și au ținut toată ziua.

N-am avut posibilitatea să vorbesc cu Agnes nici zece minute. Abia i-am putut arăta scrisoarea. I-am propus să facă o plimbare cu mine; dar *missis* Heep, plângându-se în mod repetat că se simte mai prost ca de obicei, Agnes, filotimă, a rămas să-i țină de urât. Către apusul soarelui am ieșit singur la plimbare, chibzuind ce se cuvenea să fac și întrebându-mă dacă mai aveam dreptul să-i ascund lui Agnes ceea ce Uriah Heep îmi destăinuise la Londra, căci treaba asta începuse să mă neliniștească foarte tare.

O apucasem pe șoseaua ce duce spre Ramsgate, de-a lungul căreia era o potecă plăcută, dar nu ajunsesem încă afară din oraș, când, prin amurg, cineva m-a strigat din urmă. L-am recunoscut îndată după umbletul lui bălăbănit și după paltonul cam scurt. M-am oprit, și Uriah Heep m-a ajuns.

— Ei? I-am întrebat.

— Ce repede mergeți! mi-a zis. Am picioare destul de lungi, și totuși le-ați dat de furcă, nu glumă!

— Încotro?

— Vreau să vă însoțesc, *master* Copperfield, dacă o să-mi acordați plăcerea de a face o plimbare cu o veche cunoștință.

Rostind aceste cuvinte, cu o contorsiune a întregului trup, care putea fi luată drept plecăciune sau batjocură, și-a potrivit pasul cu al meu.

— Uriah! i-am zis după un răstimp, silindu-mă să fiu cât mai politicos.

— *Master* Copperfield! a răspuns Uriah.

— Ca să-ți spun adevărul (care nu se cade să te offenseze), am ieșit singur la plimbare pentru că sunt sătul de atâta societate.

S-a uitat pieziș la mine și mi-a zis, rânjind înfiorător!

— Vă referiți la mama?

— Da, bineînțeles, i-am răspuns.

— Vai, dar știți bine că noi suntem atât de neînsemnați! a urmat el. Și fiindcă ne dăm seama cât de neînsemnați suntem, trebuie să avem grijă să nu fim dați la o parte de cei care nu-s neînsemnați ca noi. În dragoste sunt îngăduite orice tertipuri, *sir*.

Ridicându-și labele mari, le-a dus la bărbie, și-a frecat-o ușor și a râs pe înfundate; mi s-a părut că semăna cu un babuin viclean cum nicio altă făptură omenească n-ar fi putut semăna.

— Vedeți, mi-a spus el, clătinând din cap și mângâindu-și mai departe bărbia în felul acela respingător, dumneavoastră, *mister* Copperfield, sunteți un rival primejdios. Știți prea bine că întotdeauna ați fost.

— Adică din pricina mea ai pus strajă împrejurul lui *miss* Wickfield și ai făcut-o să nu se mai simtă acasă în casa ei?

— O, *master* Copperfield! Folosiți cuvinte tare aspre.

— Tradu ce ți-am spus în ce cuvinte poștești. Știi însă tot atât de bine ca mine, Uriah, ce vreau să spun, i-am răspuns.

— Vai nu! Dumneavoastră trebuie să alegeți cuvintele. Zău! Eu, unul, n-aș putea.

— Îți închipui oare că o privesc pe *miss* Wickfield altfel decât ca pe o scumpă surioară? I-am întrebat, silindu-mă, de dragul lui Agnes, să fiu cât mai calm și mai ponderat.

— Ei, *master* Copperfield, vă dați seama că nu pot fi ținut să răspund la această întrebare. Poate că nu. Dar, vedeți, poate totuși o priviți și altfel!

Niciodată n-am văzut ceva care să semene cu viclenia mârșavă a chipului său, și a ochilor săi, fără urmă de gene.

— Ascultă! i-am zis. De dragul lui *miss* Wickfield...

— Agnes a mea! a exclamat dânsul cu o contorsiune maladivă, dizgrațioasă. Fiți atât de bun, *master* Copperfield, și ziceți-i pe scurt: Agnes!

— De dragul lui Agnes Wickfield... Dumnezeu s-o binecuvânteze...

— Vă mulțumesc pentru binecuvântare, *master* Copperfield! mi-a tăiat el vorba.

— ... am să-ți spun ceea ce, în alte împrejurări, nu i-aș fi mărturisit nici lui Jack Ketch.

— Cui, *sir*? a întrebat Uriah, întinzând gâtul și ducând mâna la ureche.

— Călăului, i-am răspuns. Adică ultimului om la care m-aș fi putut gândi (deși chiar mutra lui îmi sugera în chip firesc această imagine). Sunt logodit cu o altă fată. Nădăjduiesc că asta te mulțumește.

— Pe cuvântul dumneavoastră?

Tocmai mă pregăteam, indignat, să dau afirmației mele întărirea ce mi-o ceruse, când mi-a luat mâna și mi-a strâns-o.

— O, *master* Copperfield! Dacă în noaptea când v-am stânjenit atât de mult, culcându-mă în fața căminului din salonașul dumneavoastră, ați fi avut bunătatea să-mi fi răspuns cu aceeași încredere când v-am dezvăluit tot focul inimii mele, niciodată nu m-aș fi îndoit de dumneavoastră. Dacă lucrurile stau așa, voi fi foarte fericit s-o scot pe mama din calea dumneavoastră. Știu că-mi veți ierta măsurile de prevedere pe care le-am luat, nu-i așa? Ce păcat, *master* Copperfield, că n-ați binevoit atuncea să răspundeți destăinuirilor mele! Sunt, sigur că v-am oferit prilejuri destule, dar niciodată nu mi-ați arătat încrederea pe care aș fi dorit-o. Știu că niciodată n-ați ținut la mine așa cum țin eu la dumneavoastră.

Și cât a vorbit, mi-a strâns mâna cu degetele-i jilave și lipicioase, în vreme ce eu mă străduiam să scap din strânsoare, fără a-l jigni. Dar zadarnic. Mi-a luat brațul la subsuoara paltonului său de culoarea dudelor, și, vrând-nevrând, am mers mai departe braț la braț.

— Nu vreți să ne înapoiem? m-a întrebat Uriah, întorcându-mă în același timp cu fața spre orașul deasupra căruia luna, care abia răsărise, strălucea, muind în argint ferestrele ce se vedeau în depărtare.

— Înainte de a părăsi acest subiect, i-am spus eu după o tăcere destul de lungă, trebuie să înțelegi că, după părerea mea, Agnes Wickfield e cu atât mai presus de *dumneata* și tot atât de aparte de aspirațiile *dumitale* ca luna.

— Într-adevăr, e atât de liniștită! Nu-i așa? a zis Uriah. Foarte! Și acum, *master* Copperfield, trebuie să recunoașteți că niciodată n-ați ținut la mine așa cum țin eu la dumneavoastră. Fără îndoială, tot timpul m-ați socotit prea neînsemnat, nu-i așa?

— Nu-mi plac declarațiile de umilință, am răspuns, nu-mi plac declarațiile de niciun fel.

— Asta-i! a exclamat Uriah, care părea puhav și livid în lumina lunii. Știam eu! Nici nu vă dați seama cât de umil și neînsemnat trebuie să se arate un om în situația mea, *master* Copperfield! Și tata și eu am fost crescuți la o școală de copii săraci; și mama a fost educată într-o instituție publică de binefacere. Acolo, pe cât îmi amintesc, de dimineață până seara nu ne-au învățat aproape nimic altceva decât să ne arătăm umili și neînsemnați. Trebuia să ne arătăm umili față de cutare și față de cutare; și să ne descoperim în dreapta, și să ne ploconim în stânga; și totdeauna să ne cunoaștem lungul nasului și să fim plecați în fața mai-marilor noștri. Și mai-marii noștri erau mulți, foarte mulți! Pentru că s-a arătat foarte umil, tata a primit medalia de monitor. Și eu la fel. Tot datorită umilinței, tata a ajuns să fie paracliser. Pentru că se bucura în rândul oamenilor cumsecade de faima că-i un om la locul lui, i-au dat slujbă. „Fii umil și neînsemnat, Uriah, îmi spunea tata, și o să răzbești. Asta ne-au învățat la școală și pe mine și pe tine; asta prinde cel mai bine, Fii umil și neînsemnat, îmi spunea tata, și o să răzbești.“ Și într-adevăr, am răzbit!

Atunci mi-am dat seama întâia oară că acest ipocrit și respingător limbaj de falsă umilință putea să aibă originea în familia Heep. Văzusem rodul, dar încă niciodată nu mă gândisem la sămânță.

— De când eram mic mi-a fost dat să cunosc foloasele pe care le aduce umilința și m-am deprins cu ea, a urmat Uriah. M-am smerit cu plăcere. Am mers cu învățătura cât mi-a îngăduit umilința și apoi m-am oprit și mi-am zis: „Stai!“ Când mi-ați propus

să-mi dați lecții de latină, am știut eu ce fac refuzând. „Oamenilor le place să se simtă domni, spunea tata, de aceea tu să stai plecat.“ Mai sunt și acum foarte umil și neînsemnat, *master* Copperfield, dar am ceva putere!

Mi-a spus toate astea – văzându-i chipul în lumina lunii, mi-am da seama îndată – ca să mă facă să înțeleg c-avea de gând să se folosească de puterea lui ca să se despăgubească. De josnicia lui, de viclesugul și de răutatea lui nu mă îndoiesem niciodată; acum, însă, pentru întâia oară înțelegeam pe deplin câtă mârșavie, ce înverșunată sete de răzbunare va fi fost stârnită de această timpurie și îndelungată înfrânare.

Depănarea amintirilor a avut însă și un rezultat plăcut: l-a făcut să-și retragă mâna de pe brațul meu, ca să-și poată mângâia bărbia din nou. O dată scăpat, m-am hotărât să păstrez distanța; și ne-am înapoiat împreună, dar vorbind foarte puțin.

Nu știu dacă buna lui dispoziție fusese stimulată de destăinuirea ce i-o făcusem sau această evocare a trecutului; fapt este că fusese stimulată de ceva. La cină a vorbit mai mult decât îi era obiceiul; a întrebat-o pe maică-sa (care, cum ne-am întors, a încetat să mai facă de santinelă) dacă nu socotea c-ar fi depășit vârsta burlăciei, și la un moment dat i-a aruncat lui Agnes o asemenea privire, c-aș fi dat bucuros orice ca să-i pot suci gâtul.

După cină, când am rămas singuri, numai noi, cei trei bărbați, a devenit mai întreprinzător. Vin nu băuse decât foarte puțin sau deloc; presupun că era îmbătat doar de un sentiment de triumf pe care se prea poate că prezența mea îl stârnea îndemnându-l să se manifeste.

Băgasem de seamă, în ajun, că-l tot îmbia pe *mister* Wickfield să bea; ghicind înțelesul privirii ce mi-o aruncase Agnes înainte de a se retrage, mă mărginisem la un singur pahar, după care propusesem să ne retragem și noi. Aveam de gând să repet propunerea; dar Uriah mi-a luat-o înainte:

— Prea rar avem prilejul, *sir*, să-l vedem pe oaspetele nostru, a zis Uriah, îndreptându-se către *mister* Wickfield, care ședea la celălalt capăt al mesei. Aș zice, de aceea, dacă n-aveți nimic împotriva, să mai bem un pahar sau două în cinstea lui. Pentru sănătatea și fericirea dumneavoastră, *mister* Copperfield!

De voie, de nevoie, am acceptat mâna pe care mi-a întins-o peste masă; pentru ca apoi, cu sentimente cu totul diferite, să strâng mâna nefericitului *gentleman* care-i era asociat.

— Scumpe asociat și *colega*, a zis Uriah, dacă mi-e îngăduit să vă spun astfel, e rândul dumneavoastră să faceți o închinare care să-i facă plăcere lui Copperfield.

Trec peste închinările lui *mister* Wickfield în sănătatea mătușii, a lui *mister* Dick, a instituțiilor de la „Doctors' Commons“ și a lui Uriah, și peste faptul că a golit câte două pahare pentru fiecare; peste conștiința propriei lui slăbiciuni, peste străduința lui zadarnică de a i se împotrivi; peste conflictul dintre rușinea ce i-o pricinuia purtarea lui Uriah și dorința de a nu-l supăra; peste vădita bucurie cu care Uriah se sucea și se învârtea, făcându-mi semn să mă uit la el. M-a durut în suflet să văd toate astea și mâna-mi refuză să scrie despre ele.

— Iar acum, scumpe asociat și *colega*, a zis Uriah în cele din urmă, să mai închinăm un rând, dar smerit cer să umplem paharele până în buză, pentru că vreau să bem în cinstea celei mai divine reprezentante a sexului ei.

Tatăl ținea paharul gol în mână. Am băgat de seamă că-l pune jos, că se uită la tabloul cu care dânsa semăna atât de mult, că-și duce mâna la frunte și că se lasă pe speteaza fotoliului său.

— Sunt prea umil și neînsemnat pentru a închina în sănătatea ei, a urmat Uriah, dar o admir... o ador!

Cred că niciodată bătrânul ei părinte nu îndurase o mai cumplită durere fizică decât tortura morală ce-i muncea acum capul încărunit, pe care-l apăsa cu amândouă mâinile.

— Pot spune, a urmat Uriah, fie pentru că nu se uitase la el, fie pentru că nu bănuia ce se petrecea în sufletul lui, că Agnes, Agnes Wickfield, este cea mai divină întruchipare a sexului ei. Pot să vorbesc deschis între prieteni? Este o deosebită mândrie să-i fii tată, dar a-i fi soț...

Niciodată n-aș vrea să-mi mai fie dat să aud un țipăt ca acela dat de tatăl ei ridicându-se brusc de la masă!

— Ce v-a apucat? a sărit Uriah, livid ca un mort. Sper că n-ați înnebunit, *mister* Wickfield? Am și eu dreptul să spun, ca oricare altul, că doresc fierbinte ca Agnes a dumneavoastră să devină Agnes a mea. Am chiar mai mult drept la asta decât oricare altul!

L-am cuprins în brațe pe *mister* Wickfield și, în numele a tot ce mi-a trecut prin minte, dar mai ales în numele dragostei ce i-o purta lui Agnes l-am conjurat să se liniștească. A fost ca nebun; își smulgea părul, se lovea cu pumnul în cap, încerca să mă dea la o parte cu forța și să se smulgă din brațele mele, fără a-mi răspunde niciun cuvânt, fără a privi și fără a vedea pe nimeni; zbatându-se orbește să apuce nu știu ce, cu o privire sticloasă și cu fața schimonosită – într-un cuvânt, un spectacol înfiorător.

Rostind cuvinte fără șir, dar pline de patimă, l-am implorat să nu se lase târât de furie și să mă asculte. L-am rugat să se gândească la Agnes, la Agnes și la mine, să-și aducă aminte că crescusem împreună, că am admirat-o și am iubit-o, că dansa era mândria și bucuria lui. Am încercat să-i evoc imaginea ei; i-am reproșat chiar că n-avea destulă voință ca s-o scutească pe Agnes de a afla de o scenă ca asta. Fie că vorbele mele au avut oarecare ecou, fie că i-a mai trecut furia, nu știu, dar, încetul cu încetul, a început să se zbată mai puțin și a început să se uite la mine, mai întâi ca la un necunoscut, iar apoi, recunoscându-mă. În cele din urmă mi-a spus:

— Știu, Trotwood! Fetița mea iubită și dumneata... știu! Dar uită-te la el!

Și mi-a făcut semn să mă uit la Uriah, care, palid și cu priviri rătăcite, stătea într-un colț, evident descumpănit, căci greșise socotelile și fusese luat pe neașteptate.

— Uită-te la călăul meu, a urmat *mister* Wickfield. În fața lui am abdicat, pas cu pas, de la numele și reputația mea, am renunțat la pace și la liniște, la casa și căminul meu.

— Eu v-am apărat și numele, și reputația, și pacea, și liniștea, și casa, și căminul, s-a grăbit să întâmpine Uriah posomorât, încercând să dreagă lucrurile. Lăsați prostiile deoparte, *mister* Wickfield. Chiar dacă am mers puțin mai departe decât v-ați fi așteptat, pot să retractez, pare-mi-se. Nu-i nicio nenorocire.

— Am căutat întotdeauna să descopăr țelul urmărit de fiecare, a continuat *mister* Wickfield, și eram convins că nu-l leagă de mine decât interesele bănești. Dar uită-te cine e... vai, uită-te cine e!

— Ai face bine să-l oprești, dacă poți, Copperfield! a strigat Uriah, întinzând înspre mine degetul lui lung. E-n stare să spună lucruri de care mai târziu se va căi că le-a spus, iar dumitale – ascultă ce-ți spun – îți va părea rău că le-ai auzit!

— Voi dezvălui totul! a izbucnit *mister* Wickfield exasperat. De ce nu m-aș da pe mâna tuturor, din moment ce m-am dat pe a ta?

— Bagă de seamă, îți spun! m-a avertizat Uriah. Dacă nu-l faci să tacă, nu-i ești prieten! Știți de ce nu trebuie să vă dați pe mâna tuturor, *mister* Wickfield? Fiindcă aveți o fiică. Noi doi știm ce știm, nu-i așa? Vântul atâță focul, și vorba – vrajba. Vedeți bine că sunt cât se poate de la locul meu! V-am spus doar că-mi pare rău dacă am mers prea departe. Ce mai vreți acum, *sir*?

— O, Trotwood, Trotwood! a strigat *mister* Wickfield, frângându-și mâinile. Cât am decăzut din ziua când ai pășit pentru prima oară în casa asta! Încă de pe atunci începusem coborâșul, dar ce cale îngrozitoare, îngrozitoare am străbătut de atunci! Inerția, lipsa de măsură m-au dus la dezastru. M-am complăcut să trăiesc din amintiri, m-am complăcut, căutând să uit. Durerea firească, pricinuită de pierderea

mamei copilului meu. A devenit boală; dragostea firească pentru copilul meu a devenit și ea boală. Am otrăvit tot ce am atins. Numai nenorociri am adus celor pe care-i iubesc mai presus de orice, o știi... O știi și *dumneata!* Am crezut că e cu puțință să iubesc sincer o singură ființă pe lume și să nu-mi pese de rest, am crezut că e cu puțință să port doliu toată viața după o ființă care a părăsit această lume și să nu iau parte la durerea tuturor celor îndoliați. În felul acesta, lecțiile pe care mi le-a oferit viața au fost denaturate! Mi-am măcinat inima asta bolnavă, ticăloasă, și ea, la rândul ei, m-a măcinat pe mine, egoist în durerea mea, egoist în dragostea mea, egoist în jalnica-mi încercare de a fugi de tot ce era întunecat în amândouă. Vai, iată ce ruină am ajuns! Urăște-mă, ocolește-mă!

S-a prăvălit pe un scaun, plângând domol. Surescitarea care pusese stăpânire pe el începuse să se potolească. Atunci Uriah a ieșit din colțul lui.

— Nu mai știi tot ce am făcut în prostia mea, a zis *mister* Wickfield întinzând mâinile, vrând parcă să mă roage să nu-l osândesc. *El* știe mai bine, a urmat *mister* Wickfield, arătând spre Uriah Heep, căci tot timpul a stat lângă mine și mi-a șoptit ce să fac. Vezi bine că-i o piatră de moară legată de gâtul meu. Locuiește în casa mea, mi-a devenit asociat. L-ai auzit adineauri. Ce să spun mai mult?

— Nu era nicio nevoie să spuneți toate astea, nu era nevoie să spuneți nici pe jumătate, nu era nevoie să spuneți nimic, i-a reproșat Uriah, sfidător și mios totodată. De n-ați fi băut un păhărel, n-ați fi luat așa lucrurile. Măine o să vă dați mai bine seama. Care-i paguba dac-am trâncănit prea mult sau dac-am spus mai multe decât aș fi avut de gând? Doar n-am insistat!

În clipa aceea s-a deschis ușa, și Agnes, fără urmă de culoare în obraz, s-a strecurat încet în sufragerie și, petrecându-și brațul după gâtul lui *mister* Wickfield, i-a spus cu glas ferm:

— Papa, nu te simți bine, vino cu mine!

Dânsul, apăsător parcă de rușine, și-a lăsat capul pe umărul ei și au părăsit odaia împreună. Privirile noastre s-au încrucișat doar o clipă, dar mi-am dat seama că știa ce se întâmplase.

— Nu m-aș fi așteptat s-o ia în nume de rău, *master* Copperfield, mi-a zis Uriah. Dar nu face nimic. Ne împăcăm noi mâine. E spre binele lui. Cu neînsemnatele mele puteri, mă frământ pentru binele lui.

Fără a-i răspunde, m-am dus sus, în odaia liniștită, unde, când învățam, Agnes a venit de atâtea ori să stea cu mine. Până târziu noaptea n-a venit nimeni. Am luat o carte și am încercat să citesc. Tocmai auzisem orologiul bătând miezul nopții, și tot mai citeam, fără a înțelege nimic, când Agnes m-a atins ușor.

— Măine, în zori, vei pleca, Trotwood! Să ne luăm rămas bun acum!

Plânsese, dar chipul îi era senin și frumos!

— Domnul să te ocrotească! mi-a spus, întinzându-mi mâna.

— Draga mea Agnes, i-am răspuns, îmi dau seama că nu vrei să-ți vorbesc de cele întâmplate astă-seară... Oare nu-i nimic de făcut?

— Trebuie s-avem încredere în Dumnezeu.

— N-aș putea oare să fac ceva... *eu*, care-ți împărtășesc toate micile *mele* necazuri?

— Și care le ușurezi atât de mult pe ale mele. Nu, dragă Trotwood, nu!

— Dragă Agnes, e o îndrăzneală din parte-mi să mă îndoiesc de judecata ta sau să-ți dau sfaturi, căci îmi lipsesc calitățile pe care tu le ai din plin – bunătate, hotărâre și toate celelalte însușiri alese; dar știi cât țin la tine și cât de mult îți datorez. Spune-mi, Agnes, nu-i așa că nu te vei jertfi niciodată dintr-un simț al datoriei greșit înțeles?

Tulburată, pentru un moment, cum n-am văzut-o nicicând, și-a tras mâna dintr-a mea și s-a dat un pas înapoi.

— Spune-mi, dragă Agnes, că nu te gândești la așa ceva! Tu, care-mi ești mai mult ca o soră! Gândește-te ce dar neprețuit e o inimă ca a ta, o dragoste ca a ta!

Vai! Multă, multă vreme după aceea mi s-a părut că văd chipul ei, cu căutătura

aceea, în care nu se citea nici mirare, nici reproș, nici părere de rău. Vai, multă, multă vreme după aceea mi s-a părut că revăd cum căutătura ei s-a preschimbat în zâmbetul acela adorabil, cu care m-a încredințat că în privința ei înseși n-avea nicio teamă – n-aveam nici eu deci a mă teme pentru ea – și și-a luat rămas bun de la mine spunându-mi, frate“ și s-a dus!

A doua zi dimineață, când m-am suit în diligență în fața hanului, era încă întuneric. Tocmai se crăpa de ziuă și eram gata să plecăm, când, în timp ce stăteam la locul meu, gândindu-mă la dânsa, am zărit ivindu-se, din amestecul de întuneric și lumină, capul lui Uriah, care se cățăraseră pe marginea diligenței.

— Copperfield, mi-a șoptit cu glas răgușit, ținându-se de barele de fier de pe acoperișul diligenței, m-am gândit c-are să-ți facă plăcere s-auzi înainte de plecare că ne-am împăcat. M-am dus la el în odaie, și lucrurile s-au aplanat. Deși sunt umil și neînsemnat, știi, are nevoie de mine; și când nu-i cherchelit, își cunoaște interesul. La urma urmei, e un om cumsecade, nu-i așa, *master* Copperfield?

M-am silit să-i spun că eram mulțumit că-și ceruse iertare.

— Vai, firește, mi-a spus Uriah. Când un om e umil și, neînsemnat, ce contează să-și ceară iertare? E un fleac! Ascultă! Presupun, a adăugat smucindu-se, că ți s-o fi întâmplat și dumitale vreodată să rupi o pară necoaptă, *master* Copperfield.

— Presupun că da, i-am răspuns.

— Asta am făcut și eu aseară, a zis Uriah. Dar n-am nicio grijă, o să se coacă ea! Trebuie numai îngrijită. Timp de așteptat am!

Nemaicontenind cu urările de drum bun, s-a dat jos în clipa când vizitiul s-a suit pe capră. După câte am putut vedea, mesteca ceva, ca să se încălzească; dar mișca din fălci de parcă fructul s-ar fi copt și-ar fi lins buzele după el.

Sfârșitul volumului II